

ELVESZTETT
PARADITSOM

M I L T O N

ÁLTAL.

Fordítottotta Frantziából

BESSENYEI SÁNDOR

Cs. és Kir. Lovas Kapitány.

E L S Ő D A R A B

I. — VIII. Könyv.

K A S S Á N N
ELLINGER JÁNOS

Cs. és Királyi privil. Könyv-nyomtatónál

1 7 9 6.

520.588.

M.ACADEMIA'
KÖNYVTÁRA

G.TELEKIEK'
ALAPÍTVÁNYA

A' NAGY LELKÜ

M I L T O N

SZEP TALENTOMOKKAL BIRO
FORDITTOJÁHOZ

BESSENYEI SÁNDORHOZ

VITÉZ KAPITÁNY ÚRHOZ.

A' Metempsychósist ki eddig nevette
Milton Lelke' sorsát elzébe nem vette
Ki ama kilentz Szűz Músáknak lak-helyét
Anglia Parnaszsa kedvellett tetejét
El-hagyván, Apolló, kit tisztelt 's szeretett
Músáival rólla ilyen rendelést tett:
Pallér'zott gustusát, 's mélyly gondolattyait
Ritka tehetségit, 's él-elme' javait

Hogy a' maradék-is örökké tisztellye,
BESSENYEI SÁNDOR legyen lakó-hellye.
Úgy-is lett: e' munka tanúbizonyságunk;
Vigadgy Haza! benne örök boldogságunk.

Debretzen 21-dik Jánuar.
1796.

Bielek László.

AZ OLVASÓHOZ.

MILTONT ha Olvasod, kérlek
figyelmetességgel olvasd; mert Ő
ritkánn megyen az Emberi elmének
vagy képzelődésnek rendes tört-
úttján, hanem többnyire minden-
kor a' leg-felsőbb, vagy a' leg-alsóbb
végekenn jár: vagy az Égbe ragad,
vagy a' mélységbe taszított. De mi-
nekelőtte ezekre vinne, úttjábann
az egész Természetet fel-dúlni lát-
tatik, és valamit elő-talál, azt elébb
gyönyörködtető etsettyével a' bá-

múlásig le-festvén, szívedre hinti :
annakutánna, midönn azokonn az
el-ragadtatásig kérözne érzékeny
szíved, és midönn már a' gyönyörű-
ségek' özönébe tsak nem el-merülő
félbenn vólnál, egézfizenn el-bugy-
gyanni nem hágy, hanem grádi-
tsonként vízi-által érzékenységedet
képzelődésseddel edgyütt a' rettene-
tesbe, és talám tsak azért, hogy ott
ismét meg-edzhesse a' változás által
érezkenységedet; hogy osztánn mi-
kor innét-is ki-ragad, pihenhefs, és
pihenésed után újra érezhesd lé-
tednek gyönyörűségét. Tudta azt
MILTON tökéletesfenn, hogy az
Anyá Természet, ámbár maga ma-
gának mindenkor ugyan azon edgy-
ség, változhatatlan edgyenlőség-is;
de minékünk belölle ki-pattant fizik-
ráknak, életünknek, letelünknek

min-

minden szempillantásibann minden-
kor más, az az, mindenkor változó.
Úgy nézte MILTON a' Természe-
tet, mint edgy jóltévő nagy lelkű
Anyát, a' ki kebelét gyermekeinek
ki-nyittya, őket szüntelen szoptattya,
gyönyörködteti külömbkülömbféle
drágaságival; de maga meg-mozdúl-
hatatlan tsendességbenn ül, és gyer-
mekitől semmit sem kíván, mivel
felettek és érettek vagyon. Így hor-
dozza az Ánglus Múz'sa, Olvasóját,
a' mindenféle változásoknak gyö-
nyörködtető grádittsainn, tudván
azt, hogy az Emberi szívet a' kü-
lömbkülömbfélék gyönyörködtetik.
Ha MILTON néha a' mélységbe
rejtezik-is előtted, vagy a' fellege-
kenn fellyül-hatván homályba bo-
rúl: ne aggódgy rajta semmit; mert
a' hol el-hagyott, vagy Ötet el-

a 4

vez-

vesztetted, ott-is gyönyörködtet;
és midönn tsak hamar Ötet a' mély-
ségből fel-jöni, a' homályból ki-
derülni szemléled, akkor újra ismét
vigasztal.

Minden erőmet, igyekezetemet
arra fordítottam, hogy MILTONt
tisztánn és érthetőképenn tégyem
elődbe; ugyan azért semmi új Ma-
gyar szót nem teremtettem, sem pe-
dig a' Frantzia Nyelvnek reguláihoz
magamat nem szabtam; hanem tsu-
pán-tsak a' Magyar Nyelv' természe-
tét vettem reguláúl; fő tzélom vólt
az, hogy azt meg-ne fertéztesssem,
vagy erőltesssem. Erzem-is magam-
bann, hogy ezen Fordításbann szü-
letett Nyelvemnek nyakát nem szeg-
tem. Ugyan azért, ha a' szó szerént
való Fordítást keresed, a' Frantziá-

bann

bann a' Magyar MILTONt meg-nem
találad; vagy ha meg-leled-is, tsak
ott, a' hol a' két Nyelv' természet-
edgymással nem ellenkezik. Szüle-
tett Nyelvünknek, valamint minden-
féle Nyelveknek Grammatikabéli
szorofs és karikába vett Törvényt
tsak addig tartjuk-meg, míg a' gon-
dolatok bennünk többre 's nagyobb-
ra nem nőnek, mint a' Nyelv, vagy
Szó; mert ekkor a' Nyelv nem hogy
parantsolna, hanem inkább a' Lé-
lek' Felsége előtt el-pirúl, és tsak
gyenge tolmátsolását ajánlja he-
begve, meg-esmervén gyengeségét
a' lélek' tehetségeihez képest. A'
Katona, mikor az Ágyukat füle kö-
rül mormolni hallja, akkor ingyen
sem gondolkodik a' szemetes dom-
bokról, a' hol leg-inkább szokták
a' Salétromos földet ásni, a' melly-

a 5

ből

ből ofztánn puska-por leszfz, hanem más érzékenységei vagynak. Én-is mikor MILTONT vérrel tajtékzó Pegazusfánn körültem déltzegeskedni, és felséges gondolatitól magamat el-borittatni szemléltem: el-felejtettem minden Oskolai Törvényt, hanem tsak így sohajtoztam: Ugyan hogy szokta ezt a' Magyar érthetőképpenn ki-mondani, a' mit én most belső - képpenn érezek, látok, és hallok! Be szép, 's be jó vólna, ha meg-magyarázhatnám! E' vólt minden Törvényem. Edgy érzékeny szívnek a' tulajdonságát én olyan-nak esmérem, hogy mikor ő tele vagyon, mindenkör néma szokott lenni, és mihelyest szól, azonnal ereje ki-gőzölög, és kintsét el-vefzti, avagy talán tsak azért szólal-meg, hogy magát a' maga módgyánn máffal

máffal közöllye. E' szerént tehát én előttem a' leg-szebb Fordittás' és Írásnak a' módgya az, ha az ember kevéssel, vagy olly szókkal magyarázza magát, a' mellyek inkább érzékenységet, mint sem hangot szoktak szólni. Sokszor edgy könybelábbogó szem, edgy néma sohajtás, edgy kéz-szorittás többet magyaráz, mint sok száz árkos papíros, vagy akármelly ékefenn-szóló Demosthenes.

Ez a' gondolat vólt kiváltképpenn való kalaúzm Fordittásombann, 's azután pedig a' Mesterség-is; mivel ezt-is addig betsüllük, míg a' Természetet követi, vagy hozzá-közelitt. Sokszor a' nagy Mesterek, ha tsupánn tsak a' Mesterséget forgattyák elméjebenn, és ettől

ettől el-ragadtatván, pennájokat a' Természet' festésére vetik; el-felejtkeznek az utólsóról, és csak az elsőt mutattyák munkájokbann. Ekkor osztánn a' Természet' edgyügyü úttýánn vándorló Philosophus azt mondgya: „ a' Mesterséget látom, de a' Természetet nem. “ A' Fordítottónak-is, a' ki inkább Mesterségesenn, mint sem Természet szerént fordított, éppenn az a' forsa. Vagynak minden Nyelvbenn szók, a' mellyek a' Mesterségbenn tündöklenek; de a' Természeti nagy Indúlatok' kifejezésébenn szárazok, darabosok, hidegek, és tsekélyek. Vagynak ellenbenn a' Természetbenn olyan szók, mellyek a' Mesterséget fellyül múllýák; mivel edgyügyüek és szív-re útat nyittók; vagy ha Felségesek, és mélységesek, akkor azok, mikor

a'

a' Természetet edgyügyüenn festik, mert a' Természet' edgyügyüése a' Mesterségnek leg-nagyobb Felség. A' Természet akkor leg-nagyobb, mikor tsupánn csak magát mutattya Mesterség nélkül. Ész, Tudomány, Philosophia, Ékesenn-szóllás, Syntaxis, Grammatica, vetkezzétek-le magatokat, és ha valóságos Mesterek akartok lenni, közelíttsetek a' Természethez Természettel, nem pedig Regulákkal; mert ő az egyedül, a' ki mindeneknek Törvényt szab, de ő magának Törvényt senkitől sem vészén.

Ezeket nem azért mondom, hogy a' Mesterséget és Tudományokat meg-vesd, vagy azt gondold, hogy a' Fordításra a' Mesterség és Tudomány meg-nem kívántatnék. In-

gyen

gyen sem! Ez a' beszéd csak azt foglallya magába, hogy az Erzékenység leg-nagyobb Mester; mert ő ad erőt, értelmet a' Szóknak, ő szüli a' képzelődésnek meg-mérhetetlen mezejét, a' mellyenn ha edgyszer nyargal a' Fordittó, és Herólsát kergeti, úgy én azt vélem hogy szerentsés abbann leg-alább, hogy a' Fordittandó Dolgokat tulajdon természetekbenn tésziki, mivel azokat érzi is, képzeleli-is. A' Szó úgy-is csak tégére és külső héjja az alatta értetendő Dolgoknak; ha csak ezekenn a' kérgekenn rágódunk, és bellyebb nem hatunk, így mindig csak Grammatisták maradunk, és a' Magyar Litteratúra előtt le-tézfűk a' Tiltót: *Unum faciendo, aliud non omittendum.* Tanítsuk a' Rudimentát, Grammatikát Oskoláinkbann

gyer-

gyermekeinknek; mi pedig, a' kik Magyarúl már meg-tanúltunk, és edgyik a' másikunkat arra többé nem taníthatjuk, kezdgyünk-el vele élni; és mondjuk rajta Ember-társainknak a' Jót, szépet, gyönyörűséget 's a' t. Ha a' Tálentom inkább hibázik mint a' Nyelv, hogy könyvet nem mindenikünk írhat; akkor fordítsuk a' más Nemzetbéli Nagy Lelkeknek Munkáit. Sokat hallom 's hallottam, hogy a' Magyar Nyelv szük, nehéz vele boldogúlni. Igaz az, hogy ha a' Nyelvtől közönségesenn azt kívánnuk, hogy akaratunknak, gondolatunknak, érzékenységünknek, és képzelődésünknek éppenn olyan megtestesíthető vagy személyesíthető szolgája legyen, a' mint a' hogy belől érzünk: így nem csak a' Magyar,

de

de minden Nyelv tsekély, és szük
lészen. De innen nem következik,
hogy Magyarúl szintén olly böl-
tsenn nem tudnánk írni, mint más
Nemzetek, tsak hogy elfünk legyen
hozzá; mert szónk elég van a' szép
Gondolatok' ki-fejezésére; annyival
inkább, hogy a' szép Gondolat té-
fzi termékennyé és fokat mondóvá
a' Szót, nem pedig a' Szó a' gon-
dolatot. Ha valami jóltévő Músa
nálam úgy jelenne-meg, mint haj-
danábann mondgyák, hogy az Írók-
nak Lelkek jelentek-meg, és igen
bölts dolgokat mondtak nekik:
tsak súgna a' pennámba böltseséget,
fogadom, hogy ezzel a' Magyar-
sággal, a' mellyel bírok, igen fok
hafznost és szépet tudnék írni.

Mi-

Midönn a' fzőke Tifza' Szigetes
kebelébenn * MILTON' Fordittá-
sábann hevültem, magam-is meg-
kérdeztem barátságofann Músámat,
hogy mit szöll ehez a' szándékom-
hoz, hogy én edgy Ánglus Músá-
val Atyafiságos szövetséget akarok
vetni, 's képzelődéfit, gondolatit
Magyar köntösbe öltöztetni? lehet
e ez a' bátor vakmerőségem vagy
nem? Felele Músám: Ha MILTON-
nal mint Poëta verfet akarfz futni,
vele nem érfz; mert az, olyan mint
Ő, érzed hogy nem vagy: de ha
mint Philosophus tífztelettel késé-
red, mint a' gyermek Attya utánn
hogy

* Kilintz nevü Szigetetskénn, idösb Testvér Bátyám
Beslentyei 'Sigmund nyári Házatskájábann, Szabolcs
Vármegyébenn a' *Paszali* kies vidékenn, készült
Miltou.

—
hogy szokott indulni, így gondola-
tít magyarázhatod; ebbenn nem tsak
Apolló, de még Márs-is, kinek hí-
ve vóltál, segedelmedre lehet. Mert
jusson eszedbe, hogy Nagy Sándor,
kinek fele-nevét véfeled, midönn
az Orákulum a' Kún-kötést (*nodum
Gordium*) elibe-tette, nem fokat té-
továzott azonn, hogy és miként
öldgya-fel, hanem hirtelen kardot
rántott, és edgyferibe ketté-vágta
a' gombolyagot, 's így osztánn meg-
vólt óldva. Légy hát bátor, és ví-
gasztald magad' azzal, hogy a' Ma-
gyar Litteráturának fel-segállésé-
benn izzadozó Nemes Lelkek Tö-
led ezt a' szent vakmerőséget jó né-
venn vélzik, és eshetett hibáidat
vagy meg-jobbittyák, vagy el-hall-
gattyák; kivált ha azok mérő-ser-
penyöbenn tétettvén, a' jót, a' szé-
pet,

—
pet, a' gyönyörködtetöt fellyül nem
múllyák; erre pedig én segítteni
foglak. — Így jelent osztánn-meg
MILTON Magyarúl; mellyet noha
hiba nélkül igyekeztem kezedbe ad-
ni, de ha még-is tzéomat el-nem
értem, (mert hol az az Ember, a'
ki tökéletes Munkát teheffen?) leg-
alább vigasztald magad' azzal, hogy
a' Fordítottónak hibái, mivel-hogy
azok tsak a' köntöst illetik, MIL-
TON' Felségét nem érdekelhetik;
mert mit árthat az mind Néked,
mind Nékem, mind a' Magyar Lit-
teráturának, hogyha Apollónak ezt
a' hasonlitthatatlan Herófsát, győze-
delmi pompás szekérbe' Felségefenn
mútatom e mindég, vagy néha két
kerekü lektikánn-is húzom? Vedd
jó névenn fáradozásimat, és elé-
gedgy-meg azzal, hogy én mind
b 2 edgyik-

edgyikbe, mind másikba MILTONt mutatok; és hidd-el, hogy sem a pompás hintó, sem a lektika az Ő Méltóságát nem nagyíthattya, vagy homályosíthattya; mivel a ki edgyfzer valóságos Nagy, az maga magát mindenkor magával hordozza. Valamint az alacsony Lelket, ha arra Indiának minden gyémántját reá rakván, Királyi-székbenn ültetted-is, el-nem takarhatd, sem nagy Lélekké soha nem tehetd: szinte úgy edgy nagy Lelket ha szűrbe, gubába mutatod-is; kitsinnyé nem tehetsz.

Édes kötelefségünk a' Hazától vett nevelésünknek gyümölcstét ismét a' Hazának viszfza - adni. A' Nyelv', és a' Tudományok' pallérozása az, a' mi edgy Nemzetet fel-
emel-

emelhet, és más virágzó Nemzetekkel edgyenlővé tehet: miért kellene tehát Tálentomainkat véka alá rejtteni, ámbár azok kitsinyek-is? hiszen a' leg-nagyobb dolgok-is mindenkor kitsinyekbenn vészik ere-deket. Edgy kis szikrából sokszor mitsoda tűz nem szokott támadni? ki tudgya hogy talán edgy fél-század múlva ezen hibás Fordításából MILTONnak edgy tökéletes Magyar Fénix nem búvik e ki, midönn a nálamnál erősebb Magyar Lelkek faragatlan dirib-darabjaimat műhelyekbe szedegetik? Talán ha edgy Angyal Mihály (Michaël Angelo, hajdann Olasz-Országának igen híres Festője és edgyfzer'smind Metfzője) Etfettye és Metfző szerfzáma alá kerülnek: akkor fog belöllök a' Magyar Museumnak mind Szege-

let-köve, mind Koronája készített-
ni! — Ne vedd roszsz névenn tőlem
ezen képzelődésimet, és ne hidd
hogy a' negédes dölfőtség, ditső-
ségre való vágyódás, avagy hív-
ság indított volna ezen tsekély For-
dittasomnak veled való közlésére:
Ingyen sem; mert szívemet már an-
nyira bé-mohosodva lenni érzem,
hogy tsupán tsak két dologra rug-
ja-meg olykor-ollykor magát, úgy-
mint a' Barátsággra és Jótéteményre.
Érzek magambann, következés-kép-
penn az Emberbenn olyan ellene
állhatatlan indulatot, a' melly min-
denkor arra ösztönöz, hogy Ember-
társainkkal jól tégyünk, vagy nekik
örömet, gyönyörüséget okozzunk;
mivel az a' jó és gyönyörűség, mel-
lyet mással közlünk, olly nagy erő-
vel hárámlik reánk vissza, hogy
ab-

abból véghetetlenül édefebb érzése
származik annak, a' ki azt tseleked-
te, mint-sem annak a' ki azt el-fo-
gadta. Tulajdonítsd hát a' Lélek
ezen belső rugójának azt, hogy
MILTONnal Néked kedveskedik
a'

FORDITTÓ.

MILTON JÁNOS, edgy az
Anglus leg-nevezetesebb Írók közül.
Született ő 1608-bann, 9-dik December^o
napján, Londonbann. Az ő Attya, ki
Abingdon nevű régi nemes Familiából
való volt Oxford^t tartományábann;
eleinte csak a' maga házánál taníttatta,
azután közönséges oskolákba-is jártat-
ta, a' hol csak hamar ki-tetfzett külö-
nös szorgalmatofsága. Tizenhét eszten-
dős korábann jeles költeményeket adott-
ki *Anglus és Deák* nyelvekenn, mel-
lyeknek ékecsége, idejét meg-haladta.
Meg-halván édes Anyja, szabadságot
nyert

nyert Attyától az utazásra. Ebbenn
az ő úttýábann figyelmetesége minden-
re ki-terjedt, a' mit csak használhat
edgy szorgalmatos búvár; kíváltképpenn
pedig az emberek^t meg-esmérését, az
indulatok^t okainak ki-fejtését — a'
mellyben áll a' valóságos böltseség —
fő-tzéllyá vá tette: Párisbann Grótiussal
társalkodott. Olasz Országbann pedig,
melly fészke volt már akkor-is a' szép
mesterségeknek, a' leg-jobb ízlésű Tu-
dósokkal esmérkedett-meg, és annyira
meg-tanúlta az Olasz-nyelvet, hogy
azonn szép verseket írt. Siciliába, 's
onnan Görög-Országba szándékozott
akkor, mikor Angliábann ki-ütött ama^t
bóldogtalan pólári hartz, mellynek
szikrája régen lappangott, és a' melly

ama szerentsétlen első Károlynak halált hozott: de igazságtalannak tartván azt, hogy ő akkor gyönyörködtesse magát az utazásbann, mikor az ő több pólgár társai vért izzadnak; vissza-jött Angliába, éppenn mikor Károly másodszor indult a Scótusok ellen. 1643-ban meg-házasodott; de a Felesége edgy hónap múlva el-hagyta, 's vissza ment az Attya házához. Milton el-nézte, 's mást akart el-venni; a mellyet megtudván az Afzszony, meg-változtatta szándékát; a kit-is Milton sok kérések után ismét magához vett.

Miltonba belé volt óltva a szabadságra vágyó indulat; 's ez az oka, hogy noha ifjúságábann azokkal a Reformatusokkal tartott, kik Angliábann

Pu-

Puritánusoknak neveztetnek; de azután edgyik Protestáns Vallás' különös rendelkezésének sem adta magát alá; noha a Protestáns Vallásnak közönségesen nagy óltalmazója volt. De ezen részre való nem hajlást nem tartotta-meg Milton a Kirdly és Parlamentum között való hadakozásban; mert edgy volt ő ama szerentsétlen első Károlynak legnagyobb ellenségi közül; sőt igen nagy kedvébe esett Cronwellnek-is, a kinek partfogása által a Parlamentumtól rendeltetett országos Tanátsnak Deák Titkokjává lett.

Vissza állittatván Angliába a Kirdlyi Familia, II-dik Károly Attya ellenséginek meg-engedett, 's az a kegyelem ki-terjedt ugyan Miltonra-is;

de

de minden közönséges hivatalokra alkal-
matlannak ítéltetett. Meg-hóltt 1674.
Eszkendőbenn 15-dik Novemberbenn.

Sok nevezetes munkákat írt Milton,
mellyek halála után három nagy da-
rabbann sok ízbenn ki-jöttek; de azonn
kívül, mellyet az Ánglus Nép' mentsé-
gére írt, leg-nevezetesebb az elvesztett
Paraditsom, mellyet Ánglus nyelvbenn
1667benn adott - ki. Alkalmatosságot
adott Miltonnak ezen munkára edgy
roszsz ízléssel írott víg Játék, mellyet
Olasz-Országi útazásbann a' Medio-
lánumi játszó Színbenn látott, illy titu-
lus alatt: Ádám, vagy az Eredeti
bünn, mellynek a' Szerzője edgy An-
dreino nevezetű Olasz' Poëta volt. Akár-
melly képtelen volt-is ez a' játék, melly-
benn

benn az halálos bűnök az Ördöggel
tánczoltak, a' szívárvány volt a' hege-
dű húrja, az idő pedig verte a' taktust;
mind az által már akkor látta, hogy
igen szép Tragædiára lehetne azt vál-
toztatni: mert az egészsz Emberi Nem-
zet' böl dogtalansága' első kút fejlenn,
az Isten' boszszú állásbann, olly vala-
mi nagyságot látott, melly elég alkal-
matos az érzékenység' fel-ébresztésére.
Külömbenn-is találhatik ebbenn a' ma-
teriábann olyan valami, melly az Áng-
lus képzelődésnek felette kedves. Az
el-pártoltt Lelkek' mély ürege, melly-
nek mostoha kebelébenn örökös setéttség
és szívet-borzasztó tsendesség hever; a'
komor Melancholiának kopasz völgyei,
a' hol az érzésnek minden neme élven
meg-

meg-hal, a' fül semmit hall, a' szem a' semmitől irtózik: ezek mind olyan mezők, mellyekben edgy termékeny Ánglus képzelődés szomorú örömmel legel. Az ilyen setét környékekben és komor nagyságban szeretnek bújkálódni az Ánglus elmék, mellyekben a' Lélek el-ragadtatván repül a' phantásia' szárnyain, 's maga után irtózással kevert bádogadt örömet hágy. E' szerént mindgyárt fel-tette magában, hogy ezen képtelen víg játékból edgy szomorút készítsen; 's már felét el-is végezte, mikor a' dühösködő polgárok között való hartz ketté-vágta igyekezetét, 's elméjét-is a' polgári dolgokra függesztette. Cromwellel edgyütt el-aludt az ő külső fényre-is; 's az Udvartól meg-
útdl-

útdl-tatván tsendes magánosságban töltötte napjait; és ámbár szeme' világától meg-fosztatott, mind az áltál tökéletességre vitte az elvesztett Paraditsomot.

Eleinte kevés betse volt ezen munkájának, annyira, hogy alig találkozott könyv-nyomtató-is, ki annak közönségesé való tételét magára vállalta volna; végtére edgy Tompson nevű Könyváros adott a' kéz-írásért 30 aranyat; melly az ő maradékának több hasznót hajtott harmadfél száz ezer forintnál.

Két emberek állították talpra a' Milton elvesztett Paraditsomának betsét, t. i. Lord Sommers, és Atterbury Püspök. Ezek jól ítélvén arról, mások-is követték őket. Azután ama' halhatatlan

lan hírű Addison edgy értekezést írt,
 a' mellybenn azt mütatta-meg, hogy
 az Elvesztett Paraditsom nem alább-
 való sem Homérus Iliáfsánál, sem Vir-
 gilius' Aeneisénél. El-hitték azt ha-
 mar az Anglusok, 's ma Milont Isteni
 Poétának nevezik. El-hitték azt má-
 sok-is, magok nyelvére fordították, 's
 az elvesztett Paraditsomnak betse soha
 meg - nem hal. Vagynak Miltonnak
 mind betsérmlői, mind mentői; de senki
 sem adta igazábbann elő az ő elvesztett
 Paraditsomának valóságos érdemeit,
 mint Voltaire; lásd Essai sur la Poë-
 sie Epique de toutes les Nations,
 mellyet Anglusból, des Fontaines tu-
 dós Abbás, Frantzra, Pétzeli pedig
 Magyarra-is Fordított.

AZ

AZ ELVESZTETT
PARADITSOM
 ELSŐ KÖNYV.

RÖVID SUMMÁJA.

MILTON, választva Poémájának tárgyát az
 ember' engedetlenségét és büntetését. Elősz-
 ör-is nevezi a' Bűnnek Szerzőjét, a' Kígyót vagy a'
 Sátánt, ki a' Kígyó formájábann meg-tsalta első Szü-
 léinket; azért hogy a' Mindenhatót, kinek retten-
 tes igazsága, ötet több pártos társaival edgyütt, a'
 Mennyből a' mélységbe le-hányta, meg-bofszúlhassa.
 A' midönn a' Poéta ezen dolgot melleleg érdeklí,
 fő ezéllára által mégyen, és a' Sátánt Angyalival
 edgyütt mutattya a' Pokol közepénn, mellyet még
 nem helyheztetett a' világ közép ponttyábann, mivel

A

AZ

az Ég és Föld még akkor nem teremtettek; ha nem a' külső setétségben t. i. a' Chaosban. Ott megjelennek ők a' kénköves tóban, mint a' mennykövektől ostromoltatott fél holtak. A' Setétségnek Fejedelme, magához jöven meg-fzöllittya hatalmának és méltóságának leg-közelebb lévő társát Belzebubot, tanátskozván vele szerentsétlen el-esésekről. A' Sátán fel-ferkenti seregét; ezek az égő lángokból fel-emelik magokat. Láttatik irtóztató sokaságok, ütközetre rendelt sorjok, és előkelő Generálisai, kik a' bálványok nevezete alatt, annak utánna Kanahában és a' szomszéd Országokban esmértefsekké lettek. Az Ördögök Fejedelme nekik beszéll, és vígasztallya az Ég' viszfzanyerésének reményével. Szóll még ezenn kívül edgy új világrol és olly teremtésről is, a' mellynek valahára meg-teremtetni kell; mert sok Atyák azt hitték, hogy az Angyalok sokkal előbb teremtettek a' látható világnál. Elejekbe terjeszti, hogy a' nagy tanátsbann vizsgállyák-meg értelmét a' teremtésről való profétziának, és végezzék-el, hogy ez eránt mit próbálhatnak — Társai ebbenn meg-edgyeznek, és edgy szempillantásbann fel-épittik a' Pandæmoniumot, a' Sátán palotáját. A' pokolbéli hatalmaságok belé gyűlnek tanátskozni.

Ének-

E neklem Ádám engedetlenségét, és síralmas következését a' meg-tiltott gyümölsnek; a' Paraditsom' el-vesztését, a' gonoszt és a' halált, melly uralkodott a' földön mind addig, míg nem edgy Isten ember el-jött, hogy a' Nemzeteket meg-ítéllye, és minket a' bődogságnak országába helyheztesse. Mennyei Mú'sa! szálly-le a' magános Hóreb és Sina tetejéről, a' ki sűgároltad Mófest, ki leg-elősfzör hirdette-ki az el-választattaknak azt: miképpenn jött ki az Ég és föld a' Chaos méhéből — Avagy ha jobbann kedvelled a' Sion hegyét, és Siloënak tizta patakjait, a' mellyek folynak azokonn a' helyekenn, a' hol az Örök-ké való, akarattyát ki-jelentette, úgy onnan várom fegedelmedet. Az én bátor énekléseim, még az Aóniai (1) hegyenn-is túl hat-

(1) *Helikon*, melly nevezetes a' Mu'sák lak-helyéről, és a' Poëtai tüzet gyűjtő *Aganippe* forrásról. *Aonia*-nak nevezetett *Boetia* Görög Tartomány leg-kegyelebb része.

hatván; olly dolgokat fognak énekelni, a' mellyek sem versbenn, sem folyó beszéd-benn az előtt nem próbáltattak.

Óh mindenek felett te Szent Lélek! ki előtt kedvesebb minden templomnál az egyenes és tiszta szív, taníts engemet! semmi sints előtted el-rejtve; kezdettől fogva Te voltál, a' ki ki-terjesztetted hatalmas szárnyaidat a' vég nélkül való mélységre és tetted azt termékennyé, valamint a' galamb, melly a' tölle származott lélektelen kisdedeit, az életre készítgeti. Világosítsd letéttségemet, erősítsd gyenge szózatomat; akarom az Isteni gondviselet mentegetni, és az Úrnak útait az Emberek előtt igazgatni.

Mondd-meg nékem először-is (mert sem az Ég, sem a' pokloknak mélysége, semmit el-nem rejthetnek Te előtted) mondd-meg mitsoda ok indította első Szüléinket arra, hogy edgyetlen edgy parantsolattyát Teremtőjöknek által hágiák; akkor kivált, mikor az Isten szerelme őket minden gyönyörűségek özönével el-borítottta. Mitsoda tsábító ok vitte őket erre a' gyalázatos párt-ütésre? A' Pokolbéli kígyó; ő volt az,

az, a' kinek gonofzsága a' gyűlölség' és bofzszú-állástól lelkesítettvén, meg-tsalta az emberi nemnek annyát, hogy ötet a' maga veszedelmébe borította.

Dölfös vetélkedő társa a' mennyei, és leg-felsőbb Trónusnak! volt néki az a' vakmerősége, hogy a' mennybenn edgy szent-ségtörő hadat indíttson, és a' győzedelem Istenével szembe szálljon; de minden erőlködési haszontalanokká lettek. — A' tsillagos Égnek kárpittyáról az Örökkévaló' hatalmas karja le-verte, a' rémülés nyomorúság és veszedelem örvényébe; hogy ott nyögjön örökre meg-lántzoltatván a' fájdalmak és emészto lángoknak tengerebenn.

A' Mindenható, nem hagyta büntetlen ellene való ki- kelését; érzéketlenül hömpölygött kilentz napokig a' lángoló habokonn útálatos feregével. Hogy nem lettek semmivé illy szörnyű állapotbann, a' mennyei harag meg-hagyta nekik bűnök jutalmául az halhatatlanságot — A' Sátán magához jött, és az irtózás ötet meg-lepte. Az el-múltt szorongatta, a' következő

pedig kétségbe ejtette — Ide 's tova hán-
nya szikrázó szemeit; olvasni lehet sáralmas
tekéntetébenn a' szomorúságot, dölfölsé-
get, meg-aláztatást és az irigységet. Éles
tekéntete olyan, mint a' millyennel az An-
gyalok birnak; ezzel edgy szempillantás-
bann meg-fejté azt a' borzasztó 's rettentő
helyet, mellynek lángjai, mint az égő ke-
mentze, lobognak; de semmi világot nem
adnak; ha nem tsak olly haldokló fényt
okoznak, melly tsak arra szolgál, hogy
az irtóztató poklot, a' hová a' békeség 's
a' kedves nyúgodalom nem férhet, ész-
re vehessék. A' reménységnek nintsen itt
helye, a' melly különbenn mindenütt len-
ni szokott.

Illyen volt a' barlang, mellyet az Isten
szorofs igazsága készített a' pártosoknak.
Bézáratván a' Sátán pártos tárfaival edgyütt
ezen fetét tömlötzebe, fokkal távolabb
estek a' mennyei Trónustól: mint a' világ
közép ponttya a' leg-távolabb lévő tsillag-
tól. Mennyire különböz a' pokol azoktól
az Országoktól, mellyeket el-vesztettek!
Tsak hamar észre veszi itt el-esésének tár-
sait, kik vele edgyütt ugyan azon emész-

ő 's lángal habzó folyóbann heveregnek;
meg-esméri ama' büfke vetélkedőt ki
leg-első volt ő utánna mind a' hatalom-
bann, mind a' bűnbenp, és a' ki azután
a' Filiszteufoktól Belzebubnak neveztetett.
Meg-látván ezt a' Sátán, ketté vágta a'
szomorú hallgatást, 's így kezdett beszél-
leni: Kerúbim vagy te, ki a' többeket-is
szárnyaiddal védelmezted? Te vagy-e az
az Angyal, kinek fényessége a' mennyek
ditsőségét meg-homályosította? Nem, nem
az vagy most! Hajdan öfzve voltunk kap-
tsolva hasonló kötéssel, reménységgel, fel-
tett szándékokkal, vélekedéssel, edgyenlő
veszedelmekkel küszködtünk ugyan azon
ditsőséges tzélnak elérésére. Oh gyötre-
lem! most pedig a' nyomorúság edgyesít
bennünket! Látod millyen mélységbe, és
melly magasságról hüllöttünk - le. A'
mennykövek feregünket semmivé tették;
kegyetlen fegyverek! mellyeknek eddig
esméretlen volt ereje előttünk! azonbann
akár millyen légyen-is szenvedésünk, és
a' Győzedelmesnek boszszú-álló haragja:
még sem viheti azt véghez, hogy tsak leg-
kissebb bánatot-is belöllünk ki-fatsarjon;
nints semmi, a' mi változást okozhatna

bennem. Ha külső fényem homályosodott-is, bátorságom és Lelkem változhatatlan. Még azon bátor szívem el-nem hagyott, melly a' Mindenhatótól, mint ellenségétől félni nem tudott; még vagynak számlálhatatlan sokaságú Angyalok, kik a' Mindenhatónak kegyetlenségénn meg-boszszonkodván, részemre állottak, jármát le-hányták, és engemet tettek vezérjékké. Hatalmunkat hatalmával edgybe - vetettük, és edgy kétséges verekezés után, az Egek' széles kiterjedésénn, Trónusát meg-ráztuk. De ámbár el-vesztettük-is a' veszekedés mezejét, el-vesztettünk-e már azért mindent? uralkodik még bennünk a' meg-hajthatatlan akarat, a' boszszú-állásnak lángoló kívánsága, a' halhatatlan gyűlölség, és a' meg-szelídithetetlen bátorság. Hát meg-vagyunk-e győzve? nem; akár haragját, akár hatalmát forgassam elmémbenn; nem léssen néki még-is az a' dítősége, hogy előtte térdet hajtsak, és a' kegyelemért esedezzem: nem fogom soha első hatalomnak azt meg-esmélni, a' kinek Trónusát, karjaim meg-rázhatták. Ez nékem gyalázatosabb alatsónság, és véresebb meg-bántásom volna, mintsem viadalunk elvesztése,

se, hát edgy fzerentsétlenségénn már el-kell tsüggednünk? Kerefsük vizsgálásunkat a' felöllünk tett változhatatlan végezésekénn. A' mi valóságunk halhatatlan, fegyvereink mindenkor ugyan azok, tapasztalásunk nevedekett; vagyon tehát reménységünk, erőnk, tsalárdságunkal, edgy örökkévaló fzerentsés hadat a' mi nagy Ellenségünk ellen indítani, a' ki most győzedelmeskedik, és el-hívén magát az eggedülvaló uralkodásbann, kegyetlenségét az Égbenn gyakorollya. Pokolbéli kínnyai közt így szóllott a' pártos Angyal. Kivülről tettette állhatatosságot; de belőlről kétségbe eséssel küzködött. Fel-fuvalkodott társa így felelt:

Óh Fejedelem! óh Ura véghetetlen Trónusoknak és Hatalmaságoknak, a' kik záflóid alatt szolgálván, még az Örökkévalónak-is dolgot adtak, nagy hatalmát próbára tévén! Látom jól, és irtózom forunktól; edgy fzerentsétlen ütközet el-vesztette velünk a' mennyet; a' dítőség, mellyel környül véve vóltunk, egézfzenn el-enyészett, bódogságunk' kezdete, nyomoruságok tengerévé változott. Tehát sem-

mivé tétethetünk annyibann, a' menyibenn az Istenek és a' mennyei természetek, azzá tétethetnek. Élünk, az igaz, és a' ki minket meg-győzött, nekünk meg-hagytá bátor szivünket és erőnköt; talám azért, hogy el-szenvedhefsük azokat a' kínokat, melyeket boszszú-álló haragja reánk mér. Talám azért tart-meg bennünket, hogy vélünk mint rabokkal a' poklok fenekénn dolgoztasson; vagy pedig a' letét mélységben fáradtságos postaságra fordíttson. Mit használ hát nekünk az erő, ha rab-ságra vagyunk ítélítve; és az élet, ha mindég szenvednünk kell — Az Ördögök Fejedelme hirtelenséggel felel:

Szerentsétlen Kerúbim! az erő mindenkor használ, akár kellyen valamit tseleked-nünk, akár pedig szenvednünk; azért el-ne tsüggedgy. Ellenségünk nem azért kárhoztatott-el bennünket, hogy jót tehessünk; mert így hasonlók volnánk hozzá, ő pedig ezt nem akarja. Gyönyörködgyünk tehát a' gonoszbann, és ő hadd fohajtozzék magábann fel-tett szándékának fel-forgatásánn. De őszve-fzedte ő maga körül, boszszú-állásának minden erejét, ármádájával edgyütt.

A'

A' kénköves hegyek, melyeket haragjábann reánk szórt, el-óltották égő tónknak lángját, mellybe le-húllottunk. Talám a' villámások 's szélvészkek közt ide 's tova repdeső mennykövei meg-szüntek ordítani a' világ mélységes fenekénn. Használyuk azon szempillantást, mellybenn ellenségünk-től nem félünk, vagy pedig gondollyuk, hogy boszszú-állását már ki tölvénn, nyugszik. Látod ama' száraz szikkadt térséget a' pufztulás ülő helyét, melly tsak edgy halovány fénytől világositatik, mennyünk arra, és el-húzván magunkat ennek az égő tengernek habjai közül, nyugodgyunk edgy kevésbé, azonn a' helyenn, ha ott nyugodalmat találhatnánk. — Szedgyük őszve minden erőnköt, értekezzünk azokról az eszközökről, mellyekkel ellenségünket a' leg-érzékenyebb részéről kínozhassuk. Visgállyuk-meg azt, hogy mi nekünk leg-szükségesbb, sebünk meg-gyógyítására, és veszedelmes sebünk el-felejtésére. Lássuk még azt-is, mitsoda vígasztalást nyújt nekünk a' Reménység, és mitsoda magunk el-szánására vezet a' kétségbe esés. Így beszélt a' Sátán a' tűz habokonn, fel-emelvén fejét, és tüzzel szikrázott szemeit. A'

többi

többi Serege pedig lebegvén a' tűz tengere-
renn külömbkülömbféle lánghabok öblei-
benn fetrengett. Nem hasonlíthatnak ezek-
nek rémítő nagyságokhoz azok a' Tsudák,
kik a' Mesébe előhozódnak, a' *Títánok*, (2)
magzattjai az Égnek és Földnek, kik Jupi-
terrel hartzoltak, a' *Briaré* vagy *Tifon* (3)
kiknek lak-helyek vólt a' szomszéd Thar-
sesi Barlang, sem a' Teremtések között
leg-nagyobb *Leviátán* (4) melly az Otzeá-
nonn úszkál, leg-inkább a' Norvégyiai Ten-
gerenn, a'hol a' hajós, midönn a' fetétség
a' Tengert körül fogja, és a' kívánt Napot
késlelteti; éjtszaka el-tévedvén, ötet aluva
ta-

(2) A' Títánok a' Földnek és az Égnek oriási termetű fiai
vóltak.

(3) Briareus Oriásnak száz kezei vóltak. Rettenetes formájá-
val annyira meg-ijesztette az Isteneket, kikkel hartzolt,
hogy azok barmokká változván, Egyiptombann lappan-
gottak, míg nem Jupiter ötet-is villámival meg-ölte.
Edgy Királyi kert bé-menetelenn igen szépen illenek
ezek a' fázak: *Hic Argos, non Briareus eflo.*

(4) Úgy tettik, hogy itt Milton a' *Krakent* érti, melly
Pontopidanus bizonyította szerént *Naturgeschichte von
Norwegen II. Th. p. 394.* A' Norvégyiai környékekenn
tartózkodik; de ezt az állatot, méltánn szamlállyák
a' tudósabbak a' Griffek és Phœniksek közé.

talállya, szigetnek véli, vas matskáját hal-
héjas oldalbordájába akasztja, és úgy köt-
ki mellette a' fzel enyhébenn.

Éppen ilyennek tettzett az Ördögök
Fejedelme, az égő tó' ki terjedt színénn
feküve; mellybenn meg-lántzolva lévén,
nem hogy onnan valaha kijöhetett, de még
csak fejét sem emelithette volna fel, ha-
nemha a' Mindenhatónak akarattja, melly
a' magafs Égből reguláz mindent, egéfsz
szabadságot nem adott volna néki arra,
hogy gonosz szandékát véghez vigye, és ez
által bűneinek számát meg-tetézvén, kár-
hozatását tökéletességre vigye. A' Sátán
igyekezik szerentsétleneket tenni; de melly
kéttségbe esés van részéről! midönn az Isten
véghetetlen kegyelme', irgalmasága', és jó-
sága' napjának a' töle el-tsábittatott emberi
Nemre való fel-derülését, szemléli. Pokol-
béli gonofzsága néki egyébre nem használ,
hanem hogy ötet gyalázattal, haraggal,
és boszszuállás' kívánásával el-borítsa.

A' Sátán fel-emeli magát az égő Tó-
ból, mozdulása a' láng habok között irtóza-
tató völgyeket hagyott maga után, ki-ter-
jesz-

jesztette szárnyait, és fel-répült, lebegvén a' fetétes levegőbenn, melyet rettenetes nehézségével nyomott. Végre le-szállott a' kemény földre, ha lehet így nevezni edgy olyan földet, a' mely mindenkor kemény tüzvel égett; ez a' föld, színére nézve hasonló volt ahoz, mely minekutánna a' föld gyomrábann indittatott szeleknek ereje által valami Siciliali hegynek széllyel szórattatása után szempléltetik; avagy pedig midőnn az Aetna oldalai meg-bödülnek, el-repedeznek, és Salétromos belső részei, égő kénkövei hevétől meg-tüzefedvén; magokat fel-felé szórják, a' szélvészeket érleltetik, és magok után edgy szurokkal megperseltt fűfölgő földet hagynak. Ilyen volt az a' hely, a' hova az el-kárhozottak kiszállottak. *Belzebub* a' Sátánnak hív társa volt. Íme el-hagyták a' Pokolbéli folyó vizet, 's már Istennek gondolták, és mind a' kettenn dítsóítotték edgymást, mintha már a' magok hatalma által meg-szabadították volna.

Az el-kárhozott Arkangyal így szól: Ez az a' Tartomány, a' mely számunkra rendeltetett, és mennyei világosság helyett
leszsz

leszsz nekünk ez a' gyászos fetétség? — így kell ennek lenni; mivel ez edgynek akaratya igazgat mindent, örömeit távozik-el a' gyűlölséges Tárgytól. A' Természet ötet velünk edgyenlővé; de az hatalom Urunká tette. Isten hozzátok kies helyek, hol az öröm uralkodik örökké. A' Pokol világának ölelem rettenetességeit; Te pedig pokolbéli mélység! fogadd-el Új Királyodat; hoz néked olly lelket, a' melyet sem az idő, sem semmi hely meg nem fognak változtatni, A' léleknek maga magán kívül helye nintsen, és ő magából tsinálhat Mennyorfágot, és a' Mennyorfából poklot. Nem bánom akárhol légyek-is, ha mindenkor ugyan az vagyok; és ha mód van a' Mennykövek Ura ellen hadakozni, itt leg-alább szabadok leszünk. A' Mindenhatónak irígysége nem fogja velünk ezt a' nyomorúságos helyet vitan; itt gyakorolhattuk hatalmunkat; uralkodjunk a' pokolban, ha az Egekben szolgáltunk. De miért kell hűséges Barátinkat, a' kiknek velünk edgyenlő sorsok van, a' feledékenység tavábann hagyni? miért nem hívjuk őket ide ezen szomorú hazánkba; hogy még öszve vetett vállakkal másodszor

is meg-próbálnók, hogy-ha valamit az Égből vízfőzra nyerhetnénk-e, vagy a' Pokból valamit el-veszthetnénk-e?

Belzebub felel néki: Vezére ezen fényes Seregeknek, melyeket csak a' Mindenható nem vallott győzhetetlennek! ne tsudálkozz azonn, hogy katonáid olly szörnyű magasságról ide alá hullván, a' tüzes tó hátainn olly bádgyadtak; de szólly csak nekik; majd meg-fogod őket eleveníteni, mind reménységekben, mind félelmek- és veszedelmekben. A' te szód Trombita gyanánt léfzen az ütközetekben, védelmek a' leg-nagyobb veszedelmekben; ha szólly a' leg-nagyobb ütközetekben-is, azonnal bátorodni látod katonáidat.

Alig végzette-el beszédét *Belzebub*, a' fetéttség' Fejedelme, már a' kénköves Tó felé indúlt. Mennyei mesterséggel készült nehéz, vastag, és széles paizszsa vállainn függött. Hasonlóképpenn láttzik a' hől, mikor fel-jő, és a' Tudósok, melfőze látó üvegek fejedelme által karikáját meg-vísgálják, hogy a' benne lévő hegyeket, folyó vizeket, és új világot ki vehessék. Buzo-
gán-

gánnya, mellyre támaszkodott, hogy az égő földnek tüzes hanttyai közt járhaſſon, olyan vólt, hogy hozzá képest még a' Norvégyiai hegyekben le-vágattatott legmagassabb fenyő-is, melly a' leg-nagyobb Admirál tengeri hajónak árbotz fájává léfzen, csak gyenge nádszálkának látfzik. Külömbözött ez attól, a' melly a' kék Egekenn járt. Noha a' forró meleg, és az égő tűz, rettenetesen kínozták-is; de még-is büfzkeségéből semmit el nem vesztett.

El-érkezvén ezen lángok tengerének partyára, meg-állapodik, és ekképenn szóll Seregéhez, a' melly mozdulás nélkül úgy feküdt, mint az őfzi fárga levél, midönn a' Valambiosi (5) völgyeket, és patakjai színét el lepi, a' melly völgyekre a' szomszéd Hetruriai erdők fetéttséget, és irtózást vetnek, vagy pedig mint a' füvel borított tenger miként lekeg, mikor a' szélvész meg-indúlnak, és ordítanak a' veres-
ten-

(5) Edgy hegy tövében való Apáturság Toskánában, a' hová fok Szarándokok járnak.

tengerenn, mellynek habjai el-nyelték Búsírist, a' Memfisi lovas seregekkel edgyütt, midönn ördögi gyűlölségtől fel gerjesztetvén, a' Gösenből útazókat üldözték, a' kik Szerentséfenn a' tengerek tulsó partyára érkezvén, vízbe holt testeket, és el-töredezett kerekék darabjait a' habok közt ide 's tova hányattatni szemlélték: így lepték meg a' vizeket ezek az Angyalok, de a' kik, már alacsonyok, meg-vettettek, és kétségbe-eséssel küszködnek.

A' Sátán kiálta: A' pokolnak tekervényes barlangjai között lévő fetét üregek vízfza bögtek. Fejedelmek, Hatalmaságok, Hadakozók, kik az Egeknek hajdan ékelségei, most pedig irtózási vagytok! vallyon a' rettegés el-borította-e az örökké való Lelkeket? gondollyátok e, hogy még az Olympus' völgyeibenn vagytok, és magatokat el-erészthetitek azoknak az édes álmadozásoknak, mellyek el-felejtethetik veletek a' verekedésnek kemény miveit? vagy pedig ebbenn a' meg-vettetett állapotbann, meg-esküdtetek a' Győzedelmesnek imadására, ki most szemléli a' Kerubimokat és Serafimokat, a' tüzes habok között

közt fegyvereikkel és imitt amott el-szórtt Zászlókkal úszkálni. Azt várjátok-e hogy az ő véle öszve tsatoltt szolgái, észre véné a' mennyei kapukonn lett győzedelmeket, le-szállyanak, hogy mélly álmadozástokban egésszen semmivé tégyenek? vagy, pedig hogy mennyköveivel ennek a' barlangnak mélységére lövöldözzön? nyílsatok-fel szemeteket, kellyeték-fel, vagy vesszetek-el örökké.

Hallották a' szózatot, és gyalázattal elborittatván, azonnal szárnyokra keltek; valamint edgy kemény Tisztól az álombann meg lepetett Őrállók, kik Tiszttyek szavára reszketnek, és minekelötte még az álom jól ki sem ment szemekből, már is fel-ugrándoznak. Észre-vették Szerentsétlen állapotokat, a' mellybenn voltak, és érezték fájdalmokat; azonközbenn Vezérek szavára engedelmesekek voltak.

Így terített Ámrám fijának hatalmas vesszeje, Egyiptomnak gyászos napjaibann a' levegőbenn edgy karikát, melly a' Napkeleti szélnek szárnyaínn, edgy sűrű sáskának felleget, hozott, melly mintedgy fetét

éjtzaka, ki terjesztette magát a' szereztsé-
len Faraó Országa felett, és az egéfsz Ní-
lus földét kínoztá. Szinte olly meg szám-
lálhatatlan fokasággal jelentek-meg a' go-
nosz Angyalok, lebegvén a' pokolbéli kár-
pit alatt tüztől környül vétetve, míg fejedel-
mek a' Sátán, szörnyű buzogánnyával nekik
utat nem mutatott, merre mennyenek. Erre
a' jél-adásra le-szállottak a' kénkövel égő
földre, és olly fokasággal lepték-meg a'
földnek térségét a' mellyet még a' hartzo-
lók Házája, Észak (6) sem látott, midőnn
pogány gyermekeit jeges öbleiből, a' Raj-
nán és Dunán által költöztetvén, özön-
víz módgyára Libiának fővényes vidékire
ki-okádta. Külömb külömb féle Seregek-
nek Kapitányai fiettek Fövezéreknél meg-
jelenni; hasonlók voltak az Istenekhez; for-
májok termetek az emberiséget feljül múl-
ták; Felséges Hertzegek, hajdan Trónu-
fokba helyheztetett Méltóságok; de most
nevek hatalmok az Égbenn el-enyészett; az
élet könyvéből ki-töröltettek. Azoknak,
kik

(6) A' Gothufok, Hunnufok, Vandalufok 's a' t. a' kik sere-
gestől borították-el Európa Déli Tartományait.

kik ide alá vóltak, idővel Éva maradéki-
től nevek adattak. Mikor ők a' Minden-
ható engedelmeiből, a' földönn bújdoztak,
az emberi Nemnek kísértésére vólnak;
gonosz intselkedésekkel, nagyobb részént
az emberi Nemet arra vették, hogy az
Istentől el-pártolna, és bálványozóvá len-
ne. Így tehát az Ördögök gyakrann Isten
gyanárát imádtattak. A' honnan osztán fok
nevezetek és bálványok alatt lettek a' Po-
gányok közt esméretefekké.

Múza ! mondd-meg nékem akkori es-
méretes neveket: mitsoda rendel serkentek-
fel halálos ájúlásaikból ezenn az Égő tenge-
renn? — Nagy Tsáfzárjok szavára fokann
méltóságok rende szerezént edgymás után a'
száraz partonn, mellette meg-jelentek; de
a' több öszve elegyedett fokaság távól vólt.
Leg-gonoszabbak vóltak azok, kik a' pok-
lot el-hagyván, 's sákmányokat kerestek
a' földönn, 's bátorságokat idővel annyira
vitték, hogy székJeket az Isten széke mellé
és óltárokat az Isten óltára mellé helyhez-
tették: mint Istenek imádtattak Kanaán-
bann; truttzólták, a' mennydörgés és Kerú-
bimok közt a' Szent Sion Várafsába hely-
hez-

heztetett Trónusát a' Jehovának, sőt még gyakrann a' Szentek szentéig vitték bálványait. Ifzonyu útálatosság! meg-fertéztették az Isteni tiszteletnek szent tzeremoniáit, és innepeit, bátorkodták az igazság lelkét fetétség lelkével osiromolni.

Az első volt *Molok* (7) Emberi áldozattal, vérrel, és Szülék könyhú''atásával fokszor meg-részegítettett rettenetes Király, a' kinek úgy áldoztak; hogy midönn a' kisdedeket a' tűznek-által adták, dob, és muzsika szót indítottak; hogy a' gyermekek sírása ne hallatnék. Az Ammoniták imádták Robba vize térségénn, *Argob* és *Básánbann*, az *Arnóni* partokig; de *Molok* nem elégedett-meg ezekkel a' helyekkel. A' szomszédság segedelmével annyira vitte, az Emberek közt leg-böltsebb *Salamont*; hogy meg-engedte néki, templomat az Istien templomával által ellenbe a' gyalázat

(7) Az Ammoniták bálványa. Értzből volt öntve, és belől áll egészszenn üreks volt. Ember formája volt a' fejénn kívül, melly az ököréhez volt hasonló. Meg-tüzefedvén, karjai közé tétetett a' meg-áldoztatandó gyermek.

zat hegyére építeni, annakutánna tsinálta a' Hinnonnak gyönyörűséges völgyébenn edgy szép bokros helyre a' Pokolnak formáját, mellyet *Thofet* és *fekete gychennának* híttak.

Ezutánn következik *Chamos*, kit a' Moabiták mint fertelmes bújaság' bálványát imádták, Aróertől fogva, Nébóig, Heseboinig, Abarainig, és Heróneinig Sionnak orszákokig, és ezekenn túl, még a' borral gazdag-Szibnáig, és Elzaletől fogva egészsz az Asfaltútes taváig: *Peornak* hítták azt másképpenn, kit az Izraelíták Sittimbenn szemtelenül imádtak, midönn a' Nílus vidékét el-hagytak; melly tselekedetekért fok-at-is szenvedtek. Tovább vífzi még útálatos bújaságát tiszteletének a' botránkozás hegyére, a' gyilkos *Molok* szomszédságába, hol a' bújaság a' kegyetlenséggel edgyütt uralkodtak, mind addig, míg a' kegyes Jósias óltárjait le-rontaná.

Annakutánna jöttek azok a' Lelkek, kik esméretefek Eufrátestől fogva addig a' határ patakig, melly Egyiptomot Sinától

el-választja; *Bálim és Ástaroth*, (8) Az első férjfi, a' másik afzfzony, mert a' Lelkeknek tehetségekben van, férjfi vagy Afzfzony testet, magokra venni, vagy mind a' kétfelét-is egyfzerre. Az ő valóságok nem olyan mint a' miénk, kik nehéz, vastag húsból, tsontból és partzogókból állunk, mellyek bennünket nagyon nehezittenek; hanem akármi testet, gorombát vagy finumot, vegyenek-is magokra, nekik edgyenlőül szolgál, hogy akarattyoknak hirtelen elég tételsék, és szereteteket, irigységeket edgyenlőképpenn gyakorolhassák.

Ezen tisztátalan lelkekért gyakrann megvetette Izraél a' Teremtőnek szent óltárit, és alacsony oktan állatokét temjenezte, el-felejtkezhén arról, hogy az áldozat az Istenéget illeti. Az Örökké való-is el-felejt-

(8) Közönséges nevei a' Syriai és Feniciai Isteneknek, Hihető, hogy általok a' napot és hódat ábrázolták, most Afzfzony, majd ismét afzfzony formában ábrázolták őket; 's éppenn ez adott alkalmatosságot a' Poétának arra, hogy itten arra a' különös tulajdonságokra térjen, melly szerént nemeket kénynek szerént változtathatják.

lejtkezett tehát népéről, ki-is azonnal el-lenség' fegyverére jutott. Imhol jó nagy udvarral Ástaroth, kit a' Fenitziiaiak Ástarénak (9) hínak az Ég' Királynéja szüntelen nővő szarvakkal. 'Sidonnak leányi hőld világnál énekléssel imádták ezt a' szüz leányt, Sionbann-is tiszteltetett ő, a' hol a' gonofzság' hegyénn Salamon templomot épített néki; el-szedítettetett ő az Afzfzonyoktól, és a' bálványozó szép leányoktól, 's magát a' kép előtt megfer-téztette.

Utánna jő *Tammuz* (10) kinek sebe, melly minden esztendőbenn edgyfzer ki új-júl, Siriának leányait a' Libán' hegyére gyűjti, hogy ott egézfz naponn szerentsétlen

(9) Edgynek tartatik a' Görögök Vénusával. A' Hódat imádták képe alatt.

(10) *Tammuz*, vagy a' Görögök *Adónysa*, a' mese szerént vad kantól szaggattatott-el vadászás közben. Vénus pipattsá változtatta. Emlékezete-Innepénn, virággal tele edényeket öntöttek az afzfzonyok a' folyóba. A' folyó viz színét, melly nevét hordozta, ma pedig Ybrahimnak neveztetik, ma-is állitják az útazók.

len forsánn keseregienek, a' hol a' gyengén tsergedező Adónis eredeti kösziklájáról a' tengerbe hömpölygeti, Tammuz vérével elegyítettett bársony habjait; melly víz újra vérzik esztendőnként Tammuz vérével, a' Siriai leányok vélekedése szerént. Ez a' szerelmes mese meg-vesztegette, Si-onnak leányit, kiknek tisztátalan tévelygéseket Ezékiel is észre vette a' Szent pitvarbann, midönn gyönyörüségektől elragadtatva búja szemekkel bálványozott az Istentől el-szakadt Juda.

Ama' tsudálatos *Dágon* (11) követte ezt, ki övig ember, azonn alól pedig hal volt. Ennek temploma volt Ásótbann, és tiszteltetett egészsz Palesttinábann, Gét', Askalon', és Akkarón' egészsz határin. Igaz könnyeket hullatott ez, midönn baromi képét az el-fogott frigy-láda meg-tsonkitotta, és fejét kezével edgyütt öszve törvén, tulajdon templomábann, a' küzföb előtt lefett, és tisztelőit meg-szégyenittette.

Dá-

(11) A' *Filisteusok* Istene. Lásd 1 *Sám.* 5.

Dágon után jött *Rimmon*, (12) ki lakhelyül választotta ama' gyönyörű és kies Damaskust, Abana' és Fárfár' tiszta patakinak termékeny vidékénn; ez-is ki költ az Isten' háza ellenn, és noha el-hagyatott-is ez edgy bélpoklos tisztelőjétől: de vígasztalta magát azzal a' tisztelettel, a' mellyet néki edgy esztelen Monárka Ákáz, tulajdon meg-győzője adott, ki az Úrnak óltárát bé-motskolta, és tsinált a' Siriusok' bálványához hajonlót, hogy a' töle meg-meg-győzöttetett bálvány-Isteneeknek ferelmes áldozatot tehessen.

Ezutánn jött edgy ez előtt híres fokaság u. m. *Ofiris*, *Isis*, *Hórus*, (13) minden hozzá tar-

(12) A' *Siriufok* Istene. Lásd 2 *Kör.* 5 és 15 rész.

(13) Az Egyiptomiak fő Istenei, *Ofiris* és *Isis*, Férj és Feleség 's egyfzer'smind Testvérek, a' napot és holdat ábrázolták. *Ostrist Apis* nevű eleven tarka bikábann imádták.

Isis a' Természetet-is ábrázolta. Edgy öfzlopán ez a' Tzim volt: Én vagyok a' múltt, jelenvaló, és jövőendő; fátyolomat még edgy halandó sem takarhatta - ki.

Hórus a' kettőnek fja, nevezetes volt orvosi Tudományáról és jövőendőléséről.

tartozóival edgyütt. Ezeknek formája tsudálatos. Ezek vesztegették meg az egészsz Égyiptomot babonaságokkal, mert Papjaik olly vakbuzgók voltak vallásokhoz, hogy kóborló Isteneiket még az oktalan állatokbann-is keresték. Az Izraëltre-is elragadt ez a' nyavalya, ki a' Hóreb hegyénn költsönözött aranyból borjút öntött. A' pártütő Jeroboám meg-kettőztette ezt az ifentelenséget, a' ki Bethelbenn, és Dánbann, bika képeré öntette ki azt a' Jehovát, a' ki kerefsztül menván Égyiptomonn, edgy éjtszaka annak minden első szülöttét bögő Istenivel edgyütt meg-ölte.

Utolsó volt Béliál: sem tisztátalanabb, sem gonoszabb, nem esett-le ennél az égből, ki vad gyönyörüséget lelt a' vétekbenn. Temploma ugyan nem volt, és tiszteletére óltárok sem füstöltek. De ki jelent még-is meg nálánál többször a' templombann, és óltárok előtt? mikor a' Pap az Istenről el-felejtkezett, mint az Éli fiai tselekedtek, kik az Isten' házát erőszakos gonofszággal töltötték-bé. Uralkodik ő az udvarokbann, paloták bann és a' búja várasok bann-is, mellyek benn a' befíelen-ség,

ség, paráznaság, boszszontás leg-nagyobb divattyábann vagynak. Mikor az Éjtszaka barna szárnyaival fedezgeti a' Természetet; akkor borral és vad bátorsággal fel-fúva lévén, szoktak leskelődni a' Béliál fiai, a' mint ezt Sodoma, és Gibei uttzái bizonyítták; a' hol a' tisztelet, mellyel az ember vendégeihez viseltetik, a' Gazdának tulajdon leányait az uttzára ki tette, annak el-kerülésére, hogy még ennél-is útálatosabb fertelmefséget ne köves-fenek-el a' vendégekenn.

Ezek voltak leg-elsők a' hatalombann, és rendbenn. Hofzszafantartana, ha mind meg-nevezném azokat, a' kik ott meg-jelentek. A' Jóniai Istenek (14) kiknek a' Jáfet maradéki áldoztak, sok időre az utánn mi-

(14) A' leg-régibb Nap-keleti Istenek után, a' Görögöket számlálja elő a' Poëta. *Javan*, *Jafet* fja volt a' Görögök török-apja. Titán volt az *Uranus'* vagy *Ég'* első szülöttje; de ez *Szaturnus*nak, leg-hísebb Testvérjének, olly fel-tétel alatt adta által az uralkodást, hogy *Szaturnus* után Titán örökösí uralkodgyanak. E' végre tartozott *Szaturnus* minden férfi gyermekét meg-enni. Tsak *Jupitert* menthette-meg az a'anya *Rhea*, a' ki

midönn Istenné tennék az Eget, és a' Földet, a' kiktől' osztán egész Isteni nemzetség származott: *Títán*, ama' rettenetes fajtájú Titán volt az *Égnek* első szülöttye, kit testvér Ötse *Szturnus* idővel az első szülöttségtől meg-fosztott. Azonbann *Szturnust*-is el-verte tulajdon fija a' hatalmas *Jupiter*, kit szült az ő Felesége, *Rhea*. Ezek lettek osztán esméretefelek Krétábann, és az Ída hegyénn. El-hagyván *Olympus'* fagyos tetejét, uralkodni kezdtek ők a' levegő közepénn: leg-fzentebb tanyájok volt a' Delfisi hegyénn, avagy *Dodonábann*, vagy pedig a' *Doriai* síkonn. Vóltak még olyanok-is, kik a' vén *Szturnussal*, elfzőkvén, az *Ádriai* tengerenn túl *Hesperiába* (15) és a' leg-mefzfebb való szigetbe szállottak ki.

Ezek

azután, nem tsak az attyát tafzította le az égből; hanem a' *Títánokat*-is a' poklokra kergette, vagy nagy hegyek alá zárta, a' hol fohajtafaikkal, és magok emelgetésivel, nem tsak föld-indulást tsinálnak: hanem tüzeket-is okádnak ki az *Æthnából* 's más hegyekből.

(15) A' mái Olasz Ország.

Ezek után rend nélkül jött edgy számos fereg, igen komor és bádgyadt ábrázattal ugyan; de még-is lehetett sejdíteni azonn való örömöket, hogy Generálissok, el-kárhoztatásokbann sem engedi őket kétségbe esni. A' Sátán észre vette mindgyárt örömöket; minekokáért ábrázattya edgy kevésé ki derült; de tsak hamar ismét feltöltözte természeti komorságát, és dagályos beszéddel bátorította tsüggedező vitézit.

Parantsolta, hogy hadi música szó alatt hatalmas zászlóját ki-tegyék. Elete előtt *Azazaél* vólt az égbe zászló tartó. Kiereszti ő a' Tzászfári zászlót, melly lobogván a' féltől, fénylett mint a' tsillag, és arannyal 's gyöngyvel való varrásával gazdagonn bujálkodván, a' rajta bámuló szemeknek Urok nagyságát mutatta. Azonbann a' harsogó trombita lármát fúj: az Ármáda olly ordittással felel viszsa, hogy a' pokolnak egész ürege rá bömbölt. A' rettentő félelem edgyszerre el-hatott a' fététség' és *Chaos'* Országiba. Mindjárt tíz ezer zászlók villogtak, hajnali piros színekkel a' homályos fététségnek truttzára. A' földet mint edgy erdő el-lepte, az elfzörtt

szórtt dsidáknak lokasága, a' lisakok tsil-
lámlottak, a' számtalan paizfok rettene-
tes villámáfokat szórtak magokból, a' po-
kolbéli katona-falak meg-mozdultak. A'
tábori mu'sika fújja a' Doriai nótákat: ez
a' szokás hajdan a' verekedő vitézek' bá-
torságát a' leg-felsőbb pontra vitte, melly
mu'sika nem dühöfséget gyújtott a' Vité-
zekbenn, hanem okos bátorságot, és szi-
vekről a' halál félelmét megszűntette. Ez
a' Vitézi felséges mu'sika olly erejű volt,
hogy mind az halhatatlan, mind az ha-
landó lelkeket minden szomorúságokbann,
fetétes gondolatoknak zürzavaribann, és
minden egyéb szorongattatásibann vígasz-
talta. Illy mu'sikánál egészsz el-tökélléssel,
edgymásba kaptsolván gyengénn ingadoz-
tak; a' Mu'sika hangzála felejtette vélek
fájdalmas lépéseiket; mert a' föld, a' hol
mentek, mindenütt égett. Hasonlók voltak
ama' régi vitézekhez, kik tündöklő fegy-
vereket magokra övedezvén, ditsőségeket
a' verekedésekben keresték.

Minekutánna magokat edgy rémittő
hofszzú forbann el-rendelték, várták Ge-
nerálissok' parantsolattyát. A' Sátán éles

te-

tekéntetével kereftül hat népénn, és a'
sorok közt meg-visgállya katonáinak ren-
deket, bátorságokat, és az Istenekhez ha-
sonló termeteket. Annakutánna erejét fel-
osztván, egészszenn fel-fújta magát, és szi-
ve' hatalmábann bízván, még jobbann
meg-keményedett. Ha az egészsz Világ'
katonáit öszveszednök-is, ezekhez képest
csak olyanok volnának, mint ama' hü-
velyknyi emberek, az Indiai törpék, kik
a' darvakkal birkoznak: éppenn illyen sem-
mi még az-is, ha a' Flegrai (16) Óriáso-
kat, és azokat a' Vitézeket, a' kiket az
Istenek segítették, a' kik két részről Thé-
be, és Trója (17) előtt verekedtek; a'
Fran-

(16) Matzedóniai Város, hol az Istenekkel hartzoltak a
Gigáfok 's az Ossa hegyét Pélionra rakták.

(17) Trója, híresé lett Homérus Iliássa után. Thebe, igen
nevezetes városa volt Bæotiának.

Oedipus' Szerentsélen Királlyá fájának Eteokles és
Polinikesnek haritzait hofszzan le-írta Statius Deák
Poëta. A' melly Hartzolóknak, 's Városoknak nevei
ezután következnek, azok részszerént *Ariosto Orlando*
Furió-jában, részszerént mái Írókbann-is találtnak,
mellyeket úgy lehet tartani, mint Milton nagy olva-
sásának kellenél több gyümölytseit.

C

Frantziai Vitézi nemes seregeket, a' kik a' mesék szerént Vthert az Anglus Király' fiját körbe fogták; és ha még ezekhez tézsed-is ama' Kerefztény és Pogány sereget, a' melly valaha a' mesés Hístóriák szerént magát, Aspremont, Montobán, Damaskus, Jerusálem, Marokko, és Trebinda mellett vitézül viselte; és azokat, a' kiket Brizertun küldött Áfrikának partyairól, mikor nagy Károly' emberei Fontarabiánál szeme' láttára el-húllottak; a' Pompejus', Julius Császár', és minden Persiai Királyok' hatalmas Ármádájokat: mind ezek ezekhez éppenn nem hasonlítottathatnak, annyira fellyül múlta a' Sátán ármádája a' halandókékat.

Generálisok, tsudálkozásra méltó természetével, és maga viseletével meg-érdemlette azt, hogy ő tételsék ezen rettentő Ármádának fejevé. Ábrázattya, származásának méltóságát még el-nem vesztette: hasonló volt még az Arkangyalhoz; noha előbbeni rendkívül való dítőssége edgy kevésbé meg-homályosodott. Mint mikor a' Nap, fel-költében a' sűrű ködön állhat, vagy mikor a' hóldtól meg-homályosít-

littatván, fogyatkozásával háborútól való félelmet okoz a' Nemzeteknek és Királyoknak: így tündöklék még a' többek fellett ama' meg-homályosított Arkangyal; ábrázattya méllyen fel-van barázdálva a' mennykövektől reá szórt sebhelyekkel; fonnyadt tekintetén a' nyughatatlanság ül; de bátorsággal, és dölyfőséggel telyes szíve boszszú-állás kívánást mutat. Szemeit noha kegyetlenül forgatta; de még-is belső mardosás, és keserű fájdalom tetfzett ki belőle, a' midönn látta büns Angyal tárfait, kik hajdan a' Mennyországban, most pedig a' pokolban élnek. Fájdalommal szemléli azokat a' millió Lelkeket, kik az ő hibájáért vettek-le az égből; de a' kik néki még-is engedelmeskednek, noha már minden dítősségtől meg-fosztattak; valamint a' mennykötől öszve-szaggattatott 's hegy tetönn ülő tserfáknak félbe égett tőrsökei, mellyek perzselt vastag tövökön csak gibbeszkedni-is alig láttfzanak.

Körölvették a' Sátánt fő-tisztjei, és az egész sereget a' figyelemettség meg-némitotta. Háromszor kezdett-el beszélni, és

háromszor fakadtak könnyek büszkesége truttzára szeme' kútfejéből — olyan könnyek, mellyeket az Angyalok sírhatnak, — végre rést találtak a' fájdalommann ferefszett szavak, és fok fohajtáfoktól kísértetve így omlottak ki szájából:

Halhatatlan Lelkeknek Légiói, kikhez csak a' Mindenható hasonlíthatta magát; sőt még azzal-is hartzotok nem volt gyalázatos, ámbár ki-menetele szereintsétlen volt, a' mint ezt, ez a' hely, és a' változás, mellyet irtózással szemlélek, bizonyítják. De avagy gondolhatta volna e a' múltbann, és a' jövődöbenn vándorlott legböltsebb elme-is azt, hogy illy edgymással edgyesült Istenek mint mi, vízfza verettségünk; sőt még ebbenn a' szereintsétlen állapotunkbann-is képzelhettyük e hogy ezen Légiók, kiknek számkivetése az Eget pufztává tette, fel ne keljenek, és születt lakhelyekbe vízfza ne térjenek? Mennyei Seregek! titeket hívlak bizonyosságúl, hogy sem nem a' veletek való egyenetlenség, sem nem a' magam hazna, vagy a' veszedelemtől való félelem, tette semmivé igyekezetünket. Nem! nem! hanem

a'

a' mennyei Király, ki el-rejtette vólt erejét tőlünk, Trónusánn ülvén úgy tettzett, mintha az ő székit, a' meg-rögzött vélekedés, a' meg-edgyezett helybe hagyás, és csak a' szokás támogatná. Ő nekünk csak Nagyságának fénnét nyilatkoztatta ki, nem pedig hatalmát is — mellyet szorgalmatosan rejtegetett tőlünk — szereintsét próbáltunk uralkodása alóll ki-fabadulni: ez, ez a' mi veszedelmünknek kútfeje! Most már eléggé esmérjük az ő hatalmát; már nem kezdetünk hadakozást; de azért kell-e tőle félnünk? Éppen nem! meg-próbálhattyuk mesterségünkkel azt, a' mit erővel véghez nem vihettünk. Majd akkor fogja ő azt tapasztalni, hogy edgy olly ellenség, a' melly az erőnek engedett, csak felényire van meg-gyözve. Az idő ujságot szokott szólni, a' hír futkófott az égbenn, hogy az Isten edgy új világot fog teremteni, és olly nemzettséget, a' melly néki olly kedves lesz, mint a' Mennyei Fijai. Ez az új világ fog minket talán vatzkunkból kihívni, ha más okból nem-is, leg-alább hogy azt meg-láthassuk. A' tündér lelkek nem lántzoltathatnak-meg örökre a' pokol

C 3

mély-

mélysegeibe ; de ezt elébb a' tanátsbann meg-kell vi'sgálni.

A' Sátán szóllott, és million Kerúbimok villogó fegyvereket ki-húzván, azokat örömkbe forgatták; fénnyek a' pokolbann látztatott; káromlották az Istennek Szent Nevét, kardgyaikkal pai's'sokat keményenn vervén, viadalra készülő lármát indítottak, és az Egnek hadat izentek.

Nem messze ezen helytől vólt edgy hegy, mellynek teteje rettenetes láng és füst-felleget okádott, a' többi része pedig fárgás héjjakkal tsillámlott, mint az aranynak tsalhatatlan jelével, mellyet a' hegynek belső kebelelei rejtettek magokba . . . Edgy alkalmas fokaságú szárnyas sereg olly siettséggel repült oda: mint mikor az ármáda előtt az ásós és kapás katonák, mennek valamelly árok' ásására, vagy pedig a' földvárnak fel-építésére. Mammon vólt ezek' vezére, Mammon, edgy a' leg-alatsnyabb mászkáló Lelkek közül, kik az Égből le-estek; mert még a' Mindenhatónak palotájából-is ennek gondolati mindenkor a' földre vóltak függesztve;

ve; és a' mennyei menyezet, melly tsupa vertt arany vólt, jobban meg-hatotta az ő szívét, mintsem az örökké valónak jelenléte, minden mennyei szentségével edgyütt. Ő vólt a' leg-első, ki az embereket a' földnek gyomrábann, aranyt keresni meg-tanította, és annyoknak belső részeit szentség-törő kezekkel meg-szaggattatta, olyan kintsekért, mellyeket a' természet bőlts tzélből rejtett-el; 's napfzamosi tsak hamar nagy öblököt ástak a' hegybenn, és onnan nagy arany rúdakat szedtek-ki. Nem szükség, azonn tsudálkozni, hogy a' pokol kebele illy nagy gazdagsággal vólt terhes; ez az Ország leg-éremesebb arra, hogy ez a' drága méreg ötet meg-vesztegeffe. Óh emberi Nem! ki magad dítsóitted a' vefzendő dolgok' fel-találásábann, és a' ki tsudálkozással szóllasz a' Bábelről, és a' Memfisi Királyok' miveiről! Halandók! láfsátok-meg ebbenn, mennyire múlnak fellyül benneteket a' gonosz Lelkek, kik edgy szempillantásbann többet visznek véghez, mint a' Ti Eleitek számtalan fok bányászzaikkal véghetetlen fok fáradtságos munkájikkal Edgy más ördögi Sereg szorgalmatoskodott edgy alkal-

matos helyenn a' tégelyek' el-készítésébenn
 a' szomszéd térségenn, mellynek öbléből
 nagy hömpölygéssel foly-ki edgy tüzes tó,
 melly az arannyakat tsudálatos mesterség-
 gel tisztította. A' több Lelkek mestersége-
 fenn épített malmokat formáltak a' föld-
 benn, a' mellyekből edgy áfott tsatornánn
 az arany meg-foghatatlanképpen folyt.
 Azombann hirtelen ki-búvik a' földből
 mu'sika hang alatt mint a' füst, edgy ret-
 tenetes nagyságú templom forma épület.
 A' Dóriai építés' mestersége szerént, nyú-
 godott ez az épület négy-szegű oszlopó-
 konn, és ezekre rakatott gerendákonn,
 öszve kaptosoltatván külömbkülömbféle drá-
 galatos metszésű kötésekkel. Soha, sem
 Babilon', sem Memfis' remek munkájoknak,
 büszkeségét ennyire nem vitték, sem Ki-
 rályi palotájokbann, sem Bélus és Serapis
 (18) Istenek templomaibann, még abbann
 az időbenn-is, mikor Egyiptom Sírival a'
 pom-

(18) *Bélus*, *Nimrod* fja, volt az *Assyriusok* Királlya, 's
 első azok közt, kiket a' hízeltetés az Istenek sorába
 helyeztetett. *Serapis* edgy volt azzal, kit az Égyip-
 tomi *Apis* ábrázolt.

pompábann, és gazdagságbann vetélkedett.
 Hirtelenséggel a' réz kapuk ki nyíltak, és
 a' pokol egész fénnyébe' szemléltetett;
 ritka szépségű szőnyegekkel volt pádimen-
 toma bé húzva, közepénn szemfényvesztő
 hatalommal készült fényes lámpások füg-
 göttek, ezeknek égő bélei ölthatatlan tűn-
 döklő tüzzel lobogtak, és itt a' világosság,
 a' mennyei világossághoz hasonlító volt. En-
 nek tsudájára feregenként tolyódott a' fo-
 kaság: ki a' palotát, ki az építőt tsudálta.
 Ez a' nagy mester épített már az Egek-
 ben-is fok tsudálatos tornyokat, mellyek
 palotául szolgáltak azoknak az Angyalok-
 nak, kiket a' leg-felsőbb Király, Hertzeg-
 ségre emelt-fel; hogy ki-ki közüllök a' men-
 nyei Uralkodás' tsudálatos rendgye szerént
 Uralkodgyék: Még Görög Országbann-is
 nagy híre és betsüllete volt ezen építő
 mesternek. Az Auzóniai népek nevezték
 őtet *Mulcibernek*, (19) 's illy nevetségesen
 ad-

(19) *Hephaestos*, vagy *Vulcanus*, *Jupiternek* és *Junonak*
 fja, *Vénusnak* pedig Férje volt. Az anya, rút formá-
 jáért le-vetette az Égből 's a' lába ki-tört. *Lemnos*-
 bann és *Siciliábann* volt a' mű-helye; az *Atnábann*
 ko-

adgyák elő, hogy Jupiter ötet az égből levetette, a' leg-hofzszabb nyári naponn reggeltől fogva esfig görgött a' szerentsétlen Vulcánus, mint a' melly tsillag az égnek kárpittyánn estvefelé futkos; melly állapotbann Egiának szigetébe Lemnosba kalyimpázott-le; de ez a' história nem igaz, mert ő már az előtt régen, pártos Angyal társaival edgyütt esett-le az égből. Nem használt semmit-is néki, hogy az egekben olly szép épületeket tsinált; le kellet néki esni minden mester legénnyével edgyütt, hogy a' pokolbann-is építsen.

A' Szárnyas vitézek nagy és rettenetes készülettel Vezérek' parantsolattyából, trombita harfogással ki hirdették a' nagy gyűlést, mellyet a' Sátán, és az ő Nagygyai az Anya Várasbann a' *Pandæmonium*bann

(20)

kovátsolta Cziklopsaival Jupiternek a' mennyköveket. Márst a' feleségével kapván, edgy vékony törrel mind a' kettőjüket meztelen a' levegőbe, fel-függesztette, 's tsudájára az Isteneket öfzve tsődítette. A' Deáklok *Mulciibernek* hívtak; mert ő találta-ki a' vas meglágyítását.

(20) tartani fognak. Mind az újj, mind a' régi tisztviselek közül a' leg-éremesebbek rangjok szerént ide gyülekeztek. A' rendelt órára meg-jelentek, kísértetvén számos udvari tselédgyektől, kik száz és ezerenként egyvelgettek. A' Palotának tornátszak hamar meg-tölt. Tanátskozni, e' szörnyű nagy palotábann le-ültek. Azt vélnéd hogy itt van az a' hely, a' hová mindenféle bajnokok külömbkülömbféle fegyverekkel fel-övedezve a' Szúltán trónussa előtt vagy győzni vagy halni öfzve gyülekeznek: annyi vólt itt-is a' temérdek kíváncsi fokaság. Mefzsziről hallatott az Ördögök' szárnyok tsattogtatásából származott zúgás, kik számlálhatatlan fokasággal, a' földet és levegőt el-lepték. Valamint a' méhek, mikor bika havábann gyenge rajjaikkal köpűjőkből ki zúdúlnak, a' repesésbe habzó ifjú raj imitt amott kóborol a' gyenge viágok és harmatok között, vagy mászkál

az

(20) Minden ördögök Palotája, a' *Pantheon* hasonlatossága szerént, melly Templom a' régi Romában minden Isteneknek vólt szentelve. Ma *Rotundának* nevezetik.

az újj köpűjök előtt lévő gyalútt deszkátskán, mint szalma várjok külső várafsán, 's úgy tanátskozik országos dolgairól: illy sűrűséggel koválygottak az Ördögök, és a' palota nékik szorofs vólt; de mihelyt jel adattatott nékik, mesterségek szerént azok, kik óriási nagyságuak vóltak, azonnal edgy mákszemnyi kitsinségre kutzorították magokat, 's így hihetetlen számmal fértek a' palotákba. Az Indiai hegyekenn túl lakozó arasznyi emberek, (21) ezeknél sokkal nagyobb helyet foglalának-el. A' Pásztor-is ilyen formábann láttya, vagy látni gondolja éjtszaka valami erdőnn, vagy patak mellett az edgymással mulatozó tündéreket. Az hól-d-is látván azt tsudálkozik magábann, és halavány világával teke-
reg-

(21) A' régi Hísfóriát írók, Költők, nevezetesen *Homérus*-is emlékezik a' Pygmæufokrol, 's majd Indiát a' Ganges mellett, majd ismét Egyiptomot mondgyák hazájoknak lenni. Nevettséges az, a' mit *Plinius* mond róllok, hogy t. i. tojás héjjakbann laknak. Az újjabak hol *Lapponiat*, hol pedig *Afrikát* emlegetik az illy törpe emberekről; de szorgalmatosabb utánna járás után már ma bizonyos; hogy sem ilyen tsuda törpe, sem pedig Órias nemzetségek nintsenek. *L. Sandert p. 401.*

regve le-hajlik a' föld felé; azombann a' tündérek semmit sem hajtván a' hóldra, gyönyörűséges muzsikájokkal az öröm' és félelembe merült szívet gyönyörködtetik. Ezen tefetlen *Lelkek*-is rettenetes nagyságú teremtetek, a' leg-kissebb formára húzván, noha felette sokann vagynak-is, még-is kedvekre ültek a' palotábann; de a' *Serafimok* és *Kerúbimok*, kik *Felséges Nagyságokat* meg-tartották, edgy különös helyenn titkofann tanátskoztak. Mint megannyi ezer meg-ezer fél istenek, arany székekbe ültek. A' gyűlés nagy és tellyes vólt; végre rövid hallgatás és az ölzve hívás fel-olvasása után a' tanátskozás elkezdődött.

Vége az első Könyvnek.

AZ ELVESZTETT

PARADITSOM

MÁSODIK KÖNYV.

RÖVID SUMMÁJA.

A Sátán fészegeti a' tanátsbann, hogy: kell-e még hartzot indítani az Ég vízfzanyerésére, vagy nem? A' végeztetett, hogy mindenek felett a' Sátán ezét kell követni, és meg-kell vizgálni azt a' jövendölést, a' melly valami új teremtséről szól, hogy, ha vagy-e már a' világban az az Angyaloknál alább való teremtsés? Ennek meg-tudásán nyughatatlankodnak. A' Sátán ennek meg-tudását magára vállalja, és azért neki tapsolnak. A' gyűlés el-ozlik, és búfelejtésre addig, míg Generálissok vízfza tér, különbkülömbféle - képpenn mulattyák magokat. A' Sátán el-érkezik a' Pokolkapu'ához, a' melly bé volt zárva, és két Tsudá-

dtól őrztetett. Kopogtat: a' Pokol meg-nyílik: észre-vezi az Ég és föld között lévő mélységet; nagy bajjal azonn általhatol. A' Chaos, ki ebbenn az Őregbenn az első, a' Világ' útyát neki meg-műtattya.

Bünönn épült Trónusában fellyebb ált a' Sátán a' több el-pártolt Lelkek-nél. Noha Koronájának fénnye fellyül múlja-is a' gazdag Indiának, Ormus' és Napkeletnek minden drága adományait; még-is fel-fúvalkodott szíve ezzel meg-nem elégedett; hanem vágyódott a' leg-felsőbb hatalomra, és nem gondolván az el-múltt történetekkel, büszke képzelődéstől a' képzeltt jövendőkbe el-ragadtatva, így szóllott:

Trónusok, Uralkodások, Istenségek!
Edgy halhatatlan erő, ámbár a' lehetőségig nyomattasék-is, de még sem temettethetik-el a' pokolba. Nem tartom tehát az Eget

eget el-vesztett jószágomnak. Rabságunkból ki-szabadulván, annál ditsőségesebbek leszünk, és a' történettől sem félhetünk többé. Én Vezérek vagyok: először-is a' végezés tett engemet törvényes és igaz Generálifotokká, oltán szabad választások meg-erősített ezen felső hivatalbann; el-hallgatom azokat a' szolgálatokat, melyeket vitézségemmel és okosságommal tettem néktek; mert mind ezeknél jobban erősítte ezt a' trónust a' mi szerentsétlenségünk. A' mennyei Uralkodónak kegyelme, melyet Ő el-választottival közöl; természet szerint közöttök irigységet okoz; de minket az irigység sem választhat-el egymástól. Mit használ az? mentől magassabb póltzonn ülünk, annál közelebb vagyunk a' mennykőhöz; és nékem ez a' lángoló Királyi páltza leg-nagyobb kínokat okoz. A' hol kérdés nints valami jóról, ott vitatás sints; a' szerentsétlenségben első lenni senki sem vágyódik; senkinek sints az a' bolond fel-fúvalkodottsága, hogy kinnai terhet öregbíteni kívánja. Tehát tökéletesebben edgyesíthettyük mi magunkat, mint a' mennyei Ármáda; és ősi jószágunkat kérvén vízfza, fokkal bizonyosabb győ-

győzedelmünk; mintha batáliát nyertünk volna erőszakkal: de vallyon nyilvánosság erővel fogjunk e a' dologhoz, vagy pedig fiket tsalárdsággal? ezt kell jól előre meg-fontolnunk; erről szabadon értekeztek.

Midönn a' Sátán így szóllott volna, *Molok* Királyi páltzáját kezében tartván fel-áll. Ez a' *Molok* leg-dühösebb volt azon Lelkek között, kik a' leg-felsőbb egek térségénn verekedtek. Kétségbe esé-le természeti vadságát öregbítette. Olly vakmerő volt ő, hogy a' Mindenhatóhoz hasonlítván magát, inkább szerette azt, hogy semmivé legyen, mint azt, hogy a' Mindenható előtt meg-hajoljon. Ez a' zabolázhatatlan tűz elvesztette véle minden félelmét, nem gondolt azután sem Isten-nel, sem ördöggel, sem a' maga rettenetes forsával, hanem így szóllalt-meg:

Fegyverkezzünk-fel, hartzoljunk Lelkek! még pedig nyilván; én tsalárdsággal győzni nem akarok, ahoz nem-is tudok: a' tsalárdság egyedül a' félelmes gyáva Lelkeknek menedék helye, azok éljenek

azzal, kiknek szükségek vagyon reá. De ezeknek a' milliom meg-milliom Lelkeknek, kik csak azt lelik, hogy nekik jelt adgyunk az ostromra, itt kell e hazájokonn kívül szájokat tátni addig, míg mi illy hozzánk illetlen, és gyalázatos módokat hányunk vetünk? hát el-kell e nekik hazául ezt a' fetét és betstelen lyukat fogadni; ezt a' Tyrannus tömlöttzét, ki uralodik, mert mi henyélünk? Ingyen sem! Keljünk-fel mindnyájann, és nyissunk utat az Égbe magunknak, a' pokolbéli Fúriák, és lángok segedelmével. Tulajdon kínnyainkat fordítsuk fegyverül Tirannusunk ellen, hadd lássa-meg, hogy a' pokolbéli dörgés, mennykövét kezében meg-szégyennitti; villámásának feleljünk azzal az halálos tüzzel, mellyel emésztetünk; mutasunk hasonló dühölséget; retentsük-meg Angyalait, hadd rezkeffenek, a' midönn látni fogják, hogy Urok trónusát el-borítottuk ugyan azon bűdös kénköves lánggal, mellyet számunkra készített. De talám azt fogjátok tí mondani, hogy nehéz olly magafs helyre edgy húzomba felrepülni, a'hol ellenségünk lakik; de gondoljátok-meg csak, ha a' feledékenység

ta-

tavából lett ivástok benneteket még szunyadozásbann nem tart: hogy nekünk könnyebb Hazánkfelé repülni; és a' le-esés nekünk természetünk ellen vagyon. Mit! hiszen tudgyátok; hogy mikor a' mi kevély ellenségünk feregünket meg-szaggatta, és a' melységekenn üldözött bennünket, milyen nehezen hüllottunk le-felé, noha pedig hátul derakasint taszigáltak bennünket. Tehát könnyű nekünk felfelé menni. Vagy talám attól féltek; hogy ha a' nálunknál hatalmasabb ellenséget újra megbántyuk; haragja bódogtalanságunkat öregbithetné? Hát a' Pokolbann félhetünk még valamitől? Lehet-e meg valami ennél kefervesebb, hogy mi a' bódogságtól megfosztatva, szüntelen sohajtunk ebbenn az útálatos barlangbann, a'hol az ölthatatlan tűznek prédái lettünk, és szüntelen várjuk azon serentsétlen szempillantásunkat; mellybenn a' Pokol lántzaival meg-lántzoltatván örökös kínokra taszítottunk. Hát mitől félünk? miért félünk ellenségünk haragját ellenünk fel-bizgatni? Hadd haragudgyon; hiszen így nagy haragja vagy meg-emészt bennünket egélszszenn, a' halál pedig az örökös szenvedésnél jobb; vagy

pedig ha természetünk Isteni és halhatatlan; így mindenkor vígasztal bennünket az, hogy semmivé nem lehetünk; az a' gyönyörűségünk leg-alább lehet, hogy a' Mindenható trónusát meg-ráztuk; ezzel már boszszút állottunk magunkért, ha éppenn győzedelmek nem lettünk-is.

Itt öszve rántzott szemöldökkel megszűnt a' beszéd. Tekéntetébenn szikrázott a' boszszú-állás' kívánsága, és olly verekedésnek forralása, melly az Istenenn kívül akár kinek is veszedelmes lett volna.

A' más oldalonn fel-állott *Béliál*, de kedvesebb és mértékletebb formábann. Ez vólt Olympusnak leg-szebb lakosza; nemes és vitézi teste azt mutatta, mint ha nagy dolgokra termett volna; de benne egyéb ravaszagnál, és gonoszságnál nem lakott. A' leg-nagyobb bűnök-is tudta ő ékefer szóllásával palástolni; vólt még az a' mestersége-is, hogy még a' leg-jobbann ki-dolgozott plánumokat-is bősöjök-benn meg-fojtotta: valamint a' vétkek-benn alacsony és gyors, úgy a' nagy dolgokbann félelmes, és túnya vólt; azombann

bann a' füleket tsiklándoztatta és szíveket ígésző beszédét így folytatta:

Hazánk ofzlopi, Országunknak Nagygai! én ugyan a' hadakozást szeretem, és rajtam kívül senki azt jobbann nem ohajtya; de a' leg-fontosabb okok, mellyek bennünket rá-ösztönöznenek, éppen azok, a' mellyek engem attól el-idegenítenek. Mit reménylhetünk, midönn leg-vitézbb katonáink nem bízván eszekbe, és erejekbe, tsak a' kétségbe esésbenn helyheztesik bátorságokat, és boszszú-állásokat örökös elvesztekenn akarják meg-vásárolni. De hogy-is állhatunk boszszút magunkért? Az Örökkévaló kapukat győzhetetlen vitézek őrzik; a' Mindenhatónak tábora imitt amott sátorozik a' Pokol határánn; Húszárjai béhatnak a' Setettség országába, és ezzel meg-akadályoztatnak bennünket, a' magas Egekre hirtelen való rohanásunkbann. Kereftül vághattuk-e magunkat rajtok erővel? Ha az egész Pokolnak minden erejét öszve szedgyük-is, és fokaságunk sűrűségével a' mennyei világot meg-homályosítani akarnók-is, még sem használ semmit; mert a' Mindenható,

romolhatatlan trónusán ülvén, személyének fényével bennünket meg-vakítana, és meg-sérthetetlen paizsáról gyenge nyílaink le-pattognának. Ha pedig még edgyszer meg-győzöttetünk; úgy utolsó edgyetlen edgy menedék helyünk lesz a' kétségbe esés: fel-gerjeszszük-e ellenünk még edgyszer az Isten haragját, hogy veszedelmünket kettőztesse, és ezzel bennünket semmivé tegyen? Nyomorúlt büszkeség! Kitsoda az közüllünk, ki ebbenn a' bóldogtalan állapotunkbann-is az örökkévalóságban inkább nem kívánna élni, mintsem örökre meg-halni? 's a' darabos éjtszaka kebelében, a' hol sem élet sem mozgás nints, el-süllyedni? De tegyük-fel, hogy az halál nekünk hasznunkra lenne, avagy meg-adgya-e azt ellenségünk? és vallyon hatalmában vagy-e? mert kétséges, hogy az olyan dolog, melyet soha sem akarhat hatalmában légyen. Hogy-is teszitek azt fel-bőltéségéről, hogy ő magát egéfszizenn, emészto haragjának által bortsátaná, és hogy gyengeségből, vagy viháztatlanságból, ellenséginek meg-adná, a'mit ohajtanak? semmivé tenne-e bennünket ugyan azon haragja, a' melly örökös

fzen-

fzenvedésre rendelt? A' kik az ütközetet javasollyák, ezt mondgyák: miért kell továbbznunk, hiszen szabadulás nélkül örökre el-vagyunk kárhoztatva; kínnyaink többé nem nevekedhetnek, akár mit tsinállyunk-is, mit fzenvedhetünk többet? Hát olly igen szomorú állapot ez, holott van szabadságunk nem tsak beszélni és tselekedni, hanem öszvegyülekezni-is. El-felejtkeztek már arról, mikor a' pokol kebelét ohajtottuk, hogy bennünket a' Mindenható haragja előtt rejtse-el, mikor mennyköveivel zúzott és kergetett. A' Pokol nekünk akkor menedék helynek tet-szett. Az, az vólt igazán leg-rettenetesebb állapot, midönn meg-lántzoltatva az égő tengerbe el-temettetve vóltunk. Hát ha ellenségünk, lehelletével kétszeresenn-is égetőbbé tenné ezt a' mérges tüzet, és valamennyire el-tsendefedett haragja fel-indúlna ismét; ha emészto haragjának minden tárházai ki-nyílnának; ha a' poklok-nak kárpittyai, le omlott lángoló darabjaival fejünket el-boríttanák, nem volnánk-e fokkal inkább szánakozásra méltók? Talám ebbenn a' szempillantásbann, midönn a' fzerentsés ütközetről álmodozunk, edgy

ollyan szélvész támad ellenünk, melly bennünket lánggal fog el-borítani; talám edgy láthatatlan kéz készül ellenünk; hogy kü-lömb kü-lömb köfziklákra ki-szegezzen, és a' dühös tűz forgó szeleitől ott kalyimpaz-tatsunk. Ezen állapotunk nem volna-e fok-kal rettenetesebb?

Nem, nem! tegyük-le a' hadakozás-ról! ne hitelsük-el azt magunkkal, hogy azt meg-győzzük, a' ki az erővel bír, és hogy azt meg-tsallyuk, a' ki edgy tekén-tettel mindent lát; valamint hatalmas bennünket meg-győzni; színte úgy bölt, min-den fel-tett szándékunkat el-szélelztetni-is; neveti az Égből, hafzontalan rugódozá-síkat. De hogy éljünk kedves hazánkonn kívül betstelenül, lántzok és kínok között? A' végezés úgy hozta magával, enged-emeskedgyünk. Az erőnk meg-van; hát hi-bázzon-e a' békekeséges türes? Előbb kellett volna nekünk a' dolog' kétséges ki-meneteléről gondolkozni, még minekelötte illy hatalmas ellenségünkhöz nem fog-tunk; de mi tsak egyedül bátorságunkba bíztunk. Miért refzketünk az erőfzaktól, mellyet rajtunk el-követnek? A' meg-gyö-

zet-

zettetteknek el-kerülhetetlen forsa a' szám-kivetés, gyalázat — és rabság — tehát hódollyunk — a' mi győzedelmes Urunk talám meg-fog valaha engesztelődni. Ha mi meg-fzününk ötet bolfszontani, talám tsendefenn hágy bennünket ebbenn a' töle távol lévő helybenn. Ki tudgya, hogy valaha még nem elégfzik-e meg szenvede-sünkkel, és kegyelemre nem hajlik e erán-tunk? Ezek a' perzselő tüzek meg-fognak fzünni, ha lehelletével annak lángját töb-bé nem táplállya. Akkor a' mi tűz által meg-tisztúlt lelkünk meg-fogja győzni a' tűznek ártalmas gőzét, és ezt az Orfzá-got meg-fzokván, nem fognak többé szen-vedni. Ez az írtózás kellemetefséggé, és a' homályosság, világossággá változik. A' dolognak állhatatlansága az időtől fzün-telen változás alá van rekesztetve; tehát ne efsünk kétségbe. Szerentsés változás-sal hízelkedhetünk magunknak; a' mi for-sunk-is ez előtt fzerentsés vólt, most pe-dig síralmas; de ez még terhesebbé val-hatik, ha magunkat nagyobb büntetések-re teszfzük ki.

Béliál ilyen szókkal illette mellestleg a' békeséget, takarózdván az okofság palástyával: edgy átallyábann nem állította ő azt-meg, és ki-tetfzett beszédéből, hogy ő betstelen hevérésbenn akar vesztegleni. Ő utánna *Mammon* így beszélt: ha hadakozunk, vagy olly végből hadakozunk, hogy a' Mennyei Királyt trónusából le-velsük; vagy azért, hogy el-vezített birodalmunkat vízfzra nyerjük. Hogy ötet székéből le-velsük, erre meg-kívántatik, hogy a' változhatatlan végezés, a' tündér szerentsének engedgyen; és hogy a' Chaós légyen a' győzelem ítélő Birája. Az a' tsekély fundamentom, melly az elsőhöz sem nyújt reménységet, mütattya a' máfiknak haszontalanságát-is. Tegyük-fel hogy irgalmas lenne-is erántunk, és mindent el-felejtene, ha hogy engedelmeiségére újra meg-esküdnénk: mitsoda artzával jelennénk-meg előtte, reánk hozott kemény törvényét el-fogadni? lehetetlen olly alacsonyoknak lennünk, hogy ötet mint Urunkat trónusába magasztalnók, Ifenségek erőltetett dítséreteket énekelnénk, óltárát drágalatos füveknek illattyával füstölnek; mert ez a' kötelefségünk volna az

Egek-

Egekben; ezenn kívül ott más bódogság nem esmértetik; de ez ránk nézve büntetés. Edgy ollyan örökkévalóság, a' mellybenn az Ember titkos gyűlölőjét kényszerítettik mindenkor imádni, ugyan hofzfú, és únalmas! Ne fogjunk a' lehetlenséghez; nem tehetünk erőszakot a' Mennyei kapukonn; de ha bé-botsáttatnánk-is, meg-kellene vetnünk az ollyas kegyelmet. Fényes rabságnál egyebet nem vezítettünk-el: kerelsük bódogságunkat magunkbann, és ne gondoljunk egyébbel; hanem hogy ebbenn a' kietlen magánofságbann, magunknak élünk; de ne függjünk semmi kegyetlentől, és mutassuk-meg, hogy nekünk kedvesebb a' terhes szabadság, a' rabság leg-fényesebb jármánál.

Nagyságunk egyedül magunké foglenni, a' midönn dítsőségünkre, előmenetelünkre és bódogságunkra fogjuk még azokat-is fordítani, mellyek magokbann meg-vetésre méltók, ártalmasok és veszedelmesek; és midönn okofságunk szerént a' gonofzból-is meg-elégedést tudunk kihozni. Miért irtózzunk mi ezen melység

fe-

setéttségétől? Hiszen hányszor láttuk, hogy a' nagy Monárka-is magát setét és sűrű fellegekbe rejtette-el. Titkos mennykövei minden felé mormolnak, és az Eg pokolnak látfzik: De noha a' setéttségnek feliségétől környül vétetik-is dítösége, még-is meg-tartya magábann tisztaságának fénnjét. Ha ő a' mi setéttségünket követi, nem követhettyük e mi-is mikor tetfzik az ő világosságát? Ennek a' durva földnek vagynak el-rejtett szépségei, az arany és gyöngy edgymást érik benne. Mi ebből mind eszünk, mind mesterségünk szerint készíthetünk drágalátos dolgokat, és ezeknél egyebet mit mutathatnak-meg az Isteni paloták-is. Ki tudja, hogy még idővel kényyaink nem váltaznak e-meg tartáfunk eszközivé? talám még valaha ezek az emészto tüzek olly édesek lésznek, mint a' millyen kegyetlenek most? — Ha edgyfzer természeteket magunkra öltözzük, ofztán nem fognak többé kínozni. Békefés ges tanátskozásra, és mostani nyomorúságos életünk édesítésére hí bennünket minden. Tegyük-le a' hadakozásról, és ne gondolkozzunk egyébről; hanem hogy gazdagságunkat, mellyel birunk, használhassuk.

Mam-

Mammon alig végezte beszédet, a' tanáts meg-zúdultt; mint mikor a' rettenetes szélvész után a' köfzıklák barlangjai a' beléjek fforúlt kemény fzéltől, melly éjtfzakánként a' tengert fenekeltől fel-kevervén süvöltésével az álmatlanság és faradtság miatt el-epedt hajós legényeket, a' kiknek hajójok vasmatskánn áll, edgy köfzirtel tellyes ki-kötő helybenn elaltattya. Hasonló zúgással hagyták helybe Mammonnak beszédét. Hogy a' békeségre hajlott, szerették; újjabb hadnak indittásától inkább féltek, mint a' pokoltól; mert nem felejtették-el, melly keményenn verte-meg őket az Isten. Arra igyekeztek, hogy idővel a' Pokolbann a' Mennyországhoz hasonló Országot fognak fundálni. *Belzebúb*, ki a' Sátán után első volt a' tífztségbenn, észre vévén mire hajlanának; fel-állott férjfiúi tekéntettel. Fel-egyenefedése mint edgy ofzlopát mutatta az egészfz Orzágnak. Olvasni lehetett homlokánn a' közönséges vélekedésekkel és gondolatokkal való mély küfzködését; feleséges tekéntetibenn noha változott-is, még-is edgy Nagy Királyhoz illő méltóság tündöklött; vállainak temérdekségével At-

lást

lást fellyül múltván, elegendő volt a' leg-hatalmasabb Királyságok terhének is el-hordozására: az egész tanáts reá bál-múlt, és olly tsendes lett a' palota, mint az éjj, vagy pedig a' dél, nyári naponn. Így kezdette ezen rémittő hallgatásbann beszédét folytatni.

Tsászári Hatalmaságok, Mennyei Erők és Ifenségek! vagy inkább pokolnak alacsony lakosi (mert le-mondván elébbeni méltóságtokról, úgy látom, hogy itt új Országra vágyódtok) mitsoda tévelygésbenn vagytok? az Örökkévaló, nem királyi székbe; hanem tömlőtzebe ültetett beneteket. Koránt sem helyheztefett ide azért, hogy hatalma alól magatokat ki húzátok, vagy pedig ellene új kötést tehesetek; hanem hogy, rabságbann tartassatok. Hidgyétek nekem, hogy egyedül ő a' leg-felsőbb, első, és utolsó, ő egyedül a' Király, ki uralkodik, és hogy a' mi pártolkodásunk, dítsőségének semmit sem árthat. Valamint a' Mennyei Lelkekenn arany páltzájával uralkodik: színt úgy vagyunk mi-is még hatalma alatt, és vas vészfejét felettünk fel-emelvén, kényszerített ben-

bennünket törvénye el-fogadására. Hát mi szükség azonn tanátskoznunk, hogy hadakozzunk e, vagy békéljünk? — a' háború forunkat meghatározta: békeséggel nem kínálnak; ne keressük hát azt: de milyen békeséget reménylhetnének az ilyen rabok? Nem várhatnak a' győzedelmestől egyebet méltatlanságnál és békónál. Fizessünk gyűlölséggel a' gyűlölségért, ellenségeskedéssel az ellenségeskedésért; álljunk boszszút magunkért, noha későre-is; mivel a' mi állapotunk nem olyan, hogy hirtelen ígérhetnénk, magunknak győzedelmet. Edgyetlen edgy tzelünk ez légyen, hogy a' győzelem gyümöltseitől ötet meg foszszuk. Ne engedgyük néki békével ezt a' vérfzopó gyönyörüséget érezni, a' mellyet kínoztatásunkból fzi. Mi szükség nekünk az Eget ostromlani, mellynek büszke bástyái bennünket ki-nevetnek. Könnyebb és bátrabb út-is van még az oda jutásra. Tudgyátok e, mit tart edgy régi mennyei Jövendölés, hogy t. i. semmiből még edgy Világ fogteremtetni. Ha jól értettem a' jövendölést, már meg-is lett az a' Világ, olly végre hogy az új teremtés az Ember lakjon

rajta. Az embernek természete olyan mint a' miénk; de méltósága még-is alább való a' miénknél: ezt az új teremtést az Isten szereti: ez eránt az Egeknek akaratyát ki-jelentette, és azt esküvéssel megerősítette, mellyenn az Ég meg rázkodoti. Ide gondolkozzunk; tudgyuk-meg, mitsoda teremtetések azok, formájok és lelkekre nézve, bőltsék e, és mibenn áll erejek, gyengeségek, és meg-győzöttetésekre mitsoda módok kívátnak, tsalárdság e, vagy erőszak? az Olympus kapui úgy-is bé-vagnak zárva. Ott ül a' nagy Monárka dítsőségében; de talám a' más világ nem őriztetik olly erősen, és nintsen egyéb katonaság benne új lakosin kívül. Fordítsuk oda fegyvereinket, győzzük-meg őket, és Országokkal bánnyunk úgy, mint a' karddal nyertt Országgal szoktak banni. Mivel mi az Egekből le-hányattattunk, hajtsuk-el mi-is a' föld színéről azt az új teremtést; avagy bizgafsuk fel ötet Istene ellen, hogy légyen néki ellensége, és haragjában a' maga munkáját emésztsze-meg. Hát nem érzitek e, millyen édes, melly kívátnatos ez a' boszszú-allás? megzavarná ez azt az örömet, mellyet néki

a'

a' mi meg-szégyenítettésünk ahhoz; ellenbenn mi örülnék az ő meg-aláztatásánn. Szánná ő szerelmes gyermekit, kik minekutanná részt vejendenek vétkeikbenn és kínnyaikban, eredeteket, és rövid bóldogságokat káromolni fogják. Látsátok tehát, hogyha ez az én előtökbe tett szándékom meg-érdemli e figyelmeteliségeteket? vagy pedig inkább kívánnjátok magatokat haszontalan képzelődésekkel ezen szomorú hazában mulatni? Így nyilatkoztatta ki *Belzebúb* az Ördög tanács előtt irtóztató szándékát, mellyet elébb a' *Sátán* költött ki 's közlött *Belzebúbbal*. Kinek-is ötölhetett volna ez másnak eszébe a' Sátánonn kívül, hogy kezdetében az Emberi nemzetet gyökerestől ki irtsa, a' földet a' pokollal el-borítsa, azért, hogy az Isten rajta szomorkodgyék? de az ő pokolbéli gonofzsága annyival inkább neveli az Isten dítsőségét. Köz akarattal helybe hagyták a' több ördögök *Belzebúb* vakmerő tanátsát, és az öröm szikrázott ezen fétettség' Angyalinak szemeiből, mellyre ő ismét így szólott: tehát vitatástoknak ismét vége szakadt, okaim benneteket meggyőztek. A' nagy vitézi dolgok Istene-

E

ket

ket illetnek; ezek által szabadúltok-meg még a' pokoltól, ámbár a' végezés gya-krann ellenetek mond-is; ez által fogtok régi hazátokhoz közelíteni; talám még valaha birtokotok dítsőséges határhoz is el-fogtok jutni; 's ki tudgya ha a' szomszéd-ság fejedelmével, fegyveres kézzel nem fogtok e oda rohanni, vagy pedig edgy-más mértékletes Ég allyára akadtok, a' hol békével fogtok lakni, a' mennyei világosságot látván? Ott a' napnak ragyogó sugári fényünket kettőztetni, a' levegő-nek pedig drágalátos illattya, emészto tüzeinknek mardosó fájdalmait enyhíteni fogják. De mindenek felett edgy farkalatos dolog adgya elő magát. Mellyitek fogja meg mérni a' Poklok fenekét lábaival? Kitsoda az, a' ki ennek tövisses útyát a' fetéttségben meg találja? mitsoda erő és mesterség fog oda kívántatni, hogy még ezekenn a' rettenetes üregekenn által repül valamellyitek, el-ne fáradgyon, és a' fzerentsés tzélra érkezen? Hogy lehessen a' mindenféle el-fzéledtt Angyalok sereginek örállóit meg-lopni? annak a' ki ezt közölletek magára vállallya, tsudálatosan kell magát viselni, és véghetetlen bátor-

tornak kell lenni. Minden okofságunkat fel-tekerjük, hogy erre alkalmas vitézt válasszunk; mert nem utolsó dolog ám forunkat és reménységünket valakire bízni. Itt meg-állapodott, le-ült, sem homlokát, sem szemöldökét öfzve nem húzta; a' figyelmettség pillantását fenn tartóztatta, hogy léfzen e valaki közüllök, a' ki fel-állyon arra a' végre, hogy befzédét helybe hagygya, vagy ellenze, vagy pedig ezt a' veszedelmes követtséget magára vállallya. Edgymásra tekintgetnek a' hartzolók; de a' bátortalanság nyelvek' kerekét öfzve kötötte. Mindenik látta a' másik' szemében tulajdon rettegését, és még a' leg-maga-vetibb Ördögök közül sem találkozott edgy-is, a' ki magát merte vólna ajánlani ezen veszedelmes útra. Míg végre a' Sátán büfzkélkedvén elsőségével és méltóságának dítsőségével, a' mellyel ő a' többieket fellyül multa; befzédét mint edgy *Monarka* így kezdette: Oh Tí Mennyei Hertzegek! nem ok nélkül lepett-meg bennünket a' mély hallgatás, noha a' nehézségtől, nem pedig a' veszedelemtől tartunk. Felettébb rofz és hofzszú úttya van innét a' Világosságnak. Tömlötzünk körül

E 2

van

van korlátolva, minden felől kilentz-fzere-
sen vagyunk bé-kerítve; rettenetes emé-
ző tüzszel, és kemény kapukkal vagyunk
bé-zárattatva. De ha kapuinkon ki-me-
hetnénk-is, a' letéttségnek mélységes ürege
fel-tátott szájjal les bennünket, és talám
örökké semmivé térszi azt, a' ki öblébe
le-szállani méréfzel. Ha innen valami es-
méretlen világba jut, ott-is újj veszedelem-
re leszsz kitétetve, és viszsz térésével
ugyan azon akadályokkal fog-küfzködni.
De én nem vólnék érdemes erre a' dít-
séses és hatalmas Királyi székre, ha a'
köz jónak munkálódásábann akármí do-
log-is késleltethetne. A' Királyság mel-
lyel bírok, és a' Királyi páltza, mellyet ke-
zembenn hordozok, azt adgyák tudtomra,
hogy Királyi székem dít-sőségéért minden
veszedelmeket meg-próbálljak. A' nagy
tífztségek nagy veszedelmekkel járnak.

Nofsz há Tí rettenetes Hatalmafsá-
gok! kik le-hányattatástok után-is retten-
titek az Egeket, fontoljátok-meg magatok
közt, hogy mitsoda módonn tehetnétek
lakhatóvá a' Poklot addig, míg benne
kell tartózkodnotok. Találjátok valami
mó-

módot kinnyaitoknak gyönyörűséggel való
enyhítésére. Vigyázzatok szüntelen távol-
tétembenn, mert ellenségünk szemfűl. Ma-
gam mégyek közönséges meg-szabaditta-
tásunkért a' poklokonn által. Magamonn
kivűl ezt senkire sem bízom. Ezeket szől-
ván a' Sátán fel-állott: el-akarta okosan
maga ajánlásával azt kerűlni, hogy ne ta-
lán valamellyik az első méltóságok közűl
bátor maga el-szánását látván, vér-sze-
met ne kapjon, és magát ne ajánlja erre
a' veszedelemre, melly első tekéntettel
őket annyira meg-ijesztette.

A' ki erre magát ajánlaná, az ez által
a' Sátán vetélkedő társává lenne, és így
ha valójábann nem akarná-is magát ki-
tenni ezen veszedelmekre, a' Dít-sőség
még-is kettőjöké lenne, noha még ennek
el-érése véghetetlen veszedelmektől füg-
gött; meg-tíltja tehát, hogy véle senki se
mennyen, szavával, valamint úttjának
rettenetes vóltával, őket el-ijesztette. A'
Sátánnal edgyüt mind fel-állottak. Fel-állá-
fok olly zúgást okozott; mint mikor még
mefszéről hallik a' mennydörgés, és nagy
tífztelettel meg-hajlottak előtte. Mint a'

Mindenhatóhoz hasonlót, úgy magasztalták ötet, bátor szívet dítstérték, melly szerént a' köz jóért magát fel-áldozta.

Az Ördögöknek noha természetek megromlott; de még-is, tudgyák mit kell dítstérni, vagy gyalázni. Ez által fognak még valaha szégyennel borittatni az olyan el-romlott Emberek, kiknek különös tselekedetek, noha a' nagyra-vágyódásnak hívságos dítstőségéből származik-is; még-is a' buzgóságnak nevét vífelik. Külömbkülömbféle gondolatoktól terhesen, ki mentek a' tanáts házból: hozzá hasonlithatatlan Generálissoknak örülvén. Valamint mikor még az Északi szél nyugszik, és a' fetét fellegek, a' hegy-tetökről el-ofzolván, bé borittyák az ég' kies ábrázattyát, és magokból esöt, vagy havat húllatnak, és ezzel az egész föld színét bé-borittyák; ha történetből a' fényes nap le-nyugtábann sугárit mütattya és a' szenvedő természetre utolsó pillantását veti, akkor a' mezők meg-újjúlnak, a' madarak újra kezdik énekléseket, és a' barmok bögésekkel, mellyekkel a' szomféd völgyeket, hegyeket bé-töltik, örömmöket

möket mütattya. Ah! hogy meg-nem szégyenitti ez a' kép az embereket! Az Ördögök a' Pokolbann edgyefségbenn élnek, az emberek gyalázattyara; de az ember a' leg-okofabb teremtés, egyenetlenségben él edgymással, és mikor az Isten örökös békeséget hírdet, ők akkor irigygyei, ellenségei edgymásnak, kegyetlenül hartzolnak edgymással, és a' földet pufztittyák, hogy magokat annál inkább rontsák; mintha nekik úgy-is nem vólna elég láthatatlan ellenségek, kik éjjel nappal vígyáznak, hogy őket meg ronthassák.

Így végződött-el a' *Stygiai* (22) tanáts: a' nagyságos Ördögök, szép renddel el-ofzlottak, köztök ment nagy Tsáfszárjok, az Égnek engesztelhetetlen ellensége. Ezzel a' külső pompával Isteni nagyságot akart mütatni a' Pokolbéli Király; lángoló Serafimok sokasága vette ötet környül, mennyköveket szóró fegyvereivel. Négy Kerúbim trombitások meg-fútták harfogó trombi-

(22) Így neveztetik edgy Styx nevű pokolbéli víztől.

bitájokat, és Királyi hangzások a' négy
anya szeleknek a' tanáts végzését által ad-
ták. Ennek hirdetésére a' pokolbéli ármáda
ordított, és a' pokolnak tekervényes ürege
vissza-böögött.

A' tsa'árd reménységnek vakító fénnye
így ketsegette őket, és az által kedves
tsendefségre jutottak. El-váltak edgymáfiól
a' pokolbéli hatalmafságok, és ki ki kö-
vette úttját; a' maga hajlandósága, és szo-
morú változáfa szerént, kíványa ezen ret-
tenetes állapottyábann fájdalmát tsende-
síteni, és Királyok távozását, melly az
időt mind hofzszabbnak, mind szomorubb-
nak tette, felejteti.

Némelly része a' térséget és levegő eget
fogta, gyakorolván magát a' futásbann,
mint az *Olympiai* és *Pythoni* játékokbann
szokás (23). Némellyek tátos lovaikat úgy
ve-

(23) Az *Olympiai* bajnoki játékok leg-régibbek voltak a'
Görögöknél. Úgy tartják, hogy *Herkules* állította
vólna fel azokat. Minden ötödik esztendőbenn tartat-
tak Olympia Várafsánál, 's az időt-is töllök számlál-
ták, 's edgy ilyen öt esztendőkből álló szakaszt
Olym-

vezették, hogy el ragadt fzekeknek ten-
gelyei soha öszve nem ütköztek: Amott
formálja magát edgy négy-fzegü katona
fal: hasonló ehez az a' hartz, melly az
Egekenn szemléltetik, és némelly Vára-
fok el-vesztésének előljáró postája. Ebbenn
a' hartzbann látod az Ármádának sere-
genként edgymásra való rohanását; a' ga-
rabontzás Húzfárok előre hátra nyomják
edgymást, buzgánnyokat kavargattyák, és
tsak hamar öszve keverednek. Az ütkö-
zetnek heve meg-gyújtja az egész ki-
terjedését a' Szent határnak.

Némellyek a' Títánokat fellyül múló
dühöfséggel, hegyeket és köfsziclákat gyom-
lálván, forgó-fzél módra kavarognak a'
le-

Olympiásnak neveztek. A' ki nyertes vólt, borostyán-
nal kofzorúzták-meg. És az olyan nagy tífzségnek
tartatott, hogy mikor edgy éltés embernek mind a'
két fija ugyan azon edgy játékban meg-kofzorúztat-
nék, ennek hallására örömebenn meg-halt.

A' Pythoni játékok Apolló tífztelségére, 's a' Python
nevezetű sárkányonn való győzedelmének emlékeze-
tére szerezettek. Eleintén nyóltzadik, azután pedig
minden negyedik esztendőbenn játfszattak.

levegőbenn: hánykódásokat, és mozgásokat alig bírja a' Pokol. Így dühösködött Herkules is Oechalia (24) Varasának meghódoltajója, leg-nagyobb kínnyai között, midőnn a' mérges dolmány égetné; a' Tessaliali fákat ki nyűtte, és Likáli az Oeta hegy' tetejéről az Euboai Tengerbe repítette.

- (24) *Boeotia* Vára, melyet Herkules el-pusztított azért, hogy annak Királya *Eurytus* szavának nem állott meg, 's *Jole* nevű leányát néki nem akarta adni; jól-lehet közönséges helyenn annak ígerte, a' ki őtet és fíjait a' nyilazásbann fellyúl haladná, és Herkules azt meg tselekedte. Vízfsza jövetele után *Euboea* — ma Negreponte — Jupiternek áldozni akarván a' *Jole* el-vételenn meg-boszfonkodott felesége *Dejanira*; arra a' pompára éppenn azt az áldozati ruhát küldötte férjének Herkulesnek, melyet Nefsus nevezetű Centaurus akkor ajándékozott *Dejanirának*, mikor Herkules őtet a' Lernai kígyó véérébe mártott nyílával halálosan meg-sebelsittette, azért, hogy *Dejanirán* erőszakot akart tenni. Jó volt a' tzelja *Dejanirának* ezen ruha küldésébenn; mert arról a' boszfszú álló Nefsus álnokul azt állította, hogy ha azt a' ruhát viselné magánn Herkules, az akarmelly szeretője öléből-is, *Dejanirához* húzná vízfsza őtet. Hitt a' szerelmes aszfszony; de alig vette magára Herkules ezt a' Nefsus vérrel meg-mérgefttett ruhát, azonnal olly égető kínokat érzett, hogy a' bőrt és húst-is szaggatta magáról; *Lychast*, ki ezt a' ruhát vitte, a' Tengerbe vetette, 's magát meg-égette.

tette. Némellyek tsendes völgyre húzták magokat, lanttyokat, 's hárfájokat vették elő, vitézi tselekedeteket, és szerentsétlen vesztéseket szép hanggal éneklették: panaszkodtak a' végzés kegyetlen törvénye ellen, melly szerént a' Virtus, az erő és szerentse alá van vetve. Ez az Ének hívsággal vala tellyes; de a' hármóniája, melly bájoló, és érdeklő völt, (mert mi lehetetlen az halhatatlanok hármóniajának) kínnyaikat fel-függesztette, és ezen hánykódó nyughatatlan Lelkekben néminémű tsenedséget okozott. Némellyek édesebb beszédekben foglalatostkodtak, edgy magános halmonn (mert a' hang tsak az érzékenységeket gyönyörködteti; de az ékesen szólás a' lelket) Ezek mélyebenn botsátkoztak a' dologba: okoskodtak a' gondviselésről, előre tudáfról, szabadságról, előre való választásról, a' meg-határozott vélekedésekről és szabad akaratról; de annál jobbann el-vesztették magokat ebbenn a' szövevénybenn, vetélkedvén szüntelen a' jóról és gonoszról, idvességről vagy kárhózatról, dítsőségről és gyalázatról, szenvedésről, és szenvedhetetlenségről. Hafzontalan böliseség! tsalárd Filozofia! Noha ezen

okos-

okoskodások semmit sem értek-is, még-is
 olly édes bõltsõjében ringatta õket a' re-
 ménységnek, hogy fájdalmokat el-felejtet-
 ték, és értz szíveket vakmerõ békeséges
 türéssel, erõsítették. Mások ezenként
 szélyedtek-el feregeftõl, hogy szomorú vilá-
 gokat meg-esmérjék, és osztán azonn tufa-
 kodtak, hogy ennél kedvesebb Hazát mitso-
 da Egek alatt találának: repüléseket ama
 négy folyó vizek felé intézték, mellyek
 halálos habjokkal az égõ tóba folynak.
 Itt látnád az otsmány Stixet, itt a' szomorú
 Acheront, melly fekete mélylly árkábann
 halálos únalmat hord sik vállain. Amott
 zúg Kocztus: ezt a' fájdalma fenn szóval
 való panaszszairól, mellyek kínokkal habzó
 tajtékokkal folynak, nevezik így. Nézz
 hátra, de meg-ne ijedgy; meg-látod a' ke-
 gyetlen Flegetont, melly lángoló habjával
 a' Lelkeket dühõségbe hozza. Távól ezek-
 tül a' négy folyó vizektõl tekervényes fo-
 lyását ingattya ama lalsú, és békeséges
 Lethe. Valaki ebbõl iszik, azonnal el-
 felejtkezik elëbbeni állapottyáról, és még
 csak leg-kissebbet sem emlékezik múltt
 gyönyörüségrõl, vagy fájdalmiról. Túl
 ezenn, van edgy irtóztató sivatag Tarto-
 mány,

mány, hol a' rettenetes szélvészrek örökké
 ordítanak, az öldöklõ jég esõ hull, melly
 a' kemény földõnn foha el-nem olvad, ha-
 nem darabokbann úgy hever, mint valami
 régi épületnek maradványi. Ez a' Tar-
 tomány határos olly mélylly havas öblök-
 kel, valamint Damieta és a' Cásius hegye
 közt lévõ *Scriboniai* (25) tó' homokkal,
 melly egészsz ármadákat nyelt el. Ezenn
 a' Jeges helyenn a' zúzmaráz per'sel, és
 itt a' hideg a' meleggel edgyenlöképpenn
 eget. Ide hurtzoltatnak az el-kárhoztat-
 tak bizonyos idõbenn a' Fúriáktól (26) és
 Hárpiáktól (27) hogy a' tüznek és jégnek
 edgy-

(25) Ezen tónak partjai homok sziklákból állanak: innét,
 mikor a' szél fúj, a' Tenger edgy része a' vékonyabb
 homok szemekkel annyira be-borittatik, hogy a' szá-
 raztól meg-külömböztetni, lehetetlen. És talám ilyen
 homok Tenger lehet az, mellybenn Herodotus szerént,
 egészsz hadi feregek veszték.

(26) A' Fúriákat *Eumenidáknak* és *Erinnyseknek*-is nevezték.
 Kötelességek vólt, a' halál után a' gonosz emberek
 büntetése. Hármann vóltak, u. m. *Tisiphone*, *Aleto*
 és *Megaera*. Iszonyú Afzszony formábann ábrázolják;
 hajak helyett kígyókat, edgyik kezekbe lobogó fákját,
 a' másikba kígyós páltzát festenek.

(27) A' Hárpiákról Lásd *Dugonits Úr Gyapjas Vitézét*.

edgymással ellenkező rettenetes kínnyait érezzék. Ezen változtatás bódogtalan léteket még kínosabbá teszi. Ha ki-jöttek a' rettenetes Tüzből, azonnal a' Zajos Vízbe bukhatnak, és így a' tűznek heve benne el-óztatván, bizonyos ideig megmerevednek, és mozdúlhatatlanokká lesznek; majd ismét a' tűzbe vízszla vettetnek; így edgyikből a' másikra hullván, gázollyák a' Letét szörnyü kínnyaiknak öregbítésére.

Sokszor, mikor habjai szájokhoz közelítenek, erővel is kívánnának belőlle edgytseppet inni, kínnyaiknak el-felejtésére; de a' végezés ellent áll, *Medúza* (28) rettenetes, tekintetével, és kígyókkal fontt karjaival, őket vízszla veri. És valamint

Tan-

-
- (28) A' *Gorgonok* három Testvér Leányok voltak; ugymint: *Stheno*, *Euryale* és *Medúsa*. Ez az utolsó olyan szép volt, hogy *Neptún*-is belé szeretett. Mint hogy pedig engedett még *Minerva* Templomábann-is *Neptúnus'* ölelgetésinek; *Minerva*, *Medúsa'* szép fürtös hajait olyan borzalító kígyókká változtatta, hogy a' ki reá nézett, kígyóvá változott.

Tantalus (29) előtt el futott a' víz: úgy ezekhez sem mér közelíteni. Így egyvelegytek a' Pokolbéli Légiók; nem találván magoknak egyebet a' kétségbe esésnél. Az irtózás őket el-borította: halálos reszketésbenn dűdörögtek, szemeik bé-esetek, homlokok fonnyadt, halál színt mutatott: akár hová vetették-is szemeket, mindenütt csak síralmas forsokat szemléltek, a' nyugodalom el tűnt előllök. — Hijába járkálnak rémittő setétes völgyekbenn, hijába a' kínok Tartományábann, hijába jéggel és tűzzel telyes tetőkönn, hijába hágják-meg a' kösziklákat, hijába rejtik-el magokat zúgó Vizekbe, és tókba, nem lelnek egyebet ijesztő setétségnél, és halál árnyékánál, melyet az Isten, haragjábann formált azonn a' Naponn, melyenn roszszat teremtett a' gonoszokért; csak olly he-

-
- (29) Trója vidékinn lakó Fejedelem volt; de mivel hogy az Istenek ellen vétett, a' Tartarusbann arra büntették, hogy szüntelen víz és gyümölcs-fák közt legyen ugyan, de azért mindig szomjúzzék és éhezzék: mert a' vizet, melly az álláig ért, ha inni akart belőlle, a' föld bé-szívta; a' fák ágai pedig, ha hozzájuk nyúlt, más felé hajlottak.

helyekre akadnak, a'hol az élet meg-hal, és az halál élő; az el-romlott természet ott egyebet nem mutat tsudánál és rettenetességnél. Valami a' pokolbann van, a' mind irtóztató, ki magyarázhatatlan, és sokkal gonoszabb annál, a' mit a' mesékben valaha a' félelem képzelt magának, az Hydrákról és egyéb ember-hússal élő tsudákról. Még-is az Istennel ellenkező Sátán, nagy dolgot forgatván elméjében, sebefs szárnyaira kél, és a' Pokol kapui felé szándékozik, hol jobbra hol balra; most egyenesen a' Pokol színe; majd ismét emelkedik, és tzielül vész a' Pokol Padlását.

Valamint edgy Tengeri hajó, melly a' fzelek fegedelmével ki-repül, Bengal Országából, vagy a' Ternate, és Tidor szigetiből, a' honnan a' Kereskedők drága fűszerfűszamokat hoznak hajójokkal, a' Szeretsen Tenger híg térségén lebegvén, a' Pólus felé igyekeznek; nem gondolnak sem fététtséggel, sem pedig a' tenger kevés időre való el-bútsúzásával: illyennek gondolhatd a' Pokolbéli Fejedelmet, repitibenn.

Edgy-

Edgyfzer meg-sejditti a' Pokol szélét, de bezzeg rettenetes Kapuit-is meg láttya. Ezenn semmi erő bé-nem hathatott; három réz, három vas, és három gyémánt kapuk voltak körül véve olly tüzzel, melly magát soha meg-nem emészttette. Két rémittő Tsuda volt itt örállásonn. Az edgyik félig hasonlító volt edgy szép Afzszonyhoz; de több része osztán edgy ember-evő Sárkányt mutatott. Öv helyett Pokolbéli ebek kerítették ágyékát: ezek szüntelen ugattak körülötte, és a' Cerberusénál sokkal nagyobb tátott szájjal, és mély öblü torkokkal irtóztató ordittást vittek végbe. Ha ki ezen Ebeket el-akarta hajtani, azonnal bé-bújtak Tsudájok hasába, és el-rejtvén magokat belső részébe, ordittásokat ott folytatták. Soha Scilla így nem kínoztatott, mikor a' Kalabriai, és Szitziliai Tengerek közt feredvén, a' Tsudáktól meg-étetett; sőt a' Boszorkány sem tud illyen irtózást, mikor a' Gyermekek vére szagára, valahol titkonn meg-jelenik.

A' Második, formátlan valami, a' kinek iszonyu nagyságábann semmi rendét a'

F

ta-

tagoknak észre nem lehetett venni, hogy valami létel, vagy hogy valamihez hasonlított volna; fetétebb volt az Éjtszakánál, vér szopóbb tűz Fúriáknál, a' Pokol fényes dárdáját forgatta, és tsudálatos boldog nagy fejénn királyi koronát hordozott. Mihelyt észre vette hogy a' Sátán feléje közelget, azonnal óriási lépésekkel elébe mégyen; lépése a' Poklot meg-rázta. A' Sátán tsudálkozott ezenn a' látáson. Tsudálkozott; de meg-nem rettent, mivel, ő fenkitől sem félt az Istenenn és ennek Ígéjénn kívül. Kemény szemeket vetett e' Tsudára és így szóllittya - meg: Honnan jöszsz te? ki vagy te? fertelmes Tsuda! hogy lehetsz olly vakmerő, hogy útálatos formáddal merész nékem ellentállani? azt gondolod, hogy ezeket a' kapukat előttem bé-zárod? akár-mit követysz-is-el, de még-is ki-megyek rajtok. Lódúlly innen; vagy ha nem, majd meglátod, mi fog-lelni bolondságodért; megfogod tanulni te Poklok tsudája, mi légyen a' Mennyei Lelkekkel szembe szálani.

A'

A' Pokolbéli Tsuda ezenn meg-boszfzondván, így felel viszsz: Te vagy az a' hitetlen Angyal, a' ki első voltál a' Mennyei hitnek és békeségnek meg-szegésében, mellynek meg bánthatatlannak kellett volna maradnia? Te vagy e az a' Negédes, ki harmad részét az Angyaloknak párt-ütésedre hódítottad? Kik a' te példadat követvén, öszve esküdtek a' Mindenható ellen; az Isten, szeme előll őket el-üzte, és veled edgyütt az örök kárhozatra ítélte? Pokolnak betstelen prédája! hogy mered te magad Mennyei Lelkekhez hasonlítani? bátorkodol itt országombann engemet truttzolni? vagy meg-esméred kétségbe esésed meg-tetézésére, hogy Jobbágyom vagy? Térj viszsz alacsony szökevény a' honnan jöttél; siess, mert különben majd elő vészem Skorpiókból fontt kantsukámat, és el-lódittalak; ha pedig vakarodni nem akarész dárdámmal úgy meg-döflek, hogy miólta élész, soha ollyan kint nem érzettél.

Így befzéllyt a' rémített Tsuda. Haragos tekintete ezerszer irtóztatóbbá tette őtet, és tsúnyábbá ... A' Sátán, haragjától meg-

F. 2

gyú-

gyúladván, szemeit ezer meg-ezer mennykővekkel szikráztatta; mint mikor az üstökös tsillag az Égen meg-jelenik, és rettenetes szakállából a' pestist és a' hadakozást ki-rázza: ilyen dühös tekinteteket vetvén edgymásra, öldöklő karjokat edgymás ellen fel-emelék. — Rettenetes az, mikor a' Tengerek felett, két mennykővekkel terhes felleg, ifzonyú morgással edgymás ellen ki kél a' levegő égbenn, és mind addig szem közt áll, míg a' szél az öszve kapásra jelt nem ad ezen setét Ármádának: de még ennél-is kegyetlenebb indulattal szemlélte edgymást ez a' két rettenetes bajnok. A' Pokol setéttsége ez által még setétebbé lett; őket illy rettenetes formábann látván, azt mondtad volna, hogy ezen két Rémitő vetélkedő társ azonnal próbára téfzi-ki erejét. A' Pokol ordított volna ezeknek öszve tsapásán, ha az a' más Sárkány-farkú Tsuda, a'kire a' Pokol kültsa vólt bízva, magát szörnyű ordittással közikbe nem vetette volna. — Óh Atyám! így orditty-a-el magát: mitsoda okból kelsz ki edgyetlen edgy Gyermeked ellen? és tégedet, édes Fiam! mitsoda dühöség indított arra, hogy öldök-

lő dárdádat Atyád ellen fordított? kiért? a' Tirannusért, a' ki bennünket meg-aláz, és a' ki neveti azt, hogy igazságának, vagy-is inkább boszfú-álló haragjának eszközei vagyunk. Nem tudod, hogy ő bennünket valahára semmivé téfzen? — Erre a' beszédre a' Pokol ostroma, a' Sátán meg-némult kiabálásid és reménytelen beszéded, edgyszerre fel-függesztették karomat. Meg-engedem azt, hogy karom nehézségének véled való éreztetését addig fel-függeszsz, míg meg-nem tudom, hogy te ki légy ébbenn a' kettős formábann. Még a' Pokolbann szemembe nem tűntél; hogy nevezhetsz te engem' Atyádnak? sem edgyik, sem másik formádat nem esmérem, és soha még illy útálatos tárgy, szemem látását nem boszfzontotta.

Hát el felejtettél? és az én formám olly útálatosnak tetfzik néked, felele-a' Pokol' kültsár-Afzfzonya; nem vagyok e többé Leányod, kit az égbenn olly szépnek tartottál? Emlékezz-meg arról, mikor a' Serafimok jelen létébenn, kikkel az Isten ellen esküdtél, a' fájdalmak egyszerre meg-leptek, szemeidbe pókhálóztak, és az ájúlás-

lásnak homállya edgyferre el-borított. Homlokod lángba borúlt, azombann bal részre ki hasadt, és én fel-fegyverkezett Isten Afzszony bújtam-ki belőlle: az Halhatatlanok ezen el-szörnyűködtek; az irtózás miatt hátráltak, és nékem ezt a' nevet adták: BŰN. szépségem fokát megnyert azok közül, kik engem' leg-jobbann útáltak. Te magad-is fel-találván bennem valóságos képedet, szépségemért meg-szeretél: Te tudod, mitsoda szeretettel! gyönyörűségünkért szörnyű fájdalmakkal lakoltam. Azombann a' háború el-kezdődött; az ütközet meg-esett; a' mi győzhetetlen ellenségünk győzött, a' te el-szélledt Katonáid le-húllottak a' magass égből, én-is velek edgyütt le-estem: a' mélységnek külsai reám bizattattak, melyekenn által soha senki sem mehet parancsolatom nélkül. Itt ültem magánoson, bádgyadt sohajtások akadozva repültek-ki mellyemből, komor gondok ültek-ki homlokomra, szívemre a' bú könnyököl. . . Edgyfer belső részem meg-indúlt, és ki magyarázhatatlan kínokat érzettem: végre ez az ítálatos magzatod, a' kit most látsz erőszakosan útat nyitván magának, belső

ré-

részemet öszve tépte, szaggatta. Ítéld-meg, mit szenvedtem ebbenn a' szülésbenn? kegyetlen Gyermeke alig bújt ki e' világra, már-is mindent semmivé akart tenni, halálos dárdáját forgatta: el-szaladtam, és féltembenn ezt a' nevet kiáltottam; HALÁL! A' Pokolnak öblei meg-bödültek erre a' névre, és ezerszer ordították vízfzsa: halál! Futottam; de ő engem kergetett, bújaságtól inkább, mint haragtól fel-gerjedve. El-ért, ki-nem vájhattam magam keze közül, meg-lepett, nem hajtott semmit sem arra, hogy féltem, sem pedig hogy Anya vólnék: erőszakos ölelési után szültem osztán néki ezeket az ordító Tsudákat, kik engemet az ólta környékeznek, a' mint látod, és síkoltásokkal fárasztanak. Edgyfer'smind fogantatván és születvén, minden órábann, minden szempillantásbann okozzák a' szülésnek rettenetes fájdalmat; mert mikor tetfzik nekik, akkor búznak vízfzsa a' méhbe, mellybe hordoztattak, és gyönyörködnek abbann, hogy belső részemet szaggattyák. Ha bennem meg-elégesznek, ki rohannak ismét, és körülöttem feregelvén, szüntelen való rettegésbenn tartanak. A' sárga halál, Fiam,

F 4

és

és ellenségem edgyfzer'smind; szüntelen
 ízemem előtt forog, és hóhérimat ellenem
 ingerli: Annya vagyok ugyan, de még-is
 dühösége edgyfzerre bé-falna, nem lévén
 más prédája, ha nem tudná azt, hogy az
 én életem az övével edgyütt jár. Tudgya
 ő azt, hogy ha engemet meg-enne, én né-
 ki méreg lennék. A' végezés hirdette ezt
 ki. Hidgy azért nékem, és kerüld-el az
 ő öldöklő nyíllait. Ne bíztasd magadat
 azzal a' haszontalan reménységgel, hogy
 ezek a' villámló fegyverek, ámbár men-
 nyei mivek légyenek-is, tégedet sebhette-
 lenné tegyenek. Senki sem állhat fülánk-
 jának ellent; hanem csak az, a' ki az egek-
 benn uralkodik. A' *Bűn* el-végezte beszé-
 dé. A' Sátán tudta mindgyárt, mit kell
 tselekedni; azért meg-juházódva, magát-
 kedveltető-képpenn felel: Kedves Leá-
 nyom! mivel Atyádnak meg-esmértél, és
 a' mi mennyei házaságunknak drágalátos
 gyümölsét, az Halált, mutatod, a' melly
 edgyesülés ugyan édes vólt az égbenn,
 de annak utánna a' fok veszedelmek miatt,
 mellyek belőlle reánk áradtak, méreggé
 változtak: tudd-még, hogy nem úgy jöt-
 tem én ide, mint ellenség: kívánok ezen

töm-

tömlőztből, véled, fjjaddal, és annyi fok
 ezer mennyei Lelkekkel meg-szabadulni;
 azért, hogy törvényes jusunkat az által
 fen-tarthassuk. Egyedül vállaltam ma-
 gamra a' köz-jóért ezt a' terhes hivatalt,
 hogy a' meg-mérhetetlen poklot meg-lábal-
 ván, fel-keressem azt az új világot, melly-
 nek a' jövendőlés szerént már teremtetve
 kell lenni. Ezért búdosok ebbe a' vég-
 hetetlen üregbe. Ezt a' szerentsés vilá-
 got adta az Isten edgy új Nemzettségnek,
 a' mellyet sárból teremtett, kiket talám
 az Örökké való arra rendelt; hogy vélek
 ürefő Királyi-székünket bé-ültesse: még
 ugyan azt nem engedte nékiek, vagy at-
 tól való féltébbenn, hogy ne talám, ha
 annyi fok hatalom gyölne öfzve az Olim-
 pusra, ismét új párt-ütést forralhatnának;
 vagy más valami titkosabb szándékból.
 Rövid időnn meg-térek, hogy benneteket
 edgy gyönyörűséges lak-helybe bé-iktassa-
 lak; mind ketten kedvetekre fogtok ott
 láthatatlanul és tsendefenn lakozni. Rep-
 deshettek kedves szagokkal illatozó le-
 vegő-égbenn; ott minden prédátokká lé-
 fzen.

F 5

A'

A' Sátán el hallgatott. A' Bűn és Halál úszkáltak örömbenn. Az Halál hízelkedvén azzal magának, hogy telhetetlen béli majd meg-tölti prédával, mosolyogni akart, 's ez az örömének ki-nyilatkoztatására lett el-kámpitsorodása még ezerszer fertelmesebbé tette. Az ő gonosz Anyja a' Bűn szinte úgy örült, és örömebenn a' Sátánhoz fordulva így kezdett beszélni:

Az igazság parantsolta azt nékem, hogy a' poklok' költsaira gondot vífellyek, és meg-tiltotta ezen gyémánt kapuk fel-nyitását. Nem félek semmi élő hatalomtól, hogy rajtam erőt vegyen. Az Halál megesküdt, hogy fel-emeli öldöklő dárdáját azok ellen a' vakmerők ellen, kik rajtam erőszakot akarnának tenni; de már nem tartozom az Istennek semmivel, mert engemet gyűlöl, és a' pokol mélységes fenekére le-taszított, azért, hogy itt gyalázatosan kúlsárkodgyam. Eredetem mennyei. Ez előtt az egek lakosja voltam, most pedig itt vagyok számkivetésbenn, örökös kínok és bádgyadtságok között ostromlatván szüntelen a' rettegéstől, és az engemet szüntelen martizongó gyermekeim' sírá-

sírafoktól. Te vagy az én Atyám: Te adtál nékem lételt, rajtad kívül kinek engedelmesskedgyem? Te bé-fogsz engemet a' világság és bódogság újj világába vezetni; a' hol az Istenek élnek, ott fogok én a' Te jobbodonn gyönyörködve ülni, mint edgyetlen edgy kedves leányod, a' kit ez illet, és hofszas időkre fogok uralkodni.

Mikor ezeket mondotta, bűneinek szomorú eszközét a' Pokol' kúlsait elő-vette öve mellől, és ezt a' szörnyű kaput, melyet nála nélkül az egészsz pokolbéli hatalomság még csak meg-fem mozdíthatott volna, edgyferre ki-nyitotta. A' pokolbéli kapu rettenetes zúgással hátra tsapódván, kétfelől ki-nyílik. Sarkainak mennydörgéshez hasonló zúgása még a' legnagyobb mélységet-is meg-refzkettette. Ő ugyan ki-nyitotta a' kaput, de bé-nem zárhatta többé. Ennek a' kapunak olly nagy hézakja vólt, hogy edgy egészsz ármáda ki-erészett zászlóival, szekerével, ágyúival, egészsz azzal a' szélességgel, mint mikor edgymással szembe száll, rajta kerészülkösül járhatott volna. Vastag fekete füst és lángoknak hajjai ömlöttek-ki belőle;

le; valamint mikor a' tűz' hévségétől béomlott kementze a' tüzet okádgya.

Akkor a' mélység minden titkaival edgyütt magát nékik meg-mútatta: meg-láták azt a' rendetlen határ nélkül való mélységet, mellytől a' hozfzfaság, szélefség, mélység, idő és hely el-nyelettetek. Ez az, a' hol a' fetéttség és Chaós, mint ősi elei a' természetnek, állandóul uralkodnak a' szüntelen való hartznak lármái között, a' melly az edgymással való ellenkezéstől (Antipathiától) lelkesittetik. A' zürzavar tartya-fel trónufsokat. Itt ama négy büfzke bajnok, úgy m. a' Meleg, Hideg, Száraz, Nedves, veszekedik a' birodalomért, és Atomus bajnokjait hartzoltatták. Az Atomusok osztályokbann, nemzettségek zászlói körül minden rend, és mérték nélkül olly sűrűséggel nyüzsgönek mint a' tenger fövennyei.

A' Chaós, mint Monárka, uralkodik, és végezésivel még jobbann fel-zavarja a' zürzavart, a' melly által uralkodik. A' történet néki fő tanátsoffa. Itt mutatya magát a' természet böltsője vagy talám sirja.

sirja. Itt nem látni tengert, sem földet, vagy levegő eget, sem tüzet: ez egézfzenn nem egyébb, hanem edgy tárfasitthatatlan öszve-tsoportozása az edgymással ellenkező eredeteknek (Principiumoknak) mind addig tart ez a' zürzavar, míg a' leg-felsőbb hatalom edgy szavával ezt a' fekete valamit edgymástól el-nem választja, és belőlök fok új világot nem terem.

Midönn ezeket látta volna az Ördögök' Fejedelme, a' pokol' partyánn meg-állapodék, és körös körül nézvén, gondolkozik azonn, melly rettenetes utat kell néki tenni. Ha szabad a' nagyokat kitsinyekhez hasonlítani; olly rémittő és siketítő zuhogási hallott, mint mikor Bellona (30) erőfs várat ví, és minden ágyuival dörög. Ha az ég' böltozattya le-romlana, és a' dühös éltető-állatok a' kemény földet, melly tengelyénn meg-mozdúlhatatlan, fel-

(30) A' Romaiak Isten Afzfzonya. A' Poéták Márs' követőjévé 's ló-hajtójává tették, ki a' hartzolókat a' viadatra buzdíttaná.

forgatnák-is ; még sem volna ehez hasonló rendeletlenség.

A' Sátán repüléshez készül, ki terjeszti szárnyait, mint a' hajó vitorláit, és a' földet a' reszketésig meg-rugta ; fel-emelkedvén barom testével a' füstnek hömpölygő ködébe : a' felhő trónus gyanánt szolgált neki ; de csak hamar támaszja le-omlott ; le-esett edgy rettenetes üregbe, mint edgy tíz ezer millió ölnyi ólom hegy, noha szárnyaival iparkodott-is. Még most-is menne le-felé ; hanemha edgy tüzzel és falétrommal meg-rakodott felleg, sebefs vízfzátásával újra, fellyebb nem kalyimpáztatta volna, mint a' honnan le-esett. Ezután ismét edgy főveny özönbe esett ; e' nem volt sem tenger, sem föld. Itt nem segíhetvén magánn másképpenn, ezt az őfzve nem állott híg földet egéfszenn bé-falta. Sebeffenn kergeti ugyan szárnyas futásával a' *Griff* (31) a' Scythia tolvajt, ki töle az aranyot el-lopja, a' völgyekenn, térsége-kenn,

(31) Orofzlány és sas-tagjaiból őfzve szerkeztetett költött madár. A' kintsek őrzését bízták reá a' Költők.

kenn ; de sebesebbenn úszik, bukik, gázol, mászkál, repül az Ördögök' Fejedelme a' kö-fziklákonn, a' szorofs és széles útakonn, sűrűnn, ritkáfonn, hegyenn, völgyönn, kézzel, szárnyakkal, fejjel, lábakkal. A' mikor hirtelen, hallván valami tsudálatos zsinatot, arra mégyen bátorsággal, és a' pokolbéli Lelkeket, kik ott zsibongottak, meg-akarván szállítani, ha ezek ötet rövidebb útra igazíthatnák, hogy a' világosságra ki-juthatna ; edgyszerre szeme eleibe tűnik a' Chaós' trónuffa, rettenetes nagy zászlóval. Birodalmának pajtás aszfzonya az Éjj, a' ki régiségeért tiszteletre méltó, véle edgy trónusba ült : körülöttök udvaroltak *Plútó*, *Ades*, (32) és ama' rettenetes *Dacmogorgon* ; (33) ezek után edgymásba kaptsolva a' Hír, Történet, Sinat, őfzve keveredése mindennek, és az ezer szájú *Discordia*. A' Sátán bátrann így szállittya-meg

(32) A' *Hades* Görög neve, a' föld alatt való Istennek *Plútónak*.

(33) A' föld közepinn lakó Lélek. Így írják le ötet, mint valamely golyóbifonn ülő, bé-mohofodott rettenetes őreget. A' nevét nem szabad volt ki-mondani.

meg őket: Hatalmas Lelkei ennek a' mélységnek! Chaós, és Te-is örök Éjtszaka! nem jöttem birodalmatok' titkainak megháborítására, sem pedig ki-kémlelésére. Kalaúz nélkül jöttem ide, el-tévedtem ezenn a' fetét ingoványonn. Az én igyekezetem az, hogy a' világosságra ki-juthassak. Keresek olly nyílást, a' mellyenn el-érkezhetném arra a' helyre a' hol a' Ti fetét barlangotok az Éggel határos. Mútasátok meg nékem, mellyik részét birja birodalmotoknak újjabb törvényteleniséggel a' felséges Monárka! ki verem őtet onnan; hasznatok kívánnya azt; segítségem útamat. Az én szándékom az, hogyha ezt a' Ti elvesztett országotokat vízfzra nyerhetem, azt törvényetek alá eresztsem, és benne az örökké-való Éjtszakának zászlóját ki-függesztsem. Mindent által-adok néktek, meg-elégzem én a' boszszú-állással.

Így beszélt a' Sátán, és a' vén Chaós zokogva így felelt néki: Te vagy e' hatalmas Elöljárója az Isten ellen pártot ütött Angyaloknak? Szememmel láttam le-esédet, és zuhanása azonnal fülembbe hatott. Rettenetesnek kell annak lenni, mikor olly

ár-

armádát, mint a' Tiéd, meg-futtatnak. A' pokolbéli mélység el-irtózott rajta; a' győzedelmes Angyalok milliomonként tolyódtak ki felé a' Mennyeknek kapujánn; melly még inkább öregbította a' rendetlenséget. Én itt a' határom' szélenn építtettem lakó palotámat. Azt a' keveset, a' mi még meg-maradt, védelmezni akarom. Belső hasonlóságaink újjabb újjabb veszélyeket hoznak reánk, és már az örök fetétségnek hatalma napról napra gyengül.

Leg-előszőr-is el-vették hatalmam alóll ezeket a' mélységes üregeket, mellyek a' Pokol' tömlőtztét formállyák, annak utánna fejem felül a' tsillagos Eget, a' földnek kerektségét, és az Olympusnak azt a' részét, honnan a' Te Légióid le-hányattattak. Ha azért fáradozol, már nem messze vagy tzelodtól, ellenségünk közel van. Imhol az útat, eredgy, repülly, hartzolly, gyözz, edgyetlen edgy kívánságom az, hogy mindent fel-forgass.

A' Sátán azonn való örömebenn, hogy már közel vólna, nem-is felelhetett a' Chaós' végzett beszédire, hanem újj erőt

G

vévén

vévén magának, láng-oszlopban fel-emelkedik; a' meg-mérhetetlen üregbe, az éltető állatokon, melyeknek edgymásba való ütközések őtet minden felől szorították, magát által fúrta. Sem *Jázonnak* (34) Kolkisba az arany gyapjuért való veszedelmes hajókázása a' keskeny tengernek kö-fziklái között; sem pedig *Uliisses'*, (35) *Scylla*, és *Karibdis* közt lett hánykódása, és a' tenger örvényétől lett félelme illy veszedelemmel öszve-füzve nem voltak. Járatlan volt ugyan ez út; de egész úttyában győzedelmeskedett mindenenn, és minekutánna első Szüléinket el-tsábítottta, a' Bűn és Halál buzgósággal követvén a' Sátán

(34) A' ki más nyelvet Haza-nyelvén kívül nem tud, Jázon utazásáról olvassa-meg *Dugonits Úr* Gyapjas Vitézit.

(35) Edgy volt ez a' leg-nevezetesebb Bajnokok közül, kik Trójat ostromlották. Mikor Hazájába Ithaka szigetébe akarna visszajárni, még 10. évtizedekig volt kéntelen bűjdosni; melly idő alatt való történeteit szépen meg-írja ama' halhatatlan Poéta Homérus, Odysséa nevű munkájában; mellyet magyarul-is igyekezett elől adni Dugonits Úr. Több bajai közt, leg-félelmezebb volt az Uliissesnek, mikor Siciliánál a' Scylla és Charybdis két örvényi közt volt.

Sátán nyomdokát, vas utat tsináltak a' fekete mélységenn, 's akkor osztán a' forró öböl békével szenvedte hátán a' hídat, mellynek hosszasága a' Pokoltól fogva a' leg-melzszebb szélére hatott a' gyarló Világnak: még most-is szolgál az a' híd a' gonosz Lelkeknek, kik a' Halandókat kísérteni, és arra venni elő-jönek, hogy őket mint Istent imádják; de a' Mennybennlakozónak szolgái a' ki választattakat ettől meg-örzik.

Annyi fáradozási után kezd érezni a' fetétség' Fejedelme a' világosság szent éleztetését. A' mennyei bátyák' tetejéről kezd már edgy barna világosság, a' fetét éjtszakának kebelébe hatni. Itt kezdődik-el a' természet birodalma. A' Chaós olly sompolyodva húzza itt magát hátra; mint mikor a' gyengébb ellenség minden lárma nélkül, táborát az erősebbnek hagygya. Tsendesebb tengerenn lebeg már a' Sátán, és úttyát a' kétszemes világosságnál meg-esméri. Valamint a' szélvészektől hanyatatott tengeri hajó, mellynek árbótz fái, vitorlái és kötelei el-szakadoztak, mikor a' szél felé közelget, tsendes rév-partra való

való szereztes kikötését lebegve várja; színte úgy lebeg a' Sátán-is örömebenn a' levegőn fellyül való üregbenn; szárnyait alig mondittya, szemmel tartván mindenkor a' Menny-Országot. Most rettenetes nagyságát tsudállya, és ki-nem veheti, hogy gömbölyű e, vagy szegeletes. Drága kőből tsináltt tornyai, és ragyogó zafir falai, fájdalmit meg-újították. Majd pedig a' földnek szomszédságába, meg-sajdittya a' földnek golyóbisát, hogy mozgathatatlanul edgy arany lántz által vizsgál-tartattatik, melly nem nagyobb a' legkissebb tsillagnál. Erre a' látásra dühösége benne meg-indul, a' boszszú-állás el-ragadgya, és bánván el-vesztett szempillantásait, úttját nagy tüzzel folytattya.

Vége a' második Könyvnek.

AZ

AZ ELVESZTETT

PARADITSOM

HARMADIK KÖNYV.

RÖVID SUMMÁJA.

AZ Örökké-való magas Thronusából láttya a' Sátánt az új Világ felé repülni; meg-mutatattya Jobbján ülő Fijának; meg-jövendöli neki, hogy az Ember el-esik, és meg-mutatattya, hogy az ő Igazságát és Böltsességét az Ember nem vádolhattya; mivel ő az Embert szabaddá és a' késérteteknek elment állására elégségesse teremtette. Ki jelenti magát, hogy az Embernek meg-hegyelmez, mivel ő nem magától esett-el, mint a' Sátán, hanem meg-tsalataltott. A' Fiu Isten dítöötti az Atyát, és az Embert Nem eránt-való jó akarattját háldllyá; de a' Mindenható Igazságának eleget kíván tétetni; s edgyfersmind jelenti, hogy mivel az Ember a' leg-

G 3

fel.

felsőbb Felség ellen vétett, rangjára vágyódván, meg-kell neki Maradékával edgyütt halni; hanem ha edgy valaki a' bűnért elegendő engeftelést té-szen érte. A' Fiú Isten magát önként ajánlja; az Atya el-fogadgya, és meg-tesztelésébenn meg-edgyez, és ki hirdeti a' Fiúnak mindenek felett való fel-magasztaltatását az Egbenn és a' földönn. A' Sz. Angyaloknak parantsolgya, hogy ötet tisztellyék: ezek engedelmeskednek; és az egészsz Mennyei Kar ékes hangzású Hárfáját elő vevén, az Atya és Fiú dít-sőségét hirdetik. A' Sátán a' Világ külső színe-re le-száll; edgy helyre akad, a' mellyet hijába valóság' Limbusának neveznek; mire való ez a' hely? in-nét a' Nap Országára ki-hat: Urielt a' fényes Ég vezetőjét meg-szóllittya; de minekelötte hozzá jutna, magát Világofság Angyalává változtattya, és szí-nül adgya buzgóságát, mellytől melegítettik, hogy azért útaz, hogy az újj Világot, a' hova a' Mindenható az Embert helyhez-tette, meg-lássa. Minekutánna Urieltől értekezett, el-megy, és a' Nimfátes hegyére le-száll.

Köszöntlek óh Szent Világofság! Egek-nek idösbik Leánya! avagy örökké-való Sűgár, Tárfa az Örökké valónak. Nem vétkezem e ellened, ha így nevezlek? Az Isten öröktől fogva való világofság, és hozzá járúlhatatlan fényességben lakik. Benned lakik tehát óh fényes folyamattya a' nem teremtetett Világofságnak! Avagy akarod e, hogy tiszta és Mennyei Pataknak nevezzelek, melynek kútfeje az Emberek előtt el-van rejtve? Minekelötte az Ég és föld teremtetek volna, már te vóltál. Az Isten szóllott, és a' Világ ki-bújván a' vizek és fekete mélyiségek üregéből, fényeddel mintedgy köntöf-fel fel-ruház-tatott. Te hoz-zád térek ismét mérész lépésekkel a' Po-kolnak setét országából, a'hol fokáig tar-tózkodtam, míg a' Chaóst, és az örökké való Éjtszakát lantom az Orféusétól (36) különböző-képpen énekelte. Te vóltál a' ki

(36) Orpheus Apollónak és Calliope Músának vólt a' fja, az Éjtszaka' dítseretéről itt Éneke még ma-is meg-van.

ki előtt meg-szégyenlven magát el-bújt a' vastag fetétség, és meg-nyíltak előttem a' mély öblök, és veszedelem nélkül vezettem ki a' töled meg-világosított helyekre. Most már ismét érzem elevenítettőlámpásod' édes élesztését: de te magadat el-rejted bús szemeim előtt, mellyek haszontalan forognak tengelyekbenn, hogy hatható sugáridat bé-ihassák. Ah! a' leg-halaványabb fény-is hűségtelenül el hagyta, és edgy fekete felleg borította el őket. Mindazáltal meg-hatván szívemet a' szent éneklések' szerelme, meg-látogatom a' Músák kedves helyét, az ezüst patakotskákat, árnyékokat, és erdőtskéket, és a' Nap sugárától meg aranyozott hegyek' büfzke tetejét. Tégedet kedvellek én magafs homlokú Sion, és titeket is virágos partú patakok, mellyek édes tsergedezéssel a' füvek' és virágokkal büfzke völgyeket tsipkeditek, és hízelkedő habotokkal meg-szen-telt lábaikat mosogattyátok. Itt ezen éjjeli Sz. árnyékokbann mulatom magamat ama Músák' Mennyei Társaival, *Thamiris* (37)

Ho-

(37) Híres Múzikus és Poéta; de mivel olyan vakmerő volt, hogy

Homérus (38) *Thirefie* (39) és *Phinével*, (40) kiket a' történet a' szereztségtlenségben vélem edgyenlökké tett. Vajha velek edgyenlő lehetnék a' ditsőségben! Így legeltetem gondolatomat, a' melly magától-is lantomat éneklésre szinte úgy készíti: valamint edgy ébren lévő madár, melly magát a' letét éjtszakákonn a' leg-na-

hogy a' Múfakal-is vetélkedni mert, meg-győzöttven, mind szeme világát, mind pedig mufikai tehetségét-is elvesztette. Halála után Lelke a' fölemilébe ment.

(38) Eléggé esmértes ez a' Poësis Attya.

(39) Thébei híres jövendőölő. Ifjú korában két párosodó kígyokra találván, veszfzejével rájok ütött, melly tseledetéért Alfzonnnyá változott. Hét esztendő múlva, ugyan ahhoz hasonló tettiért férjfi nemét viszlaz vette. Midőnn Jupiter és Júnó közt tréfás vetekedés támadna a' felől, hogy a' férjfi vagy Alfzonnny nem vesz e' több részt, a' szerelem édeségiből? Tiresias tétetvén bírónak, ő az Alfzonnny nemnek tulajdonított több gyönyörűséget; melly ítéletéért Júnótól vaksággal büntettetett; de kárát Jupiter jövendőölő tehetséggel pótolta-ki.

(40) Rátz Fejedelem, a' ki azért, hogy első Feleségétől való gyermekinek szemét, második Feleségének kérésére ki-tolyatta; nem csak meg-vakított; hanem ezenkívül a' Harpyáktól-is kínoztatott. A' ki magyar nyelvűnél egyebet nem tud, olvassa-meg erről-is *Dugonits* Úr Gyapjás Vitézét.

nagyobb sűrűbe rejti-el; éjjeli musikáját édes reszkető jajjal zengedezteti. Az esztendőök részekkel edgyütt vízfzta térnek: de óh fájdalom! a' nap én előttem magát örökre el-rejtette. A' reggel és szürkület mosolygó színei nem vígasztalnak már engem: bódogtalan forsombann. Nem fogom már én a' tavasznak mosolygó virágait, sem pedig a' napnak fűgárit szemlélni. Nem érzem többé a' gyenge báránycákkal és ugrándozó víg borjúkkal gazdag legelők ígézö gyönyörűségét. Ah nem! ah nem! az emberi szépség sem hathat meg-többé. Mind ezek helyett vastag felhő vett körül: örökös fetéttségbe vagyok eltemetve; Tudományunk tsalhatatlan könyvét, a' világot nem olvashatom; helyette tsak edgy rendetlen és öfzve zavart formája van előttem a' természet művének: edgy termékeny kútfeje a' böltésességnek, mellyben a' Tudomány gazdagonn szívárgott a' Lélekre, a' nyomorúságok égető nyíllai miatt, egészfzenn ki-fzárasztatott.

Örökké való világosság! pótolod ki én bennem a' teremtet világosságnak el-vesztét; világosítsd-meg Lelkemnek minden

te-

tehettségeit; ólts szemeket szívembe; széleszd el-töllem a' fetéttség ködét, hogy olyan dolgokat láthassak, és hírdessék-ki, mellyeket még eddig halandó szemek nem láttak.

Felséges Trónusából le-tekéntett az Örökkévaló, hogy a' maga és Teremtési miveit meg-fzemlélye. Az egészfz mennyei Sereg olly fokasággal udvarlott körölte, mint a' tsillagok csoportya; és ötet szemlélvén, ki mondhatatlan bódogság hatottamag őket. Leg-előfzför-is első Szüléinkre függefztette szemeit, kik a' világban még tsak egyedül vóltak szerentsés magánosságban, a' Gyönyörűség Kertyébenn, a' hol az örömmek és szeretetnek halhatatlan gyümölsével éltek, melly örömöket és szereteket sem a' nyughatatlanság, sem pedig a' szenvedés meg-nem zavarta. Ismét vetvén szemeit a' Poklokra és a' Chaós öbleire; észre vette a' Sátánt a' fetéttség színén az egek határi felé repülni. Jól látta ötet magafs hajlékából, a' honnan a' múltat, jelen valót, és következendőt szemléli, — hogy el-fáradt szárnyai és nyughatatlan lábai nyugtatására a' világ színére le-

le-fzálló félbe van, a' melly részéről a' világnak nem tudta, ha levegő-ég e az, vagy pedig tenger.

Ezt látván az Isten, edgyetlen edgy Fiját így szólítottotta-meg: Fijam! edgyetlen edgy szülöttem! Látod e, mitsoda dühöség foglalta el ellenségünket! sem a' ki jegyzett határok, sem a' poklok forompóji, sem a' lántzok, mellyekkel meg-van kötözve, sem a' meg-mérhetetlen üregnek mélysége-is meg-nem tartóztathattyák őtet: dühös borszú-állást szomjúhozik; de ez a' borszú-állás ugyan tulajdon pártütő fejére fog hárámlani. Látod e, melly sebessénn repül a' világosság felé! az újjonnan teremtettt világot keresi, és ott az embert, hogy azt vagy erőszakosonn, vagy a' mi még gonoszabb, mesterséggel veszeffe el, és el-is veszti; mert el-hiszi az ember az ő hazudozásit, és tilalmamat, engedelmeiségének edgyetlen edgy próbáját által fogja hágni. Bűne maga után húzza nem tsak tulajdon, hanem az egész emberi nemzet' veszedelmét-is. Nem-is vethet pedig senkire: mert nem vett e a' háládatlan én töllem elegendő kegyelmet? nemdenem igaznak, jám-

Lor-

bornak, magát óltalmazni elegendőnek, noha el esni-is szabadnak teremtettem e őtet, valamint a' több Mennyei Hatalmaságokat-is. Mind azok a' Lelkek, kik hűségeket meg-tartották; mind pedig azok-is a' kik el-esetek, edgyenlő képpen szabadonn tselekedtek; mert tiszta szabadság nélkül hogy-is kívánnám hitek', szeretetek', és engedelmeiségek' próbáját? Érdemelhetne e a' ki tsikart virtus dítséretet? vagy lehet e azt virtusnak nevezni, ha kényszerítetttem volna őket az engedelmeiségre; úgy a' szükségnek köszönhetnének mindent: de minthogy én őket szabadokká teremtettem: nem vádolphattyák sem Teremtőjököt, sem állapotyokat, sem a' végezést; mintha az előre való rendelés akarattyokonn kegyetlenkedvén, meg-fosztotta volna szabad akarattyoktól. Nem, nem. Párt-ütésekbenn nints femmi részem; az, egyedül az ő mi-vek. Az igaz, hogy én előre tudom azt, hogy mi fog történni: de hát azért ez az én előre való látásom oka e az ő hibájoknak? Hiszem azért az ő hibájok szintúgy meg-esne, ha előre nem látnám-is én azt. Ők vétkezni fognak, noha rajtok áll, ha vétkezzenek e, vagy ne vétkezzenek. Én

meg-

meg-nem határoztam vétkeiknek múlász-hatatlan okát. Tulajdon választásokonn épül bódogtalanságok. Ezért teremtettem őket szabadokká, és azok is fognak maradni még a' bűn rabságábann-is; mert kü-lömbenn, egészsz természeteket el-kellene változtatnom; és azt a' meg-változhatatlan végezéft, melly szabadságokat fenn tartya, vízfza kellene húznom, hogy önként ke-relsék veszedelmeket. Az Angyalok ma-gok rontották-el magokat: de mivel az Ember az ördög tsalárdsága által efik-el, ugyan azért meg-kegyelmezek néki; de az Angyalok nem találnak kegyelmet. Így az én dítöségem ki-fog nyilatkozni Mennyenn és földönn a' könyörületesség és igazság által; de az irgalmafság leg-ne-vezetesebb lészén; ez fog tündökölni mint első és utolsó.

Midönn az Isten így szóllott volna, az egészsz Olympus el-tölt drágalátos illattal, és a' meg-bódogúlt Lelkeket édes örömbé merítettette. Fija-is meg-illetödni látszatott; kinek egészsz Attya tündöklött személlé-benn, természeti valósága szerént. Isteni szánakozáft, vég nélkül való szertetet mutattott

tatott Felséges tekintete, mellyet szavaival meg-is petsételt.

Óh Atyám! be imádandók Felséges végezéfednek utolsó szavai: az Embernek meg-kegyelmezek! Tehát az Ég és föld magasztalni fogják a' te dítseretedet szent énekléssel. Ezeknek hangjai, Királyi szé-ke elibe hatván, tégedet örökké fognak dítsoíteni. Hogy is lehetett volna a' meg, hogy az ember örökre el-veszfszen? a' te utolsó és leg-kedvesebb Teremtéfed azért veszne e el, hogy magát meg-engedte tsalatni az idegen gonofzságtól? mellyre ötet tulajdon edgyügyüség-e is segített. Óh Atyám távol légyen ez te töled. Minden teremtéfidnek igaz Bírája vagy te. Meg-lehet e az, hogy ellenséged fel-tett tzel-lyát el-érje, és végezéfidet fel-forgassa? Véghez vigye e gonofzságát, és a' semmibe kergesse vízfza a' te jóságodat? avagy büszkenn, jól lehet ő rettenetes kínokra, de tsak ugyan az el-értt boszfszú-állás' édeségével mennyen a' pokolba; 's maga után húzza Ádámot és az egészsz emberi nemzettséget, a' kit mesterségesenn tsalt meg? Hát azért akarod e mivedet el tö-rölni,

rőlni, és semmivé tenni azt, a' mit önnön magad dítőségedre teremtetél, hogy az ellened torzsolkodó Sátánt gyűlölöd? kétségbe hoznák így Jóságod és Nagyságod; sőt lételed-is vakmerő tsúfsággal illetnék. Fijam! kibenn lelkem minden gyönyörűségét helyhezteni, így felel az Örökké való; Fijam! ki töllem származtál! én bőltseségem, hatalmam, és erőm, kéréseid igazíttya viszsa-vonhatatlan végezésimet: gondolatimmal edgyezik: Az ember nem fog egészízen el-veszni; meg-szabadúlhat, csak akarja; de nem a' maga akarattya, hanem az én önként való kegyelmem által. Módot fogok én néki mutatni abbann, hogy magát eséséből fel-emelhesse, és az Igazságot, mellyet, a' bűnnek rabjává tévén magát, el-vesztett, viszsa nyerhesse. Ellene állhat még ő halálos ellenséginek; de meg fog kívántatni arra, hogy gyarlósága segedelmére védelmemet kettőztessém. Meg-akarom velle esmértetni azt, melly erőtelenné lett esete után, és hogy fel szabadíttatását egyedül nékem köszönheti. Némellyeket közüllök különös kegyelemből el választottam, és a' többinek elébe tettem; mert ez az én akaratom.

A'

A' többit-is fokszor meg-intém arról, hogy a' gonofzságnak úttját hadgya-el, haragomat tsendesittse, és kegyelmemet használja. Meg-fogom eléggé világositani fetét érzékenységeket; kö szíveket meglágyítottam, és szüntelen arra nógatom, hogy bűnöket bánnyák-meg, imádkozzanak, és nékem igazánn engedelmeskedgyenek. Ha hozzám folyamodnak: abbann a' szempilantásbann meg-hallgatom őket, szívekbenn helyheztetem Bírjokat; Lelkek esmérete fog Bíró lenni ő közöttök, és én közötttem. Ha erre hallgatnak, és annak javaslásit használni fogják, úgy a' világofságra világofságot adok nekik; és ha mind végig azt követik, idveségeket meg-nyerik. De azok a' kik meg-fogják vetni Jóságomat és Békeséges türefemnek gazdagságát: nem fognak kegyelmembenn részesülni. Megkeményíttem őket, meg-vakítottam, hogy el-tántorodgyanak, és edgyik mélységből a' málibba eszenek. De még nem végeztetett-el minden. Az Ember bűnőlsé téfzi magát az Istenségre való vágyódás által, mellyel a' Mennyei Király' Felsege ellen annyira vét; hogy ezt a' bűnét semmiképpenn meg-nem engesztelheti, hanem halált

H

húz

húz magára és minden maradékára. Megkell néki halni, mert különben az Igazság el-enyészne; ha csak valaki magát érettek nem ajánlja, és bűnökért eleget nem téfzen. A' leg-nagyobb bűnök leg-nagyobb alázatot kívánnak; halálért halált!

Mennyei Hatalmaságok! szóllyatok, hol fogunk mi illy szívetet találni? Mellyitek fogja az halált magára vállalni, hogy az Emberi Nemzetet meg-váltsa, a' melly magát efete által halál rabjává tette? hol van az az igaz, ki magát az igazságtalan meg-szabadulásáért fel-áldozná? lakik e illy nagy szívetet a' Mennységben?

A' Mennyei Seregek meg-némúltak, hallgatás lepte-el az Eget. Nem jelent meg az emberi nemzet' védelmére semmi pártfogó annyival inkább nem ajánlotta senki-is életét a' halált érdemlett tseledetért. El-veszett, örökre el-veszett, és a' Pokolnak által adatott volna az Emberi nemzet, hanemha a' fiú Isten, kibenn lakozik az Isteni szívetnek tellyessége, drágalatos közbenjárását így nyilatkoztatta volna ki: ki ment már, Oh Atyám! végezsed

zésed e' felől, hogy az ember kegyelmet fog nyerni; hát éppenn most nem talál e elfközt? hiszem mindenkor kész az, szent akaratom fel-segellésére; bé hat az a' mély ségekbe is edgyferre, és Teremtésid szükségít meg-előzi. Bóldog az ember, a' ki irtalmadbann részesül! de ebbenn a' halál' és bűn' állapotábann hol-is lehet nekik egyébűtt segedelmet keresni? semmije lints: az igazság ellen vétett: ezt ő maga magától semmiképpen meg-nem engesztelheti.

Íme Atyám! én ajánlom magamat érette; életemet életéért adom; nékem tulajdonítsd az ember' vétékét. Töltsd ki reám minden haragodat. Ki szakasztom magamat; erefsz kebeledből; le-mondok ditsőségemről, melly köztünk osztályos. Hadd dühösködjék a' Halál ellenem; csak azt adom néki által, a' mi bennem meg-halhat: nem sokáig fog ő rajtam uralkodni: ha le-fizetem az adófságot, nem hagysz te engemet a' fetét koporsóbann, és meg-nem engeded azt, hogy ártatlan lelkem a' rothadással örökké lakozzék. Nem sokára ditsőségenn fel-fogok támadni, meg-győzőm ellenségem', és minden prédájától meg-

fosztom: ájúlva veszi el a' halál a' halálos febet, és fegyveréből ki vetkeztetvén gyá-lázatofan lillyed a' porba: én pedig gyö-zedelmi ditsőséges pompával fogom ma-gam utánn hurtzolni a' meg-győzettetett poklot a' szélefeinn ki-terjedt levegő égbenn önnön maga boszszújára. A' fetétségnek hatalmát-is meg-fogom örökre lántzolni, és Te, óh Atyám, kegyefenn nézed ezt a' győzedelmet az Egek Egéből, tetszéd jelentő mosolygást küldvén le, pillantásod szárnyain; sőt még a' halál, verésem alatt meg-halván, a' sírba dől bolond dög testével: akkor fogok én ofztán mindenféle nemből, népekből lett el-választottidnak feregével hoszfzas távol létem utánn édes örömtől késértetve, az Egekbe fel-menni: Tulajdon artzádat szemlélem akkor, óh szentséges Atyám! mellyet semmiféle fel-lege sem fogja többé a' boszszonkodásnak el-borítottani; sőt a' békeség és tsendélség fog azonn tündökleni; el-ofzol a' harag, és a' helyett az öröm fog uralkodni örökké szent országodbann.

Itt meg-szünt beszélni; de szelíd tekin-tete néma ékes szóllással árulta-el a' Ha-lan-

landókhoz vonzó hallhatatlan szeretetét. Engedelmeisége szeretetével edgyenlő volt; Felséges Attyának végzését tisztelettel várta — a' meg-bóldogúlt lelkek szent irtó-zással borítottak-el. Mindenik kereste ma-gábann ezen titkos beszédnek értelmét, 's mikor mindenik gyanítottta volna, a' Min-denható így szóllalt-meg:

Oh! Te minden indulatimnak kedves tárgya! bátor védelmezője a' boszszú-állásra ki tett emberi Nemzetnek! Égnek és Föld-nek, szeretetre méltó meg-békéltetője! Te tudod melly drága énnékem kezem' mive; az embert utóbb teremtettem ugyan, de nem betsüllöm kevésbe első teremtésimnél; annyira, hogy meg-engedem néked-is, hogy születtefsél, sőt, hogy meg-is hally, tsak hogy ő éllyen. Légy ember; végy azért testet magadra edgy Szűznek tiszta méhé-benn, születvén attól tsudálatofan, mikor az idők bé-tellyesednek. Légy Ádámnak fíja, légy edgyfzer'smind az emberi nem-nek feje-is; mert valamint ő benne az ő magva meg-hal: úgy Te benned mindnyá-jaun újjá születtetnek, és mintedgy újj tör-zsökből ki hajtának. Te nálad nélkül sen-

ki sem fog az életbenn részesülni. Minden ő maradéki meg-fertőztettek ő benne; de a' Te érdemed meg-fogja mind azokat szabadítani, kik nem bízván tulajdon érdembenn, arról le-mondanak, és egyedül csak a' Te könyörületességedhez ragaszkodnak; meg-ölettetel, meg-is halvesz; de a' Te véredenn meg-váltott Atyádfiai véled edgyütt fel-támadnak; így fogja a' menyei Szeretet, a' pokolbéli gyűlötséget fellyül múlni. — Azon közbenn pedig, hogy magadat az alább való természetig meg-alázod, nem fogsz semmit is örök dítőségedből el-vesztetni: sőt inkább minthogy el-hagytad Istennel való edgyenlőségedet, 's önként le-mondottál az Isteni dítőség trónusáról, hogy edgy párt-fogó nélkül való, 's utolsó romlással küzködő világot meg-szabadíts: ez által leg-nyilvánbann ki mutatod, hogy nem annyira a' születés, mint az érdem' és virtus' julsán vagy Isten; és hogy mindenek felett leg-méltóbb vagy erre a' méltóságra, kibenn a' szeretet meggyőzte a' hatalmat és dítőséget. Minek-okaért én-is a' Te meg-aláztatásodat emberségeddel edgyütt Trónusra magasztalom; uralkodni fogsz mint fel-kentt Király min-

mindenekenn. Minden hatalmat kezedbe adok, uralkodgy, és ély jufoddal mind örökké. Hatalmad alá vetettem minden Trónusokat, Fejedelemségeket, Hatalmaságokat. Néked egyedül hajol-meg minden térd mennyen, földönn, és a' poklokonn. El-jő a' nap, mikor dítőséggel fogsz meg-jeleni az Égnek felhőjében, és hatalmas Angyalidat a' trombiták' harfógó szavával ki küldöd, hogy rettenetes ítélő széked' eleibe a' nemzeteket idézzék. Az első jel-adásra fel-fognak ferkenni fok száaz elztendős álmokból, és a' világ' négy résziről minden holtak, elevenek; meg-jelennek előtted Királyi végső parantsolatodnak hallására. Akkor az öszve-gyűltt Szentek' szemek' láttokra le-hányod az el-kárhoztattakat, és a' párt-ütő Angyalokra vízfza-vehetetlen szententziádat ki-mondod, és ők előtted el-olvadnak, mint a' hó a' nap előtt. A' Poklot-is örökre le-petsételed; a' világ el-ég; de hamvából edgy újj Ég és Föld fog ki-tsirázni, az Igazak' Hazája, a' hol hoszfzas szenvedések után az Igazak arany időket érnek, és örömök soha meg-nem hal. Az édes gyönyörűség, az ártatlan szeretet, és a' földönn hijába

keresett egyenesség; ezek öszve-kaptsolt kezekkel fognak bájoló édeséget tölteni az Igazak' gyönyörűségibe. Ekkor téfzed-le Királyi páltzádat-is; semmi Királyi páltzára sem leszsz többé szükség, mert én minden lélek mindenekbenn. Tí pedig óh hív Szólgáim! ditsérjétek azt, ki önként meg-hal, hogy ezek a' tsudák bé-tellyesedgyenek. Imádgjátok engemet Fijambann, imádgjátok Fijamat én bennem!

Alig múlt-el az Isteni szózatnak hangja, mikor a' számlálhatatlan Angyalok, az örömtől el-ragadtatva a' leg-elevenebb érzésektől élesztettek. Tiszta édes ezült hangjok, a' milyen az halhatatlanoké, édes szenderedésbe meríthették volna a' bámuló Halandókat; szent vígsággal, és az örökkévaló országok éneklésekkel hangzottak. Mélyenn hajtották-meg az Isteni székek előtt magokat, 's aranyból és százszor szép vírágból fontt koronájokat le-tették. Kedves Százszor szépetske! az életnek fája mellett nőttél Te az Éden kertébenn, mikor még az ember ártatlanságábann volt; de mi-helyt el-esett, meg-szégyenlvén el-pirúltt ártatlan artzád, Te-is el-tüntél a' földről,

és

és eredeted' helyyébe, az Egekre vetted ismét magadat, a' hol többé a' bünösöknek nem fűszerfázamozod-bé a' természetet. Itt fedezed gyönyörűséges árnyékoddal az életnek kútfejét, élesztetd balsamos gözöddel az Elisiumi mezőköt, hol a' gyönyörűségnek vize édes nedveségével elevenítí plántáit, mellyekkel partya kevélykedik. A' Mennyei seregek, ékekségek' fénnyéhez ragasztyák a' Te Királyi köntösödöt, és tündöklő hajok közé vakítottó sugáridat fonnyák: Mikor az Egek' menyezete, fényt költsönözvén az el-szórtt számtalan koronáktól, mint a' Jáspis tenger mosolygott.

Ezen Isteni tisztelet után a' mennyei Sereg ismét koronájához nyúl; drágalátos övökönn függő, és mindenkor kész arany hárfáját előveszi, és édesenn-hangzó húrjait pengetni készül: edgy sem hallgatott; minden felől tökéletesenn meg-edgyező hármónia hallatott; edgy hang sem vólt, melly ne örült és örvendezett volna. Illyen nagy edgyefség van az Égbenn! — Először-is Tégedet kezdetek énekkel magasztalni, Mindenható, változhatatlan, halhatatlan, véghetetlen Atya! öröktől fogva

H 5

való

való Felség, kezdete minden lételnek, ki szaradhatalatlan kútfeje a' láthatatlan világosságnak; mellynek fénnjétől hozzá-járulhatatlan széked környül-vétetik! Kitsoda nézhet Te reád, ha fényefségedet nem mérsekled, még akkor is, mikor a' felhőkbe, mellyek mint Királyi sátorok csoportoznak körülted, rejtetted is el-magadat? a' Te dítőséged ezekenn-is által hat, hogy gyarló teremtéssiddel fényednek sugárit láttassad; ruháid' széleinek sugári, az Egek-is megvakittyák a' Halandókat. — A' Serafimok-is távól állanak tőled, szárnyaikkal bé-takarják magokat, és nem mérészlenek feléd közelíteni. Annakutánna dítsertek Téged énekekkel Örökké való Fiú Isten! ki minden Teremtések előtt voltál, kibenn a' Mindenható Atya, kire semmi teremtés sem tekinthet, magát tisztánn és világosfónn ki nyilatkoztattya. — Dítőségednek fénnye sugározik rólad, és az ő Lelkének egészfé mértéke nyúgofszik rajtad; általad teremtettek az Egeknek egei, és az azokbann lévő minden Hatalmafságok. Te általad tette semmivé a' nagyra vágyó uralkodókat, és hányta le a' fetéttiségbe a' Trónusára törekedő Fejedelmeket.

Nem

Nem kímélletted a' haragnak ezenn a' napján Atyádnak mennyköveit: és midönn a' párt-ütő Angyalokra rettentő mennyköveidet szórtad, szekereidnek lángokkal hömpölygő kerekei az egészfé örökké-való alkotmányt meg-refszékettették. Midönn a' viadalból vízfzsa-tértél, Híveid öröm-kiáltással mindeneket bé-töltöttek: Tégedet magasztaltak, meg-esmérték, Atyád' hatalma' edgyetlen edgy örökkösének, boszszúllójának és az emberi Nemzet' meg-váltojának.

Kegyelemnek és irgalmafságnak Attya! Ezért az edgyetlen edgy Fijadért engesztelődöttél Te meg. Hányattattál az Igazság és irgalmafság között; midönn a' Te Fijad eleget tett igazságodnak, Jóságodat győzedelmeskedtette; és nem gondolván azzal a' bődogsággal, mellyel élt, midönn Jobbodon ülne, ő magát az emberért fel-áldozta. Óh példa nélkül való szeretet! Illy Isteni szeretet sohol lints az Istenenn kívül. Idvezlek Tégedet, óh Istennek Fija, emberek' meg-szabadítottja! ki fogyhatatlan kútfeje leszfz ennekutánna imádandó neved énekemnek. Rezgő húrjaim közt soha sem hal

hal meg emlékezed. Válthatatlanúl öfzve füzöm azt Atyádéval.

Így folynak az órák a' tsillagos Ege-kenn fellyül, a' Mennyország lakosnak szent éneklési és tiszta gyönyörüségi közt, míg a' Sátán is le-ereszkedik a' leg-első domború gömbölyüségre, melly a' földet és a' plánétákat rekeszti-bé, és a' Chaos-tól az első világ' kerektségét el-választván, mintedgy bátyául szolgál néki az örök fetétség' bé-rohanása ellen.

Azt gondolta meszfziről a' Sátán, hogy ő edgy középszer nagyságú golyóbisra talált; de hamar észre veszi, hogy az, edgy meg-mérhetetlen fovány, vad, és a' tsilagtalan éjtszakának irtóztató fetétségével bé-borított, és a' bögő Chaos fenyegető fzeleinek ki-tétetett hely, mellynek kapuján az irtózás és rémülés állottak őrt. Tsupánn tsak a' mennyországról való óldalát sütötte edgy kis gyenge fény. Itt ezekenn a' kietlen sivatag pusztákonn tébolygott az ellenség. Valamint a' kóborló Tatárokat bé-rekesztő *Immaus* hegye

(41)

(41) tetejéről el-repült fas keselyű, — mikor a' meddő tartományokat el-hagygya, és liet a' juhokkal bé-borított hegyekre, hogy ártatlan báránnyaitak prédájáivá tehesse — mint hafittya a' levegőt, és lietvén a' *Ganges* és *Hydaspes* India' folyóvizeinek kútfejére, el-tikkad Szérikának szikkadt térségénn, a' hol a' szorgalmatos Chínai pól-gár, vitorla' és szelek' fegedelmével, tengeri nádból fontt könnyű szekeretskéjét a' fővenyenn görgeti: így keringett a' fetétség' Fejedelme ezenn a' világ' határánn túl lévő szél-tengerenn, prédáját keresvén.

Ez a' hely akkor pusztánn állott; semmi sem élt még akkor ott: de mihelyt a' Halandók' szívet a' vétkes hijába-valóság elfoglalta, a' meg-veszett emberi elmének maga gondolatlan magzati, úgymint a' bolzorkányok, éjjeli látások, képzelődések, mint a' fűfű, úgy takarodtak ide. Ide gyülekeztek a' magunk meg-játszodtatási-is. Itt fizetnek-meg bolond gondolattyokért ama' bülszke

(41) Ma *Mustag* hegy Északi Árában, része a' *Kaukasusnak*.

büfzke és tudatlan lelkeknek, kik kedvek szerént építtének a' levegő égbenn, és hazudni magok magoknak szeretnek. Itt múlik-el hírek nevek és dítőségek azoknak, kik-tévelygő útakonn keresik szerentséjeket ebbenn vagy a' más világban. Itt van helyek a' Fanatikusoknak, két színűeknek, kik erőltetik magokat, hogy az alsó világban jutalmokat . . . A' Természet tsuda forma, és fél-szeg miveinek vagyon ez a' hely készítve. Midönn ezeknek idejek el-telik a' földönn, a' semmi' szélire mennek: az föld nem húzza ezeket a' maga völgyeibe, mint némellyek hitték; kétség kívül az ő ezüsti mezejénn tisztább és tökéletesebb lelkek lakoznak, 's talám olyanok, kik a' teremtvények lántzánn az Angyal és ember között vagynak. Ebbe a' széles tartományba mennek a' földnek azok a' rettenetes óriáissai-is, gyümöltsei az egyenetlen házalságnak, kiknek hijában való vitézségiről annyit beszélnek a' régiek. Itt látod a' Babel' tornya építtöit a' Sénár térségénn, kik tellyesek lévén hszontalan fel-tételekkel, még most-is új tornyokat építténének, ha volna miből. Mások edgyenként jöttek ide. Ama' bolond

lond *Empedokles*, (42) ki azért ugrott az Etnába, hogy Istennek tartassék. *Kleombrot*, hogy minél előbb a' Plátó' Eliziumba juthasson, a' tengerbe szökött, és sok másfélék, kiket elő-hordani hofszú volna. Itt vagynak az emberek' gyűlölői, az álnok tsábítottok, a' madár szóból jövendölök, 's amaz Indiai mezítelenenn járó Böltsék, Bonzok, Brakmánok, minden babonaságokkal. Itt ólalkodnak ama bolond remeték-is, kik azt hiszik, hogy esztelen bútsújárásokkal a' testi öröme magoknak útát nyitnak, és azok, kik a' meg-szentelésben bizván, hízelkednek azzal magoknak, hogy a' halál' kínnyai között Isteni rangot tartanak. Keresztül mennek ezek a' hét plánétákonn, álló tsillagokonn, és azonn a' kristály égenn is, mellynek mértéke azt a' reszkető mozgást formállyá, a' mellyről olly fokot vetélkedtek, azt képzelvén, hogy ezenn az utolsó Égenn túl őket valami

(42) Sicilii *Poëta* és *Philosophus*, titkonn az *Ætnába* ugrott, azért, hogy az emberek azt hidgyék rólla, hogy az Égbe az Istenek közé vitetett. De a' tűz-okádó hegy ki-vetette a' *Philosophus* vas saruit, 's így bolondsága-is ki-nyilatkozott.

lami Istenség várja, hogy az Olympusba bé-vezesse: már lábokat a' mennyei gráditsra-is tették, a' mikor hirtelen mindenfelől fel-támad a' rettenetes szélvész, és őket tíz ezer mértföldnyire szórja széllyel a' levegőbenn kalyimpáztatván. Itt láttad volna mint dirib-darabolta, szaggatta, szórta-széllyel a' szél a' könnyenn hívöket, a' boszorkányi páltzákat, és nyakba-hordozó szent orvos táskátskákat, a' tsuda tévő gyűrűket, bálványokat, és azoknak imádójit. A' világonn-túl kalyimpáztak ők edgy tágas limbusba, a' mellyet bolondok' Paraditsomának hívnak. Ez az előtt pufzta volt, de most számtalan néppel gazdag. Erre a' fetét golyóbisra bökkent a' Sátán is úttábann, és fokáig koválygott felette, míg edgy gyenge fényt sajdítván, az utánn indúlt. Tsak hamar még messziről veszen észre edgy magafs épületet, melly büfzkénn, gráditsenként az Egek' bółtozattyáig hág: a' tetejénn látszott edgy Királyi kapuhoz hasonlő; de annál drágább valami, remekje és tsudája az építés' mesterségének, a' melly aranyból és gyémántból mesterségesenn vólt ki-rakva. A' Napkeleti gyöngyök' gyémántok' fénnye játszatta a' sze-

me-

meket. Felséges voltát sem forma, sem etset, sem nyelv ki nem magyarázhattya. A' gráditslok olyanok vóltak, mint a' mellyekenn látta Jákób az Angyalokat és a' mennyei seregeket fel 's alá járni, mikor Ésau előtt bújkálván, úttját Padam-Haram felé Lúznak mezejére vette, a' hol az Ég alatt el-aludván, álmából fel-serkent, és el-merülvén a' mennyei látásonn való örömbenn így kiáltott: Itt van a' Mennyeknek kapuja! — Titkot ábrázolt ezen lajtorjának minden foga, és néha eltűnván, visszsa tért Olympusba, a' mikor helyette edgy jáspis és folyó gyöngy tenger mozgatta tiszta habotskáit, mellyenn azok hajókáztak, kik a' földről jöttek az Angyaloktól vitetvén; vagy pedig láng-lovakonn, sebessenn mint a' villámás a' túlsó partra költöznek. A' lajtorja akkor a' maga helyénn vólt; vagy azért, hogy az ellenséget ingerelnye a' könnyű mód a' felhágásra; vagy pedig, hogy kinnját öregbítettse, 's éreztette vele a' bółdagságból való ki-rekesztés kinnyait, mellyhez olly közel van, Ezen gazdag kapu' által ellenébenn vólt edgy út, melly Eden' gyönyörűséges kertébe, és onnan a' föld' több ré-

I

szire

szire vezetett, szélefebb és tágafebb volt ez annál, a' mellyet idővel Kanaánbann tsináltak; szélefebb volt annál-is, noha ez igen nagy volt, mellyenn az Angyalok a' választattakhoz gyakrann küldöztettek, és a' mellyenn a' Mindenható, szemeit különös kedvességgel legeltette, a' Jordán' kútfejétől Paneástól fogva Bersabáig, a' hol a' szent föld Egyiptommal és az Arabiai fokokkal határos.

Illyen volt az a' mélység, hol a' Mindenható a' fetétségnek határt vetett, valamint a' Gátak-is a' tengeri haboknak. A' Sátán a' lajtorja', utolsó fogánn megállapodván, le-nézett és el-tsudálkozott, hogy onnan az egészsz újj világot meglátta. Valamint a' kém, a' ki egészsz éjtszaka nagy veszedelem közt, és járatlan titkos útakonn bújkál; virradta felé edgy hegy tetőre érvén, ha hirtelen esméretlen országokat vagy fényes tornyokkal és kevély oszlopokkal ékesített híres anyavarást lát, mellyet a' nap felkelő sugárral aranyoz, mellyre a' kíméletlenül pompa és emberi kéz mesterséget tékozolta — bámulásba merül-el: éppenn illyen

tsu-

tsudálkozást okozott a' Sátánbann-is ez a' pillantás, mellynek tsak hamar az irigység foglalta-el helyét, hogy a' világot illy tökéletesnek találta. Noha ő hajdan lakosla volt is a' fényes Egeknek; de még-is ezt az újj tárgyat, az örömtől egészszenn elragadtatva szemlélte. Minden akadály nélkül nézhette ezt; mert az éjj' árnyékos bółtozattyán fellyül emelkedett. — A' midönn az Égnek edgyik végétől a' másikig szemeit legeltette a' tizenkét égi jeleknél, szemeit veti napkeletről a' *Kosra*, (43) melly hátán viszi *Andromedát*, mikor magát a' tengerbe mártja. Onnan repül a' márvány levegőre, melly tsillagokkal van bé-hintve. Mefsziről tsak tsillagotskáknak látfszanak; de ha közelről nézed egészsz világok ezek, avagy *Hesperidáknak* (44) szzerentsés szigettyei. Szerentsés szigetek!

(43) A' *Kos*, a' *Mérték* mellett áll, 's edgy a' 12. égi jelek közül. *Andromeda* nevezetű tsillagzat, éppenn a' *Kos* felett áll, 's úgy tetszik mikor le-mégy, hogy azt, a' *Kos* a' nap nyúgati tengerbe viszi.

(44) *Atlas* Király' leányai voltak. Éfszaki parttyain Afrikának szép kerttel bírtak, a' mellyekben lévő fák arany

tek! tsudálta a' Sátán kellemetes térség-
teket, gyönyörűséges gyenge jövősekből
fontt ősvénnyeiteket és virágzó völgyeite-
ket; de meg-nem állapodott azon terem-
téseknek meg-tudása végett, a' mellyek
rajtatok lakoznak. Mindenek felett meg-
akadt szeme a' Naponn, melly fénnnyével
leg-jobbann hasonlít a' meg-bóldogúltak'
országához. A' tiszta kies Egenn arra re-
pült: nem tudatik hogy fent vagy alatt
repült e, vagy egyenesen a' közép pont-
ról azon tájékra, a' hol az időnek ezen
nagy fáklyája méltóságosann szórja-le sú-
gárit a' körülte őszve-tsoportozott köz-
tsillagokra, kik bizonyos meszfzéségre,
tisztelettel függesztik villogó szemeiket fé-
nyes artzájára, nyughatatlanul ohajtván
azt a' bóldog pillantást, mellyben kímél-
letlenül sztya köztök, jól tévő sugárral
edgyütt a' fényt és világot, mellyet mo-
honn szíván-fel magokba, a' tudatlanok
előtt úgy kérkednek, mint magokéval. A'
Plánéták azombann járván meg-bonthatat-
lan

almákat termettek, és rettenetes sárkánytól őriz-
tettek.

lan tsillag tánttzokat, az időt napokra,
hónapokra és elztendőkre sztyák és szü-
netlenül forognak ki-fogyhatatlan fáklyájok
körüli; vagy pedig mágnesi sugárrinak ere-
je által a' Nap felé vonattván, a' magok
határokbann szünetlen mozgásba tétetnek.
Ez a' jóltévő melegség élelfti az egészsz
természetet, és el-sztyván mindenfelé lát-
hatatlan erejét, a' földnek gyomrába las-
sanként bé-hat.

A' fetéttség' Fejedelme le-szállván a'
Nap' golyóbífsára olly földet ejtett azonn,
mellyhez hasonlót még talám semmi féle
tsillag-vi'sgáló sem tapasztalt benne mesz-
sze-látó üveg-tsőjén. Matériáját a' Napnak
véghetetlenül fényesebbnek találta a' Sá-
tán minden drágalátos köveknél és értzek-
nél, mellyek a' föld' gyomrábann talál-
tatnak. Minden részei ugyan nem vóltak
hasonlók; de a' világofságot mindenik an-
nyira bé-itta, és úgy szórta magából,
mint a' leg-keményebb tűz' hevétől meg-
tüzefedett vas. A' mi értz benne, az rész
szerént arany, rész szerént ezüst; a' mi
kő, az hasonlitt a' topázhoz, avagy azok-
hoz a' tizenkét kövekhez, mellyek az

Áron' mejjre valójann fénylettek. Itt vólt a' Böltsek' köve - is , mellyre sohol sem akadnak akár melly szorgalommal bújjanak-is-fel azért mindent a' földönn a' Filofosufok. Hijábann keresik azt , ámbár annyira vitték-is már mesterségeket , hogy a' levegőbe el - tűnni szokott állhatatlan *Merkúriust* (45) meg - keményíthetik , és a' vén forvadt *Proteust* (46) lumbikjok által az Oceából természeti formájába ki-hozzák. Nem tsudálkozhatunk hát azon , hogy a' felsőbb Egek ilyen tífzta észfentziát szülhetnek , és hogy a' vizek-is iható aranyat visznek , midönn ez a' nagy Alchimista a' Nap , olly ifzonyú távolról-is teremő heves sűgárral illetve a' száraz és nedves részetskéket , azoknak őszve keveredéséből a' melly fetéttség' kebelében

(45) *Mercurius* a' kényesőt jelenti.

(46) *Proteus* Tengeri Isten , a' ki magát fok színbe tudta öltöztetni. Ez a' darab tzeloz az Alchymisták mesterségére , mellyel a' nemtelen értzetet , nemessebbé akarnák változtatni. Ez - is a' Poëta mindent befoglalni kívánó szándékának gyümöltse , melly nem a' mái tónus szérént van.

benn annyi eleven színű , drága árrú és tsudálatos erejű dolgokat nemz.

A' fényesség meg-nem vakította a' Sátánt; ide 's tova nezett: a' látásnak nints itt semmi akadállya; itt minden fénybe és világba öltözik. Valamint mikor a' nap , déleln által-menvén , egyenesenn szórja sűgárit az *aequatorra* , 's minden árnyékoktól meg-fosztja a' testeket : úgy szinte egészféz erőbenn sűt itt is a' nap , és semmi homályos testre nem akadván , a' leg-tífztább levegő ég meg-élesította a' Sátán' nézését , annyira , hogy még az igen távol lévő tárgyakat-is igen közel valóknak látta. Mikor vi'sgálná a' mezfűze lévő tárgyakat , hirtelen észre vette a' Sátán azt a' dítőséges Angyalt , a' kit ismét azután az Úr-nak kedves tanítvánnya a' napbann látott. Háttal vólt ugyan reá ; de azért dítősége ki tetfzett. Nap' sűgáriból fontt kofzorú kerította fejét , és hajának arany fűrtyei szárnyas vállainn lebegtek. Mély gondolkozásiba el-temetve nagy dolgokkal láfzott küfzködni. Meg-örűlt ezenn a' mélység Fejedelme , reménylvén , hogy már olly Kalaúzra akadott , ki ötet az Ember' ből

dog hazájába igazította. Ah! átkozott tzel, mellyből mindnyájunk' jajja született. — De előbb le-rázza magáról mind azt, valami ötet késleltethetné és meg-esmértethetné, és második rangú Kerubimmá változtatta magát. **A'** mennyei Iffúság viritott artzájánn, és testének minden részére véghetetlen kellemetefséget hintett; fodor haja, arany koronája alatt a' Zefirkékkel enyelgett, szárnyai külömbkülömb féle aranyos tollakból állottak; ruhája kurta volt, mint a' kengyel-futóé. Kezében edgy ezüst páltzátskát tartván, tetszetes lépésekkel indúlt-meg . . . Alig indúlt-el, már-is észre vévén ötet, 's arra fordúlt a' világosság' Angyala; kire-is a' Sátán azonnal reá esmért, hogy ő Uriel, a' hét Angyaloknak edgyike, kik az Őrnak széke előtt parantsolatinak végbe vitelére szüntelen' udvarolnak. Ezek az Angyalok olyanok, mint a' Mindenhatónak szemei, a' mellyek el-látnak az Egeknek széles ki-terjedésére. Ezek járnak követtséggel az első világra, levegő égett, földön, tengeren edgy-aránt. —

Így

Így szölli-ttya-meg ötet a' Sátán: Uriel! első vagy Te azon hét Angyalok közül, kik szüntelen az Isten előtt állanak, hogy akarattját az Egekben ki-hírdessék, hol minden ő fiai készek arra, hogy az általad nekik hozott parantsolatnak engedelmeskedgyenek. Hivatalod, mellyet itt gyakorlasz, rangódhoz illő; tudom, hogy az Örökké-való, mint edgyik szeme fényére, úgy bírta rád az új teremtésre való vigyázást. Felettébb ohajtom én az ő munkáját meg-esmérni: az Ember kiváltképpenn, a' kiért olly sok tsudálatos dolgok teremtetek, kívánságomat fel-gyújtya; és hogy ezen égető kívánságomnak eleget tehessenek, azért hagytam-el a' Kerubimokat, és azért úta-zok már olly régett. Mutasd-meg azért nekem Ditsőséges Serafim, hogy ezen fényes kerek-ségek közül mellyikenn lakik az Ember állandóul? és ha talám nem állandó az ő lakhelye, hanem az Egeket kedvére változtathattya; óh mond-meg nekem, hol akadok reája, hogy titkonn meg-láthatnám, vagy nyilván szemlélhetném 's tsudálhatnám azt, a' kinek birodalma alá van vetve az egész világ; edgy szóval,

I 5

a'

a' kivel olly fok javait közlötte ama' nagy Monárka; hogy mí az ő leg-nemesebb teremtfibenn, valamint más mivébenn-is az ő Szeretetét és hatalmát imádjuk, ki igazságos haragjábann párt-ütő ellenségeit számkivetette; jósága pedig ezen kár' helyre állítására Embereket teremtett. Igazak, és böltsek, minden ő útai.

Így befzéllett a' tsalárd Sátán, és buzgósága, valóságnak tetszett. Nem tsak az Embert; de még az Angyalt-is meg-tsallya a' kétfzínű hízelkedő. Bé-nyargallya ez a' világot, és tsak az Istentől esmértetik. Heába vígyáz a' Böltseség, mert a' gyanú fokszor el-alfzik ajtajánál, és az edgyűgyűség, a' melly mindent jóra vészén, nem gondol ott gonoszt, a' hol a' ki nem tetszik.

Így tsalattatott völt-meg Uriel-is ez a' bölt vezetője a' Napnak, ez a' mennyei leg-élesebb látású Lélek . . . A' hitetlen tsalárdnak így szóllott Uriel: Szép Angyal! buzgóságod, melly miatt égvén, az Isten' munkáit meg-esmérni ohajtod, hogy benne
Te-

Teremtőjét magasztallyad, Tégedet éppenn nem kárhoztat; sőt fel-tett szándékod annyival inkább dítséretes, hogy a' mennyországot el-hagyta buzgóságod, azért, hogy azt tulajdon szemeiddel lásd-meg, a' mit mások tsak hallani kívánnak. Az Istennek mivei valójábann tsudára méltók, azoknak esmérése gyönyörűséges, és örökre lehet rajtok bámúlni; mert mitsoda teremtett Lélek foghattya-meg a' Természet' mivének különbözését? avagy azt a' véghetetlen böltseséget, melly ezeket teremtette? Láttam én miképpenn állt öfzve a' formátlan *ma/z/za*, a' világ tör'sök matériája edgy szavára: a' Chaós, szavát megértette, a' lármás rendeletlenség meg-szünt, és a' véghetetlenségnek határ tétettetett. Ismét szóllott! a' fetéttség el-tünt; a' világosság fénylett; rend jött-ki a' rendetlenség' méhéből. Az éltető állatok: tűz, víz, föld, levegő ég különböző nehézségek szerint hirtelen ki-szabott helyekre állottak. Ezekenn fellyül látod a' számos mozgó tsillagokat. Minden tsillagnak különös helye völt, mindeniknek ki völt úttya szabva; a' többi, mint vastag köfál, a' vilá-

lágot környül-vette. Vesd tsak szemeidet ama' reánk néző kereksegre, melyet én világositok-meg; az a' golyóbis a' föld, melly az Emberek' számára rendeltetett. Ez a' Nap szór reája világot. E' nélkül az éjtszaka lepné-bé reánk fordúlt óda-lát-is, valamint a' másikat el-borítani tö-rekedik, 's el-is borítná azt, hanemha a' Hóld, a' mellyet által elienbe szemlélsz közel tartózkodna hozzá, és halavány fényét a' fetéttség közé elegyítené. Minden hólnapbann meg-teszi úttját az Ég kereksegénn; és úttjábann három formájú ábrázattya bé-szívja az idegen sűgárokat, mellyeket ő ismét a' földnek osztogat, midőnn ezüfös szarvával el-üzi a' fetéttséget. Látod e ama' homályos Földet? Az a' Paraditsom, a' hol Ádám lakozik, ama' magafs árnyékokbann van az ő lűgaffa. Utadat el-nem tévesztheted; nékem hívatalom szerént itt kell maradnom.

Ezek után el-fordúlt Uriel; a' Sátán pedig méllyen meg-hajtya magát az Angyal előtt, követvén a' mennyei Lelkek között való szokást, melly szerént kinék ki-

nek

nek rangjok szerént a' tiszteletet meg-ad-gyák. El-repült azonnal; a' reménység tollakat fűzött lábára; és fok féle képpenn kanyarogván a' Levegő égbenn, a' *Nimfátes* (47) hegyére szállott-le.

(47) Hegy Örmény-Ország' szélében, nem messze a' Tigris eredetihez.

Vége a' Harmadik Könyvnek.

AZ

AZ ELVESZTETT
PARADITSOM
 NEGYEDIK KÖNYV.

RÖVID SUMMÁJA.

*M*időnn az Edent meg-látta a' Sátán, el ijed, az Isten, és Ember ellen fel-tett bűnös szándékának tellyesítettétől irígység, félelem, és kétségbe esés közt-hánykodik; azombann magát a' gonoszban meg-erősítvén, a' Paraditsom felé közelget — le-írása azon hegynek, mellynek tetejénn fekszik; minden akadályokon keresztül mégyen; sas-kefelyüvé változik, és a' minden fáknál magasabb élet fájára' le-száll. Ennek a' gyönyörűséges Kertnek le-írása — Adámot és Évát nézi a' Sátán: tsuddálkodik nemes ábrázattyokon, és állapotok boldogságánn. Fel-tett szándékábann meg-erősíti magát, hogy őket el-veszesse. Hogy jobban-is

meg-

meg-esmérje, beszéllgetéseket titkonn ki-kémleli: meg-érti azokból, hogy ő nekik a' minden' tudásá fájáról enni halál alatt meg-van tiltva: fel-teszi magábann, miképpen kísértse, és ejtse engedetlenségbe az Embert. Minek előtte állapottyokról különösönn mindent meg-nem tudna, osiromlását halasztja. — Uriel a' Nap sugáránn le száll, és Gabrielt, kire a' kert kapui bízattattak, erről tudósítja. Ertésére adgya, hogy edgy Pokolbéli Lélek ki-szökött; dél tájbann az Egenn igaz Angyal képibenn keresztül ment; hogy a' Paraditsomnak vette úttját, és hogy dühös maga vifelete, a' hegyen ötet el-árulta. Gabriel ígéri, hogy még Nap fel-jötte előtt meg-leli. Adám, és Eva edgyütt mulatnak. Esiwe felé édes álomnak eresztik magokat — Hajlékjok le-írása — Esivéli Imádságok — Gabriel, örüllő Angyalát a' résenn tartja, és két Angyalokat inditt az Adám hajléka felé, félvén attól, hogy a' gonosz Lélek első szüléink ellen, nyugtokbann valamit ne próbállyon. Ezek a' Sátánt meg-táldlták, Eva mellett, éppenn mikor fülébe — álmod sugott, és azzal kísértetni akarta; erővel viszik Gabriel felé; de büszkén felelget: veszekedéshez készül; a' mikor edgy Égi jeltől meg-ijed, és a' Paraditsomba el-lódúl.

Ah!

A h! ha most hangzana amaz intő szó.
 zat, melly harsogott az Ég kárpit-
 tyánn a' titkokat látó János füleibe; mi-
 kor a' Sárkány másodszor vettetyén-le,
 zabolázhatatlan dühösséggel jött a' földre,
 hogy az Emberekenn töltse-ki boszszúját:
Jaj ténéktek földnek lakosi! Talám, ha az
 ellenség el-jövedele előtt, jókor intettetnék.
 meg az első pár Ember, halálos töreiből
 ki-fejtődzhetne — Mert most száll-le elősz-
 ször dühös lángtól hajtván a' Sátán —
 Te hozzád jő ártatlan, fegyvertelen Em-
 ber! hogy el-vesztett ütközetéért, a' Po-
 kolba való szaladásaért rajtad állyon bosz-
 szút! — Noha elég bátrann, és hirtelen
 hagyta-is háta-megé az iszonyú utat: —
 mind az által szerentsés útatása leg-kissebb
 nyomát sem hagygya az örömnék ábrá-
 zattya színénn, 's a' mikor már mérész
 fel-tételi születő formábann vólnának, nem
 hogy okot venne azokból a' ditsekedésre;
 sőt inkább forgatván fekete kegyetlenség-
 gét, forr nyughatatlan mejje, 's meg-me-
 reyedve tándorodik hátra, mint amaz em-
 ber

ber-ölő értz, melly halált okádik; kétség,
 bizonytalanság, irtózás tépik szélvész-
 gondolatit, a' Pokol' emészto lángját lob-
 bantya-fel kebelébenn; mert mindenütt
 magával hordgya a' Poklot; mindenütt csak
 Poklot lát, heába változtattya hejjét; ma-
 gától, és a' Pokoltól edgy lépést sem tá-
 vozhat. Most serkenti-fel Lelki esmérete
 a' szunnyókáló kétségbe esést, fel-ébreszti
 a' keserű emlékezést-is: mi vólt, most mi;
 's mit ígér a' jövőndő — Kínnyai foka-
 sítását! mert a' gyalázatos mivek fájdal-
 mas büntetéseket hirtzólnak magok után.
 Most az Édenre függeszti nehéz gondokkal
 terhes pillantást, mellynek ingerlő szép-
 sége minden érzékenységit meg-igézi; majd
 ismét a' tündöklő napra emeli, 's gör-
 benn szemlélgeti hatalmát a' Dél tornyain,
 míg utóllýára a' panasz mély sohajtáfokat
 húz-ki mejjéből (48). Óh Te, ki, vakító
 fénnel meg-koronáztatván, úgy pillan-
 talsz ezen újj világra, mintedgy Isten, ki-
 nek

(48) Milton Drámatica formábann akarván elébb ki-adni
 Pöemáját, itt kezdődött az eleje.

nek tekéntete előtt el-szégyenlvén magokat a' tsillagok, és bé-lopván ruhájokba sűgáros fejeket, el-sárgúlnak! — Te hozzá emelem szavamat; de nem barátságos hangonn; hozzá ragasztom neved-is — Nap! Óh Te Nap! gyűlölöm én a' Te fényedet; mert szomorúann hozza az vízfz elmémbe azon dítsőségemet; mitsoda magasságról estem-le, melly magassabb, és fényesebb volt náladnál; minekelötte a' dölőfőség, és a' még ennél-is gonoszabb, uralkodásra-való vágyás, a' Mindenható ellen fel fegyverkeztetett az Égbenn. De jaj, ugyan miért-is hartzoltam én ő ellené! Nem ezt a' közönetet érdemlette ő tőlem! ah bizony nem ezt! kit a' dítsőségre a' leg-felsőbb tisztetségre teremtett, ki az ő ajándékjait soha sem hánytá szememre. Ah melly könnyű, be-gyönyörűség volt néki szolgálni! mi lehetett volna könnyebb, mint tisztetséggel hódolni; mi igazságosabb, mint hála-adással áldozni. Még-is jótéteményei tsak a' gonosztságot lobbantották-fel bennem, 's bűnnél egyebet nem szülhettek. Ollyan magasra fel-emeltetvén gyalázatnak tartottam a' jobbágyságot. Még edgy lépest fellyebb; azonnal Első leszel! —

ezt

ezt súgdosta a' kevélység. Így edgy szempillantás meg-szabaditt a' végetlen háladatofság ifzonyú adófságától, melly únalmas adó, noha szüntelen fizettetik-is, még sem fizettethetik-ki soha. El-felejtettem azokat a' Kegyelmekeket, mellyekkel szüntelen tetézte bódogságomat, nem emlékeztem-meg arról, hogy edgy érzékeny nemes szív, ugyan akkor, mikor meg-esméri adófságát, le-is fizeti azt. Mitsoda nyomó terhe volt hát vállamon? Óh! ha az ő változhatatlan örökké való tanáttsa köz Angyallá teremtett volna! úgy talám megtartottam volna eredeti bódogságomat, ha Királyi székitől távolabb lévén, gonosz vágyódásom nem táplálta volna kevélységemet! — Jaj de talám így sem! — meg lehet, hogy más valami hozzám hasonló rangú hatalmas Lélek pártot ütven az Isten ellen engemet-is pártára húzott volna. De hát el-estek e minden velem edgy rangú Lelkek? nem fegyverkeztek e fel minden külső, és belső kísértetek ellen, az álhatatofság fegyvereivel. Nem az a' szabad akaratod ugyan, nem az az erőd volt e Te neked-is? Ah, igen-is! kire vetetisz tehát, és miért panaszkodhatisz,

K 2

ha-

hanemha az Egek szeretetre, melyet mindenek közt edgyenlőenn osztott - ki — Átkozott légyen hát ez a' szeretet, a' melly színt úgy örökké tartó rágó kínokat gyújt-fel szívémbenn, valamint az ő gyűlölése — De nem! Óh magadat átkozd, egyedül magadat; tulajdon szabad akaratod önként választotta azt az ő truttzára, a' miért most már későnn panaszolkodsz. Ah én bódogtalan! hová fullak? örökké való, haragja; hová fullak végetlen kétségbe esésem előtt? akár hová futok, ott a' pokol. Ah magam vagyok az, a' legmélyebb gödörbenn-is, nagyobb mélység tátya-fel torkát, 's el-nyelni igyekezik. Ah! Menny ország vólt ehez képest a' pokol, mellyből ki futottam — Térj hát ismét vízfzra, engedgy utólyára! van e még helye a' meg-bánásnak! bé-van e zárva egészszenn a' meg-botsátás' ajtaja! Ah! nints egyéb mód hátra, a' *magam alája való vetésénél*. De ezt a' szót meg-fojtya számbann a' kevélység, és meg-pirittya a' gyalázat, azon *Lelkektől való félelem*, a' kiket éppenn más ígéretekkel ketsegtettem, és más kérkedő szókkal tsábítottam-el, *mint a' meg-aláztatás*. Jaj azt reménylik ezek,

ezek, hogy a' Mindenható' jármától szabadítottam-meg őket. Ah! nem tudgyákők, melly drágába kerül, énnekem ez a' hiába való kérkedés, ez a' kínzó fájdalom, melly rágja belső részeimet, valahányszor nékem Pokolbéli Trónusom előtt tisztelettyekkel hódolnak. Mennél magassabra emel Koronám 's Király páltzám, annál mélyebben süllyedek alá. Vezérjek vagyok, az igaz; de tsak a' nyomorúság-bann. Illyen az az öröm, melly a' kevélység' jutalma. De ha bűnömet megbánhatnám, ha kegyelméből előbbi Uraságom vízfzra nyerhetném-is, jaj be-hamar fel-serkenne ismét ezen magafs póltzonn régi kevélységem, 's vízfzra húzná azt az esküvést, melyet a' hízelkedő meg-alázodás tsikart-ki; mert a' hol a' gyűlölség illy halálos melly febet ejtett a' szívenn, nints ott többé a' tökéletes meg-békéllesnek helye. Tyrannusom el-múlt; kegyetlenségének emlékezete újra fel lázzasztana, újra meg-ütközném 's ismét hasonlóképpenn vesztenék. Meg-térésem tehát nem egyéb, hanem vízfzra-esésemnek lenne úttya, 's így ezt a' rövid békeséget kínnyaim megkettőztetésénn vennem-meg. Tudgya ezt

talám Ostorozóm-is, 's ezenn az okonn olly idegen a' meg-botsátástól! Így hát a' reménység' leg-kissebb szikrája-is el-alszik; mert íme helyettünk, kiket meg-vetett, és el-üzött, az Emberi nemet teremtette gyönyörködtetésére, 's az új Világot-is számára — No hát reménység távozz meszfe töllem. Te-is gyáva félelem ő velle! Fullatok! távozzatok! Lelki esméret, megbánás, örökre. A' mi jó, egészszenn elvezett reám nézve. Te gonosz! Te légy hát az én javam! Te általad leg-alább osztályosla lélek annak, ki oda-fel uralkodik; meg-osztom velle az országot, 's talám még felinél-is nagyobb részit igazgatom, mint ezt az Ember, és ez az új Világ mindgyárt meg-fogják tapasztalni.

Midönn ezen gondolatokat forgatná magábann, ábrázattyát külömbkülömbféle indulatok festették; a' dühösség, irigység, és kétségbe-esés ültek homlokára; a' halálos sárgaság mindent fényt le-fojt ortzájáról; és akár mint tettette-is magát, de még-is reá lehetett esmérni. A' mennyei Lelkek homályba fooha sem merülnek; érzette ő ennek következtését; azért-is zábo-

láz-

lázhatatlan belső nyughatatlanságát, külső tsendesség színe alatt kívánta mesterség-fenn palástolni; vólt a' tsalárdság első mestere. Hogy veszedelmes szándékát bátrabbann el-érhesse, a' szentség színe alá mélyenn ásta-el gyűlölségét, 's boszszú-álását színes tsalárdsággá változtatta; nem vólt még ollyan gyakorlott, hogy Urielt soká tsalhatta vólna-meg. Ez a' szemfű Angyal egészsz a' Siriai Hegyekig kísértte ötet szemeivel, és olly indulatokat tapasztalt benne, mellyek a' Szent Uralkodás hív Lelkébenn esméretlenek. Eröltetett mozdulásokat, és dühös hadarázást követett-el a' Sátán, azt gondolván, hogy ötet senki sem látta. Azombann tsak menván az Eden térsége felé, edgy gyönyörűségés vidék közepénn meg-lát edgy büszke hegyet borzas tetejével a' felhőkönn nyugodni. Ennek bé-menetelét vad, és mivelten tövis bokrok védelmezték; a' bokron fellyül gyönyörű magass tzedrus, pálma fenyő, és jegenye fák sűrűsége látszott, mellynék terepély ágai edgymást ölelésekkel, a' nézők szemeit az el-ragadtatásig gyönyörködtették: a' szelíd árnyékok, edgy másönn fekvén, gráditsonként

K 4

emel-

emelkedvén fellyebb, igen büfzkénn játszott formájával. Felette, ezen ígézélig szép erdőnek, fel-emelkedve mutatta magát a' Paraditsomnak teteje, melly magasságról, mint ezen gyönyörűséges helynek közepéről, első Atyánk szabadon legeltethette szemeit, és minden-felé el-láthatott. Minden részeibenn az esztendőnek virágokkal, és gyümölcsökkel meg-rakodott, számtalan fok élő-fák ékefítették belső kerületét; a' színeknek aranyozása, a' ragyogásnak véghetetlen kedves sugárral magát öfzve kevervén, a' Napot gyönyörködteti. Inkább látfszatott a' Nap azonn gyönyörködni, hogy sugárit ezen virágzó fák' külső szí-nire terjeszti; mintsem hogy magát a' szép alkonyodáskor a' felhőbe fesse, és a' szivárványnak színét változtassa. Hlyen vólt ennek a' megyének szépsége, minden lépésbenn tisztább levegő ege, szomorúságot el-enyésztető gyönyörűséget hintett az Ember szívére, és még a' kétségbe-eséft-is el-felejtette vólna, ha az örökké való kétségbe eséft valami dolog édesíthetné. A' kedves Zefirek jó szagot hozó szárnyaikat lebegtetvén, adakoztak természeti jó illatokkal, és fufogva vallották-ki egymásnak,

nak, honnan lopták bal'samos nyereséget. Valamint a' tengetri hajósok, kik a' szélnek erefsztk vitorlájokat, és a' kikre a' Szerentsés Arabiának fokánn eredett szelek, Sabának drágalátos illattyait fújják, lassan hajókáznak, hogy ezekkel a' drágalátos illatokkal magokat tovább éleszgethessék; és az Öreg Ocean-is ezen szélesen ki terjedett illatnak örülvén, mofolyog: így fogadták ezen kedves illatozófok-is a' Sátánt, ki azokat meg-akarta vesztegetni. Másképpenn érzette Asmodeus azon méreg fűftit, a' melly ő vele a Tóbiás fiának feleségét el hagyatta, szaladván Médiának határitól felső Egyptomnak pufztájába, a' hol ötöt Ráfael meg-fogta, és meg-lántzolta.

Mély gondolkodásba merülvén a' Sátán, lassan lépdegel, és a' szent Hegy alá érkezvén, hirtelen észre veszi meg-akadályoztatását. A' fal tövénn edgy-másba fonódott, sűrű jövések, és tövis bokrok, elzártak akkor minden utakat az Emberek, és állatok előtt, tsak éppenn edgyetlen edgy kapu vólt, Napkeletről: az Ördögök' Fejedelme azt fadittyá, meg-veti a' kö-

zönséges bé-jarást. Meg-vetésből, könnyű főkéssel által ugrik a' hegynek ellen bástyájánn; és belső részébe esik ezen gyönyörűséges helynek. Valamint az éhes farkas, melyet a' dühötség, és az éhség fetét barlangjából prédáját keresni ki-hajt, a' Juhászok aklába, melyet ők esítvének idejénn a' mezőbenn állítottak, félelmes nyájok számára, be-ugrik; vagy mint a' Katona, ki az ostrom napjánn a' vértől, és az öldökléstől meg-bódulván, meg-mászfza a' rablásra és vívásra ki-tétetett várast: színt olly erőszakkal rohant-bé ez a' nevezetes Zsiván a' Szent Kert kerítésénn. Így hatnak-bé a' betstelen Árofok az Úrnak Házába. Repülését intézte az Élet fája felé, a' melly magát a' Paraditsom közepénn minden fáktól meg-külömböztette. Sas-formábann ott meg-állapodott: nem újj élet keresésére ment oda, egyedül a' halált akarván bé-hozni; nem vizgált egyebet a' fának magofságánál, és nem gondolt semmit gyümöltésnek hafznával, a' melly fzerentsés halhatatlanságot adhatott volna. Azt az igazságot mütattya ez, hogy az Ember fokszor az előtte lévő jónak valóságos betsét nem

nem tudgya, és hogy az indulat a' legnagyobb jót-is méreggé változtattya. Tsudálkozással bámúl a' Sátán, hogy a' Természetnek annyi szépsége öfzve gyült edgy kitsiny helyen, az Emberek gyönyörűségére. Látta a' földönn a' Paraditsomot, melly gyönyörűséges lakó-helly a' Mindenhatóé vólt; önnön maga plántálta azt, az Éden környékének Napkeleti részénn, a' melly el-nyúlt *Aurántól* (49) fogva azokig a' Hegyekig, a' hol a' Görög-Országí Monárkák, fok időkkel azután, *Seleutzíának* (50) Királyi tornyait fel-építették, és Tellafarig a' hol fok idővel az előtt, az Edea fíjai lakoztak. Minden edgy halhatatlan kéztől tsínáltatott; ezenn a' termékeny földönn minden nőtt, valami tsak a' latásnak, szaglásnak, és ízlésnek hízelkedhetett. A' közepén magassánn nyúlt-fel az életnek fája, a' mellyből folyó aranynak Ambrófiája folyt. Nem meszfze az Élet-

(49) *Aurana*, vagy *Hárán*, Város Mefopotámiába az Eufrátes mellett. Némellyeknek vélekedése fzerént itt lakott vólt az első Ember.

(50) A' Tigris mellett *Seleuhus* építette ezt a' Várust.

Élettől, a' Jónak és Gonofznak tudásának fájánn nőtt a' mí halálunk! ah, melly fokba tölt nekünk ez a' szerentsétlen tudomány! Dél felől öntözte edgy széles víz (51) Édennek mezejét, és bé-bújt azon hegy alá, mellyet az Ur az időnek kezdetibenn azért vetett a' sebefs folyóra, hogy légyen az az ő kertének fundamentoma; — mikor a' Teremtő akarja a' hegyek-is szomjúhozna — Ez a' hegy-is lyukas ereinn fel-szíván a' víz' edgy részét, tsudálatosképpenn buzog az ki, és olyan teli kútfőt formál a' hegy tetejénn, mellynek tilzta, és világos habja, magát számtalan erekre osztván, ezer meg-ezer tsavargásival, a' kert' gyepűt öntözgeti, és végre edgy büszke köfzikiáról való le-rohanása után ismét edgyesül a' folyóval, melly fetét barlangjából méltósággal ismét meg-jelen, és nagy folyó vizekre szakad. Nem fogok azoknak az Országoknak és Birodalmaknak le-írásához, mellyeket ezen folyó vizek áztatnak; azt fogom inkább említeni, a' mennyire azt

szók-

(51) A' *Tigris*.

szókkal ki tenni lehet, miképpenn folyt ki ezen Zafir kútfőből edgy reszkető patakotska a' Napkeleti gyöngyökön, és arany fővenyekenn, az árnyékos tserék, és zöld lúgafok közt? miképp hömpölygette enyelgő habjait? miként öntözött, minden nektárt-tsepegő plántát, 's mint itatta a' balsam-gőzös virágokat tsavargós partotskáinn. Ah, jó Paraditsomhoz méltó virág! nem az elmés mesterség rakta ezeket tzipra, de erőszakos ágyakba; hanem maga mütatta itt a' Természet, hegyekenn, völgyekenn, számtalan fok szépségit egéfsz a' pazérláfig. Gazdagsági bőven ki terjedtek a' mezökön-is, a' hol a' fel-kező első Nap sűgárral köfzönti a' sűrű ligeteket, mellyeket az állhatatlan árnyékok a' Nap hévségébenn-is kellemetefekké téfznek. Ez a' szerentsés mezei lakhely, tsudálatos változásokkal gyönyörködtette a' szemeket. Itt gazdag fákra akadtál, mellyek szép illatú mirhát izzadtak, és drágálatos balsamot tsepegtek; amott olyanok kínálkoztak, mellyeknek arannyal fénylő gyümöltse mind a' szemnek, mind az ízlésnek-is kedves vólt. Itt vóltak igazak, a' Hesperiai mesék; itt, vagy fohol sem. A'

fák

fák közt, mofolygó tágaság' ígésző hal-
mok, és legelő nyájak játszódtak. Itt edgy
pálma halom, edgy vizes völgy, ki nyílt
virágos kebeléből kémelletlenül szórta kint-
tseit. Itt terem a' ró'sa, tövis nélkül:
amott ama szöllővel ki rakott apró ből-
totskák friss bűvő helyet adnak; termé-
keny függő gyöngy színű fürtyei, mint
edgy serénykedni láttatnak magok ajánlá-
fokkal. Éppenn itt a' zöld bársony mel-
lett a' patakok kedves zuhogással esvén a'
völgyekre, onnan sokfelé vették magokat,
míg nem tóvá lettek, mellyek mirtussal
koszorús partyaiknak kristály habjaikat
tükör helyett mütatták. A' madarak ve-
télkedtek éneklésekkel, míg *Pán* (52) az
Hórákkal (53) és *Grátziákkal* (54) tántzo-
la, és maga után örökké való *Tavaszt*
hú-

(52) Itten *Pán* jelenti az egész Természetet. Azt akarja
tehát ezen lelketlen dolgok lelkesítése által jelenteni
a' Poéta, hogy most az egész ifju Természet viritt.

(53) Az idők részeinek Isten-Affzonyi 's az Égnek kapui
Először csak kettőn voltak; mert az elztendő-tis
csak nyárra és télre oltották. Szép mofolygó és tán-
tázó szűzek formájában felel.

(54) A' vígságnak és örömnak három Testvér Isten-Affzonyi.

húzott; Zefir magával hordozván, minden
mezei, és erdei illatokat, a' gyengénn in-
gadozó levelek közt fusogott. Sem *En-
nannak* (55) mezeje, a' hol *Proserpina*, or-
tázánál elevenebb virágot nem szedvén,
Plútótól elragadtatott; sem pedig *Dafné-
nak* (56) *Orontes* vize mellett lévő szép
bokros erdeje, vagy *Castaliának* (57) Isteni
kútfejei sem vetekedhetnek az Édeni Pa-
raditsommal; sőt még *Nizéus* (58) szigete-
sem, melly *Trítón* vizétől vétetik-környül,
a' hova bújtatta az öreg Kám, kit a' Po-
gányok *Ammonnak*, és *Libiai Jupiternek*
neveztek, *Amalteát*, és az ő virágos fíját
az ifju *Bacchust*, hogy mostoha Annyától
Reától, rejtekbenn tartassék. Még a' *Ni-
lus* eredeténél fekvő *Amara* hegye sem,
a' hol az *Abissiniai Királyok* gyermekeket
tartyák; ámbár ritka szépségei légyenek-is
ennek

(55) *Sicilidbann* nevezetes kieség.

(56) *Syria* Fő Várássá *Daphne* mellett.

(57) *Parnaszus* tövéből a' ki a' hegyenn aludt, vagy a'
forrásból ivott, Poétai lélekkel lelkesített.

(58) *Indiai* kies tájék, a' hol *Bacchus* a' *Nysæusi Nym-
fáktól* neveltetett-fel.

ennek a' híres hegynek, mellyből n' mellyek földi Paraditsomot-is akartak tsinálni: mindazonáltal kedvetlenül vándorolta kereftül az ellenség ezt a' kieség' Hazáját. Ámbár minden újj vólt előtte, még sem érdekelte őtet semmi; az Újj Teremtések' különbözősét boszszúsággal szemlélte. Két, minden állatoknál nemesebb tárgy vonta-el figyelmettségét. Felséges magok viselete, fejek fel-emelése az Ég felé, úgy tetfzett, mintha az egész világnak birodalmával őket meg-tisztelte volna. Mennyei tekintetekbenn fénylet a' Teremtő képe, az igazság, böltsétség, tiszta és állhatatos szénség — állhatatos — de a' melly az egyenelséggel, és a' mértékletességgel elegyítve vagyon, melly a' Királyokhoz olly szépen illik.

Mindazonáltal talált benne valami különbséget, külső alkotások különbözőt. Edgyik az erőért, és elmélkedésért; másik a' tsendességért, az édes ígész szépségért; ez, az Istenért, amaz az Emberért és Istenért teremtett, az edgyiknek felséges ábrázattya és parantsoló tekintete

első-

elsőséget jelentette. *Hyacynthoz* (59) hasonlő haja férjfiui tekintettel bodrozva, homloka felett kétfelé nyílt, és vallánál tovább nem érvén fejét illendöül ékesíttette: a' másíknak pedig el-széledt hofszú és lebegő haja, mint edgy fátyol, tsinos kartsú termétét a' földig bé-borította. Szöke hajának aranyas fürtyei olly ékesenn görbütek, mint a' millyen szép kunkorékosággal öleli meg a' szilfát a' termékenység alatt meg-görbültt venyige, midönn nála támaszért esedezik. Így hordozta Éva függésének, és fegedelemre való szükségének jeleit a' fejénn, szíve a' Természetnek engedelmeskedvén, férjét szerette, és szerezetét engedelmeségével meg-nyervén, szerméretességével ismét, férjének betsületét magára húzta.

A' Izem még akkor semmibe meg-nem ütközött, ártatlanul szerették edgy-mást, és a' Természetnek mive benne szégyent nem indított! átkozott szégyen! bűnnek faj-

(59) Homérus' szol:ott Epithetuma.

fajzattya, mit nem okozolnánk, kötelez-
vén bennünket, a' hazug tisztaság külső
palástjának, költsönözésére! Te az Em-
beri életnek leg-jobb javát az Ártatlansá-
got, és Edgyügyüséget számkivetésbe kül-
dötted. Első Szüléink nem esmérték me-
zittelenségeket. Az Isten, és Angyalok je-
lenléte meg-nem pirította őket; nem tudták
mi a' gonosz.

Így sétálgatott kéznél fogva ez a' szép
pár, mellynél szebbet soha sem adott a'
szerelem öszve; Ádám leg-felségesebb a'
férjfiak, Éva leg-szebb volt az Afiszonyok
között. A' mit naponként dolgoztak, nem
munka, hanem mulattság volt, melly őket
a' nyugodalomra, és a' jó izünn való étel-
re készítette. A' széltől kedvesenn lenge-
dező leveles fáknak árnyékábann, a' tiszta
forrás mellé gyenge gyepre ültek-le: a'
fák' jó ízű gyümöltsel rakott gajjai magok-
tól le hajlottak, és gyümöltsökkel kedves-
kedtek. Ettek belőlök a' forrás' virágos
széleinn. Fa-héj kupájokkal pedig a' hal-
hatatlanság' italánál édelebb italt, merin-
géltek.

Ar-

Ártatlan mulattság, szerezmes mosoly-
gás, talpra esett mondások, ketzéltek ezen
új Házasok társaságábann. Ugrándoztak,
vígadtak körülök minden esméretes földi
állatok, mellyek most vadak; és előttünk
az erdőkre, pufztákra, barlangokra, sza-
ladnak. Az Oroszlányok lábokhoz lapúl-
va, sündörögtek körülöttök, és körmeik-
kel a' gyenge bárányokat ölelgették. A'
Medvék, Tigrisek, Párdutzok, Leopárdok,
ugráltak előttök. Az izmos Elefánt min-
den mesterségét arra fordította, hogy
őket mulattassa, és hoszfú kontsorgós or-
rát száz féle képp' fintorgatta. Az álnok
Kígyó magát hízelkedésivel bé-színlette,
tekervényes farkát Kún kötés formábann
mútatta, és halálos gonofzságának próbáit
adta, de a' mit ők még ekkor nem értet-
tek. A' marhák a' fübenn jól lakva és
bámúlva kérödztek; mások ismét pislogva
készültek az álmhoz, mert a' Nap le-me-
nő félbenn volt, és sebefs futással sietett az
Oceán' szigetére. Az Éjj előljáró postáji,
a' Tsillagok-is az Égenn látszattak, mikor
körül nézván még edgyfzer magát — A'
Sátán, a' kit eddig a' szomorúság meg-
némített vala, így szóllalt-meg: Oh Égek!

L 2

Oh

Óh Föld! Óh Poklok! Itt vagynak hát azok, kiknek a' mi Trónussaink adattak! Igen-is. Im hol vagynak a' Mindenható. nak újjonnann teremtetett szerelmesi! Edgy részről ugyan tapasztalom benne mind azt, a' mi a' matériához tartozik: de más részről úgy látszik, mintha kevéssel vólnának alább-valók a' Mennyei Valóságoknál. Tsudálkozással gondolkodom természetekenn; úgy tetszik, mintha hajlandóságom-is vólna őket szeretni; Mennyei hasonlatosság tündöklök homlokokon is; a' kezek, mellyek őket formálták, reájok végzetlen kellemetefséget hintettek. Szerentsétlenek! Be keveset gondolkoztok arról a' változásról, a' mellyet én számotokra készíttek. El-enyészik minden gyönyörűségtek. Gyönyörűségtekhez fogom veszedelmeteket szabni. Nagy ugyan a' bölcsőségtok! de ezt jobban meg-kellett volna állítani; szép lakhelyetek ilyen ellenségek ellen, mint én, gyengénn van megerősítve — de én, — én, ellenségek nem vagyok. El-hagyattatástok, mellybenn benneteket lenni látlak, szánakozásra inditt, ámbár engem senki se szánnyon-is. Igyekezem én olly szorofs és belső barátságban élni

élni veletek; hogy vagy én ezután veletek, vagy ti én velem kénteleníttesetek maradni. Az igaz, hogy az én lakásom talán nem lesz tényleg olly ínyetek szerént, mint ez a' szép Paraditsom; azombann a' mitsodás, ollyannal elégedgyetek-meg. Derék Teremtőeknek munkája az; ő adta nekem, én pedig néktek adom. El-fogadástokra, a' Pokol, széles kapuit ki fogja nyitni, és Királyokat küld fogadtatástokra — akár mennyire fogtok-is el-szaporodni, helyetek mindenkor bőven lesz, nem úgy, mint ebbenn a' szorofságban. Ha valaha ott kétségbe fogtok esni, tulajdonítsátok azt annak, a' ki engem ti rajtatok való bszfzú állásra kényszerített. Elöttem ugyan nem vagytok vétkeftek, és ártatlanságtokat szánakozással érzem: mind az által azt parantsolják nekem mind Országom hazna, mind a' betsület, mind a' bszfzú-állás, hogy bizodalmunkat ezen újj győzelelemmel öregbítsem; azért kéntelen vagyok edgy olly fel-tett szándékomat rajtatok végbe vinni, mellynek kölömben még csak meg-gondolásától-is irtózom. Így szólt a' Sátán, és a' szükséget hozta elő,

(melly a' Tyrannufok köppenyege) rettenetes szándékának mentegetésére. Azután le-fzáll, és magát külömbkülömb-féle állatok' játszó seregébe elegyitti: most ennek, majd amannak formáját öltözvén magára, hogy esméretlen lévén inkább vigyázhasson azokra, a' kiknek veszedelmek-re esküdött. Igyekezett állapottyokat ki-esmérni, mind beszédgyekből, mind tseledetekből. Most, mint edgy büszke Oroszlány, tüzes tekintettel jár körülöttök: majd ismét a' földre fekszik-le, mint az a' Tigris, melyly történetből két fiók szarvast vesz észre, meg-lapúl, ismét fel-kél, előre lopódik, meg' fekszik, és helyét gyakrann változtattya, hogy reájok leg jobban szökheffen, és körmei közé kaphassa.

Végre Ádám így kezdett beszélni, (a' szónak újsága ellenségét egéfszenn füllétette) — Édes Társam! Te egyedül rendeltetél mellém, hogy a' Természet gyönyörűségeiben velem edgyenlőül részesülly, mellynek Te leg-drágább kintse vagy: kétség kívül a' Teremtő, a' ki nekünk életet adott, és a' ki érettünk ezt a' nagy Világot teremtette, olly véghetetlen Jósá-

gá-

gábann, valamint Hatalmábann. Ő minket, kik tőle semmit sem érdemlettünk, és boldogságához semmit sem töldhattunk, a' porból ki-hozott, és Paraditsomába helyeztetett, egyedül engedelmeséget kívántólunk, és ezt tsak edgy kitsiny próbára téfzi-ki, hogy ennyi fok külömbkülömb-féle drágalátos gyümöls fák közül, tsak tsupánn edgyhez nem szabad nyúlunk, a' Tudás-fájához tudniüllik, melyly az Élet fájának szomszédságába plántáltatott. Az Élet és Halál közt tudod nem nagy a' hézag; és a' halál, kétség kívül valami rettenetes dolog: tudod, hogy az Úr azzal fenyegetett bennünket, ha vakmerőségünk szentség-törő kezekkel a' fához nyúlni mérészel. Avagy fokot kíván e hát tőlünk? holott ő minket a' pazérlásig minden kigondolható jókkal, meg-tetézett, Világ Uraivá tett, és a' földönn, levegő égbenn, tengerenn, minden teremtféit aláink vetette. Ez a' könnyenn meg-tartható Törvény, Jóságának újj próbája! Engedelmeskedgyünk tehát, Kedves Évám, engedelmeskedgyünk! ditsőségünkre fog ez szólni. Minden jókkal való szabad élésünk ki pótollya ezt a' kevés áldozatot. Ma-

L 4

gafz-

gafztallyuk a' Teremtőt szüntelen; ne gondolkozzunk egyébenn, hanem hogy vég-hetetlen Jóságát magafztallyuk, időnket ezen élő fák és virágok mívelésébenn tölt-vén. Ez a' mi mulattságunk nem fáradt-ságos, és ha az lenne-is, a' Te tárfaságod azt nékem édefsé tenné. Vifzont felelt Éva az Emberek annya. Óh Te, a' kiért, és a' kiből formáltattam! a' Te testedből való test, a' ki nélkül én a' Világonn ha-fzontalan vólnék! Bátorságos kalaúzom, ditsőséges Feje a' Te hív Tárfadnak, a' mit most mondottál, igaz és okofság. Mi örökké való háládatofsággal tartozunk az Istennek, kivált én, ki több kegyelmivel vagyok gazdag; én, a' kinek boldogságom olly tökéletes; mert enyim, vagy kedves Ádámom; ah millyen édefség ez én né-kem. A' föld nem lát, nem-is fog hozzád hasonlót látni, én náladnál nyertefebb, fok-kal nyertefebb vagyok — Gyakrann, óh gyakrann édesdedenn emlékezem arról a' napról, melly nékem leg-előfzför szemei-met meg-világosítottá, midönn a' fának árnyékábann, virágokkal bé-húzott zöld-ségnek szőnyegénn gyengédedenn heverész-vén, nem tudtam hol vagyok, 's honnan

jö-

jövök? — Edgy barlangból ki-fzőkö pata-kotskának tsergedezését hallottam; e' ter-jedt vizet formált edgy híg térségenn, mellynek tsendes színe az Egeknek tizta-ságát mütatta: leg-első próbálatlan lépése-met feléje tettem, és zöldellő partyánn le-hajolván, ebbenn a' tizta, és világos víz-benn, úgy tettzett nékem, mint ha edgy más Eget látnék. Mélyebben le-hajolván észre vettem edgy ábrázatot felém hajlani; én néztem ötet, 's ő-is nézett; örömem-benn hátráltam, örömébenn ő-is hátrált. Edgy titkos gyönyörűség vitt felé; ugyan az ötet hozzám húzta. Titkonn edgymás-fal meg-edgyező szerelmünk, edgyik a' másikat meg-elözte. Talán még most-is abbann a' helybenn tartóztatna az a' ked-ves tárgy, ha edgy érthető szózat el-ra-gadtatásomból fel-nem élefstett vólna. A' mit nézsz, az Te magad vagy, szép Te-remtés! Veled edgyütt tűnik-el, és jelenik meg az a' kép: de jere tsak velem; majd olly helyre foglak vezetni, a' hol nem ár-nyéket, hanem edgy valóságos és látásodra méltó ábrázatot fogsz szemlélni. Az, a' kinek Te képe vagy, leg-nagyobb indúlat-tal hí Tégedet szeretetre méltó tárfaságá-

L 5

ba.

ba. Te örülni fogsz, ő el-válthatatlanúl fog veled edgyesülni. Te néki, hozzá hasonló számlálhatatlan gyermekeket fogsz szülni, és ugyan azért — Élők Annyának fogsz nevezetni. . . Mit tsinálhattam egyebet? követtem azt, ki engem láthatatlanúl vezetett. A' mikor Te szemembe tűntél; de, Te nékem noha felségesnek és szépségnek tetszettél-is, mind az által szépséged olly kedves, és magához húzó nem vólt, mint azé a' tűnő ábrázaté, a' mellyet én a' vízbenn lattám. Látásodonn edgy kevéssé meg - ijedvén hátráltam. Utánnam jöttél, és azt kiáltottad: meg-álly szép Éva: miért félsz magad másához menni? Te az ő testje, az ő tsontya vagy: azért hogy Te élly és légy; költsön adtam én szívemhez leg-közelebb lévő oldal-tsontomat; tehát a' te természet szerént való helyyed az én oldalom. Ennek utánna kedves társaságodbann fogom napjaimnak bölcsőségát örökre keresni. Várj-meg kedves része magamnak, és engedd-meg, hogy fele részemet birhassam: kezemet gyengénn meg-fogtad, én magamat meg-adtam: és ezen szempillantástól fogva tudom, mennyire müllyá fellyül a' férjfiui Böltseségnek ereje,

ereje, a' melly tsak egyedül a' valóságos szép, a' szépségnek erejét.

Ezen szók után a' házasság tiszta és feddhetetlen tüzétől fel-gyúladván első Anyánk, Ádámhoz fordúlt, és szeretettel tellyes reá hajlásából fel-ölelésbenn tartotta; fel-költt mejjét, mellyet semmi egyéb patyolat, haj fürtyein kívül nem fedezett, férje mejjéhez szorította, a' ki-is szépségétől, és gyenge aszfzonyi szelídségétől edgyszerre fel-gyúladván, kegyesen mosolygott reá, mint *Jupiter Júnóval* (60) mikor a' felhőket termékennyé téfzi, hogy a' földre virágokat hintsenek; és égő szerelmének tiszta tsókját ró'sa ajakira nyomta.

A' Pokolbéli Felség bölcsőségeket megirigyelvén el-fordúlt, és dühös tekénteteket vetvén reájok, magábann illy panaszok-

(60) Poétai le-írása a' szép tavaszi napnak. Jupiter a' felsőbb levegőt, Júnó pedig az alsóbb felleget jelent, mellyeknek termékenységből a' földre kovárség tsepeg.

szokra fakadott: Oh gyűlölséges, és kétségbe eséft okozható Játék! Ezek az új teremtféi a' Mindenhatónak, még a' Paraditsomnál-is édefebb Paraditsomot találnak edgymást ölelgetésébenn. Így fognak ők edgymással tellyes bődögságban élni; én pedig véghetetlen kínok és irtózások közt fetrengék a' Pokolbann, a' hol nints öröm, sem szerezetet; hanem csak mindenkor edgy meddő és vad vágyódástól ösztönöztetünk edgy égő szomjúságtól, melly soha sem óltatik-el! Azombann ne felejtjük-el, a' mit szájokból hallottam, hogy nintsen minden hatalmokban. Amott nyúlik-fel edgy szerentsétlen fa, a' mellyet Tudás fájának neveznek; ez az, a' mellynek gyümölsétől el - vagynak tiltva. A' Tudományt meg - tiltani! gyanakszom. Miért kell nekik e' nélkül el lenni? hát lehet e' roszsz a' Tudomány? okozhat e' az Halált? csak tudatlanságokkal kell magokat fenn tartani? ez e' engedelmségek és hitek próbája? Vallyon erre a' tilalomra nem építhetném e' el-vesztéseket? Igen-is; majd tudáfra való vágyódást gerjesztek szívekbe; fel lázzasztom őket ez ellenn a' tilalom el-lenn, el-hitetvén azt vélek, hogy a' Tudomány

mány őket az Istenhez hasonlókka téfzi; így az Isteniségnek hízelkedő reménységétől el-tsábíttatván, azt majd a' gyümölsbenn fogják keresni: meg-halnak; ha meg halnak, el-vagynak vesztve, mint én: mi lehet hihetőbb, mint a' dolog jó ki-menetele? de elébb meg-vísgálom ezen helynek minden szegit szugát; talám a' történet valamelly Mennyei Lélekre igazított, kitől minden szükséges dolgokat meg tudhatok. Ti azomba bődög Teremtfék! éllyetek míg életetek hatalmatokban van; vízfza téréfemig éllyetek rövid gyönyörűségtekkel, mellyet hofzfzas gyöttelelem fog felváltani.

Ezen beszédét végezvén, el-indult, kényes és bizodalommal tellyes lépésekkel: de azomba vígyázással-is vólt. Hegyet, völgyet, berket, térséget bé-keresett. Azonközben a' le-menő Nap a' lát-határnak leg-meszfzebb pontyához, a' holott az Ég a' földdel és Oceánnal határos, közelgetvén, sugárat harántékoson vetette a' Paraditsom kapuja belső részére, melly edgy homlokával Egeket verő alabástrom sziklába vólt vágva, és kerületével

az egéfsz kertet bé-fogta, tsak edgy oldaláról jött edgy menedékes gyepl út; itt várta le-ülve Gábiel az Angyali test-örzök Kapitánnya az éjtszakát. Körüllötte a' Mennyei Sereg fegyverét le-rakván vitézkét játszott. Közel hozzájuk, mint megannyi győzedelmi jelek, függöttek a' mennyei sisakok, arany és gyémántal villogó buzogányok. Ide jött-le Uriel a' Nap sugárann olly sebessen, mint mikor a' tsillag az Égenn meg-szalad, és maga után világos barázdákat hagyván, meg-mútattya a' hajófoknak, hogy reszkető töjöknek melyik oldaláról várják a' szélvész. Te vagy a' Gabiél, monda Uriel, kire az Örökkévaló a' Paraditsom' őrizetét bízta: Tudd-meg tehát, hogy ma dél-tájbann edgy Lélek azon dítséretes szándékból ugyan, hogy a' Mindenhatónak mivét, és mindennek felett az Embert meg-lássa, az Égenn által ment. Mennyei maga vifelete, könnyű járása, eleinte engem meg-tsalt, de a' Hegyenn, a' hova tsak hamar le-szállott az Eden' északi részénn, észre vettem mindgyárt, hogy az Égieknél idegen tekintete, és goromba mozduláfi gyalázatos indúlatinak jelei. Szemeimmel fokáig ké-

késértem; de utóllýára tsak ugyan el-vezítettem ötet az árnyékos erdőkben. Tartok tölle, hogy valamelly el-kárhozott Lélek szabadúlt ki a' Pokolból, és itt izgágát fog-tsinálni. Erről rendelést kell tenned.

A' Szárnyas Hartzoló így felel néki: Uriel! Éppenn nem tsudálkozom azonn, hogy a' Nap' ragyogó fényre fegedelmével, a' mellybenn Te lakozol, illy mefszize ki terjesztet hathatós vígyázafodat. Azok, kikre ez a' Kapu bízott, leg-kis-sebre-is vígyáznak; senki sem mégyen-bé azonn az Istén engedelme nélkül, és déltől fogva semmi teremtés nem jött ide a' felsőbb Országokból. Ha pedig más valamelly Lélek; mint Te mondod, szökött bé azokonn a' földi bátyákonn; magad tudod, hogy a' testi bátyák nehezen tartóztatnak meg edgy lelki valóságot: de akármitsoda formában lappangion-is itt a' Kertbenn, hólnap hajnal előtt fel-kerefem. Ezen ígét után Uriel a' Világosság ragyogó fényein ismét helyére mégyen.

A' tsendes éjtszaka már közelített, és a' barna szürkület a' mezöket gyászos köntösbe

tösbe burkoztatta, az hallgatás nyomába jött: minden állatok, és madarak nyugvó tanyájokra mentek, ki-vévén a' fürge filemilét, a' melly meg-szokván a' szerelmes ör-állást, egészsz éjtszakát énekléssel tölt: már kedves éneklése hangzott; az hallgatás' örömebenn gyönyörködött. Már eleven zafirjaival az Ég tündöklött; már a' Vénus tsillaga, mint vezér, elől ragyogott; már fel-ült a' Hóld Királyné-is ködös Trónusába, a' honnan szórván gyenge világot, ezüst patyolatyát az homályosságra terítettette; a' mikor így szóllott Ádam Évához: Kedves tárfam! az éjj és a' tsendeség, mellyet hátánn hordoz, intenek bennünket, hogy dolgainktól meg-szünnyünk. Az Úr rendelte azt, hogy az embereknel úgy váltsák-fel edgymást a' munka és nyugalom, valamint a' Nap és az Éjtszaka. Az édes álm' eszéveli harmattya már hull, és a' fzem héjjakat a' fáradtság, enyves bal'samjaival ragasztya-le: a' henye állatok egészsz nap csak bolyongnak, azért-is nintsen olyan szükségek a' nyugalomra; az Isten sem kér számot idejekért; ők annak betsit nem-is esméri de az embernek edgyütt kell szorgalmatosságával az Isteni gond.

gondviseeléssel munkálkodni, hogy ennek mivei meg-tartassanak. Mind testünknek, mind lelkünknek vagynak ki-szabott gyakorlási. Az Égnek ezen magunk vifelete eránt való figyelmetesége minket a' több Teremtések eleibe-téfen. Hólnap még minek előtte a' friss hajnal a' világot elhozza, és a' nap-keletet külömb külömb színével festi, ismét elő kell vennünk gyönyörűséges munkáinkat. Ezek az élő-fa, 's utak, a' hova magunkat a' nap hevibenn vonnyuk, úgy tesszik, mintha panaszkodnának azonn, hogy sűrű levelektől tsak meg-nem fúlnak, és mintha segedelmekre több kezeket kívánnának még a' miénkhez. Szükséges leszsz sétáló helyeinket-is egyengetni, és a' naponként le-húllott fák virágitól, és mézgától tisztítani. Készítsük magunkat erre a' dologra a' nyugalom által, mellyet a' természet meg-kíván, és a' mire az éjtszaka-is hívogat.

Én életem' kút feje és Vezére! így felele Éva: parantsolly, én tsak engedelmeskedni tudok; az Isten a' te Törvényed, az enyim pedig Te-vagy: többet nem tudni ennél, ez edgy afzfzony leg-bóldogabb

M

tu-

tudománya, ez az ő leg-szebb ditsősége. Veled tárfalkodván, a' nap nekem rövid, az időnek változása, és a' levegőnek különböző mérséklése nékem edgyenlőül tetfzik. A' reggelnek lélekzési kedvességgel tellyefek. A' madarak éneklésivel zengedező hajnalnak ezer a' gyönyörűsége. A' Nap örömet szül, mikor ennek a' kíváncsinos földnek meg-világosíttására fel-kel-vén, aranyos sугárral a' füvekre, fákra, gyümölcsökre, és a' ragyogó harmatos virágokra gyöngyököt raggat. A' termékeny föld a' tsendes első után kedves szagot ereszt magából. Kedves a' szelid estve közelgetése. A' tsendes éjtszaka, vastag fátyola alatt, hozza a' madarak zengedezését. Szép a' Hóld-is, és az Égnek gyöngyei a' tsillagok, mellyekből udvara áll: de sem a' hajnal bal'samos göze, melly a' zengedező madarak concertye alatt ömlik ki nyílt kezéből, sem a' fel-kelő Nap, sem a' füvek, sem virágok, mellyeknek színek a' harmat ragyogó gyöngyében ferdik, sem az édes illat a' lágy első után, sem a' szelid és kedves estve, sem tsendes éjtszaka' hallgatása, minden éneklő madarival öszve, sem a' Hóld' halavány

vi-

világánál, vagy a' Tsillagoknak lobogó ragyogásánál való sétálás, nálad nélkül legkissebb gyönyörűségemre sem volnának. Elnérte Adám egészsz betsét ezen nyájas beszédnek. Éva el-tsudálkozván az Égi tüzek ditsőséges fáklyáján, meg-kérdezte Adámot, hogy miért fénylenek ezek akkor-is, midönn minden aluszik? Isten' és ember tökéletes Leánya, így felet Ádám: Ezeknek a' tsillagoknak minden nap megkell kerülni a' földet; hol fel-jönek, hol pedig le-mennek, Országokról Országokra, hogy a' még tsak születendő nemzeteknek világosságot gyűjtsanak, ne hogy az örökös letéttség az hajdani éjtszaka régi biradalmát ismét el-foglallja, és el-ne óltsa az életnek magvát azokbann, a' kik le-hellenek. Szelid tűzők az egészsz roppant világot meg-világosíttja és jól tévő melegségekkel éleszgetnek, melegíttnek, mérsékelnek, avagy táplálnak mindeneket. Mennyei erejeket le-tsorgatván a' természet szüleménnyekre, el-készíttik arra, hogy azután a' Nap' hathatós sугáritól megérleltessenek. Ezek a' tsillagok nem hiábann fénylenek hát éjtszaka. De ne-is hidd azt, hogy az Ember tsak egyedül

M 2

volna

vólna tanú-bizonysága a' Mennyei Felség dítöségének, és hogy ő rajta kívül az Istent ne dítsernék. Milliom láthatatlan Lelkek lebegnek a' földön, mikor mi aluszunk vagy ébren vagyunk. Mind ezek a' valóságok éjjel nappal szemlélik az Isten munkáját, és szüntelenül dítsoittik őtet. Hány-szor hallottuk a' vízfőz-hangzó kö-szírtok kopasz tetejéről, vagy a' sűrű erdőkről éj-félkor a' Teremtőnek dítseretét? Ki írhatná-le az ő tsendesenn folydogáló hangjokat? Áh! hány-szor úszott szívem a' Mennyei gyönyörűségben, mikor az Angyali hangok egészszenn meg-hatottak. Úgy tetstett magánosságomban, hogy kedvemért játszanak, és kézfittnek a' Te régen ohajtott bóldog el fogadáfodra; mert, mikor észre vették fejemnek 's egészsz testemnek mozgásából, hogy a' játék nékem tetstet, hirtelen annyira meg-elevenedtek a' reszkető húrok, hogy szívemet edgyfzerre el-ragadták, 's a' levegőben, nem tudom mint, lebegtem, 's majd ismét, hogy még inkább fel-gerjesztheték szívembenn a' Te ohajtáfodat a' leg-mélyebb és kefervefebb dalokra ereszkedtek le; beszéll maga a' Mennyei hárfa, 's az egészsz játék valami es-mé-

méretlen, és idegen, szívet el-foglaló panaszkodás, édes, szomorú és tündő edgyütt való beszéllgetés vólt. Minden, minden nagy tsendeséggel fülelt a' kertben: leg-kissebb motzanasát sem lehetett volna a' zörgő száraz leveleknek hallani; még léleketet-is alig mertek az állatok venni; mély sohajtáfok emelkedtek-fel mejjemből, szememre az az epekedés ült-ki, melly Téged ohajtott. Meg-látván ezt az ohajtást a' Mennyei kar, fel-kanyarodik edgyfzerre a' leg-felsőbb fogásra, 's azon fel-kanyarodással fel-ragadá edgyfzer'smind ezt a' lelket-is, a' tsudálkozás leg-felsőbb egére; meg' majd le-ereszkedék kellemetelen alá-felé szálló hangokonn, 's olly mélyenn nyomta szívembe az ohajtást, hogy azt tsak a' Te bíráfod törölhetted-ki.

Így beszéllgettek, és kézenn fogva mentek-bé minden udvari tseléd nélkül abba a' lúgasba, mellyet az Isten kézfittett számkra. Ennek határozattya borosfyan, mirha, és más árnyékos eleven ágakból vólt fonva: a' zöld fala, medve-talpú tövisel vólt öfzve aggatva; imitt amott más jó-fzagú ágak-is mászkáltak azonn. Az

ágak között a' ró'sáknak, jaszminoknak, és a' minden-féle virágok színével kényeskedő Íris ütögették-fel kofzorús fejeket, és tsínos magok hajtogatásaival a' színek öfve-elegyítéséből követhetetlen habzást tsináltak; alólról a' zola, sáfrány, és Játzint tarkáztak a' földet, és ezzel minden drágálatos köveknél-is nagyobb ékefséget okoztak. Ide semmi-féle állatok, tsúlzó, máfzó, vagy repeső férgek bé-nem mehettek: tífzteletek, mellyel az Embernek tartoztak, bé-menetelektől el-ültötták. Sem Pán, sem más senki ennél szentebb és magánofabb hajlékbann nem aludt soha: még a' Faunofoknak vagy a' Nimfák-is annál szentebb a' rejtekek nem vólt, mint a' mellybenn leg-előfször férjével magát edgyesitvén Éva, a' Természet szépségéhez hozzá kaptsolta mind azt, valamit tsak az elmés szerelem fel-találhat a' menyegzőnek ékefsítésére. Mennyei Karok éneklették a' lakadalmi verseket, mikor a' Vőfély Angyal Évát első Atyánkhoz bévezette. Tsupa szépség, és szeretetre méltóbb, ékefebb és tetfszetőbb vólt Pándóránál, a' kire az Istenek minden ajándékjokat pazérolták, a' kit azután, fájdalom!

Hér-

Hermes Jáfet' tudatlan fiaihoz vezetvén, szépségével az egészfsz emberi nemzetet hálojába kerittette, hogy a' mennyei tűznek el-lopását meg-büntesse.

Bé-érkezvén nyári árnyék-palotájokba, fel-állva, az Egekre vetették szemeket, és imádták az Istent, a' ki teremtetten a' mennyet, a' földet, a' fényes Hóldat és tsilagokat. Az Éjtszakát-is Te teremtetted, Mindenható Teremtő! valamint a' Nap-palt, mellyet Tölled reánk mért munkával el-töltöttünk: köszönnük a' Te jószágodat, mellyel az egészfsz nap rakva vólt; minden bódogságunkat, a' melly költsönös szeretetünk-ből edgymásra háromlott, és minket a' bódogság kofzorújával meg-koronázott, egyedül tsak néked köszönnük ezt a' gyönyöröséges helyet-is, melly nekünk felette tágas. Nintsen, a' ki bővölködő jó téteményidet használlya. Minden öröm nélkül sorvadnak azok-el, és szomorún rothad-le fájáról a' gyümöls; hanemha ígéreted szerént hozzánk hasonló nemzettséget teremteszfsz. Ah melly örömeft fogjuk mí őket arra tanítani, hogy magasztallják mí-velünk edgyütt azon Te hoz-

M 4

zánk

zánk-való véghetetlen jóságodat, melly minket szüntelen fel-tart, akár vígyázzunk, akár pedig, mint most, nyúgodalmunkat keresük, mellyet Te nekünk meg-adni méltóztattál. Edgy szívvel lélekkel imádkoztak, és nem kötvén magokat semmi egyéb szokáshoz az Isten' tiszta imádá-ánál, a' melly az Örökkévalónak leg-kegyesebb áldozat, lúgosok belső részébe mentek; nem vesződtek elébb alkalmatlan ruhájok nagy bajjal való le-fosztásaival; hanem mindgyárt edgymás mellé fekütek. Adám sem fordúlt-el az ő szép meny-aszfszonyától; de Éva sem irtózott a' házassági ölelgetésektől. Hijába hántorgattyák némelly hypokriták az helynek szentségét és ártatlanságot: mert avagy teheti e az ember azt tisztátalannak, a' mit az Isten tisztává teremtett? a' mit ő némellyeknek parantsolt, másoknak pedig önnön szabad akarattyára bizza. A' Teremtő maga rendelte ezt a' szép társaságot. Ki parantsolhatta hát, hogy rólla le-mondgyunk? Senki sem, hanem csak a' Fanaticus bolondok, Isten és ember ellenségei. Áldott légy házassági szeretet, titkos lántz, életnek igaz kapuja, edgyetlen edgy birtok, a' melly

melly osztályra nem mehet. Te az okosságonn, hívségenn, igazságonn és tisztaságonn fundáltattál; hát miért vólnék el-lened? A' Szentek' és régi Pátriárkák' házasságok, mellyeket az Isten bőv termékenységgel áldott-meg, nemdenem tiszták és motsok nélkül valók voltak e? Te adlzáran nyilakat a' szeretet Istenének: a' te fáklyádnál gyújtya ő meg tartós lámpás-sát; ő uralkodik és játszik te veled; nem pedig edgy magát bérbe botsátott betstelennel, a' kinek pénzes mosolygása színes, pazér jó akarattya pedig mindenkor gyáva félelem, és kínzó nyughatatlansággal van öszve fúzve. Ez a' tiszta szeretet kerülí a' búja tántzoknak lármáját; áll-ortzákba magát nem rejti; a' bűnöknek mezeje, a' bal búja játék nem forvasztya, velejét nem szívja; füleit be-dugja azon éjjeli mu'sikákra, mellyekkel edgy, utszánn dedergő szerető, büszke szeretőjít megnyerni kívánnya; kinek gögősege ugyan legjobban vólna meg-jutalmazva azzal, hogy ha örökre meg-vettetnék. Első Szüléink fülemile édes éneklésével ringattatván, edgymás ölébenn szenderedtek-el, és virágos padlások rózsát hintett reájok, mellyet a' reg-

gel csak hamar ki-pótol. Aludgy tehát szerentsés pár! és óh még sokkal szerentsébb, ha nagyobb boldogságra nem vágyódtok, és tudgyátok, hogy többet nem kell tudnotok. Már felét az éjtzaka ennek a' Hóld alatt lévő báltozatnak bé-nyargalta, a' mellynek elefánt tsontból tsinált kapuinn, vitézi állhatatosságokat mutatván a' fegyveres Kerúbimok, szokott órájokonn helyek el-foglalására ki-mentek; midönn Gábiel az utánna menő Angyalnak azt mondgya:

Uziel, vedd magadhoz felét ennek a' Seregnek, és kerüld-meg a' Déli részt; mindent meg-vigyázz szorgalmatosann, még a' távolabb lévő helyeket-is. Ez a' többi hadd mennyen Eszaknak. A' nap-nyúgoti részenn öszve találkozunk. Erre; mint a' láng, magokat el-olgyák, edgyik jobbra máslik balra. Ugyan azon szempillantásbann szállitt két Angyalokat, kiket hatalmok-is tehetségekről esmért.

Ithuriel és Zéfön! kellyetek könnyű szárnyaitokra. Mennyetek, lássatok-meg mindent; de kíváltképpenn nézzétek-meg azt a'

a' helyet, a' hol ama szép két Teremtés lakik. Talám bátorságbann édesdedenn alufznak, nem tudván femmit a' jelen való veszedelemről. Edgy mennyei Posta a' lemenő napnak sugárann azt az hírt hozta nékem, hogy edgy Pokolbéli Lélek — ki tehette volna azt csak fel-is — jött ide, kétség kívül fel-törvén a' Pokolbéli zárat, valami gonosz fel-tétellel vagyon. Akár hol talállyátok azért, fogjátok meg, és hozzátok hozzám. Erre vezette sugározó Seregét, mellynek fényje az Hóldat meghomályosított. A' két Angyal pedig ama szép hajlék felé ment, a' hol első Szüléink aludtak. Meg-is találták ott a' Pokolbéli Lelket; de mitsoda formábann? ki képzelhette volna? edgy útálatos varas béka képében. — Éva' fülénél feküdt; igyekezett érzékenységit bünös képzelődésekkel ingerelni; éjjeli látásokkal, és álombéli jelenésekkel ijefztette, hogy ez által elméjét veszedelmes gondolatokkal tölthesse-meg. Fel-tette magábann, hogy mérgét belé-fújván, éltető nedvességit, mellyek a' leg-tisztább vérből eredtek mint a' folyó vizek felett lebegő kedves gőz, meg-vesztegeffe; Felakarta gerjeszteni pártos és nyughatatlan gon.

gondolatokra, bolond reménységgel, hafzon-talan fel tétélekkel, rendetlen maga meghitt kívánságokkal táplálván, hogy ezek által Éva képzelődése bűnös gondolatokkal meg-terhesülvén, nagyra-való vágyást szüljön. Azomba Ithuriel gyengénn hozzá ért törével; mert semmi tettett gonofság sem szenvedheti a' Mennyei fegyver meg-illettetését, hanem kényszerítették természeti formáját magára venni. A' Sátán reszketett mérgébenn, hogy meg-lepték és tetténn kapták. Fel-ugrik, valamint, mikor a' falétromos puskaporba esik a' szikra, mikor tárházba akarják azt szállítani, a' közel való rettenetes háborúnak lármájára; fel-lobban hirtelen villámáfsal, és ifzonyu dörgéssel, és a' levegőt lánggal borította-el: így ugrott fel-dühöfséggel az ördög, és magát tulajdon formájába mütatta.

Ithuriel és Zéfon el-tsudálkoztak ugyan ennek a' rémittő tsudának látásánn, és hátráltak: mind az által tsak hamar neki bátorodtak, és minden félelem nélkül így szólottak néki: Tömlőtződből ki-szökött betstelen rab, mi neved? mit tsinálsz te itt ezen fertelmes formábann? mi végre tartó-

tózkodol itt? Mit akarsz ezek körül az ártatlan Teremtések körül, kik az álomnak erefsztették magokat? — Hát nem esmértek? mond a' Sátán tellyes meg-vetéssel; vóltam én olyan méltóságbann, a' hová tí közelíteni sem mérészeltetek: Ha tí engem nem esmértek, kétség kívül az az oka, hogy alatsonságtok hozzám közelítésteket meg-nem engedte; Ha pedig esmértek, miért kérditek, hogy ki légyek? Ugyan nagy tehetoriával kezdtek nevettséges követségtekhez, mellyből úgy-is semmi sem lesz. Meg-vettetésért meg-vetést mutatván néki Zéfon, így felelt: Ingyen se gondold, hogy azon szépségedet meg-tartottad, melly akkor fénylett rajtad, mikor még Ifienedhez hív vóltál. Ez a' dítsőség tégedet ártatlanságoddal edgyütt el-hagyott; nem vagy már többé egyéb setéttségnél; és én egyebet rajtad a' bűn fertelménél, és kínod bélyegenél nem látok. Jöfzte szerentsétlen, számolnod kell annak, ki minket ide küldött, a' kire ezen helynek és ezen böl-dog párnak őrizete bízott.

Így beszélt a' Kerúbim; és az Ifjuság szépségéhez kaptsolt férfiui vifelete menny-dörgő

dörgő szavainak véghetetlen erőt adott. A Pokolbéli Fejedelem szeméremmel borított-el; érezte az egyenefségnek erejét; látta, melly szeretetre méltó légyen tsupánn magábann-is a' Virtus; látta azt, és annak el-vesztésénn sohajtozott. Azon fényességtől lett meg-fosztása, melly nagyra vágyódását táplálta, kétségbe esését ugyan tetézte; mind az által még-is bátorságot mutatott. —

Ha hartzolni kell, úgy mond, víjjon az, a' ki parantsol, nem pedig az, a' kinek parantsolnak, avagy pedig mindnyájan edgyfer'smind rohannyatok reám; így ez nekem vagy nagyobb dítöségemre szolgál, vagy pedig kevesebb szégyennel boritt. A' Te erőltetett magad meg adása, rettenthetlen hangonn felel hirtelen Zéfon, fel-öldöz minket annak meg-mutatásától, hogy a' leg-utolsó-is közüllünk ellened mit tehetne? erőtlenséged bűnödnek büntetése.

A' fetéttség' Fejedelme el - nyelte a' feleletet ilzonyú dühösséggel, a' boszúság egézfzenn el-fogván. Mint edgy déltzeg paripa kemény futásábann a' zabolának

en-

enged: ő-is úgy engedett; mert a' hartz vagy futás haszontalannak tetszett neki: a' Mindenhatónak félelme meg-reszkettette külömben a' félelmet meg-vető szívét. Így közelgettek napnyúgottnak arra a' részére, a' hová a' menyei Seregek, bé nyargalván a' nekik ki szabott fél kerületet, érkeztek, és magokat edgyesítvén rendbe állottak az újj parantsolat el vételére; midönn Gábriel fő vezérek fenn szóval ekképpenn szóllott:

Barátim! gyors lábaknak dobogását hallom, és a' homályonn által látom Ithurielt és Zéfon, edgy olly harmadikat hozván magokkal, a' kinek ugyan Királyi tekintete van; de olyan, a' kinek dítösége észre-vehetőképpenn el-hervadt, a' mint makats járásáról, és dühös maga-vifeletéről vethetek hozzá: annak bizonyosan az Ördögök Fejedelmének kell lenni. Ő leszfz; hihető, hogy ő innen verekedés nélkül el-nem akar távozni, azért hát keményenn tartsátok magatokat; mert dühösség szikrázik szeméből. Alig végezte beszédgyét; már a' két Angyalok el-érkeztek, és rövidenn élő beszélltek, hogy kit hoznak,

mit

mit tsinált, mitsoda formábann, és miképpenn feküdt. Gábiel mennykövet szórván tekéntetivel, ekképp támadta-meg: miért szaggattad-el lántzaidat, mellyekkel gonofzságodért kötöztettél-meg? miért nyughatatlankodtatod kötelefségekbenn te azokat, kik példádat útállyák, és a' kiknek jussok van tégedet azért a' vakmerőségért számadásra húzni, hogy ezt a' szent keretet jelenléteddel meg-fertéztetted? hát még azoknak-is méréfszled nyúgodalmokat meg-háborítani, kiket az Isten maga helyheztetett ebbe a' gyönyörűségnek helyébe? szörnyű vakmerőség! meg-vetéssel emelvén-fel a' Sátán szem-héjját, így felelt: Az Égbenn te böltsek tartatol Gabriel, én magam-is úgy betsültelek; de kérdéfed böltseségedet kétttségbe hozza. Van e valaki, ki a' kínokbann kedvet találna, és ki el-ne szökne edgy meg-átkozott helyből, ha módgyát találná? nemdenem ezt tselekednéd Te magad-is? Te is futnál szinte úgy, mint más, a' kínók helyétől, és akármelly mészze, akár melly veszedelmekkel volna-is öfzve kötve, fel keresnéd azt a' helyet, a' hol a' kint nyúgodalommal tserélhetnéd-fel: fel-keresem én

ezt.

ezt. De minthogy Te tsak a' jót esméred, a' rofszat pedig meg-nem kóstoltad; nem tsuda ha Te nékem szüntelen tsak annak akarattyát fefzegeted, ki minket a' Poklokra hányt. Kollátollya jobban körül kapuit, ha fetét tömlöttzébenn meg-akar benünket tartani. Imhol a' felelet kérdéfed-re. A' mi pedig a' többit illeti: igaz hogy ezek az Angyalok engem úgy találtak, a' mint mondgyák: de következik-e, hogy én valami erőszakot kívántam volna elkövetni?

Így szóllott a' Sátán. A' Mennyei Seregek' Fejedelme fél mosolygással gúnyolóképpenn felelt néki: Jé be nagy böltset vesztett az Ég benned! soha semmi sem hozhattya helyre ezt a' kárt. A' ki tudtad mi a' böltseség, még-is bolondságod miatt estél-el; a' ki el-szaggatván lántzait, azért jött ide, hogy kéttségbe hozza, ha vallyon azok, kik vakmerő tselekedeteinek okát kérdik, okosok e, vagy böltsek? Azt gondolod, hogy okoság a' kín és büntetés elől futni: általkodgy-meg továbbra-is ezen kevély ítéletedbenn, míg az a' harag, melyet el-szökéfeddel magadra gyúlasztottál

N

hét-

hétyszer kínosabb korbáttal fog vakmerőségedért a' Pokolba viszfza-üzni. Az a' böltteség mellybenn büfzkéledsz, meg-taníthatott volna arra, hogy semmi lints annál nagyobb oktalanság, mint edgy véghe-tetlen Hatalom harágját magad ellen felgerjeszteni. De miért hogy tsak magad vagy itt? miért nem húztad az egéfsz poklot utánnad? nem érzi e a' többi a' kint? nem szükséges e nekik-is a' szabadulás? vagy nem tudsz te úgy szenvedni mint ők? no ugyan bátor és derék vezér vagy! te vóltál az első, ki őket veszedelembe hoztad, és te vagy az első, ki őket el-is hagyod. Ha el-szökéfednek okát közlötted volna seregeddel, veled azok-is el-szöktek, és eddig a' helyig kísérték volna.

Káromkodó dühösséggel fordul felé a' fetéttség Fejedelme: Nem az az én okom, mintha elég bátorságom nem volna a' kinoknak és fájdalma-
knak ellent állani. Hát nem jut e, húségtelen! eszedbe, miként víseltem magamat a' verekedésekben, legvitézebb Légiód ellen, mind addig, míg az égő mennykő, buzogányod fegedelmére nem jött, a' melly fegyvered ugyan ma-
gábann

gábann úgy-is keveset ér. Gondolatlan beszéded azt bizonyította, hogy még tsak inas vagy a' hadi dolgokbann, és hogy a' felől tapasztalásod nintsen, hogy mit kellyen edgy okos Vezérnek tsinálni, ki edgy kemény hartz utánn tzéilyától el-esett. Nem tudod Te azt, hogy edgy kötelefségéhez hív vezér nem szerentsélteti katonáit, addig, míg a' helyet meg-nem nézi, a' hová Ármádájával akar menni. No látod azért jöttem én tsak magam annak a' Világnak fel-találására, a' mellynek híre a' Poklokig hatott. Én itt jobb lakást keresek, és hízelkedem azzal magamnak, hogy meg-nyomorodott hatalmam, a' földön, vagy a' levegő ég közepibenn helybe té-
szem; ha szinte még újra kellene-is hartzolnunk birodalmunk meg-éréséért veled, és tarka, félénk, puha seregeiddel. De hiszem Ti úgy-is alkalmatofabbak vagy-
tok, rab módra Királyotoknak szolgálni, hogy sem hartzolni: Abbann telik minden örömetek, ha Trónusát énekléssel körül-
vehetitek, előtte szolgálai módonn leborúlhattok, nem mervén soha még tsak felé is közelíteni.

A' Vitéz Angyal ketté vágta hirtelen: té-
továzol, Sátán. Először azt mondtad,
hogy az okosság hagyatta el veled gyö-
trelmednek helyét, most pedig azt állítod,
hogy mint kém úgy jöttél; nem kell en-
nél több tsalárdságod meg-esmérésére:
azonbann még-is hűségről beszélsz. Hogy
mered te azt a' tekéntetre méltó titulust
meg-fertéztetni, Hív? kihez? a' te párt-ütő
feregidhez? a' te gonosz lelkekből álló
Ármádiához? Katonáidhoz illendő vezér!
Hát a' leg-felsőbb hatalomnak tartozó en-
gedelmességektől el-szakaszthatta e Kato-
náidat tulajdon esküvések, fenyítékek, és
Katonai engedelmességek? Szólly, 's mond
meg nékem te alacsony rab, ki maga-
dat szabadság szerzőjének akarod állítani;
ki hízelt és ki mászkált valaha töb-
bet náladnál? kitsoda imádta nagyobb
szolgai módra a' mennyei Királyt mint te?
tettetett imadáfnak nem volt egyéb tzel-
lya, hanem hogy ötet le-vesd, és magad
uralkodgy helyebenn. Halld-meg azért,
néked szól parantsolatom; lódúly innen,
repülly ki-rendelt átkozott helyedre; mert
ha ezekenn a' Sz. határokon többé meg-
jelenni mérézfész, meg-lántzolva fog-
lak

lak tégedet a' Pokol kútyához húzni, és
úgy belé zárlak, hogy soha többé a' Po-
kol kapujánn, melyet Te olly gyengének
tartasz, ki nem jösz.

Így fenyegetődzött a' győzedelmes An-
gyal; de a' Sátán sem ijedt-meg; sőt új
dühöségtől gyúladván, így felelt mér-
gesenn: addig ne beszéll a' lántzról, míg
raboddá nem térsz. Te döfös, gyáva
kapus Kerúbim! majd meg-mutatom én
néked, mit tehet győzedelmes karom. Ta-
lám azért beszélsz olly fennyenn, hogy az
oda-fel való Királyt pelyhes szárnyaidonn
hordozod, és a' több hozzád hasonlók-
kal a' járomhoz szokván, szekerét az Egek
tsillagos útyánn győzedelmi pompával hur-
tazol!

Ez a' kevély beszéd az Angyali fereg-
szelid fénnyét, hirtelen tűz-lánggá vál-
toztatta: két felől fél hóld formába mind-
gyárt gyülekezni kezdettek, és a' Sántát
körbe vették. Véghetetlen buzogányok,
és lángoló török úgy látszott, mint Ceres
kalászfai aratás tájbann, mikor a' szél őket
meg-mozgatván, arany habot hajtának,

's meg-rémittik a' szántót, hogy kalászfelyett pelyvát arat, öszve szedvén erejét készült a' viadalra. Magassan fel-tornyozta magát mint Atlas (61) hegye, a' melyet semmi sem mozdíthat-meg. Tette az egekig ért. Sifakjára bokréta helyett irtózást tett; rettenetes nagyságú pai'z'za fedezte, és kezében rémítő fegyvereit villogtatta. Az ütközetnek rettenetes következei lehetnek volna, annak erejétől; hanemha ezen irtóztató szélvésznek megelőzésére, a' Mindenható fel-emelte volna arany mértéket, melyet még ma is Astrea és a' Scorpio között látunk. Ezzel méré-meg a' Teremteskor-is külömb külömb részeit a' Világnak, és maga a' föld a' levegő égnek közepénn fel-függesztve szolgált neki teher gyanánt, mérő serpenyőjében. Ebbenn mérte-meg a' Mindenható a' következendő történeteket, verekedéseket, és Királyságokat. Edgyik fontbann

a'

(61) Igen magas hegy Afrikának Barbaria nevű Tartományában. A' Poéták azt költik róla, hogy Atlas nagy Óriás volt, és a' Medúsa feje által, kő-szirtá vált volna. Azt-is mondgyák róla, hogy az Egek golyóbílsát vállain hordozta volna.

a' Békeség Angyalit, másikkann az el-pártolás és hadakozás lelkét tette. Ezt az utólsót a' font igen fel-tsaptatta, és veszedelmet mutatott. Ezt Gábiel látván a' tsábított így tsúfolta: Sátán! esmérem erődöt, és te-is az enyimet: mind ketténn az Istentől nyertük azt: bolondság azzal ditselkedni, a' melly tsak addig a' miénk, míg az Isten engedi; mindazonáltal az én erőm ebbenn a' szempillantásbann meg-kettőztetett, és tégedet mint a' port lábaimmal úgy taposhatlak. Hogy magadat erről annyival inkább el-hiteds, nézz-fel, és olvasd szententziádat abbann az égi jelbenn, a' mellybenn te meg-méretettél; erőtlenségedet és semmiségedet lásd-meg. A' Sátán szemeit fel-vetette, és a' mértéknek halálos mozdulásából a' veszedelmére hozott végzését meg-esmérvén, engedett. Káromkodva el-tűnt, 's véle edgyütt az éjtszakának fetéttsége-is el-múlt.

Vége a' Negyedik Könyvnek.

AZ ELVESZTETT
PARADITSOM
 ÖTÖDIK KÖNYV.

RÖVID SUMMÁJA.

El-virradván, Éva Ádámnak elő-beszéli álmát, mely ötlet egészsz éjszaka nyughatatlanokdította. Jóllehet ezenn Ádám szomorkodott, Évát még-is vigasztallja. Mind kettenn a' kert művelésére mennek reggeli éneklések hajlékok ajtajába. Hogy az embert menthetetlené tegye az Isten, hozzá küldi Ráfáelt oly végből, hogy ötlet intse meg, hogy az engedelmeségtől el-ne szakadgyon, szabadságával jól éllyen, és ellenségére vigyázzon. Az Isten ki-nyilatkoztattya néki Ráfáel által, közel lévő ellenségét-is, hogy mi lehet, Ádámnak hasznára. Ráfáel le-száll a' Paraditsomba. Meg-jelenését, Ádám, hajléka előtt ülven, meszsziről észre

veszi;

veszi; eleibe mégyen, és be-vezeti ötlet lakhelyébe, és jó falvvel láttya mezei ebédgyérc. Beszédgyek ebédfelett. Ráfáel, küldésének eleget téssen; mi-henn van dolga, 's állapottya Ádámnak meg-mondgya, ellenségét ki-nyilatkoztattya. Hogy Ádám' kérésének az Angyal eleget tegyen, meg-mondgya néki, hogy kistsoda az, a' ki ötlet elakarja vesztetni, és mitsoda okból. Az Angyal, kezdetét és okát meg-mondgya az Égbenn történt pártütésnek, miképpenn húzta a' Sátán, seregeit maga után Észak felé; hogy erőltette őket a' pártütésre; hogy tsabitotta-ol, ki révén amaz edgyetlen edgy buzgó Abdiel Serafimot, ki vele ellenkezik, és el-is hadgya.

A' Hajnal, futását el-kezdven, a' földre nap-keleti gyöngyöket hintett, és lábainak piros nyomait az Égbenn hagyta, mikor Ádám szokott órájára fel-serkent; mert tsendes álma mértékletes és könnyü emésztésének lévén gyümöltse, teste hamar ki-gőzölgött. Nyugodalmának a' patakok tsergedezése, a' fa levelek zörgeése, melyeket a' hajnal mozgatott, és a'

N 5

ma-

madarak éneklése gyönyörűségesen vetetek véget; de annyival inkább meg-ütközött, hogy Évát aludva találta, és hajának rendetlenségén, artzájának tüzénn belső nyughatatlanságát olvasta, és szerelmes pilantásokat vetvén reája, bámulással, láb-új-hegyen költ-fel: nézte hogy a' Grátziák még álmábann-is annyi kedvességet hintnek el-körülötte, azután kezét gyengén megfogja; és olly kedves szózáttal, a' millyenrel Zefir szokta Florának beszélni szerelmét; így szól; kelly-fel én szépem, én mátkám! Te, a' ki által a' természetnek Ura bódogságomat meg-tetézte! Kedves Évám! kinek szépsége mindenkor újj gyönyörűséget képzitt; kelly-fel! az Hajnal gyújtja már a' világosság fáklyáját, és a' mezőnek gyönyörűsége hí bennünket; elvesztyük a' napnak leg-kedvesebb idejét. Most vagyon az az édes szempillantás, mellybenn a' tzitrom-virág ki-hasad, a' mirha és Balsamos nád, a' leg-gyönyörűsebb illatokkal gőzölögnek. Ne mulásuk el ezt az ingerlő részét a' napnak; legeltetésük szemünket azonn a' szép tarkaságonn, mellyet a' természet a' színekből tsinált. A' szorgalmatos méhetske tsókolgattya már

a'

a' virágokat, és belőlők édes nedvességét fzi.

Erre a' beszédre Éva, meg-rettent ábrázattal, Ádámhoz fordulván, őtet szívéből meg-öleli, 's így szól; óh Te edgyetlen edgyem, a' kibenn lelkem tökéletes nyugodalmat talál; ditsőségemnek kút-feje! tökéletességemnek formájá, Ádám! melly nagy gyönyörűségemre vagy Te e' reggel énnékem. Ezenn az éjtszakánn (a' millyen éjtszakám meg-nem volt) edgy álom kegyetlenül ostromolt, ha tsak ugyan álom volt az. Nem Te róllad álmadtam ám, mint rend-szerént szoktam; sem nem a' múlt dolgainkról, vagy a' következendő munkálkodásinkról; hanem tsak szüntelen szomorú, és még eddig esméretlen képéket láttam; úgy rébzett, mintha edgy édes, magát bé-színlő szózat, a' füleembe sügött, és sétálni hívott volna. Hirtelen a' Te szavadnak lenni gondoltam. Azt mondotta: Éva, miért aluszol? imhol a' napnak legszebb órája: levegő ege híves és tsendes; minden hallgat, tsak a' Madár nem, melly az éjtszakát mulattattya, és a' melly most fel-kelvén szerelmes éneklésit, a' szerelem

lem ságarlását zengedezteti. A' Hóld megtölt, és a' Napnak eleven fényénél kedvesebb világával, a' Világnak új ékességet költsönöz; de mivel senki sem nézi ezt a' szépséget, haszontalanná lesz. Az égnek szemei mindenfelé ragyognak és égnek éretted; Te vagy az egészsz természet gyönyörűsége; Te újjított az meg-tekéntetted. Mennyei szépségedtől meg-ígéztetvén, az egészsz Világ el-ragadtatásbann jelenik-meg tsudálásodra. Fel-költem, szavad után indultam; de meg-nem találtalak. Mindenütt kerestelek, és magamba lévén úgy tetstett, mintha edgy olyan útra akadtam volna, melly a' meg tiltott fához vezetett. Soha sem láttam olyan szépnek a' meg-tiltott fát, mint akkor; szebb volt képzelődésombenn, mint a' nappal; 's hirtelen mellettem edgy olly szárnyas képet vettem észre, mint azok a' Mennyei Teremtések, kik nálunk gyakrann meg-jelennek. Harmatos hajából Ambrófia folyt; ő is nézte a' fát: óh szép plánta! így szólott, avagy a' Te Virtusod, és édeséged örökre maradhat e titokbann? így kell e a' tudományt meg-útni, hogy senki sem méltóztat arra, hogy kedves terhedtől meg-

fösz-

föszszon? Tsak az irigység, avagy edgy igazságtalan ok tilthattya-el az okoskodással való életet. Tiltsa bár a' ki akarja, de én nem sokára élni fogok azokkal a' jókkal, mellyeket Te nekünk ajánlasz; nem azért vagyok itt az a' Jó, hogy hasznát ne vegyük. Ezeket mondván leg-kifsebb tértovázás nélkül vakmerő kezével, a' szent gyümöltshöz nyúlt, azt meg-kóstolta. Látván edgy illy vakmerő tselekedetet, szentség-törő beszéde után mind-gyárt el-követni, az irtózás egészszenn elfogott. Tselekedetén örülven fel-kiáltott: Óh Mennyei gyümölts? be szerfelett vagyok édeséged, és mennyivel öregbedik az, ha ki téged lopva szakaszthat. Ugy tetstik hogy tsak azért tiltották-meg gyümöltsödet, hogy az Istenek magok számára teremteték; mert miért-is tiltanak-meg, ha az a' virtusod nem volna, hogy az embert-is Istenségre emelheted? de ugyan mitsoda roszsz van abbann, ha az ember-is erre a' méltóságra jut? nemde-nem ez e természete a' Jónak, hogy ő magát mással közöllye? mitsoda boszszúságára lehetne ez az Istennek? az az ofztály nem szolgálna e inkább dítöségére? Jó-

vel

vel szerentsés Teremtés, szép Éva! Jövel, és állapotombann részesülly! a' Te bódogságod ugyan nagy, de még annál nagyobb lehet; és nintsen az a' bódogság, a' melyre Te méltó ne volnál! kósiold ezt a' gyümölsöt, földi Istenség! és magadat az Egekbe az Istenek mellé helyheztetvén, bódogságokkal ély! beszédét végezvén hozám jött: ugyan azon gyümölsöt, melyet maga szakasztott-le, a' számhoz értette; kedves illattya annyira ingerelt, hogy meg-kellett kósiolnom: azonnal a' felhökbe rejteztem, és alattam láttam a' földet széles ki-terjedésébenn; különbb különb-féle formábann magát mutogatni, a' midönn repülésemenn, és változásokomenn bámúlva tsudálkoznám, kalaúsom hirtelen el-tünt, én pedig nagy rohanással le-esiem, 's álomba merültem. A' többi az álommal edgyütt el-enyészett; de mint örültem midönn fel-serkenvén láttam, hogy az tsak álom.

Igy beszélte Éva éjjeli látását. Ádám pedig nyughatatlanságát érzékenyül vevén, így felelt: óh kedves képem! oh fele részem! éjjeli nyughatatlanságodat ved

led edgyütt értem; rend kívül-való álmad nékem éppenn nem tetszik, tartván attól, hogy az valami roszfznak a' kezdete: azomba mitsoda roszfznak kezdete lehetne Te benned? nem lehet annak helye benned: esmérem eredetedet, és szívednek tisztaságát; mindazáltal tanúld-meg azt, hogy a' léleknek sok féle aprólékos tehetségei vagynak, melyek Királynéjoknak az okofságnak szolgálnak. Ezen tehetségek közt, a' képzelődés leg-első, mely a' külső tárgyakból, a' fzerént mint azokat az öt vígyázó örök a' lélek eleibe viszik, képzelődéseket formál; ezeket osztán vagy öszve-köti, vagy pedig el-szakasztja az okofság; és ez az, a' mit mi tudománynak, vagy vélekedésnek nevezünk. Midönn a' természet magát nyugalomnak erefzti, az okoskodás-is belső rejtekébe húzza magát; a' mikor osztánn a' képzelődés szabadonn fellegetvén majmozza az okofságot; de mivel edgymással ellenkező képeket-is köt-öszve, kivált álunkbann: gyakran osztánn, minden választás, és minden öszve illetés nélkül, még olyan dolgokat is hoz elő, melyek leg-kevésbé illenek öszve. Ebbenn az álmad-

madbann-is látok valami meg-egyezeit az-
zal, a' miről utólszor befélgettünk; de lá-
tok olyan hozzá ragasztákokat-is, melyek
engem nyughatatlankodtatnak; de azon-
ba ne szomorkodgy azonn; a' gonoszak
képzelt formája, még a' leg-egészségesebb
lelket-is meg-szokta néha hatni. Ez az
akarat ellen való képzés nem hagy ma-
ga után semmi piszkot: meg-vagyok én
arról győződve, hogy okoskodásodnak tel-
lyes szabadságabann soha sem fogod azt
tselekedni, a' mitől álmadbann-is irtozol;
légy bátor, és ne borítsd homályba szép
szemeidet, melyeknek eleven tekinteti
kedvesebbek a' világra mosolygó szép reg-
gelnél. Kelly-fel! mennyünk a' virágok közt
lévő árnyékokba, 's múlásuk magunkat a'
források partyánn, régen sohajtanak után-
nad már a' virágok, melyek az éjtzakánn
kedves illatokat számodra kebelekre zár-
ták; nézd mint gombolygattyák-ki mekke-
ket 's velek kedveskednek.

Így bátorította Ádám kedves feleségét,
és az könnyebbséget talált; noha titkonn
nehány könyvek hullottak szép szemeiből
artzájára: hajával szárazította azokat, ket-

töt

töt pedig azok közül, minekelőtte szeme
kristályáról le-görgenének, maga Ádám
tsókolt-ki, mint a' tiszta lelki esméret,
és az örökké való meg-bántásából szár-
mazott félelemnek jeleit. Így isendefedett
le Évának nyughatatlansága, 's azután vi-
gann mentek a' mezőre mind kettenn. Álig
látták-meg mind kettenn az Eget, és napot
harmatba ferdett sугárral, mellynek fel-
búvó szekere kerekével alig korholta-meg
az Ocean színt, azonnal le-borúltak; és a'
Világ Isténét szokott könyörgésekkel imád-
ták, Teremtőjök dítséretére újabb újabb
szókat talált, és buzgóságokat nevelte a'
szerelem; ajakiknak szavai édesebbek vól-
tak a' lant és hárfának éneklésénél; most
így kezdték dítséreteket.

Minden jónak hatalmas Attya! íme
mind ezek a' te dítsőséges miveid! Tsu-
dálatozann teremtetted e Világot; hát ma-
gad melly tsudára méltó vagy! nagyságo-
dat ki-nem lehet mondani. Felséged az
Egekenn-is fejjül emeli, és magát el-rejti
előlünk; szemeink csak homályozann láthat-
nak Tégedet érzékeny miveidbenn; mind
az által ezek a' Te munkáid-is jószágodat

O

és

és hatalmat elégé magyarázzák. Szólyatok Egeknek Lakosi! Angyalok! Világosságnak fiai; Tí közelről szemlélitek ötöt, és székét körül vévén Tí töltitek-bé az Egeket örömekekléssel, és Tí-is földnek minden teremtetései, gyüllyetek-öszve magasztalására: Ő az első, utolsó, közepe mindennek, és környéke, határ nélkül való. Te-is óh Fényes tsillag! ki az éjjelt bé-zárod, vagy talám inkább a' napnak nyitnod-ki az Egek kapuját; Te a' ki világosságot kofzorújával a' mofolygó reggelt meg-koronázod, serkenny-fel az örökké való dítséretére, midönn a' nappal ki fejtődzik az Éjj barna polájából. Te-is óh Nap, szeme és lelke a' Világnak! esmér-d-meg Uradat! siefs örökké való futásodbann nap-keletről nap-nyugottig, nap-nyugottól a' hajnalig, és mütogasd mindenütt nagyságának képét szüz Hóld! a' ki hol a' nappal találkozol-öszve, hol pedig azt el-kerüld futván mozgó kerekedbe ragadott tsillagokkal; és Tí-is más öt bújdosó tüzek! kiknek titkos tántzotok olly szépen edgyezik, gyüllyetek öszve annak dítséretére, ki a' fetéttség kebeléből, a' világosságot ki hozta. Levegő-ég és tí éltető állatok, a'

ter-

természetnek idösb fiai, kik véghetetlen különböző formák alatt edgy örökös kerektségbe nyargaltok, és kik kezdete és fundamentoma vagytok mindennek szüntelen való változásokkal; mondgyatok újj dítséretet a' Teremtőnek. Tí ködök és tí parák, kik magatokat a' hegyek gözölgések felett homályofann fel-emelitek, mind addig, míg a' nap köntöstököt meg-nem aranyozza, kellyetek-fel a' Világ nagy alkotóját imádni; akár a' színetlen Eget fellegekkel való ékesítésére hágtok-is-fel, akár pedig zsíros esötökkel a' szomju földnek nedvesítésére ereszkedtek-le, hírdésétek mindenkor az Urnak dítséretét! Tí szelek, kik a' Világ négy résziről fújtok, hírdésétek dítséretét édes lehellésekkel és kemény fúvásfokkal! Tzedrusok, mozgásatok fejeteket! hajollyon-meg minden plánta, és azzal imádásának jelét mütassa; Kútak és tí Patakok! tsergedezésekkel hangoztafsátok tífzteletét; minden a' mi eleven, minden edgyesítse szavát dítséretére. Madarak! kik éneklétekkkel az Egek felé repültök, hordozzátok dítsőségét szárnyaitokonn, hírdésétek azt tsevegésekkel. Tí vízbenn úfzkáló, és földönn

O 2

mász-

mázkáló teremtékek! légyetek Tanúbizonyságim, hogy én reggel és estve kiáltottam a' Hegyeknek, Völgyeknek, Kútaknak, árnyékos helyeknek; és hogy ha ők némák és érzéketlenek, által adom nékik szavaimat költsönn, és érzékenységet, hogy ők is az Úrnak dítséretet nyújthassanak. Nagy Isten! ne fáradgy-el adakozó kezeidnek fejünk felett való ki-terjesztésében, jó téteményidet tetézd-meg, Jóságod adgya-meg minékünk mindenkor azt, a' mi nekünk javunkra szolgál; és ha az éjtzaka valami gonoszt hozott, vagy rejtett-el, széllezd-el azt úgy, mint a' világság a' letéttséget el-kergeti.

Szent ártatlansággal tellyesek lévén így imádkoztak, és lelkek a' szokott tsendeséget és békeséget csak hamar vízfzanyerte. Annakutánna mezei dolgokhoz láttak; most arra az oldalra mentek, hol a' fák a' sűrű gallyak alatt nyögvén, 's ágai hafzontalan ölelvén edgymást, jól tévő kezeket kívántak szabadításokra. Azután a' szállót a' szil-fához férjhez adták, ki is azonnal férjéhez ragadván, nyájas karjaival ölelgette, és jegybe ajánlotta neki szép

für-

fürtyeit, kérges derekának és terméketlen leveleinek ékesítésére. Midőn ők így foglalatoskodnának, az Egek hatalmas Királya szánakodásra indulván erántok, szállítja Ráfaelt ama nyájas lelket, ki az ifiu Tóbiással-is utazni méltoztatott, és őtet mint völegényt védelmezte az ördög erőszaktétele ellen, midőnn ama hét férges szüzzel menyegzöt tartana.

Ráfaél! így szól az Isten: tudod hogy a' Sátán ki-szabadulván fetét tömlöztéből, mitsoda izgágát tsinált a' Paraditsombann; hogy ezenn az éjtszakánn két ártatlan Lakosinak nyúgodalmokat meg-vesztegette; és hogy edgy tsapással minden maradékjokat el-akarja veszteni: eredgy tehát, társalkodgy a' napnak még hátra lévő részében Ádámmal, mint barát baráttával. Amott a' híves lúgosbann reá akadsz, hová a' nap hévsége ellen húzta el-magát, hogy erejét az eledellel, és édes nyugvással ismét helyre hozhassa. Semmit se hadgy-ki beszélgetésedből, mellyel bádog állapottyát velle leg-jobbann éreztethetnéd. Add értelmére hogy boldogsága kezében vagyon; tölle függ, benne magát meg-erősít-

O 3

sit-

sitteni szabadságával való élése által; de ugyan azon okból hogy ő szabad lévén viszfza élhet hatalmával, és az én ajándékkal, mondd meg néki, hogy vigyázzon és magát meg-ne hadgya lopatni; esmértesd-meg véle mitsoda veszedelembé eshet, előzd-meg őtet ebbenn 's rajzold-le ellenségét, ki szereztséjét fel akarja forgatni, hogy ez nem igen régen magát le-buktatta az Egekből engedetlensége által, hogy ez nem erőszakkal ugyan, mert azt nem fogom meg engedni soha, hanem ketsegtető tsábittással törekedik el-lene. Illyen idvefséges tanátsolás után hafzontalan lenne, hogy ha akarná-is, hibáját a' meg-győzhetetlen tudatlansággal mentegetni.

Így magyarázta - ki magát az az örök Igazság: a' szárnyas Szólga sem mulatott semmit-is; a' parantsolatot el-fogadta, és véghez-is vitte. Hirtelen azonnal el-repült a' fok ezer Kerúbimok közül, kik néki útát nyitván, sebefs repüléssel keresztül hasított a' Menny-Országonn egészszenn az Ég kapujáig; magoktól ki-nyíltak ezek forgó arany farkokon; edgy remek, melyet
maga

maga az Isten mindenhatósága teremtet! Tsak hamar meg-láttya a' Mennyei posta az egészsz mindent: sem a' fellegek, sem a' tsillagzatok ennek leg-kisebb részit-is előtte el-nem rejtették; meg-esméri a' föld golyóbisát, melly akármelly kitsiny volt-is, de tsak ugyan hasonlított a' több világos golyóbisokhoz, és az Isten kertyét, melly Czedrus koszuival a' leg-magafsabb hegyeknél-is fellyebb hatott. Így — vészre az Ember is éjtszaka Galiléus üveg tsőjénn a' hóldbann a' képzelt hegyeket, erdőket, és tengereket. Így fajdittya - meg a' hajós bizonyos magafságról, az Egeai tenger szigeti közt Számósi, vagy Délust, hogy a' meszfzeségbe el-bujván, mint kis fellegetskék, tsak úgy lebegnek.

Ráfael az Egek széles tartományait el-hagyván repülésébenn a' föld felé ereszkedik, és szárny - vitorláival külömb külömbféle világok közt lebeg; hol zürzavartól, hol pedig rendes szelektől vitetvén, a' hajló levegőbenn, mind addig, míg oda érkezik, a' meddig a' sebefs Safok repülhetnek: itt repülését kettőzteti, és az engedő folyó levegő eget szárnyaival

hasogattya. Úgy bámúlnak-is ő rajta a' Madarak, mint a' maga nemébenn edgy-gyetlen edgy Fenixenn, midönn az, a' száz kapuju Tebás váraffa felé repül, hagy ott a' Nap fényes Templomába drága ham-vait le-rakja. Mikor észre sem vennék, a' Paraditsom Nap-keleti tetejére hirtelen le-száll, és Serafim formát vész magára. Mennyei termetét hat szárnyak fedeztek; a' két első, vállait borítottá, és mellyénn, mint Királyi Palást öszveért. Más ketteje mint edgy tsillagos abrnts, zomántzos öv gyanánt vólt, és véknyát edgy aran-nyal varrott, és mennyei festékbe mártott kötő fedte-bé. A' két alsó szárnya a' tal-pából nőtt-ki, és lábait ég szín formával takarta. Úgy állott itt Ráfael, és szár-nyait meg-rázzván körös körül mennyei illattya el-hatott. Az Angyali Seregek, kiknek vígyázó szemei mindent észre vész-nek, meg-esmérték azonnal, és gyanították, hogy ő valamelly főbe-járo dologbann küldettetett; fel-költek azért előtte rang-jának méltóságához, vagy-is inkább a' mennyből hozott parantsolatból való tisz-teletből. Az Angyalok tündöklő Sátori közt keresztül menván, el-jut a' bódlog

me-

mezőkre; a' myrha erdőkönn illatos cafa virágokonn, nárdufok, és balsamos lige-tenn jutott oda. Uttyábann mindenik hí-zelkedett néki, és pohárkáiból tiszta töl-tsérjeinn egézfz a' pazérlásig tsorgattya szagos olaját: mert a' természet, tavazfzábann lévén egyebet gyönyörüségnél nem le-hellett; vígann játszodta szüz képzelődésit, az édefségre édefséget töltött, és mindent, valaki tsak határjába lépett, a' bódogság tengerébe merített.

A' Nap leg-felsőbb pontyára jutván, a' föld színére hatott égető sugárral, és az embernek mértékletlen meleget okozott: Ádám nyári hajlékának külsőbenn ült, és magát szellőztette, mikor észre vette az Angyalt a' fűszeres fák között felé menni. Éva oda benn vólt, és mértékletes ebédgyének készítésében foglalatoskodott, készítgette a' ki válogatott gyümölsöket, mellyek szépek vóltak a' szemnek; de kedvesebb az ízlésnek: édes enyhítő italt fatsart-ki a' külömb külömbféle gerezdek-ből, és nektárt a' bárfony szőlő fűrtökből, a' mellyeknek a' téjnél-is édefebb leve vólt, a' szomjúságot nagy gyönyörüséggel óltotta.

O 5

Jöjj

Jöjj ki tsak, Éva, így hívja-ki ötet Ádám; fiess, és nézz napnyúgotra a' fák felé; lásd ezt a' nézésre méltó ábrázatot; valaki ezt a' ditsóségtől környül vétette. Egyenesenn felénk tart; úgy tetszik, mint ha dél színbe edgy máfik hajnal tettzene-fel; kétség kívül valamelly más újságunk érkezik az Égből. Menny, fuss; tálám a' Mennyei posta nem fogja szívetségünket meg-vetni, ha ötet vendégelni kívánnuk. Siess, veddelő válogatott gyümöltseidet, melyeket dugaszban tartogatsz, és kövess-el mindent mennyei Vendégünknek illendő elfogadására. Bőséget tölts ma mindenüvé; Jóltévönknek szívesen adhatunk tulajdon ajándékiból. Illendő-is, hogy bővenn adakozzunk abból, a' mi nekünk mérték nélkül adatott. A' Természet annál inkább fokasította ajándékait minél többet élünk velle, arra akarván taníttani, hogy ne legyünk felette takarékosok, vagy-is inkább fösvények. Igen-is, Ádám! mondá Éva, El-mégyek a' leg-drágább gyümöltsöket szedni-le az ágakról, melyeket a' természet részünkre készített, hogy az Angyalt, a' ki bennünket meg-látogatni méltóztatott, szívesenn láthassam; és olly emberül

berül el-fogom az ebédet készíteni, hogy tanubizonysága lévén az Angyal bősé-
günknek, mellybenn élünk, meg-fogja ezt vallani, hogy az Istennek adakozása e' földönn szinte úgy érezteti magát, mint az égbenn. Így szölvánn el-fordúlt, edgy köteleségébenn el-járni szerező pillantást vetvén Ádámra; a' jó indulat, és igyekezet lelkesíttette és késérte a' leg-kedvesebb gyümöltsök fel-keresésébenn, melyeket Vendég eleibe rakhasson. Még előre elrendelte elméjébenn az étkeket, hogy hibáson ne jöjjenek-fel, és alkalmatlan öszve elegyedésekkel az ízt meg-ne sértsék. El-rendelésébenn azt akarta, hogy az étel-kívánást a' leg-gyönyörűsegebb külömb-ség ketsegtesse és ingerelje. Szedett-is Éva mind azokból a' gyümöltsökből, valamelyeket tsak a' termékeny anya, a' föld, Indiának napkeleti, déli, vagy nap-nyúgoti részeibenn, avagy a' köztök lévő szigetekbenn, vagy a' Pontusbann, és Korfu szigetébenn szült, síma és darabos héjjukat, szörösöket, és kopaszokat. Gyümöltsit kofzorúba fonnya; és öfzlopok formába rakja, gyenge, de nem fösvény kezeivel. A' mi az italt illeti, szölvő gerezdekből igen ked-

kedves, és jó ízű bort készített, ámbár must volt-is; némelly gyümölcsök levéből pedig rosólist tsinált: a' természet rendelt ehhez alkalmas edényeket, és Évának utólyára rósából és más illatozó virágokból fontt bokrétaival és koszoruival hinti bé a' földet. Azonközbenn Ádám mennyei Vendége eleibe indúlt; Tökéletességénn kívül senki sem késérté. Tulajdon maga méltósága, Felsegesebb pompa volt a' Királyokénál, mikor ők fok drágalatos ruhákba öltöztetett lovász - mesterektől és paripáktól késértetnek, mellyel magokat tsudáltatták, a' népet vakittyák és bámulásokkal mint-edgy el-ragadtatásbann tartják.

Ádám, hozzá érkezvén meg-nem ijede, hanem alázatosonn, és olly tisztelettel hajtotta-meg magát előtte, mint a' millyennél edgy fellyeb való teremtésnek tartozunk, 's beszédet igy kezdte:

Mennyei Lakos (mert más Világ illy nemes világozságot nem birhat) mivel az egekből le-szállani, és bizonyos időre szereptsés lák-helyedet érettünk el-hagyni mel-

méltóztattál, ne vels-meg bennünket, jöjj hozzánk! Az Isteni jóság birodalmunk alá eresztette ezt a' szélesenn ki-terjedt birodalmat, fogadd el ennek leg-válogatottabb gyümöltseit. Hajlékunknak arnyékábann mulásuk magunkat, nyájafann mind addig, míg a' dél el-nem múlik, és a' nap hanyattlani nem kezd. Éppenn azért jövök, felele az Angyal Ádámnak: Edgy olly teremtés mint te, és a' hely a' mellybe lakol, olyan, melly a' mennyei Lelkeket arra inditthattya, hogy látogatásodra jöjjenek; nosza mennyünk már a' délt nálad tölteni, míg a' Nap a' Tengerbe tsúszik. Bé-mentek mezei hajlékjokba, melly vígann mosolygott reájok, és mint Pomónának virágokkál és jó illatokkal ékefsittetett lakása, édes gözt illatozott. Éva, a' ki tsupánn maga szépségével sokkal szebb volt akár melly erdei Nimphánál, vagy még ama költött leg-szebb három Isteni Afzszonyoknál-is, kik az Ida hegyinn Páris előtt me-zittelen versengettek a' szépség bériért, fenn-állva tisztele mennyei Vendégét; nem volt szüksége semmi patyolatra: Virtuásától eléggé fedeztetett; semmi helytelen gondolat sem piritotta artzája pirofságát. Az

An-

Angyal köszönt néki azzal a' szent köszöntéssel, melly az időnek következtésébenn Jefsének Leányát előre el-kéizittette arra, hogy az Örökké valónak Fiját méhébe fogadhassa. Köszöntelek téged, Emberi nemnek annya! Tégedet, a' kinek termékeny méhed a' világnak több lakosokat fog adni, mint sem ezeknek a' fáknak virágjai, levelei, és gyümöltsei. Asztalok, edgy lágy gyepenn mohból kézfűlt; körül ugyan azon fa-mohból tsináltt székek állottak. Ezenn a' széles Asztalonn a' Tavas és Ősz, edgymással vetélkedtek, és az ebéd tiszttségére ezen két részénn az esztendőnek, kezeket kezekbe kaptsolva tántzoltak. Minekutánna jó darab ideig beszélgettek volna (mert nem tartottak attól hogy az étkek meg-hűlnek) így hitta törsök Atyánk az Angyalt.

Mennyei Jövevény! mérefzellyelek e Téged ezekkel a' gyönyörű gyümöltsökkel kínálni, mellyeket a' mi Teremtőnk, a' minden jóknak kút-feje azért hozott-ki a' földből, vélek hogy éllünk, és benne gyönyörködgyünk? Talám ezek az eledelek az Angyaloknak kietlenek: de tudom azt-is, hogy

hogy az az edgy Atya, a' ki az Égbenn van, ad mindeneknek eledelt.

A' mit mondasz, igaz, felelé az Angyal: mindennek, valami tsak teremtetett, szüksége van a' tápláltatásra, és fenn-tartásra. Az éltető állatok közül a' leg-vastagabb táplállya a' leg-véknyabbat. A' föld táplállya a' Tengeret, és a' föld a' Tengerrel edgyütt táplállyák a' levegő eget. A' Levegő ég, legelő mezőről szolgál az égi tűzeknek, el-kezdvén a' leg-alattabb lévő földön, a' melly földön ábrázattyából olly gőzeket ad ki, mellyek még egézfzenn meg-nem tisztítottak, sem pedig az ő valóságává nem változtak. A' Hóld-is nedves környékéből eledelt ad a' fentebb világoknak. A' Nap, a' melly mindennek világosságot oszt, ki veszi adóját a' nedves gőzölgésekből, és magát estve az Ocean vizeibenn meg-itattya. Az égbenn az életnek fája édes Mennyei kenyeret terem, és a' szállóból halhatatlanságnak itala tsepeg. Mikor a' hajnal fel-tetszik, már édes harmatot szedünk a' fák leveleiről, és az egézfz földet gyöngyel bé-borittva szemléljük; de itt-is olly nagy különbségét ter-

terjesztette ki az Isteni Jóság az olly gyönyörűségeknek, hogy azok bátrann hasonlíthatatnak a' menyeeiekhöz. Ugyan azért ne-is véld, hogy szokatlan lennék elededhez. Le-ültek tehát, az Angyal evett, avagy véllek enni láttatott; Éva szolgált az Asztalnál, és drágálatos italokkal a' taktékos poharakat gyakrann meg-töltögette. Óh Paraditsomhoz illő ártatlanság! most, ha valaha, lehetett volna itt, az Isten Angyalának szerelmessé lenni, fel-gyujtatván ruhátalan ritka szépségétől. Nem de ezeknek tiszta szívekben a' szerelem, bújaság nélkül uralkodott? az irigy bánás, melly a' szerelmek pokla szokott lenni, nálók esmérten volt. Ezen mértékletes ebéd után edgy sebefs gondolat ötlött Ádám' elméjébe, hogy az alkalmatosságot, mellyhez most szerentséje vagyon, fordítsa, az oda fel-való világról, és annak lakosiról az Angyaltól értekezzen. Érzette ő, hogy mennyivel mülyyák ötet fellyebb dítsőséggel az Isten fiai, kikből az Isten sugári láttattak tündökölni, és hogy az ember hozzájok képest csak erőtelenség; azért is észre-vehetetlenül oda fordítván beszélgetését, a' hová ohajtotta, mélységes tisz-

te-

telettel így szözlöttotta-meg az Angyalt: Méltóságos tanú-bizonysága a' Menyei dítsőségek! most esmérem tellyes erejébenn jóságodnak egészsz ki-terjedését, és azt a' bétüilletet, a' mellyet ma tettél az emberrel, hogy szegény kunyhónkat meg-nem vetetted, és földi gyümölsinket meg-köfölni méltóztattál, holott nem voltak azok arra méltók, hogy elédbe fel-tétesenek, még-is Jóságod azokat ollyan jó néven vette, hogy úgy tetszik mint ha lehetetlen volna akarmelly Menyei ebédnél-is jobb ízünn enned. — Pedig mennyi a' külömség!

Óh Ádám (felele az Egek fejedelme) csak edgy Mindenható vagyon, a' kitől jönnek, és ismét viszszá térnek minden dolgok, ha azok meg-vesztegetve nintsenek; mert ő semmi roszszat nem teremtet. Ő általa öltözött magára a' matéria külömb külöbféle formákat, és tulajdonságokat. Minden valami van, Ő benne lehell; Ő regulázza minden Lélek' természetét, a' legvékonyabbak és tisztábbak széke körül vannak, a' hova közelíteni szüntelen igyekeznek, de annál tisztábbak és testetleneb-

P

bek,

bek, mennél inkább közelittenek hozzá a testektől fogva gráditsonként egészsz a' Lelkekig. Így a' durva földi gyökérből világosabb zöld ágatskák hajtanak-ki, annak utánna jönnek a' könnyebb fa-levelek, 's úfznak a' levegőbe, utóllýára a' tökéletes virág már szagoskodó valóságos Lelketske lehel. A' virágok és gyümölsők az emberek eledeli; még vékonyittatván külömb külömbféle rendek, és gráditok szzerént magokat éltető és állati Lelkekké változtatván, életet adnak a' testi és értelmes résznek; az érzékenységnak, képzelődésnek, és értelemnek, a' mellyből az okoskodás magát formállýa. Ez a' világosság a' Léleknek valósága, melly a' dolgokat vagy az okoskodás által fogja meg, vagy pedig azonnal szemeivel hat azokonn keresztül a' Lélek. Ti többet éltek az elsövel, mí pedig a' másodikkal; mert az okosfágot mí-is úgy birjuk mint tí, tsak hogy mí azt tetfzetsüb mértékbenn birjuk. Ne tsudálkozz tehát hogy én azokat az adományokat, a' mellyeket az Úr teremtet az embernek élelmére, meg-nem vetem. Talám el-fog még valaha az az idő jöni, mellybenn a' Ti gyermekeitek, az

An-

Angyalok sorjábann, és a' Mennyei manábann, melly az Angyaloknak rend szzerént való eledele, részesülni fognak; meglehet hogy idővel tökéletesebbekké tévén magokat ezen eledel által, emberi testek, mellyet most olly állati módonn tápláltok, magokat lelkekké változtattyák, és valamint mí, úgy ök-is magokat a' levegő égbe fel-emelhetik, és választáfok szzerént akár a' föld' akár az Ég' kertyeibe lakhatnak; de erre szükséges, hogy erőssenn állýatok, és hogy tökéletes, erős, és változhatatlan szzeretetét annak, a' kinek gyermekei vagytok, magatokbann fenn-tartsátok, addig pedig állýetek egészszenn azzal a' dítsöségtekkel 's böl dogságtokkal, a' melly néktek adattatott, és a' mellynél nagyobbra most még alkalmatlanok vagytok.

Áh jó Lélek! Irgalmas Vendég! (felkiált az emberi nemzet' Pátriárkája) ki nek szemeid előtt a' természet magát fedezi, közép pontýától fogva az egészsz kerületéig. Meg-mútattad nekünk az igaz útat, mellyenn tett dolgokat szemlélvén egészsz az Örökkévalóig fel-emelhettyük

P 2

ma-

magunkat. De kérlek mit akarsz ezzel mondani: *Szükséges hogy állhatatosok legyetek?* hát lehetünk-e mi az Istenhez engedetlenek? avagy meg-fzününk e mi azt szeretni, a' ki minket a' femmiből kihozott? és a' ki minden jókkal meg-tetézett, valamit csak az emberi szív kívánhat, és meg-foghat?

Az Angyal felelt: Mennynek és földnek fija! halld-meg: Bóldogságodnak kezdetéért a' Mindenhatónak tartozol. De hogy abbann mind végig meg-maradgy, az tőled függ. Az engedelmesésre építheted romolhatatlan bóldogságod. Ez volt az intés, mellyre figyelmetesé kívántalak tenni; mert noha az Isten téged tökéletes állapotba helyezett, de nem adott változhatatlanságot. Ez egyedül az Istent illeti, az Isten ugyan jóvá teremtett, de magadonn áll, hogy az-is maradgy; mert szabad vagy, akaratod nintsen a' szükség járma alá vetve. Önként való engedelmeséget kíván az Isten; a' kényszerített nem kedves előtte. Hogy-is mütathatná azt-meg edgy rab szív, melly nem választhat, hogy önként és nem kényszerítésből

en-

engedelmeskedne. Mi-is ugyan ezen próbára váltunk ki téve; és azok, a' kik közülünk ezt a' szabadságot engedetlenségek által lábbal taposták, az Egekből a' mély-séges poklokba hullottak. Oh rettenetes esés! melly szerentsétlenné téfzed te azokat, kiket állapottyok leg-felsőbb bóldogságba helyezettett.

Mennyei Tanító! (felele első Atyánk) a' te szavaid figyelmetes füleimet jobbann gyönyörködtetik, mint sem a' Kerúbimok' Mennyei musikája, midönn éjtzakának idején a' szomszéd hegyekenn magánosságunkat örvendeztetni meg-jelennek. Tudom én azt, hogy szabaddá teremtetem: de az én szívem azt-is mondgya, hogy mi fo-ha sem fogunk szabadságunkal vízfza élni. Mi örökké fogjuk Teremtönket szeretni; szemünk előtt fogjuk tartani az ő el végeztetett, de igaz parantsolattyát, mellyet ő nekünk adott; azonbanna' Mennybenn megtörtént változás fel-serkentette figyelmeteségemet-is: a' mi keveset felölle szóllottál, még inkább fel-ingerelte kívánságomat, hogy az egézfz történetet érthessem, ha néked-is úgy tetfzik. Ez a' nagy Égbeli

P 3

tör-

történet egélfzenn magára húzza figyel-
metefségemet, és méltó, hogy szent néma-
sággal hallgassam. A' nap még egélfz ere-
jében van, a' Nap-is még tsak edgy részét
nyargalta-bé futásának, alig kezdi máso-
dik részét az Ég nagy abröntsának.

Ráfaél, kérésének enged, 's beszédgyét
folytattya. Embereknek Attya! be nehéz
kérefeidnek eleget tenni; mert hogy-is le-
hetne az emberi érzékenységeknek, a' lát-
hatatlan Lelkek' hadakozását, és tseleke-
deteket meg-magyarázni? avagy el-beszél-
hetem e annyi Angyaloknak veszedelmét,
kik el-esések előtt olly tökéletesek voltak,
fzomorúság nélkül? és fel-fedezzem a' más
Világnak titkát, melyet talám homály-
bann kellene tartani? de mivel hasznod ezt
hozza magával, kívánságodnak engedek;
a' lelki dolgokat testi-képpenn fogom elő-
adni; érezhető formákban fogom azt meg-
magyarázni, a' mi az emberi értelmenn
túl van. Mit szóllanál arra, ha én néked
azt adnám értéfedre, hogy a' föld a' maga
kitsinységében az Égnek képe, és hogy
a' két világban lévő dolgok edgymáshoz
job-

jobbann hasonlittanak, mint sem az ember
azt képzelhetné?

Mikor még a' Világ nem völt, és a'
vad Chaos uralkodott ott, a' hol most a'
szelek forognak, és a' föld nyugszik köze-
pénél fogva fel-függesztve; edgy nap, mert
az örökké valóságban-is az idő határozza-
meg külömb külömbféle mértékkel a' múl-
takat, jelen-valót, következendőt, és min-
dent, valami tsak tart! edgy napon, mon-
dom, azokból, mellyek az Egeknek nagy
esztendejét ki tsinállyák, az Örökké való-
nak seregei öfzve gyülekezni parantsoltat-
tak a' mennyei követek által. Azonnal a'
tágaságnak széleiről, melyet az Isten vég-
hetetlenségével bé-tölt, számtalan sokaságú
Angyalok érkeztek Mennyei Generálifok-
kal, és az Ur' széke előtt meg-jelentek.
Ezer meg-ezer minden féle zászlók lobog-
tak az első és utolsó fiók seregek közt,
meg-külömböztető jelül. A' Szent Fejede-
lemségi rendeknek, és rangoknak ragyogó
sűrűségekben nevezetes, és szent tzímeres
zászlók lengedeztettek a' szélről, mellyek
a' buzgóságnak, és szeretetnek jelei vól-
tak. A' Mennyei Légiók pompásonn nyo-
múl-

múltak előre, körül vették a' Seregek' Ifjénét, és körülötte véghetetlen sok tömött karikákat formáltak. Akkor az Örökkévaló Felséges Fiját, ki a' bódogság' kebelében nyugodott, karjaira vészi, és edgy lángal égő hegyről, mellynek tetejét fényre láthatatlanná tette, így szóllott:

Hallyátok-meg Angyalok! Világosságnak Fijai, Trónufok, Uralkodások, Hertzegeségek, Virtufok, Hatalmaságok, hallyátok-meg változhatatlan végzésimet! Én ma szültem azt, kit most edgyetlen edgy Fijamnak hirdetek-ki, és én kentem-fel Őtet ezenn a' Szent Hegyenn; Őtet, kit most jobbmenn láttok. Vezéretekké tészem Őtet, és meg-esküdtem magamra, hogy minden térd néki hajol-meg, és minden teremtes Őtet fogja Urának esmérni; edgyesitvén azért magatokat, ez alatt az én másfam alatt légyetek örökre bódogok. A' ki néki engedelmeskedik, nekem engedelmeskedik; a' ki Őtet meg-bántya, engem bánt-meg. A' párt-ütő, ki töllem el-fzakad, és a' bódogság kebléből ki ragadgya magát, el-fognyelettetni a' rettenetes letéttségtől, a' hol az ő helye váltság és vég nélkül való leszsz

leszsz. Ez az én meg-máfolhatatlan akaratom. Az Ifjen szóllott, és minden tisztelttel vette azt, minden hallgatott, minden láttatott engedelmeskedni, de csak láttatott; mert vólt olyan-is, ki titkonn a' pártütésről gondolkodott. Ez a' nap legnagyobb, és igen nevezetes innep vólt az Egbenn. A' Szent Hegy el-tölt énekekkel, és körölte titkos tántzokat jártak. Így tántzoltak a' nap körül, a' bújdosó és álló Tsillagok-is, mellyeknek forgó szelei, és tekervényes labirinthusi, mindenkor megtartyák az elejekbe ki szabott rendet, noha néha úgy tetszik, mintha rendetlenek vólnának. Mozdulásikbann a' Mennyei hangoknak olly édes és ingerlő meg-edgyezés forgott, hogy azok még az Ifjen füleibe-is gyönyörüséget hoztak.

Már az éjtfzaka közelgetett, mert az Egbenn-is el-húny az esive, és a' reggel pirofsúl, nem a' mi szükségünkért, hanem éppenn csak a' gyönyörködtető változásért; azért-is gyönyörüséges tántzokat edgy kivánatos vatsorával tserélték-fel. Az elkészült Afztalokat edgy szempillantásbann el-lepték az Angyalok eledelei. A' Ru-

bint színü Nectár', mellyet a' Mennybenn termett szőlőből szűrnek, habzása-gyöngy és gyémánt poharakba, friss virágokból fontt koszorúval meg-koronázva ültek-le: ettek, ittak, és szent edgyefségekbenn hofszú kortyokkal nyelték az örömet és halhatatlanságot. Nem volt okok az Angyaloknak leg-kifsebb hibától-is félni, mert az Isten jelen-létével vigaságokat helybe hagyta, és érzékeny lévén boldogságok eránt, a' gyönyörűség záporit töltötte reájok.

Midönn a' köd bé-fogta ennek a' hegynek tetejét, a' honnan a' világosság, és árnyék származik, kedves homályra változott az Ég ábrázattya, mert az éjtszaka foha sem szomorittya ezt-meg gyászos lepedőjével; midönn a' rózsa nehézkes harmat mindeneket álmra szenderített, és az édes álom bé-lopódzott szemek forompóinn a' ki foha sem aluszik: a' Mindenhatónak armádája el-széledvén, edgy igen széles térségenn, a' melly a' föld színét-is fellyül haladta, külömb külömbféle csoportokbann fák közt, és élő források mellett edgy szempillantásbann számlálhatatlan fok sá-

to-

torokat, és zárlókat ütöttek-fel. Zefir kedves hívelséget küldött táborokra, 's ezeknek hízelkedő fufogási közt tsendefenn nyugodtak, ki vévén azokat, a' kik a' legfelsőbb Trónus mellé rendeltettek egész éjtszakánn való éneklésre; de a' Sátán nem aludt a' tulsó végenn. Így nevezik már most ötöt; mert párt-ütésétől fogva régi nevén nem neveztetik az Égbenn. Edgy volt ő a' leg-méltóságosabb Arkangyalok közül, ha nem a' leg-első; de ugyan ezen elsősege, hatalma, kedvelése, és a' többek között való fel-magasztaltatása, irigységgel töltötte-bé az Isten Fija eránt— Halálos bánattal vette ő azt, hogy a' Fiú ezenn a' naponn tiszteltetett, és felséges Attyától Mesiási névvel neveztetett, és a' szent kenet által Trónusba ültetett. Fel-fuvalkodása el-vifelhetetlenné tette néki ezt; maga meg-aláztatását képzelte ebbenn a' született Nagyságbann; meg-aláztatásának gondolatitól egészfzenn el-ragadtatván, tanátsot kért a' gonofzságtól és bofzfzonkodástól. Dühöfséget, keferűséget, és szégyent főzött a' kevélység mejjében. Fel-tette magábann, hogy mihelyest az éjtszaka, az álom, és hallgatás mélyebbenn ki terjeszti

ma-

magát, Légióival edgyütt el-szökvén, az engedelmeiségnek adóját nem adgya-meg a' Mindenhatónak. Minekutánna bünös szándékát fel-forralta magábann, leg-közelebb való baráttját fel-költi, és titkonn ezt mondgya néki:

Alszol e, kedves barátom? mitsoda álom szállhatott szemeidre? nem emlékezel többé az Örökkévaló' szájából ki jött végezésről? Te énnékem titkaidat mászfzor mindig meg-mondottad, és én-is az enyimet tölled el-nem rejtettem; titkos edgyeiségünk foha meg-nem tsalattatott; hát most kell e edgy mástól el-válnunk? — Újj törvényeket szabnak előnkbe: ennek az újj törvénynek újj gondolatokat, és újj szándékokat kell bennünk szűlni; meg-kell fontolni, hogy mitsoda roszfz következési lehetnek; hanem most annak nintsen itt helye, mert nem bátorságos a' dolgot dobra ütni. Gyűjtsd azért öfzve Légióidnak Kapitányait, mondd-meg nékik: hogy edgy leg-felsőbb parantsolat kötelez engemet innen még virradta előtt el-menni; valakik csak záfzlóimhoz tartoznak, mondd-meg azoknak, hogy ők engemet flettség-

gel

gel az éjfszaki tanyáimra késérjenek, hogy ott a' Melsiásnak, ama nagy Királynak, el-fogadására, és parantsolatinak el-vételére illendő készülleteket tégyünk; mert ott akarja a' Mennyei Szent Birodalomnak meg-mutatni, és hívségére való esküvesünket el-fogadni.

Igy beszélt a' hitető Ark-Angyal, és mérgét társának tudatlan szívébe öntötte. Ez parantsolattyát vévén, fut, repül, szóllítja az alatta való Hatalmafságokat; meg-mondgya nékik, hogy nagy Vezérek parantsolattya szerént még az éjfszaka el-induljának; eleikbe teszi színes okait ezen hirtelen indulásnak, és gonofz beszédével bétölti az egéfsz armádát, hogy hívségeket ki-kémlellye, és meg-veztegeffe. Azok Kapitányok' parantsoló szavára engedelmeskedtek; mert neve nagy vólt valójába, és nagy rangba helyheztetett az Égbenn, tekintete őket maga utánn húzta. Valamint az hajnal-tsillag az Ég' több tsillagit; mint a' pásztor a' juhokat vezeti: ő-is huzugságával harmad részét hajtotta részére a' Mennyei Seregeknek.

Ez

Ez a' böltsőjében való párt-ütés el-nem rejthette magát az Isten színe előtt. Láttya Ő a' leg-nagyobb titkokat-is Szent Hegyének tetéjéről, arany lámpái közül, melyek jelen-letében egész éjszaka égnek, noha ő ezen lámpásoknak világossága nélkül el-lehetne. Ki-vette Ő innét a' gonosz-nak szerzőjét, és jól látta, miképpenn terjed ez a' pestis a' reggelnek tsillagi közt; hamar észre vette az ő felséges végzése ellen ki-költ sokaságot, és haszontalan fel-tételeket nevetvén, edgyetlen edgy Fijához így szóllott:

Fijam! kibenn Istenségemet egész fénnyében szemelem, Ditsőségemnek örököse! Országunk, mellyet birunk, fenyegetetik; rettenetes ellenségünk támadt, a' ki jusunkat és hatalmunkat truttzolni, és meg-próbálni akarja edgy vakmerő hartz által. Már fel-is akarja Trónusát északonn emelni: nosza azért húzzuk-öszve minél előbb meg-maradt erőnket: ne hogy gondatlanságunk miatt Trónusunkból ki-forgasson, a' Szentek Szentéből el-űzzön, és e' szent Hegyenn uralkodgyon.

Atyám!

Atyám! felele a' Fiú Isten, ki-derült tsendes, és az Istenségnek ki-magyarázhatatlan fénnét jelentő tekéntettel: helyesen veted-meg ezt a' kevély erőtlen ellenséget; vakmerő zenebonájok ditsőségemet ki-fogja nyilatkoztatni. Az irigység-is, a' mellyel ők tellyefek, edgy nékem adott erőltetett tisztelet; mert ez nyilatkoztattya ki nem tsak tellyes hatalmamat, hanem az én töllem való függéseket-is. Meg-fogja rövid időnn a' következendő történet mutatni, hogy ha a' kevélyeket meg-tudom e alázni, és a' pártosokat hódoltatni.

Így magyarázta ki magát az Istennek Fija. A' Sátán, Generálisától legéttetvén, armádáját öszve szedte, mellynek száma annyi vólt, mint az éjjelnek tsillagi, vagy az harmatnak tsepjei, mellyeket a' Nap, mint gyöngyöket fűz a' fák leveleire, és virágokra. Ifzonyú széles tartományokonn Királyok', és Sérafimok birodalmokonn mentek keresztül. Ezekhez a' kietlen tartományokhoz képest a' te birodalmad, Adám, tsekélyebb, mint sem a' kerted az egész föld és tenger golyóbisához képest.

Hofz-

Hofzfas útt yok után az észak szélére érkeztek. A' Sátán fényes székébe ült, melly mezfsziről úgy látszot, mintha edgyik hegy a' másikon ülne; gyémántból, és vertt aranyból épült oszlopok, és tornyok ékelítették trónufsát. Illyen volt a' nagy Lutzifernek palotája, mert az emberek nyelvén úgy hívják ezt az alkotmányt. Az Istennel mindenbenn edgyenlővé akarván tenni magát, edgy olly hegyet választott, mint a' mellyenn az Isten a' Melsiáfi hirdette ki; azt edgyeség hegyének nevezte, mert minden feregét oda gyűjtötte. Itt adta értékekre, hogy néki gyűlést tartani parantsolatya volna, a' mellybenn mindeneket el-kell rendelni, nagy Királyoknak, a' ki-is minden órann meg-jelenik, illendőképpenn való el-fogadására. Ezzel a' tsalfa beszéddel feregét figyelmeteségre hozván, így szólott:

Trónufok, Uralkodások, Hertzegségek, Virtufok, Hatalmafságok! ha ugyan ezek a' fényes titulufok nem ürehs hangok; mert az újj hírdetmény szerént más bitangollya a' birodalmat, és minket mint fel-szentelt

Ki-

Király, maga alá akar vetni. Ő miatta esett ez az éjtszakai lármás ide érkezésünk, ő miatta gyülekeztünk hirtelen edgybe, hogy tanakodgyunk, miképpen találhatnók újj tisztelségnek nemét, az ő el-fogadására: mert el-jő, nem késik, hogy el-fogadgya tollunk a' térd-hajtásnak adóját, mellyel néki tartozunk: még előre tanulmányat-meg tehát magatokat előtte meg-alázni, és semmivé tenni. De mit mondok! meg-edgyezhettek e edgy újj járomba lett bé-kötésekben? meg-engeditek e, hogy rabságtok még terhesebbé tételsék? nem elég e az, hogy már edgy Uratok vagyon? kívántok e még másikat-is? Elég hajlónak tartjátok e térdeteket, hogy az előtt-is hajtógásátok, kit az estve Fiának, Másának hirdettek-ki. Nem! Ebből semmi sem lesz, a' mint én benneteket esmérlek, és ha ti-is magatokat meg-esméritek. Hiszem mindnyájann az Égnek szülött fiai vagytok ti, és ott még eddig a' kegyetlen uralkodásnak helye nem vólt. Ha ti mindnyájann edgyenlők nem vagytok-is; leg-alább edgyenlőül vagytok szabadok; mert a' rend, és rangbann való külömbség nem rontya-el a' szabadságot. Ki teheti tehát magát a' nél-

Q

kül,

kül, hogy az igazságot, és okoskodást meg-sérteni ne láttassék, edgy általlján fogva Uralkodónak olyanok felett, kiknek a' szabadságra nézve edgyenlő igazságok vagyon (ámbar kissébbek légyenek-is a' hatalombann, és a' fénybenn? Vethet e ő minket törvények alá? nem szükség nekünk a' törvény, mivel mi bünt nem tehetünk; annyival inkább mitsoda igazsága vagyon neki a' Királyság bitangolásához, és ahoz, hogy tőlünk imádást kívánnyon Királyi rangunk betstelenítésére, melly eléggé mutatya, hogy mi Országlásra, nem pedig rab-ságra teremtettünk. Mind eddig ellen-mon-dás nélkül folytatta vakmerő beszédgyét; seregei halgattak; midönn a' Sérafinok közt *Abdiel* fel-állott, hív tisztelője az Istenségnek, ki buzgósággal engedelmeskedett az Isten parantsolatinak, és most-is igaz buzgósá-gától indittatván, a' Sátán dühös beszédét ekképpenn szakasztotta félbe:

Óh botránkozás! óh bűn, óh károm-lás! avagy halgathat e Angyali fül ilyen beszédek az égbenn, és kivált te töled háládatlan lehetett e ezeket várni? ki an-nyira fel-magasztaltattál uralkodó társaid fe-

felett, ostromolhatod e te azt, ki tégedet fel-magasztalt? avagy példa nélkül való hitetlenségeddel kárhoztatod e az Úrnak végezését, mellyet nyilván valóvá tett? Azt nem hagyod e helybenn hogy ő arra esküdt, hogy edgyetlen edgy Fija előtt, mint a' ki Királyi páltzájának törvényes örököffe, hajolnak-meg minden térdek, és őtet fogják Uroknak esmérni? Te mondod e azt, hogy nem igazság azokat törvény alá vetni, kik szabadokká születtek, és azt el-fzenvedni, hogy edgy hasonló társainn uralkodgyék, és hogy örökre edgynek a' hatalma alá vettessék? Adhatz e te Tör-vényt a' Mindenhatónak? vetélkedhetz e velle a' szabadságról? ő velle, a' ki téged annak tett, a' mi vagy, a' Mennyei hatal-masságokat-is úgy teremtette, mint akar-ta, és bizonyos határokba zárta? Hiszem ha ő nekünk határt vetett-is, nem esmér-jük e még-is meg jóságának jeleit, és dí-tsőségünk eránt való szorgalmatossága né-künk nem eléggé bizonyittyák e azt, hogy ő minket meg-alázni nem akar, sőt inkább bölcdogságunkat öregbiteni kívánnya, mi-dönn bennünket edgy előljáró alatt szoros-sabbann akar öszve kaptsolni. De ha meg-

engedem-is azt, hogy igazságtalan az, mikor a' hasonló a' hasonlónn uralkodik: hát te akár melly nagy, és hatalmas légy-is, hasonló társadat szemléled az Isten imá-dandó Igéjében? Nem; ha a' te tulajdon, és minden Mennyei virtufok dítőséget mind öfzve veszed-is, még sem érnek-fel az Isten Fiával. Nemde nem az Íge által formálta a' Mindenható Atya az eget, és az Angyalokat? Ő koronázta-meg őket Trónufoknak, Uralkodásoknak, Fejedelemségeknek, Virtufoknak, Hatalmaságoknak külömbenn is. Az ő uralkodása hatalmunk természetét meg-nem háborittya, fénnvét meg nem motskollya, sőt inkább inkább így dítőséget vészünk Vezérünktől, a' ki méltóztatik bennünket maga mellé társúl venni, mint tulajdon tagjait. Mí birodalmaival öfztozunk, dítősége reánk háromlik. Vakmerő! fojtsd-meg magadbann hitetlen indulatidat: még van idő; ne késérsd többé ezeket a' Lelkéket, kiknek gyengeségek téged meg-hallgat. Sies az Atyának, és Fiúnak méltó haragját meg-engesztelni. Az idő rövid: bűnös fejed felett már hallottam a' mennyköveket harfogni.

Így

Így szóllott az Istennek szolgája: de már bűnbe merült szívek a' többeknek ezenn meg nem indult. Buzgóságát gyáva félelemre magyarázták. A' hittől el-szakadt Sátán ezenn meg-örült, és még nagyobb kevélységgel így felelt: Te azt mondod tehát, hogy mi teremtetünk, és hogy annyival inkább meg-alázz bennünket, azt is hozzá adod, hogy az Atya, Fijának által adta formáltatásunknak gondgyát; minden valójába hihetetlen állittásod újj, és idegen. Szeretnők tudni, honnan merítetted Te ezt a' tudományt? mitsoda szemek látták ezt a' teremtetést? emlékezel e hát arra a' szempillantásra, mellybenn a' Teremtő a' femmiből ki-hozott? mi nem esmérünk olly időt, mellybenn nem lettünk volna. Mí nem esmérjük ezt, a' ki minket meg-előzött volna. Magunk emeltük-fel magunkat. Mí magunk teremtetjük magunkat, tulajdon munkás hatalmunk által, midönn annak ki-szabott szempillantása, a' dolgok meg-változhatatlan végzése által, el-érkezett. Imhol ez a' mi eredetünk: hatalmunk magunktól jö, jobb karjaink által pedig még nagyobbra-is emeltetünk, és meg-fogjuk tapasztalni, hogy ha vagyon e Urunk?

Q 3

majd

majd akkor fogod azt magad is tapasztalni, hogy alaton kérésekkel fogunk e néki alkalmatlankodni, és hogy — a' mint híszed — mindenható trónusát, úgy veszfzük e környül, mint mászkáló koldúfok, vagy mint győzhetetlen ostromló vitézek. Lódúly, 's mondd-meg ifjú Királyodnak ezeket a' híreket, mondd-meg néki, hogy mit akarunk, de körömködj; addig, míg hozzá vezető úta minden gonosz özönével elnem zárattatik.

Így szóllott a' Sátán, és ármádája az ezenn való örömnék zúgásával, egézfzenn el-telvén, úgy tapsol, mint a' tenger, mikor a' szelektől meg-indittatik, zúgni szokott. Nem ijedt-meg mindazáltal Serafim, noha ellenségei közt egyedül vólt, hanem Istenébenn bízván bátrann felelt.

Te Uradtól el-pártolt, és el-hagyatott Lélek, közel lévő el-eséfedet szemlélem; látom, hogy hitetlen tárfaidat veszedelemmel el-borítottad. Látom őket mind bűnődbenn, mind büntetéfedbenn részesülni. Rázd-le hát ha olly hatalmas vagy a'
Mefsiás-

Mefsiásnak jármát: ő többé veled nem gondol, és parantsolatit-is többé reád nem bizza. Más meg-máfolhatatlan végzések tettettek Te erántad. Meg-vetted Te arany páltzáját, mellyet mí imádunk; de ugyan az a' Királyi páltza fog néked vas veszfzöd lenni. Fenyegetődzéfed miá ingyen sem távoznám-el, hanem azért futok ki átkozott Sátoraid közül, hogy ha az Isten haragja ármádád felett meg gyúl, engemet helyetted meg ne emézfzzen; mert minden órann fogod mennykövének meg-emézfztő tüztét a' fejedenn érezni: Akkor fogod te nyögve Teremtődet meg-esmérni, mikor azt, a' ki téged semmivé tehet, meg-látod.

Így beszélt *Abdiel*, Sérafim, hív maradván egyedül annyi fok hitetlenek közt. A' part-ütő Lelkeknek száma ötet meg-nem íjlesztette, és példájokról hímet nem varrt. Az igazság mellett keményenn állott, meg-tartotta az engedelmeiséget, szeretetet, és buzgóságot, mellyel az Istennek tartozott, és közülök fel kelvén, táborokonn kerefstül ment, a' hol ötet mentébenn minden féle tsúfsággal illették: de ezek a'

motskok ő rajta semmit sem fogtak, tromfért tromfot adott, és hátat vetett ezeknek a' büszke tornyoknak, a' kiknek leomlások már ki mondatott.

Vége az Ötödik Könyvnek.

AZ

AZ ELVESZTETT
PARADITSOM
HATODIK KÖNYV.

RÖVID SUMMÁJA.

Rafael, beszédét folytattya, meg-mondgya Ádámnak, hogy Mihály, és Gábiel Angyal küldettek a' Sátán és az ő Angyali ellen. A' Mennybenn lett első ütközetnek le-írása. A' Sátán Armádiájávl edgyütt magát hátra húzza, 's gyűlőst tart, az Agyut fel-talállya; mellyel a' következő ütközetbenn rendetlenséget okoz. A' jó Angyalok a' Hegyeket tövökből ki-tépvén a' Sátán Agyuit velel bé-temették. A' rendetlenség jobbann jobbann nevedvén, az Örökké-való el-küldi Fiját, a' kinek a' győzedelem dítősege vólt készítve. Azonnal a' verekedő Piatzonn meg-jelenik Attyának hatalmával fel-övedezve, és meg-parantsolván seregének, hogy helyekből ki-ne mozdúllyanak, szekerével előre nyomúl.

*múl. Kezében mennyköveket tartván, ellenségit azonnal le-verte, el-kergette őket az Egek széléig, a' melly két felé nyílt. Az ördögök az mélységes Pokolba le-húllottak mellyet az Isteni igazság számok-
ra készített. A' Mesiás győzedelemmel Attyához visszafra tört.*

A' meg-ijeszthetetlen Angyal követte uttyát az Egek széles térségénn; sem az álomnak ideje, sem pedig ellenségeinek erőlködései őtet meg-nem tartóztathatták. Végre a' szüntelen folyó órák felferkentették az hajnalt, a' melly ró'sa szí-
nű újjaival a' Napnak kapuit ki-nyitotta. Az Isten' Hegyenn épült Trónusához közel van edgy barlang, holott a' homályosság, és világosság örökké keringvén, most megjelennek, majd ismét el-múlnak ren-
gyek szerént, 's így gyönyörködik az Ég is a' Nappalnak és Éjnek változásábann. A' világosság edgyik kapunn ki mégyen, a' fetétség máfikon alázatossággal bé-jő, várván tsendességgel az órát, melybenn a' Menny-

ör-

országot homállyal be-teríthesse! de ez a' homályosság, melly a' felső Tartományokat bé-borította, tiszta és vékony, nálunk szürkületnek nevezik; mindenkor edgy edgy szép világos fetéttséget hágy maga után. Már a' Reggel azon formábann, a' millyen ebbenn a' szerentsés Tartománybann szokott lenni, Mennyei arannyal tündöklvén közelget. Az Éjszaka a' tsetse-
mös napnak sugáritól követtetvén el-tűnt, midönn az egész verekedés rendibe szik-
rázó seregeket, ütközethez való szekereket, lángoló fegyvereket, és tüzes Lovakat, mellyek fényes világjokat egymásra
vissza adgyák, mutatott Abdielnek. Látta a' verekedésnek iszonyú készülétét, és ebből észre vette azt, hogy az új hír,
mellyet hozott, már közönséges. Örömmel telyes, hív Baráti közé ögyelítette magát, kik örömbenn fel-kiáltottak ezen hív Baráttok a' veszedelem közepéből lett
ki-szabadulásánn; tapsolások közt késérték őtet a' szent Hegy felé, és a' leg-szentebb

Tró-

Trónusnak bé-mútatták; akkor edgy édes szózat az arany felhőkből magát ekkép-penn hallattatta.

Istennek szolgálja! Te kötelelségedet meg-tetted. Örömmel szemlélt téged a' Mindenható, hogy annyi fok párt-ütők ellen igazságát egyedül védelmezted. Beszédid élesebbek voltak az ő fegyvereknél; motskos nyelvekkel meg nem akadályoztathattak Téged abbann, hogy az igazságról le-mondanál. Nem igyekeztél egyé-benn, hanem hogy az Úr szemeinek tetsél, nem gondolván semmit azzal, hogy ha az egészsz világ kárhoztat-is; most már könnyebb győzelem várakozik reád: győzedelmedről bizonyos lévén, annak nevébenn, a' kit Te védelmeztél, szállj szembe ellenségeddel: a' reád várakozó dítőség meg-fogja néked jutalmaztatni azokat az utálatokat, mellyeket ki-állottál; eredgy! hajtsd-meg erővel azokat, kik az okoskodás jármát magokról le-rázták, és a' Mefsiást Királyoknak lenni meg-esmérni nem

nem akarják, a' kit tökéletességek tesznek törvényes Királlyá. Mihály! a' Mennyei Ármádának Fejedelme, és Te-is Gábiel a' kinek bátorságod az övével edgyenlő, vezefsétek mind kettenn a' viadalra győzhetetlen Légiómat, Szent Ármádiámat a' verekedésnek rendi szerént; vezefsétek azért és milliomonként, mennyetek edgyenlő számmal ezek ellen a' párt-ütők ellen: használjátok; az emészto lángot, és az öldöklő vasat ne kéméllyétek, és az Égnek széléig üzven őket kergesétek-el az én szent szí-nem előtt, hadd húllyanak-le gyötrelmek helyére a' Poklok öblébe, a' melly el-nyelésekre száját már tátya.

Ekképpen szóllott a' Mennyei Felség. Azonnal a' felhők a' Szent Hegyek homályokkal el-borittatni kezdetek, és a' füstölgesnek fekete zürzavarja meg-szaggatott lángokkal hömpölyögvén, az Istennek meg értt haragját jelentette. Ezekbenn a' rettenetességekben hallatott a' Mindenhatónak harsogó Trombitája; melly jelre az Isten, és a' Mefsiás dolgát védelmező hatalmaságok edgyesítették magokat Mennyei Vezérek alatt, négy-szegű tömött meg-hathat-

tailan Katona falakat formáltak, és fényes légiókat; minden rendeletlenség nélkül mozdulásba tették, edgy olly szépen hangzó hadi mu'sikánál, melly az Örökké való Katonáihoz illendő bátorságot szerezett. Meg-bonthatatlan renddel előre nyomultak. Hijába állanak ellent a' Hegyek, hafzontalan ölelkeznek öfzve a' völgyek: sem erdők, sem vizek rendeket meg-nem bonthattyák. Valami elejebenn áll, azt mind fellyül müllyák, és a' levegő Ég könnyü seregeket segíti, sebefs repüléseknek engedelmeskedvén. Így jöttek a' Madarak repülve külömb külömbféle forbann, midönn az Éden kerte felett meg-jelentek, hogy töled neveket meg-tudhatnák. Így mentek által az Égnek és más Tartományoknak határt nem esmérő részénn, mellyek meszszebb terjedtek-ki, mint sem az egész föld színe, Észak felé húzván magunkat a' láthatár véginn edgy tűz világot vettünk észre, a' melly jobb szárnyától fogva bálí a' verekedésnek formáját egészf ki terjedésbenn mutatta. Midönn közelgettünk volna, láttuk az egészf mezőt számtalan fok buzogányok, és lántsák, ifzonyú fok pa'sok és sisakok büfzke felfékekkel, és

tzifra

tzifra metzfésekkel fogták-el. Meg-esmertük benne a' Sátánnak hatalmas vitézit, a' pártosok azt hitték, hogy még ezenn a' napon meg-vefzik az Örökké való' Hegyét, hízelkedtek magoknak azzal, hogy a' kevély vetélkedő Sántát az Örökké valónak Trónusába ültetik; de az ő fel-tett szándékok hamar el-tűnt. Előzfzör ugyan nekünk is rend kívül valónak látfzott, hogy az Angyaloknak Angyalok ellen kellefsék viaskodni. Edgy felséges Atyának ugyan azon fiai lévén, mind eddig az ideig az öröm, és szeretett Innepeit edgyütt ültük az ő Nevének énekléssel való tífzteletére. De mind a' két részfől ütközetre való Lárma fűjtatván a' békeség el enyészett, és tsak a' dühöfség uralkodott egyedül. A' Párt ütő, arany Pa'fos Kerúbimoktól körül vétetve, fzekeerenn mint edgy Ifen úgy jelent-meg, az utánn fényes Trónusáról le-szállott; mert a' két ármáda közt tsak edgy fzorofs köz vólt már, de annyival inkább retetefebb. Minekelötte öfzve tsaptak volna, a' Sátán arany és gyeántos fgyverével Óriási lépésekkel előre jött, és magát fetét fiók serege előtt mint edgy torony úgy tolyta. *Abdiel* a' leg-hatalmasabb

har-

hartzolóknak edgyike meg-sajdittván, a' bolzsfúságtól el-fogattatott, és magát meg-akarván különböztetni, meg-rettenhetetlen szívét így bátorította.

Oh Egek! vallyon tündökölhetik e ott még-is ennyire a' Mindenhatónak Képe, a' hol a' hit és igazság többé nintsenek? az erő, és hatalom hogy lakhatik ott, a' hol a' Virtus hibázik? avagy nem az erőtelensége társa a' maga meg-hittségnek? győzhetetlennek látszik ő, de engem az Ur védelmez: karjaim a' földhöz fogják verni ezt az árulót, a' kinek beszédét szájam meg-tzáfolta; rézsemre van az igazság, rézsemre lelsz a' győzelem-is.

Ezen szóra *Abdiel* bátorsága fel-lobban, és truttzolván a' pártost, ki a' többől ki-vállalkozott, így szóllittya-meg: vakmerő! imhol halálos napod. Te azt hitted, fenki sem akadályoztathat meg futódobann; azt gondoltad, hogy a' nevedtől való irtózás, avagy kevély beszéd az Örökké-valónak Trónusát meg-rázta. Elzetelen! ki törölted hatalmának emlékezetét elmédből? nem tudod, hogy az csak edgy

fza-

szavával véghetetlen ármádákat szóllitthatki a' femmiből bolondságod büntetésére. De mi szüksége van a' Mindenhatónak erre a' segítségre, ha karjának leg-kissebb mozdulása-is elegendő arra hogy femmivé tételsél, és hogy Légióid a' setébe le-veretessenek. A' Te gyászos példád nem húzott mindnyájunkat utánna. Nézd a' számos Légiókat, kiket a' hit, és a' szeretet a' Mindenhatónak Zászlója alatt meg-tartott. Nézd és refzkefs! Te nem láttad azokat mikor el-pártoltak, mert ezek között csak egyedül én magam tartottam-meg Istenemhez való buzgóságomat, majd meg fogod azt tapasztalni, de késő, hogy az igazság néha a' kevesebb részre hajlik, a' gonofzság pedig a' fokasággal tart.

A' Sátán meg-vető tekintettel így felelt. Réfzedre bódogtalann, rézsemre pedig bolzsfú-állásnak kívánt órájába jöszfz, érdemlett jutalmadat el-venni. Te lészel az első, a' ki azt meg-fogod előzfzör érezni, hogy mennyire mehet fel-ingerlett haragom ereje: Ugy is Te vagy az első, ki motskos nyelveddel vakmerőül ellenébe szegezted magadat az Istenek harmad ré-

R

fzé-

szének, kik öfzve tsatolták magokat julsoknak védelmezésekre. Erezték ők erejeket, ugyan azért szaggatták-el lántzokat, kövesd őket inkább, mintsem a' rajtam tett nyereséggel inkább magadat meg-gazdagítani gondolkozol. Kezem fel-fügefztette tsapásimat, hogy néked felelyek, mivel halgatásom kényeségedet öregbittette volna, most csak azzal felelek: Hajdan azt hittem, hogy az Ég, és a' szabadság az Angyaloknak ugyan azon edgy dolog; de most látom, hogy több része tunyaságból szolgálatra adta magát. Alatson Unepekhez, és énekléshez szokott lelkek látom meg-edgyeztek abba, hogy edgy befíelen járomba körjenek. Imhol vagynak Katonáid az Egeknek bérbe szegődött énekefsei, szabadság ellen fel-fegyverkezett rabok. Itéld-meg hát, hogy valyon mit várhatfz ilyen Katonáidtól, és hogy ha karjaikat karjainkhoz hasonlíthatod e?

Hittúl szakadt, Te el-mellőzöd az igazságot, felele Abdiel haragosonn, Te Isten, mélységből mélységbe fietsz; mert az igazság' ösvénnyétől el-tekeredtél. Te a' szolgálatnak nevezete alatt betstelenítéd Tifz-

tele-

teletünket, mellyel mi az Istennek tartozunk, holott minden arra öfztönöz minket, hogy néki igaz engedelmeiséget mutassunk. Tanúld-meg hogy mi légyen a' szolgálat, ez az, ha ki magát edgy esztelen alá veti, a' kinek Királya ellenn való párt-ütése a' leg-nagyobb büntetést érdemli: ilyen a' tiednek forsok, ők edgy rabnak rabjai, és még-is Te Iftentelenségnek vakságába engedelmeiségünket vádolod. Uralkodj a' Pokolba, nem irigylem néked azt a' gyáfzos birodalmot, nékem edgyetlen edgy Öfztájom az Ég léfzen, ott fogok a' mindenhatónak szolgálni. Vajha örökké meg-érdemelhetném hogy szent parantsolatinak szolgája lehessék, te pedig tudd-meg, hogy a' Pokolba nem Korona hanem lántz várakozik reád. Azomba imhol vagynak a' tífzteletek, mellyeket számódra készítek: Ezzel

Mennykövet szóra karjával, néki huzalkodott Abdiel, és még a' villámlásnál-is sebefebben üti homlokba a' fel-fuvalkodott Angyalt. A' fzem, és a' gondolat, nem járnak ehez hasonló ferénységgel. Pajsának semmi hasznát nem vette a' Sátán, tántor-

R 2

gott,

gott, refzketve hátrált, és térdig a' földbe le-síjedit ifzonyú bugdosási közt izmos buzgannyára támaszkodván, és ezzel mentette ki magát attól a' gyalázattól, hogy egészszenn el nem esett. Illy dühösséggel hordgyák a' föld gyomrába lévő szelek, és vizek, midőn tömlőzből erőszakkal ki-rohantak a' minden fájival edgyütt fel-forgattatott Hegyeket, és erdőket edgyik helyből a' másikba; a' pártosok mennykőtől üttetettnek vélték magokat, refzkettek dühösségekbe, látván leg-vitézebb Bajnokjoknak meg-aláztatását. Mitsoda szomorú jövendülés ez nekik! ellenbenn melly nagy győzedelem mi nekünk: mi az örömök kiabálását zengeztettük, melly edgyfer'smind az ütközetnek jele, és győzedelemnek Pofája volt.

Mihály Angyal Trombitát fúvat, a' Mindenható dítösséget éneklettük; de ellenségink sem dugták őszve kezeket, rettenetes ordítások után azonnal minden felől reánk rohantak, és mindenütt őszve keveredtünk. A' dühösség lántzairól el-szabadult, még-eddig esméretlen rikoltások hallottak az Égbe, az irtóztató háborgás a' fegyvert fegyvereken nagy harfogással

törte

törte őszve, és a' réz szekerek fizikrádzó kerekeikkel bögnék; az ütközet rettenetes. A' lángoló dárdák sűrű repülése rémittő süvöltést téfzen a' levegőbe, és mind a' két ármádát tűzbe borittja. Úgy verekednek edgy mással, mint ha edgy égő padlás alatt vólnának. Az Ég meg-rendült, és ha a' föld már akkor lett volna, egészsz tövéből refzketett volna. Nem-is tsuda? mikor milliomm angyalok fel-búzdúlt haragjokba edgy mással szembe szöktek, még pedig olly angyalok, kik közzül a' legkissebbnek csak játék lett volna a' földet, a' Planétákat minden zürzavarjaival edgyütt a' hátánn el vinni. Mitsoda rettenetességet nem okozott illy számlálhatatlann hartzolók edgy más ellen való dühössége. Talám még születések helyét-is semmivé tették volna, ha az Örökkévaló onnan fejül tüzeket nem mérséklette volna. Minden Légió különösen vétetvén edgy rettenetes nagy Armádához hasonlított, minden Katona edgy nagy vezért mutatott, tudták mindnyáján mikor kell előre nyomúl ni, meg-állani, az ütközetet változtatni, sorjokat ki-szélesíteni, avagy őszve szorítani. Edgy sem akart szaladni, sem hátrálni, semmi olly tsele-

R 3

ke-

kedetet nem lehetett észre venni, melly félelmet mutatott volna; mindenik úgy viselte magát, mintha az ő ereje határozná meg a' ditsőség forsát, a' hír el-fáradna belé; ha mind azokat a' halhatatlann vitézségeket elő akarná számlálni, melyek ezen a' napon történtek. A' verekedés ifzonyú mezőt fogott el, és az ütközetnek formája mindenn szempillantásba változott, majd a' kemény földön gyalog volt a' hartz, majd hatalmas szárnyaikkal magokat fel-emelvén, gyötrötték a' levegő eget, a' melly egészszenn tűzbe borúlt. A' szerentse fokáig edgyenlő volt. A' Sátán hihetetlen nagy erővel mindenütt a' leg-sűrűbb fokaság közt volt, mindenütt ötet láttuk. Részükről Mihály Árkangyal tsak edgy tsapásával-is leg-számosabb feregeit tette femmivé a' Sátánnak; mellyet ez látván oda futott a' veszedelem el-harittására, és vastag széles pa'rsával, mellynek széle gyémántból volt ki-rakva, Mihálynak indúlt. A' nagy Árkangyal mindjárt meg-fzűnt hartzolásitól, és örült; mert ezt vélte, hogy ha a' pártosok fejét meg-győzi; és meg-fogván lántzokba vetheti, azonnal el-múlik az Ég' belső háborúja.

Ezen

Ezen reménységgel tellyes lévén 's a' haragtól-is egészszenn fel-gyúladván így szólt neki:

Részkefs hitetlen, mert minden irtózása ennek a' háborúnak, mellyet Te kezdetél reád és bűnös tárfaidra fog-hárámolni. Hogy merted az Égnek idvességes békefességét meg-haborítani? utálatos átokra méltó, szerzője a' gonofznak, mellyet még a' természet a' Te bűnöd nélkül nem esmérne, miképpen vesztettél Te meg gonofságodnak dögleletes lehelletével annyi millióm lelkeket, kik ez előtt tiszták, és hívek voltak? azomba ne hidd azt, hogy a' Szent nyugodalmat meg-haborítottad; az Ég Tégedet kebeléből ki-okádott. Az Ég idvességnek ülő helye lévén, nem szenvedheti a' gonofságot, erőszakot, és háborút, eredgy hát a' pokolba! ez az átkozott hely a' hitetleneké, lódúlj oda, hogy dühösségeddel magadnak érdemet tsinálj; de addig, míg ez a' bofszú-állásnak kardgya hozzá nem fog büntetefedhez, avagy az Istennek karja rettenetesebb ostonnal ellened ki-kelvén örökre femmivé téfzen. A' Sátán felelt neki. Híszed e hogy ma-

R 4

ga

gavetiségeddel meg-ijesztheted azt, a' ki vágáfodtól nem fél? meg-futamittottál e már valakit vitézim közzül, avagy ha edgynéhányat közzülök le-türköltél, nem de nem meg-mutatták e ismét fel-kelésekkel győzhetetlenségeket? azt gondolod hogy engem könnyebbenn győzől-meg? azt véled hogy tekintetedtől meg-ijedek? tsalatzozol, mi ilyen formán az ütközetet el nem végezzük. Te azt mondod, hogy a' bűn adott nekünk fegyvert kezünkbe; én pedig azt mondom, hogy a' betsület vitt minket erre; ha itt nem uralkodhatunk-is leg-alább lészzen az a' ditsőségünk, hogy itt szabadonn élünk, vagy pedig hogy az Eget meg-terittyük annak a' pokolnak számára, mellyel Te minket annyira fenyegetsz. Szedd öszve minden vitézségedet, és állyon bár Mindenhatód-is melléd még sem félek.

Befzédgyeket el-hagyván, edgymás ellen indultak, és ki-magyarázhatatlan tsatát kezdettek. Még angyali nyelvel is alig lehetne azt elő befzelni, annyival inkább hol találhatnék itt a' földön olly nemes hasonlításokat, hogy ezek által az emberi kép-

ze-

zelődés, éppenn annyira fel-emelkedgyen, a' mennyire az ő hatalmok, és azt megfoghalsa? ha szabad azt mondani: Istenekhez vóltak hasonlók, állásokból, menélekből, termetekből, mozdulásokból, és fegyverekből azt lehetett itélni, hogy ők a' Mennyei nagy birodalomról-is elégségesek vetélkedni, most már sebessen forgatták lán-goló kardgyokat, és azokkal a' levegő Ég-benn rettentő tüzes kanyarításokat tettek. Pai'sok mint két nagy nap edgymással, fénnyekeket közlötték.

Ez a' látás mindent függőbe tartott. Mind a' két ármáda tölle meg-rettent, magát hátra húzta, és úgy várta ezenn szörnyű ütközetnek ki-menetelét; ilyen vólna az irtózás (ha a' nagy dolgokat kitsiny képekbe elő adhatyuk) ha a' természet magába meg-hasonlana, és háború támadna a' tsillagzatok közt. Képzeld hogy nézhetnéd azt, ha két planéták helyekből ki-mozdulván, az Ég közepénn edgymás ellenn rohannának, és háborgó golyóbífsaitkat öszve zürnék zavarnák. Mind ketten edgyszerre fel-emelték karjokat, mellyek csak a' Mindenhatójénál vóltak gyengébbek,

R 5

bek, és úgy készültek edgymáshoz vágni, hogy az által edgyferre végit szakaszák.

Elevenségek, gyorsaságok, magok felalálása edgyenlő vólt; de Mihálynak az Isten edgy olly éles fegyvert adott, mellynek semmi sem álhathott ellent. Ezzel az éles fegyverrel ketté hasítá Mihály a Sátán pántzélját, és oldalánn méjj sebet ejtett. Akkor érzett a Sátán leg-először fájdalmat, és el-fordulván ide 's tova szaladozott rémittő kuntsorgásába. A' vágás halálos lett vólna, ha a' lelkek meg-halhatnának: de a' Mennyei lelkek el-ösztattása alá a' részeknek, nintsenek vettette, mint a' test. Sebjéből edgy olly vékony és emésztiő nedvesség fojt, (62) a' melly éppenn nem olyan vólt mint az emberi vastag vér; fegyverének fénnjét egészszenn meg-homájosította.

Leg-

(62) Milton itt Homérust követte, ki azt írja, hogy Diomedes edgy ütközetenn Trójánál még magokat az Isteneket is meg-sebesítettette, kiknek sebjéből *Ichor* nevezett vér neme fojt ki.

Leg-vitézebb katonái futottak mindjárt fegedelmére, és ötet közre vették, míg a' többiek pa'sokra fel-tévén, az ütközetből szekere felé ki-vitték; ott le-tették, fogait tsikorgatván, a' fájdalom, boszszúság, és gyalázat miatt. Most, most érzette kefer-vesenn, hogy nem hogy a' Mindenhatóhoz vólna hasonló a' mint azzal dítsekedett, de még meg is győzettetett. De tsak hamar meg-gyógyúlt, mert a' lelkeknek minden részekbe van az élet, nem tsak a' belső részeikbe, szívekbe, fejekbe, avagy veséjekbe, mint a' töredékeny emberekbe; ők tsak az Istennek különös parantsolattyából lehetnek semmivé, őket szint úgy meg nem lehet halálofann sebesíteni, mint a' levegő Eget; valóságoknak minden részében, életnek lelkével elevenítettnek; vagyon szívek, fejek, szemek, fülök, értelmek, és közönségessenn minden érzékenységek, és ők kedvek szerént, olyan tagokat, termetet, formát, és ki-terjedést vesznek magokra, a' melly hozzájuk leg-jobban illik; azomba ott-is nevezetes dolgok történtek, a' hol Gábrriel hatalmas vitézivel hartzolt, és Moloknak sűrű katona falai közzé be-tört. Ez a' dühös monárka

az-

azzal fenyegette Gábrielt hogy ötet szekeréhez köti, és úgy fogja hirtelen, sőt még az Örökké-valót-is tsúfolta káromló nyelvvel; de meg-is büntette a' káromlásért, mert főtől fogva övéig ketté hasítva futott-el dirib darab fegyverével, ordítottván a' szörnyű fájdalom és bosszúság miatt. Az ármáda két szárnyán-is Uriel, és Ráfáel törték ellenségek szarvokat. Két remittő nagyságú gyémánt Trónusok, úgy mint Adromekek, és Asmódeus omlottak-le előttök. Ezek a' Mindenhatóval akartak edgyenlők lenni; de bezzeg meg-tanulták büszke gondolatyokat zabolázní; midőn pántzélókonn kereftül rettenetes sebeket kaptak. Abdiel sem kimélte semmit is az hitetlenek feregét: Arielt, Ariokot, és Rámielt meg-győzte. El-nem végezhetném, ha mind elő akarnám hozni azokat a' fok ezer vitézségeket, mellyek halhatatlanságot érdemlenek; de a' bódog angyalok meg-elégedvén Mennyei dítőségekkel, nem vágyódnak az emberek dítseretére. Ellenségeink-is dítseretet érdemlenének ha jobb dologért hartzoltak volna. Ellent állások fellyül múlt mindent, valamit felölle lehetne mondani, mert ezer veszedelmek

köz-

közt-is dítőségre vágyódtak; de mivel büntetésül az élet könyvéből, és a' Szent emlékezetből ki-töröltettek, hadgyuk őket örökös feledékenységbenn. Az erő ha az igazságtól, és egyenefségtől magát el-szakasztja, nem hogy dítseretet, sőt inkább gyalázatot, és kárhoztatást érdemel, hogy-is juthatna dítőségre, midőnn a' hirt és nevet betstelenn módok által keresi?

A' gonosz Angyaloknak leg-nagyobb-vitézi le-veretvén, ármádájok mindenfelé meg-gyengülvén el-kezdett hátrálni. Az egéssz térség töredezett fegyverekkel, szekerekkel, kotsikkal, és edgymásonn fetregő el-esett tájtékozó tüzes lovakkal borítottá volt, csak hamar mindnyájan gyalázatos futásra vetemedtek, az engedetlenségnek bűne őket meg-alatsonyítottá. — A' jó Angyaloknak állapota sokkal különbözött; ők egészségesek, egésszek, mint Mennyei fegyverekkel fegyverkezettek, által hathatatlan Batálionokba nyomúltak előre. Ellenségeinket, ártatlanságokkal meg-győzték. Ők a' munkába fáradhatatlanok, az ütközetbenn meg-febesíthetetlenek voltak, noha

noha réha forjokból az ellenségek ki-
döfték.

Már az éjjel futását el kezdvén, az Égre homályosságot vetett, és tsendésege által halgatásba hozta a' verekedésnek utállatos lármáját, mind a' győzedelmes, mind a' meg-győzöttetett fél ködös sátorok alá magokat el-húzták. Mihály győzedelmes Angyalival a' verekedés helyénn táborozott, és mindenfelé vigyázo Kérubimokat tett-ki ör-állásra. A' Sátán pártosíval edgyütt, a' fetétbe magát el-húzta, ugyan azon éjtszakánn el-üzte az álmod szemeiből, tanátsot tartott, és magát egészszenn el-szánván így kezdett beszélni.

Kedves Tárfaim! bátorságtok mellyet ma mutattatok, győzhetetlenségteknek elég tanúbizonysága. A' szabadság nem elég bér néktek, betsületet, dítsőséget és birodalmat kell nyernetek; ez az, a' mi büszkeségünket tsiklándoztattya. Egészsz nap függőbe tartottátok a' győzedelmet. Ha edgy nap ellent állhattatok mért nem örökké? nagyobb erővel ellenünk a' Mennyei Monárka már nem jöhet, mivel minden

den Légióit táborba küldötte, meg-adtuk e azért magunkat? Ő-is hibázik hát néha, és mi még-is olly ostobák vóltunk, hogy rólla azt hittük, hogy ő a' jövendőt tudgya, és annak ki-menetelét igazgattya. Igaz hogy sebeinkbe szenvedünk; de éppenn ez, hogy a' fájdalmat meg-esmértük, velünk azt meg-is vetteti: annyival-is inkább, mert tapasztallyuk azt, hogy Mennyei valóságunk halálofsann meg-nem sebesíttethetik; hogy az semmi oszlatást sem szenvedhet; és hogy maga magát természeti ereje által ismét fel-állíttya, és sebeiből ki-gyógyíttya? Szerentsétlenségünk tehát nem igen nagy. Talám ha még edgyfzer meg-ütöközünk, erősebb, és meg-edzett fegyvereinkkel fel-állíthatyuk azt az edgyenlőséget, a' mellyet némelly környül-állások el-rontottak; mivel a' mi, és ellenségünk természeti közt semmi különbség nintsenn. Ha valami esméretlenn okból győzedelmeskedtek, igyekezzünk azt meg-tudni; 's kis tapogathattyuk azt: mert világosságunk nem szenvedett semmit, lelkünk most-is éppenn olly épségbe van, mint az ütközet előtt: Le-ült, és Nizrok a' fejedelemség feje állott-fel, repedezett fegyverénn fojt

fojt még a' vér, alig álhatott, és szomoruann így felelt.

Oh Te, ki minket a' rabságból ki-fabadítottál! és a' ki mint Istenégeket vezérelsz, az Égnek szabadon való bírására. Te tudod jól, melly nehéz legyen nekünk ámbár Istenek légyünk, nem edgyenlő fegyverekkel a' fáradhatatlann, és szenvedhetetlen Mennyei feregek ellenn hadakozni: mert mit használ minékünk az hozzá hasonlíthatatlan erő, és vitézség, ha az a' fájdalom által, a' melly mindent megszokott győzni, és még a' leg-erősebb karokat-is el-fárasztja, el-nyomattatik? Ha mi a' gyönyörűségek érzésétől megfosztatnánk-is, talám még-is zúgolódás nélkül folytathatnánk életünket, és meg-is elégedhetnénk az ollyann étellel, mellynek boldogsága leg-alább a' tsendesség volna, de fájdalokat ha szenvedünk, ez által leg-nagyobb szerentsétlenné tétetünk, mert a' fájdalom valóságos nyomorúttakat szokott tenni, ő a' leg-nagyobb gonosz, és ha nagyra megy, minden békeséges türesünket meg-emészti. Ha valaki tehát közölünk ollyan fegyvert tudna fel-

fel-találni, a' melly által még eddig megfelehetetlen ellenséginket, meg-febesíthetővé tehetnénk, avagy a' melly minket mint ők, meg-febesíthetetlenekké tenne, az meg érdemlené háládatosságunkat, és ötlet méltánn úgy nézhetnénk, mint második meg-fabadítónkat.

Meg-mutatom (felele a' Sátán megnyugodt tekintettel és tsendességgel) én néked azt, a' mit te hadakozásunk szerentsés folytatására olly szükségesnek helyesenn állítasz. Kitsoda az közölünk, ki Mennyei világunknak fényes színét látván, ezt a' széles térséget plántákkal, ambrózia virágokkal, arannyal és gyöngyökkel fel-ékesítve; mitsoda szem mondom az, melly ezeket túl meg-futván el-nem hiteti magával azt, hogy ezeknek lelkes, és tűzi részetskéből öszve tsinált eredetek a' Chaos öblébe légyenek el-rejtve? Az ő fetétes keblébe vagynak ezeknek rendetlen magvai el-temetve mind addig, míg a' mennyei sugárok által meg-nem illetetnek és mérsékeltenek. Akkor burkokkal ki-búvnak, és magokat a' napnak egész fényekbe mutatják, a' méjjeség

ségnek gyomra segedelmünk leszfz nekünk, öldöklő sferfzámunknak el- készítésében, hofzfzú értz darabokat húzunk-ki belölle, 's fúrjuk-ki a' sferént a' mint a' szükség fogja kívánni. A' vastagabb végénn fúrt kis lyukatskánn a' tűz belé hat. Azonnal az a' mesterség magát nagy erővel, és dörgéssel ki-szélesittvén ellenségeink ellenn olly veszedelmes darabokat szór, melly mindent valamit tsak elől talál, öfzve tör, ront. Midönn ellenségeink ezt az ellene álhatatlan laptázást látták, azt fogják hinni, hogy mí a' mennyköveket szórónak kezéből fegyverét ki-vették. Nem telik hofzfzas munkába, hólnap viradtára ké-szenn fog-lenni; nyugtatsátok-meg magatokat, üzzetek-el minden félelmet. Ha edgy-be kaptsollyátok magatokat, nints semmi nehézség, és annyival kevésbé leszfz okunk a' kétségsbe esésre.

A' Sátánnak beszédgye őket meg-örvendeztette, és reménységeket újította. Az új találmányt mindenik tsudálta; mindenik bámúlt azon, hogy ennek dítsőséget más, nem pedig ő nyerte-el; mert minekutánna a' Sátán erről való gondolatit közönséges-
sé

sé tette, igen könnyűnek látszot az, de az előtt meg-győzhetetlen nehézségeket találtak volna benne.

Azomba óh embereknek első Attya! Talám a' következő időkbe ha a' gonosz el-árad, a' Te maradékid közzül-is találkozhatnak olly sferentsétlen okofságú, vagy az ördögtől sugároltatott emberek, a' kik bűnök büntetésére hasonló oífort fognak ki-gondolni, midönn a' hadakozást mindenkor kedvellő emberek, edgy-mást fel-fogják keresni, azért hogy magokat semmivé tegyék. Ki-menvén a' tanátsból repültek a' dologra; haszontalan beszéddel edgyik sem töltötte idejét, számlálhatatlan kezek nagy serénységgel áfák az Égbe a' mély-séges Vermeket. Tsak hamar meg-látták a' természet egészfsz belső részét, meg-es-mérték benne a' minden dolgoknak formátlan jövését. Némellyek Salétromból, és kénköből rakásokat tsinálnak: a' mellyeket oíztánn öfzve házassittanak; azokat ismét mesterséggel öfzve gyúrák, és belölle apró fekete magotskákat tsinálnak, és tárházakba teszik; a' többek az Értznek, és kőnek, el-rejtett ereibenn kereskednek,
S 2 mert

mert tudd-meg azt Ádám, hogy az Égi földnek belső része, tsak nem hasonló a' te földedhez. Némellyek olly golyóbisok és szerfzámok készítésében foglalatoskodnak, mellyek a' veszedelmet, és irtózást szárnyakonn hordozzák. Némellyek tüzes kanótzokat készítenek, mellyek rettenetes dolgokat okoznak, hogy ha új találmányokat azokkal megilletik. Illy móddal még nap fel-jötte előtt senkitől észre nem vétetvén munkájokat, titkonn Éjtszaka elvégezték, és mesterséges tsinálmányokat el-rendelték.

Mihelyt a' piros hajnal az Égenn magát meg-mutatta, a' győzedelmes Angyalok fel-költek a' Trombita harfogására, a' menyei katonaság tsoportra verte magát arannyal, és drága kövekkel tündöklő fegyvereivel. Némellyek mint könnyű hufzárók, a' Hegyek tetejéről, hol már a' nap sütni kezdett, néznek körös körül, és olztánn el-távoznak, hogy ellenségeknek mozdulásokat, állásokat, vagy sántzait meg-visgállyák. Hamar észre vették, hogy a' Sátán Armádájánn lobogó zászlókkal tsupánn tsak edgy irtóztató testbe tolódik
elő

elő lafsú lépésekkel, mellyre a' Kerubimok közzül leg-frissebb Zafiel hirtelenn vízfzátért, és a' levegő égbe kiáltott. Fegyverbe vitézek, fegyverbe! Ellenségünk kit még meszszire gondoltunk lenni nyakunkon van, ma nem kell őket meszsze keresnünk, sem az el-fáradásig üznünk, jönnek mint a' sűrű felhő. Magok vifelete el-fzánást ugyan, de annyival inkább nagyobb bátorságot mutat: Tegyétek-fel sisaktokat, öltözzetek vasaitokba, paizsokkal fedjétek-bé magatokat! ez a' Nap haragnak és irtózásnak napja; így szolliottotta-meg őket hogy vigyázzanak; de már akkor egészszenn készenn vóltak, és magokat formálták.

A' Verekedésnek rendibenn fegyvereiket vállokra tévén el-indútlak, ellenségeink közelgettek, sűrű sereggel környül vétetett ágyúikat lopva magok után húzván, tsak akkor vettük észre, mikor a' Sátán, serege előtt meg-jelent, és parantsolt. Abba a' szempillantásba az egész Armáda két felé nyílik, mí edgy idegen, és új dolgott láttunk, úgy mint három sorba kerekekre rakott olzlopokat, úgy
S 3 mint

mint az erdőkbe le-vágatott tser-fáknak el-fürészelt törsokei, minekutánna gallyaitól meg-fosztattak, mindeniknek a' véginél edgy Serafim állott tüzes kanóttzal; nem tudtuk mire vélni a' dolgot; de tsak hamar meg-tapaszaltuk azután. A' Serafim Pattantyúfok fel-emelték kanótzos páltzáts-kájokat, igen gyengénn hozzá értették azt az Ágyúnak gyújtó lyukához. Abba a' szempillantásba az egész Eg tűzbe látszott, és a' füst, melyet ottromba szájánn okádott, homályoságot okozott. Rettentes bögéffel okádták a' mennyköveket, és dörgést.

A' győzedelmes Armáda nem állhatott ellent ennek az újj nemű ütközetnek, a' rend és sor meg-bomlott: azok a' Vitézek, kik külbenn, mint a' kösziklák olly erőfsek voltak, nem szenvedhették az Ágyúkat, fegyverekkel nem tudván mit tenni, ezenként hullottak Angyalok, Arkangyalok, — ha a' fegyvereket el-hajigálták volna, könnyen meg-szabadíthatták volna magokat, természeti könnyüségek által, de itt el-kerülhetetlenül ki-voltak a' golyóbisoknak tétetve, és látták, hogy gyalá-

lázatos rendetlenségbe jöttek. Mit vólt mit tenni! ha el-széledtek, és úgy futottak, rútúl hullottak, és tsúfosan nevettek ki ellenségeiktől. Ha ki-állották az első tüzet, azonnal ismét más Serafimok jelentek - meg, 's úgy lövöldöztek ránk mint az elsők, azonba inkább szerették sorjok meg-bomlását, mint sem a' futást. Látván azt a' Sátán, hogy mitsoda állapotba vólnánk, bennünket ki-nevetve Serégihez így szóllott:

Barátim! vallyon miért nem közzelítenek felénk a' mi kevésy ellenségeink? Eleinte nagy bátorsággal rohantak reánk, most pedig hogy jobbann lehető el-fogadásáfkora magunkat nekik egészszenn ki-nyíffuk, egész belső körülállásainkat fel-fedezzük, azomba békefsséggel-is meg-kinállyuk, mert mit tehetünk már egyebet (akkor változtattyák szándékokat, hátrálnak, és katskaringókat járnak, mintha tántzolni akarnának: Nem látom helyesnek hogy most tántzollyanak, de talám a' meg-kinált békefsség okozza nekik ezt az örömet. El-híszem. Kínállyuk-meg még másodszor-

is őket vele, talám az által meg-határoz-
zák magokat.

Beliál szinte ilyen nevetséges hangon
felelt neki: Generálifom! a' békeférségnek
punctumai mellyeket nekik által küldöt-
tünk igen terhessek, nehéz értelműek, és
olly erővel mutattassuk-bé nekik, hogy
őket egészlenn meg-hökköltetsék, láttyuk
hogy mint bajoskodnak mindnyájánn velek
és fokban meg-is bódúltak miattok. Az-is
a' ki őket jól fogadta, valójába nem ér-
tette igazánn; de semmi, mert ha nem
értik-is, leg-alább nekünk azt a' hasznot
teszik, hogy ellenségünk szándékát velünk
meg-esmértetik. Magok közt tsúfoltak
bennünket, és szerentséjektől meg-része-
gedvén, igen kezdték a' markokat köp-
ni, az örökké való hatalomságot fel sem
vették. Menyörgése most nekik kitsiny
dolognak tetszett, azt hitték, hogy már
ők az Istenhez hasonlók, és új ágyúikkal
magokat győzhetetleneknek tartván, meg-
vetéssel beszéltek az Istennek mennykövei
felől, és Ármádájáról.

A'

A' nem fokáig tartó zürzavarba, az
harag lelkesített bennünket, és fegyvert
tudott találni meg-aláztatására. Edgy
szempillantásba (ilyen az Angyalok ere-
jek, és felsőségek) el-hajítottuk fegyvere-
inket, és mint a' villamlás futottunk a' he-
gyeknek — az égbe-is vagynak hegyek
és völgyek — ki-téptük szaggattuk azo-
kat, erőszak tételinknek enged minden,
vizek, erdők, és kösziklák üstököknél
fogva hurizoltattak. A' pártos lelkek,
(gondolhadd magadba-is) tsudálkozással,
és irtózással tölték-el, mikor az irtóztató
nagy hegyeket látták ágyúikra hullani;
bátorságok benne meg-fagyott; erejek a'
köszikláktól el-temettetett, magok-is ret-
tenetes hegyeknek darabjaitól nyomattat-
tak; egészsz légiónként hullottak; fegyve-
rek állapottyokat még kegyetlenebbé tet-
te, mivel szabadonn vélek nem bánhattak;
haragjokba rettenetes ordítást követtek-
el: ilyen vólt ezen Lelkeknek forsa, a'
kik hajdan tiszták, és könnyűek voltak —
most pedig a' büntől meg-terheltettek: —
Ők-is követték példánkat, és kösziklával
hajgáltak ellenünk! a' levegő égbe álló és
repdeső kösziklák rettenetességgel ütköz-

S 5

tek

tek edgymásba: darabjai mint az első hűl-
lottak a' két Armádákra, rettenetes zúgás
hallatott; minden másféle hadakozás eh-
hez képeest csak olyan, mint mikor a'
közép közönséges mulattságokba tántzol;
ezenn ütközetbe edgyik zürzavar a' má-
sikát váltotta-fel.

Ezenn naponn az Ég egészszenn le-hűl-
lott volna, ha a' Mindenható, ki minden
dolgoknak ki-menetelét meg-fontollya, a'
mennyei meg-bánthatatlan Szentek szent-
tyébe ülven a' veszedelmet el-nem harit-
totta volna. Meg-engedte ő ezt a' lármát;
hogy a' Fija Attyának fel-tett szandéka
szerént annyival-is inkább meg-dítsöittessen.
Az Atya tehát a' bolzfű-állást a' fíjára
bizza; és kész lévén az egészsz hatalom
ki-nyilatkoztatására, mellyet fíjának által
adott így szollott: Fijam, dítsöségemnek
fojamattya! ábrázatodonn tündöklík Isten-
ségemnek valósága, melly különbenn lát-
hatatlan! végezéseimnek véghez vivője! se-
gittsd az egészsz erőt! két napok — a' mint
az Égbe a' napokat mérik, — már el-
múltak, miölta Mihály Légiójjival a' Pár-
tosok meg-zabolázására indúlt: rettenetes
völt

völt az ütközet, annak is kell lenni, mikor
két ilyen Armáda szembe szökik, tulaj-
don erejekre botsátottam őket. Tudod
hogy Teremtétek által az igaz Angyalok-
kal edgyenlökké tétettek, és hogy csak a'
bűn tett köztök külömbséget; de ez a' kü-
lömbség nem eléggé érezhető. Az én íté-
letem még ki nem nyilatkoztatta magát;
tehát ők örökké verekednének, és ütkö-
zeteknek vége nem lenne, mind a' két
részről erejek, és bátorságok probáját ki-
nyilatkoztatták, dühöségek fegyver gya-
nánt hegyeket adott kezekbe. A' vízfza
vonás el-forgatta az Égnek színét, és a'
természetet veszedelembe hozta; két nap
múlt-el, — a' harmadik néked van szen-
telve, ez lészén viadalmaznak napja.
Igen meszfe engedtem ellenséged dühösé-
gét hatni, hogy győzedelmed annyival ne-
mesebb légyen: rajtad áll ezenn háború-
nak végre hajtása. Által erefztem néked
Isteni hatalmammat. Az Egek, és Poklok
meg-fogják esmérni, hogy Te hozzád ha-
sonló nintsenn, és hogy meg-érdemled azt
az Országot, mellyet magadnak örökül,
és Szent fel-kenetésed által szerzettél.
Eredgy tehát, mutasd magadat leg-hatalma-
sabb-

labbnak Atyád hatalmába. Ülly fzeke-
re, igazgasd sebes kerekeit, mellyek az
Égnek színét meg-refzkettetik: használd
kézíveimet, mennyköveimet, és dörgései-
met, ragadd ellenek fegyvereimet; kösd
övedre kardomat, üldözd a' fetétségnek
fijait, hányd-le őket a' leg-mélyebb Pok-
lokra; hadd tanulják-meg mi légyen az
Istent, Mefsiást, az Úrnak fel-kenttyét meg-
vetni. Ezenn szókra sугáriveral Krifusát
bé-töltötte, kinek tekintete Attyának tö-
kéletes sугárit bé-szívta; 's annak valósá-
gos mását mutatta.

A' Fijú ezek után így szóllott. Atyám
ki leg-első, leg-felségebb, és leg-nagyobb
vagy, mindenkor fjadnak ditsőségenn gon-
dolkozol! annál többel tartozom tenéked,
minden ditsőségemet, fel-magafztalásomat
akaratod tellyesítésébe fogom helyheztet-
ni; el-vészem tehát a' Királyi páltzát,
mellyet Te nékem adsz, és vízfza fogom
azt nagyobb gyönyörűséggel adni midönn
az időnek tellyeségébe Te minden léfel
mindenekbe. Akkor örökre fogok veled
edgyefittetni, és mind azok-is kiket te sze-
retsz, én velem edgyesittetni fognak; mert
gyü-

gyüölöm azokat, kiket te gyüölfsz, és a'
félelmet, melly előtted jár, magamra fel-
vehetem; valamint kegyelmeddel fel-ru-
háztál. Én képed vagyok mindenbe; ha-
talmaddal meg-fogom az Eget tisztítani
ezenn pártofoktól: le-fogom őket hajigál-
ni, a' nékik kézfittett fetét tömlötzbe, hol
a' fetétségnek lántzai vagynak, és az a'
féreg melly soha meg-nem hal. Majd ak-
kor fogják érezni, mire légyenek azok
kárhoztatva, kik azonn engedelmeiség alól
magokat ki-húzzák, mellyel néked tartoz-
nak. A' te szenttyeid pedig szent hegye-
det körül fogják venni, és az el-választat-
tak el-válván a' tisztátalanoktól, örökké
való énekeket fognak fel-magafztalásodra
énekelni. Az én szavam-is a' többekével
edgyütt zengedezni-fog.

Ezeket mondotta, 's Királyi páltzájára
hajolván ditsőséges helyéről a' minden-
ható jobbja mellől fel-állott. A' párt-ütés-
től fogva az harmadik hajnal tetfzett már
az égenn, a' mindenhatónak szekere, mint
a' szélvész úgy indúlt-el lángoktól környül
vétetve, a' kerekék az élet lelkétől élezt-
tetvén magoktól forogtak. A' kerekéket
négy

négy Kerubimokhoz hasonló képek késérték; mindeniknek négy ábrázattya volt, testek és szárnyak számtalann színekkel volt bé-hintve. A' Beryllus színű kerekék-is teli voltak szikrázó szemekkel, ezek felett látszatott edgy Krifály Ég, és ezenn fellyül edgy Zafir trónus szivárványi színekkel.

Fényes szekere fel-ült, a' győzelem fas szárnyakkal jobbról mellette volt, kéz íve, és hármass mennekövekkel töltött tegze oldalán függöt, körülötte lángok, és füst fellegei rettenetes kanyargásokat tettek, melyek magokból a' villámáshoz hasonló fényességjeket edgymás után szünetlenül szórták — tíz ezer szentektől kísértetve előre mégyen. Edgy különös fényesség még meszfziről közelgetését jelentette. Jobbról, és balról tíz ezer Isten szekerei mutatták magokat. Illyen udvarnak közepébe a' kerubimok szárnyánn vitetvén a' levegő eget hasítottta. A' krifály Égenn fel-emeli dítsőséges zafir trónusának ki-terjedt tüze a' szemeket meg-vakítottta, és az Isteniai azonnal reá esmértek. Reménytelen öröm fogta-el őket, midönn

a'

a' Mefsiásnak nagy zászlóját lobogni látták. — Mihály a' hív légiókat parantsolattya alá eresztte, az ármáda két szárnya öszve gyűl kapitánnyok alá. Útтыokat az Isteni hatalom készítettette előre — Parantsolattyára a' ki-nyűtt hegyek, ismét helyekre állottak, mihelyt szavát hallották, mindgyárt engedelmeskedtek, és meg-indultak. Az ég szokott ábrázattyaiba öltözött, a' hegyek, és völgyek új virágokkal díszeskedtek. Ezt a' tsudát szerentsétlen ellenségei látták, 's még sem fogott rajtok semmit; ismét öszve állottak verekedni, és szabadulásokat a' kétségbe esésbenn keresték. Ki hihetné azt-el, hogy a' menyei lelkek annyira meg-vakúlhassanak? de hol van az a' tsuda, a' melly a' kevély lelkeket és meg-keményedett szíveket meg-győzze, és helyre hozza? —

Ez a' tsudálatos látás, a' mellyre magokba kellett volna nekik szállani; sokkal inkább öregbítettte írigységeket, és gyűlölségeket, a' fel-magafztaltatásnak ugyan azon graditsára vagyván, nagy dühösséggel verekedni elő állottak: erejekbe és hadi mesterségekbe bízván; azt végezték,

ték, hogy az Istent, és Messiást meg-győ-zék, és inkább örökre vesztzenek-el, mint sem gyalázatosnani hátat vessenek. Éppenn készültek már minden erejeket öszve szedni, mikor az Isten fija így szólott: maradvatok helyetekenn, ne bontsátok-meg fényes rendeteket, szentek maradvatok velem, 's értem fel-fegyverkezett Angyalok ma nyugodgyátok-ki magatokat! Vitézi tselekedetetek elég próbáját adta hűségteknek. Bátorságtok, mellyel az Úrnak igaz ügyét védelmeztétek, szemei előtt kedves volt, tölle vett ajándékitokat jól fordítottátok részére; az Úr tett titeket győzhetetlenné; de ennek az átkozott seregnek büntetése másra bízott: a' borsfű-állás az Istent illeti, vagy pedig azt a' kire Isten bizza. Nem szükség ma a' fokaság; csak figyelmezzetek, majd meg-láttjátok miképpenn fogom én szórni ezekre az Istentelenekre az Istennek haragját. Nem ti veletek van ügyök, egyedül én vagyok irigységjeknek tárgyúl ki-téve, én reám haragúznak csak, mivel a' mennyei Atya meg-tisztelni méltóztatott. Az Atya-is azért reám bizván büntetések, majd meg-fogják kívánságok szerént tapasztalni,

ni, ki a' leg-erősebb, ök-e mindnyájan ez ellenn, vagy én egyedül mindnyájok ellenn? ök csak erejektől függesztenek-fel mindent; annál nagyobb erőt, sem felsőséget nem esmérnek, meg-engedem tehát nekik azt az edgyet, hogy az erőt velem disputállják.

Ezeket végezvén fegyverét a' remülés kezéből ki-ragadgya, kemény tekintettel reá nézhetetlenné tette ábrázattyát, haragja ki-ömlött! Ellenségei eleibe állott, azonnal a' négy késérő képek tsillagos szárnyaikat ki-terjesztvén, edgy olly árnyékot tsináltak, melly meszfziről-is rettentett. Szekerének kerekei pedig olyan harfogással zúgtak, mint edgy rohanó víz, vagy edgy nagy tábori sereg. Az Istennek fija rettentő, mint az éjtszaka, úgy rohan hitetlen ellensége ellenn, lángoló szekerei az egész Menny - Országot edgyik szélétől fogva a' máligig meg-rázták, minden refzetett, az Örökké való Trónusánn kívül. Csak hamar el-érte a' pártosokat, kezébe tartotta mennyköveit, 's ezekkel utat nyitván, a' pártosokat halálosonn sebhette. Ellenségi úgy el-szörnyűködtek,

T

hogy

hogy veszedelmekről nem hogy gondolkoztak volna, sőt még fegyverek-is kihullottak kezekből.

Imé már győzedelmeskedik; megyen, és a' győzelem vezeti: úttába tapossa a' temérdek sisakokat, paisokat, és a' serafimoknak makats fejeket, a' kik még a' hegyeknek-is rimázkodtak, hogy borítsák-el, nem lévén semmi menedék helyek. Hasonlókép szórták a' tüzes nyilakat mindenfelől ama nagy lelkek, kik szárnyokról, és szemekről nevezetefek voltak; az eleven kerekekből, mellyek hasonlóúl számtalan szemekkel voltak megpakva, emészto tűz jött-ki, edgy lélek igazgatta őket, minden szem villámással fénylett, és rettenetes lángokat lövöldözött az el-kárhozott lelkekre.

A' pártosok természeti eleveniségektől megfosztattak, bádgyadtak szorongatásba, és bátorság nélkül voltak szélllyel szóratatásokba. Mind az által az Isten Fija egészsz hatalmával nem élt ezenn a' naponn, mennyköveit felényire tartóztatta: nem volt szándéka a' Pártosokat egészszenn el-

tő-

törölni; hanem előlle elűzni. Erőt adott ellenségének a' szaladásra, és úgy hajtotta őket maga előtt, mint valamelly gyáva meg-rémült állatoknak nyájját. A' mennydörgés, félelem, és a' fúriák az Egek szélire kísérték. Az ég maga magát vízfzáz hűzta, ketté nyílt; és meg-mutatta nekik a' rettenetes poklot, Mikor ezt meg-látták, az irtózástól hátra vonódtak; a' hátulsó nagyobb kintől ismét előre löketvén az ég székirül le-hullottak. Az Örökké való haragja kísérté a' mélység széléig, melly őket kebelébe is fogadta. A' pokol hallotta ennek rettenetes lármáját, látta az égnek veszedelmét feje felett függeni, meg rémült, és el-akart szökni, de az örök igazság, igen méjjen meg-vetette fekete fundamentomát, és erős lántzokkal kötözte-meg. Kilentz napig mindég hullottak. A' zavarodásba jött Chaos ezenn ordított, és tízfzer rettenetesebb hánykodását érzette abba a' szempillantásba, mikor a' le-hullottakat kegyetlen országánn keresztül kalimpázni látta. A' zürzavar olly rettenetes, hogy a' Chaosnak magának sem tetfzett, ámbár ő egyebet zürzavarnál nem szeret. Az ölthatatlan tűz-

T 2

zel

zel égő pokol, ez a' szomorúságoknak, és kínoknak háza, száját el-tátva őket befalta, és annakutánna magát reájok zárta. Az ég a' pártofoktól meg-szabadittatván örvendezett, és örömébe csak hamar helyre hozta meg-repedezett falait.

Ellenségeit meg-győzvén, a' Mesiás győzedelmi pompával szekerébe vízfzajött. A' szentek kik mély hallgatásba szemlélték hatalmát, eleibe mentek örömek kiáltásával, pálma ágokat hordoztak kezekbe, minden dítső kar győzedelmét hirdette, ki-kiáltották edgyenlő akarattal mindnyájan ezt a' felséges győzedelmeskedőt Fijúnak, örökösnek, és az egézfz minden Urának, és birodalma alá eresztvén magokat hirdették, hogy ő az uralkodásra méltó.

Örömnek kiabálási közt győzedelmi pompával jár az Égnek közepénn, Attyának Szent Palotájába mégyen, és annak jobbára ülvén a' Trónusnak, és Dítsőségek birtokába megyen, melly az Istenségek igaz ofztálya.

Imé

Imé Ádám! hogy kedvedet töltsen, és néked az el-múltnak példája letzke gyanánt szolgályn, a' Mennyei dolgokat a' földiekhez hasonlítván, meg-mondottam azokat a' titkokat, mellyek az emberek előtt örökre el-rejtettek vólna. Most már meg hallottad az Angyalok közt való vízfza vonást, és hadakozást, tudod irtóztató eseteket azoknak a' fel-fuvalkodottaknak, kik a' fetétség Fejedelmével el-pártoltak. Ugyan ezen Sátán a' te romlásodra-is igyekezik, engedelmeiségedtől el-akar téríteni abból a' tzélből, hogy te-is bódogságotól meg-fosztas, és az ő kínnyaiba részesüly. Magát vigasztalni hízi azzal, ha rajtad azért boszfzút-áll, kinek te képe vagy. Ugy vélekedik, hogy ha Tégedet szterentsétlen társává tehetne, azzal a' Mindenhatót meg-szomorittaná. De te ne halgafs tsábító beszédgyére.

Emlékeztess gyakrann társadat arra, a' mivel tartozik a' Mindenhatónak; az ő neme gyengébb; néki szükség a' segítség; soha se felejtkezzél arról, a' mit most hallottál. Eléggé érezheted ezenn rettenetes példába, millyen jutalma szokott lenni az

T 3

en-

engedetlenségnek. Az Angyalok el-estek,
kik meg-tarthatták volna bődögságokat,
emlékezz-meg forfokról, és fély őket kö-
vetni.

Vége az Hatodik Könyvnek.

AZ ELVESZTETT
PARADITSOM
HETEDIK KÖNYV.

RÖVID SUMMÁJA.

Ráfael az Adám kérésére meg-magyarázza,
hogy miképpena, és miért teremtetett a' Vi-
lág. Meg-mondya neki, hogy minekutána az Isten
a' Sátánt Angyalival edgyütt az Égből ki-űtközte,
szándékozott más Világot, és Teremtéseket terem-
teni, hogy abba lakozzanak. Fiját ezenn hat napi
munkának teljesítésére számos Angyali sereggel
el-küldi. A' mennyei Lelkek énekekkel dítserik a'
Teremtést, és vissza térnek az Égbe.

Szállj-le az Örökké valónak dítsőséges
Lak-hellyéből *Uránia* (63) tégedet ezen
név alatt segittségre lehet hívni Músa! ki-
nek lőteni szava még azokonn a' felhő-
könn-is túl ragadott, a' hova a' szárnyas
Pegazus fel nem hat. Meg-tudlak én kü-
lömböztetni Párnafusznak képzelt Leányi-
tól; nem vagy te a' vén Olympus tetejé-
hez a' többivel ragadva; hanem az Égbe
vévén születésedet, még minek előtte az
Hegyek lettek, és a' folyó vizek folyini
kezdettek; már az örök böltseséggel ural-
kodtál; éltél ezzel a' mindenható Atyá-
nak jelenlétébenn, gyönyörködven Men-
nyei éneklésedbenn. Te általad, noha föl-
di Teremtés légyek is, el-ragadtatván bé-
hatottam bátrann az Égek Egébe, és tiszta
Levegőt szívtam; a' mellyet te mérsékel-
tél. Segített engemet ez után-is, és hozz-
vifszta született földemre, ne hogy a' Bel-
lerofon sorsára jutván, még ő nálla-is az
ma-

(63) Az Ég vizsgálás műzsája.

magasabbról esvén-le, életem több részét
az Alciai mezőkbe bújdosva, és kétsésgbe
esésbe töltsem.

Pályámnak felére el-érkeztem, de ha
ennek a' szoros világnak kerületébe mara-
dok, a' mellyet a' Nap meg-kerül; nem
szerentséltetvén magamat többé a' Pólu-
sonn fel emelni, jobbann fogom szavamnak
hangzását hallatni. Igaz ugyan hogy sze-
rentsétlen napokbann kell énekelnem, ah
roszsz időkbe! és rágalmazó nyelvek köz-
zé jutottam! letéttség, és fényezető magá-
nokság vett körül. De tsak ugyan még
sem vagyok egészfzenn magamra hagyva;
ha Te meg-látogatfz, mikor az Ég barna
palástyát el-teritti, vagy mikor az hajnal
a' nap fel-költét test-színnel festi. Lel-
kesítsd *Uránia* éneklésemet, hogy az a'
nemesebbeknek tetszhessen, akármelly ke-
vesenn légyenek-is azok! de távoztasd-el
Bakhus, és eszelős gyermekinek virnyi-
kolását, a' kikből az a' bódúlt sereg szár-
mazott, melly a' Trátziai énekest Radapé
hegyénn széllyel szaggatta, mikor még az
erdők, és köfzicklák-is gyönyöröséges éne-
két halgatták; míg hárfája, és éneke zen-

gedezése a' dühös seregnek lármás rikól-
tása miatt el-halt, és óh! még Kalliópe
sem tarthatta meg fiját. Nem így fogod
Te azt segíteni ki segedelmére hiv! Te
az Örökké valónak folyamattya vagy,
amaz pedig csak álom mese volt.

Befzéld-el Isten Afzszony! mi történt
azután, mikor ama nyájas Árk-Angyal
Ráfael Ádámot intette, hogy hívenn ma-
radgyon, és az Ördögnek rettenetes forsá-
ba ne részesüllyön; minekutánna elfé-
adta, hogy mitsoda veszedelembe forog;
és hogy a' Paraditsomból minden maradé-
kival ki-rekefztetik; ha a' tilalommal nem
gondolván vakmerőnn nyúl a' meg-tiltott
fához, meg-vetvén ezt a' könnyű paran-
tsolatot, akkor kivált mikor mindenek
bővségébenn van.

Illyen idegen, és nagy tárgyak első
Atyánkat, mély gondolkodásba ejtették;
nem hitte hogy az Égbe a' Békefű Iste-
ne mellett, a' meg-bóldogulás közepénn
írigység, hadakozás, és rendetlenség tör-
ténne; de csak hamar meg-tapasztalta,
hogy a' gonosznak, melly magával hor-
doz-

dozza a' bóldogsággal öszve nem férkez-
hető természetet, ettől el-kell szakadni,
és ennek szerzőjéhez vizsgálza kell térni;
valamint a' folyó vizek, mikor a' szél
forrásokra vizsgálza veri. Azért-is Ádám
szívébe származott kétséget el-széleszt-
vén, tovább már nem áthatott ellent,
azonn dűséretné méltó szándéknak, melly
szerént mindent meg-akart tudni, a' mi
ötet, közelebből érdekelheti: hogy kez-
dődött ez az Égből, és Földből álló Vi-
lág? mikor? mitsoda okért? és miből for-
máltatott mind az, valami ő előtte az
Éden Kertyébe, és azonn kívül találtatik?
Valamint ha ki száraz torkát csak kevés-
sé áztathatván-meg, ha a' tsergedező pa-
takra néz, ismét szomjúságát meg-újjúl-
ni érzi; színt ollyan nagy kívánsággal szól-
lott Ádám ismét Mennyei vendégéhez.

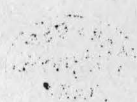
Az Istennek jósága gyarlóságunkat meg-
szánván, a' magas Égből Te küldettél,
hogy minket ollyan nagy dolgokra ta-
nits, mellyeket bőltséfséged nélkül soha
sem tudtunk volna, soha sem hálálhattuk-
meg eléggé ezt a' kegyes Isteni gondvise-
lést. Intését áthatatos magunk el-tökélle-
sé-

sével veszfzük, leg-szentebb akarattyának meg-másolhatatlan bé-tellegesítésére melly az Embernek utolsó vége. De mivel sze- meinket fel-kívánod nyitni, méltóztatsál most edgy kevésé lejjebb ereszkedni: be- széld elő minékünk azt, a' mit nekünk tudni, talám nem volna haszontalann: a' magos, és töllünk olly távól lévő égnek teremését, számlálhatatlan tsillagokkal, és bújdosó tüzekkel ékesítve: és ennek a' körüllöttünk ki-terjedt valóságnak a' Le- vegő-Égnek kezdetét, a' melly formál vagy bé-tölt minden üreget, és a' földnek golyóbisát meg-öleli. Mondd-meg nekünk mitsoda ok indította a' Teremtőt Szent veszteglésébe, hogy a' Chaosba olly ké- sönn építsen, és mennyi időre ment a' dolog véghez: fedezd-fel ezeket a' titko- kat, ha ugyan nintsenek meg-tiltva, nem kívánok birodalmaknak titkaiba be-eresz- kedni; tsak azért ohajtanánk világositta- tásunkat, hogy ez által a' Teremtőnek, a' ki ennyi tsudára méltó dolgokat teremtett, hatalmát, és jóságát annyival nagyobb méltósággal fel-magasztalnánk.

A' napnak nagy fáklyája, nem fogja még olly hamar futását végezni: Felséges beszédedtől meg-ígéztetvén, fel-fogja azt függeszteni, hogy tőled származását 's ere- detét meg-érthesse: avagy ha a' nap, és hőlöd futásokat nem késleltetnék, az éjt- szaka el-fogja magával a' halgatást hozni; még az álom-is ébren fog lenni figyelme- tes hallgatásodra. A' te beszéded ötet ve- lünk el-felejteti, és távól léttét addig, míg veled léfszünk nem-is fogjuk érezni. Ádám így esdedzett vendéginek; a' mennyei szol- ga így felelt:

Avagy az Angyalok, és Serafimok ele- gendők-e a' Mindenhatónak miveit el- számlálni? avagy meg-foghattya-e ezt az emberi elme? azomba nem fogok te töl- led semmit-is azokból el-rejteni, a' mel- lyeket szabadonn halhatfz, igazság hogy te azt tudni kívánod, a' mi által az Örökké valónak szeretetére fel-indittatol, és a' mi bódogságodat segitti. Parantsolatom va- gyon a' magas Égből, hogy kívánságod- nak eleget tégyek, edgy bizonyos tzik- kelyt ki-vévén, elégedgy-meg azzal, a' mit néked fel-fogok fedezni, és ingyenn se re- ménnyld,

ményld, hogy kérdezősködésed által azokat a' titkokat meg-tudd, a' mellyeket a' láthatatlan Isten, a' ki tsak egyedül tud mindeneket, örök fetéttségbe temetett. Elég nagy néked a' természet, ebből tanulhatsz; de valamint a' testnek szüksége vagyon a' valóságos mértékletességre: szintén úgy a' Léleknek sem jó magát meg-terhelni, külbenn a' bőltsefég bolondsággá válik, valamint az ételnek rendkívül való foksága betegséggé.

Elő beszéllettem néked Lucifernek el-estét, a' ki az Angyalok taborábann jobbann fénylett, mint a' nevéről neveztetett tsillag a' tsillagok között. Minekutanna ő a' mennykövekkel széllyel szórt Légióval a' mélységbe esett, és a' Felséges Fiú Isten minden szenteivel edgyütt győzedelmessenn vízfzta tért, a' Mindenható fokaságokat trónusából látta, és fiához így szólott:

Végre ellenségünk magát meg-tsalta, azt hitte ez az írigy vetélkedő, hogy ő minden lelkeket párt-ütésre hodított, hízkelkedett azzal magának, hogy az el-tsábit-

bittattak segittségével bennünket hozzá járulhatatlan várunkból, az Ifenségnek székiből ki-ver: valójába fokat-is el-tsábított, a' lelkek közzül, a' kiknek itt helyek soha se leszsz többé! azomba még-is elég nép maradt ebbenn a' széleffenn ki-terjedt birodalombann, hogy engem' imádgyanak ebbe a' magoltságos Templomba. De még-is hogy ő magába ne dítsekedgyen azzal, hogy tisztelőimet el-lopta, gondolkozom azon kárnak helyére allításánn, ha kár az mikor el-vész az, a' mi maga magától meg-romlott.

Edgy szempillantásbann új világot teremtek, és edgy Embertől számlálhatatlan nemzeteket, a' kik azonn lakjanak, mind addig, míg az érdemnek gráditsaira fel-emelkedvén, hozzám utat nem nyitnak, minekutánna hoszfzas engedelmeffségek által meg-probáltattak. Ebbenn az időbenn az Ég, és föld új ábrázatba öltözik, edgy Ország leszsz belőlök, edgy öröm, edgy vég nélkül való edgyefség.

Örvendezzetek mennyei hatalmaffságok! Te pedig én Igém, én fiam! a' kit örök-től

től fogva szültem, és a' ki által mindenek lesznek: szölly, és a' teremtés megleszsz. El-küldöm veled hatalmam, és Lelkemet, melly árnyékával mindent befedez: menny, parantsold-meg az Égnek és a' földnek, hogy a' méjj üregbe, mellyet én véghetetlen nagysággal megtöltek, helyet foglallyanak. Én magamat magamba zárom, Te légy szolgája, és sáfára jószágomnak, mellyet még ki nem nyilatkoztattam; szabad jószágon munkálódni, vagy nem munkálódni. A' szükség, és történet hozzám nem közelíthetnek, akaratom tsinállyá a' végezést. Szólott az Örökké való, és az Ige tellyesítette akarattját, az Isten hamar tselekszi a' mit tselekszik, akarattja nints az időnek, és mozdulás törvényének alája vetve; de hogy az emberek értelméhez magát alkalmaztassa, a' szó szükséges.

Az Ég győzedelmeskedett, és örömmel tellyes völt. Dítséret énekeltetett a' Mindenhatónak; hogy figyelmetességét a' következő emberekre ki-terjeszti, és békeiséget ad nékik. Dítsőség annak a' kinek bőszzú-álló haragja a' hitetleneket

fze-

szeme elől, és az igazságnak országából el-üzte; dítséret és dítsőség légyen annak, a' kinek bőltsétsége el-rendelte, hogy a' roszsz jóra fordullyon, és azonn Trónusra, a' honnann a' gonoszok le-húllottak, edgy jobb Nemzetséget emellyen, és véghetetlen századokig azt gazdag áldásnak ből-dog tzéllyáivá tégye.

A' Fiú Isten tsuda-tételinek végbe-vitelére, egészsz hatalommal fel-övedezve, és az Isteni Felség sugáritól környül vétetve meg-jelent, bőltsétsége, ki-beszélhetetlen szeretete, és Attyának minden dítsősége rajta tündöklött. Szekerét környül vették számtalan fokságú Angyalok, Serafimok, Hatalmak, Trónufok, Virtufok valamint az Isten fegyveres házából való szekerek-is, mellyek öröktől fogva milliomonként zárattak két réz hegyek közzé, készenn állottak ezenn nevezetes napra; magoktól el-indúltak: mert életnek lelke völt benne, és az Úr előtt meg-jelentek. Az Ég meg-nyitotta örökké való széles kapuit, mellyek arany farkokonn fordulván szépen hangzottak, hogy a' dítsőségnek Királyát, a' ki hatalmas Igéjébe,

U

és

és Lelkébe, újj világot jött teremteni, ki-
ereszszék.

Meg-állottak a' Menny-Ország hatá-
ránn, és széléről meg-látták a' kietlen
mélységet, mintegy szomorú irtóztató
pufzta, a' szelektől, és haboktól öszve
zavart tengert, mellynek habjai mint a'
hegyek fel-dagadnak, hogy az egeket os-
tromollyák, 's szélét közepével edgyütt
öszve keverni igyekeznek. — Szünny-meg
mélység az Ég ellen dühösködni, ti ha-
bok hallgatsatok, dühöfségteket függesz-
szétek-fel, mondá nékiek. Abbann a' szem-
pillantásbann a' Kerubimok szárnyainn el-
indúlt, Attyának ditsőséégébenn, a' Chaos
szavát meszsziről meg-hallotta, a' Men-
nyei Armáda fényes rendibe ment, terem-
tésének 's hatalmának nézésére.

Égő szekerével meg-állott, és kezébe
vette az arany tzirkalmat, melly az Is-
tennek örökkévaló tárába készítettett, az
egészsz minden meg-mérésére. Edgyik
ágát a' tzirkalomnak, a' középbe ütötte,
a' másikkal a' fetétség ki-terjedett mély-
ségét körül kerítettette, és monda: Világ!
ed-

eddig terjeszkedgy, itt pedig határozd-meg
magadat, ez légyen temérdekségednek ke-
rületi.

Így teremtette az Íge az Eget, és Föl-
det, mint még formátlan, és mezittelen
testet, mély homályofság fedezte a' mély-
séget, de az Istennek Lelke tenyésző szár-
nyait ki-terjesztvén a' vizek felett, le-verte
az halálnak hideg agyát, és edgy eleve-
nítő erőt és melegséget hozott-ki a' híg
testből. Az edgymással edgyező természetű
dolgokat öszve szerkeztette, a' más féléket
pedig, fok helyekenn el-szaggatta edgy-
mástól, Levegővel környül vette, és a'
Föld maga magánn függvén a' középhez
ragadt.

Akkor monda az Isten: légyen világos-
ság, azonnal meg-lepte a' világofság a'
mélységes üreget, és született böltsőjéből,
kezdette magát mutatni a' fetétes Leve-
gönn által, edgy fényes felhőbe bé-burkoz-
ván, mert még akkor a' nap nem vólt,
azonn közbe a' világofság ködös sátorába
múlatozott. Az Isten látván hogy a' vilá-
gofság jó vólna, el-választotta a' Világot

a' fetéttségtől; a' Világot Nappalnak, és a' fetéttséget Éjtfzakának nevezte.

Így lett a' Nap, reggel, és estve, és énekléssel dítsoittetett a' Mennyei karoktól, midönn látták a' született Világofságot a' fetéttségből ki-gözölögni, az Ég, és Föld formálásának Napján. A' Mennyei Karok, el-töltötték örömmek éneklésivel az egész minden üregét; és arany hárfájokat zengedeztetvén dítsoittették az Istent, és az ő míveit, és ettől a' Naptól fogva, mint dítso Teremtőt áldották.

Azutánn monda az Isten: légyen ki-terjeszkedett erőtség, a' víz között, melly el-válaszfa, a' vizeket a' vizektől, és szerze az Isten ki-terjesztetett erőtséget, híg, tiszta, és által látható Levegő égből, melly magát a' leg-meszfzebb domborúságára is ki-terjeszti ennek a' nagy kerektségnek. Így osztánn el-választattak, az alsó vizek a' felső vizektől, mert az Isten e' világot edgy Kristály tenger közepénn építtette, valamint a' földet a' tsendes vizek felett. A' Chaosnak lármás birodalmát meszfzire el-taszítottta; innenn az Isten félvén attól,

hog

hog a' tengellyek öfzve érvén, edgy-mást nagy erővel meg-ne korhollyák, és az egész alkotmányt meg-ne háborítsák, a' ki-terjesztetett erőtséget nevezte égne: és az Angyalok dítstérték az estvét, és reggelt második naponn.

A' Föld formátlan vólt, és még akkor tökéletettségre nem ment tsak a' vizek kebelébe nyugodott, és magát nem mutatta; a' nagy Otzeán egészszenn el-borította annak színét, de hafzontalanúl nem hömpölygette rajta habjait, tenyésző nedvességek meg-hatották a' Földnek golyóbisát, gyengénn meg-áztatták azt a' közönséges Anyát, és el-kézfittették ötet a' fogadásra, midönn az Isten mondotta: Gyülyetek öfzve ti Ég alatt lévő vizek edgy helyre, hog tetsék-meg a' száraz éltető állat. Azonnal mutatták a' hegyek a' Levegő égbe izmos, és mezittelen hátokat, és fejeket az ég felé nyújtották, valamint a' földnek némelly részei fel-emelkedtek a' végre, hog hegyeket formállyanak, a' más részei szint úgy siffesztették magokat, hog a' Vizeknek mély és tágas ágyakat velsenek. Rohanáfsal futottak a' vizek

U 3 ezenn

ezenn munkájokra, darabonként görget-
vén magokat, mint a' tseppek a' száraz
fövényenn; edgy része mint a' Kristály fal
előre tolódott, míg a' más része fel-felé
hánykódott, és habjaival mint meg-annyi
for hegyeket tsinált. Olly hirtelenséggel,
és reszketéssel engedtek a' vizek a' Min-
denható szavának, valamint a' Katonák
a' trombita szóra hogy futnak zászlójok-
hoz, színt úgy futottak a' vizeknek soka-
sági a' meredek helyekenn zuhogó roha-
nálsal, a' térségenn pedig tsendes folyá-
sokkal. A' kösziklák és hegyek sem he-
verték; hanem a' föld alá bújván, avagy
nagy katskaringókat tsinálván, úttyokat
ki-választották, és mély árkokat ástak
a' gyenge és iszapos földbe, minekelőtte
az Isten a' földet keménnyé tette, paran-
tsolván néki, hogy egészszenn meg-szá-
radgyon, ki-vévén azokat a' helyeket, a'
mellyek a' tók ágyaivá rendeltettek. Ő
nevezte a' száraz éltető állatot *Földnek*,
és a' vizek nagy tárházait *Tengernek*, és
monda:

A' föld hozzon mag termő füveket, és
minden gyümöls termő fa hozzon gyü-
möl-

mölsöt, a' maga neme szerént, melly-
nek magva magába légyen, hogy a' föld-
nek tenyésző kebelébe maga magát sza-
poritthassa, magát meg-újjitthassa. Mon-
da: és a' föld a' melly eddig tsak kopasz,
pufzta, kedvetlen, és goromba vólt, ke-
beléből gyenge fűvét ki-hozta, és ki-ter-
jedett zöldségével, igen szép színt adott a'
kietlen térségeknek; a' mindenféle virá-
gok, plánták, külömb külömb-féle színeket
ki-terítettén a' földnek kedves illatokkal
gőzölgő kebelét meg-vidámították. Ezek
alig fizették-meg adajokat, midőn már a'
gerézdekkel tellyes szőlő minden felől elő
állott, az alázatos futó brostyán, és a'
termékeny tövis, a' magok helyekenn üt-
közet formába állottak; azután az enge-
delmes tsemeték, és tövis bokrok edgy-
mást meg-ölelték; végre az élő fák pon-
pásann fel-emelkedtek, és gazdag gyü-
mölsel, avagy gyöngyös bimbókkal meg-
rakodott ágaikat ki-terjesztették. Az He-
gyek magas fákkal, a' völgyek és forrá-
soknak szélei sűrű bokrétákkal, és a' tók
lok szép szegésekkel ékesítették, akkor
a' föld az Égnek tettfezt, és edgy olly

hellynek láttfzatott, a' hol az Istenek gyönyörűséggel lakozhattak, és sétálghattak volna, szent Árnýékinak szépségébe gyönyörködven. Még akkor az eső nem esett, és semmi emberi kéz nem mivelte a' mezőt, hanem a' földből ki-gőzölő nedves ködök áztatták a' gyenge plántákat. Az Isten látta hogy ez jó volna, és az este és reggel, a' harmadik Napot mutatta.

Az Isten mondotta még; hogy légyenek világító testek az égnek kárpittýánn, a' nappalnak, és éjtszakának meg-külömböztetésére, és a' napok eíztendő részei, és fordúlása meg-jegyzésére, hogy világossítsanak a' ki-terjedt erősségenn, a' mint én parantsoltam, és hogy a' földet megvilágossítani hivatallyoknak esmérjék. És így lön. Az Isten szerzett két nagy világító testeket, az ember hasznára, legnagyobb pedig a' nappalnak elől-járójává; de a' melly éjtszaka nem fénylik. Tsillagokat-is szerzett, és azokat el-hintette a' ki-terjesztetett erősségnek kék bólozattyánn, hogy a' földet világossítsák, és edgymás után az éjjelt, és nappalt regulázzák, és

hogy

hogy a' világosságot a' letéttségtől megkülömböztessék.

Nagy mívét az Isten meg-látván, jónak találta azt. Az égi testek közt a' mit szerzett, leg-első a' Nap vólt, a' melly előlszőr nem egyéb, hanem edgy világosság nélkül való kerekiség vólt, noha égi valóság lett légyen-is. A' nap után formálta a' Hóldat ábrázattyára nézve gömbölyűnek, és a' mindenféle nagyságú tsillagokat, és bé-vetette vele az Eget mint számos tsillagzatoknak fel-szántott mezejét. Elő-vette nagyobb részét a' világosságnak, és által tette ezt a' napnak ködös kerekiségébe, a' mellyet spongia természetűnek tett azért, hogy a' folyó testet magába végye, és bé-zárta azt a' végre, hogy öszve gyűlt sűgárait megtarthassa. Ez az égi jel most leg-tágosabb palotája a' világosságnak, mint kűtfejekhez ide folyamodnak a' többi tsillagok, tüzeket arany vedrekkal belőle merittgetni. Ő általa aranyozza szarvait a' reggeli planéta, ennek festése, és sűgárinak rájok háromlása által öregbittik a' többek apró világosságokat, mellyek nekik tulajdonok,

és

és a' mellyeket szemünk előtt a' meszfsziség kissebbít.

A' napnak tsillaga leg-előfször-is a' keletenn jelent-meg; gyönyörködve nyargalta-bé meszfsze ki-terjedt területét a' magas Egekenn, és az Égnek öbleit megvilágosította. Az hajnal úttýára készült, és a' fias tyúk előtte örömébe tántzolt. A' napnál kevesbbé fénylő hóld, tellyes ábrázattal mutatta magát az enyélszetenn, mint a' napnak tüköre, világoságát töle költsönözte, a' szerént a' mint ment, magát el-húzta. Az éjtszaka bé-következett és a' hóld a' maga sorjába a' keleti részen ismét meg-jelent: az egeknek nagy tengelyénn fordúlt, és a' királyságot viselte, mellyből ezer meg ezer apróbb fáklyáknak, ezer meg ezer apróbb tsillagoknak részt adott, a' mellyek ezenn a' napon az égnek kárpittyát tarkázták. Akkor az este és reggel ragyogó fáklyákkal ékesítettvén, koronáztak a' negyedik napot előfször.

Annakutánna monda az Isten: hozzának a' vizek úszó eleven állatokat, és a'

ma-

madarak repessenek a' föld felett, az ég ki-terjesztésének színénn. Teremte azért az Isten nagy tzethalakát, és minden úszó állatokat, mellyeket a' vizek hoztak nemek szerént, és minden repeső állatokat, az ő nemek szerént, és látá az Isten, hogy ez jó volna. És meg-áldá, monda: nőjjetek, sokasodgyatok, töltsétek bé a' tengereket, tókat, és folyó vizeket, és a' madarak terjedgyenek-el az egész földönn. Azonnal a' tenger, és minden részei edgyetebenn nyefgettek a' halaknak sokaságától, a' mellyek úszó szárnyakkal, és tündöklő héjakkal fel-ruházva, a' zöld habok közt úszkáltak, és félelem nélkül mulattak az Otzeánba, némellyike magánofsann, némellyike pedig hasonló tárfaival legel a' tengerek mezejénn, a' kalárifok berkébe sétálgatnak, most a' víz színénn tzikáznak, majd a' napnak mutattyák színekkel játszó arany köntöfeket. Némellyek gyöngy házaikba kedvekre lesik híg eledeleket. A' tengeri borjú, és a' domború hátú Delfin szökdétselve játszanak a' tenger mosolygó színénn, a' rettentő nagyságúak pedig alig mozdúlhatván-meg ifzonyú testekkel az Otzeánt meg-zavarják.

ják. Amott a' minden élő teremtetéknél, leg-tsudálatosabb nagyságú Léviátán alúva nyugszik a' mély vizek hátán, mint edgy szőlő hegy, vagy ha úszik azt lehet vélni, mintha a' föld úszna; tengert ráz-le szakálláról, mellyett az órra lyukánn magába szívott. Azomba a' lágy meleg barlangok, mótárok és a' szövényes tenger parttyai, számtalan tojásokat költenek-ki. Itt a' melegségtől eleve-nítettett tojás szerentséfenn ki-hasad, és mezittelen gyenge kisdedeit a' napnak bemutatya; de tsak hamar szárnyok és tollok meg-növen, bátran repülnek fel-felé, és fellegi sűrűségekkel komor árnyékot vetnek el-hagyott született földökre. Amott a' fas és gólya féfzkeket raknak az ordas köfsziclák, és kevély tzedrufok tetejénn. Némelly része el-széledvén a' mezőnek adgyák magokat, némelly része pedig edgy tsudálatos belső indittástól vezéreltetvén, repülésekbe ék forma lineára verik magokat. Az esztendőnek részeit esmérik, és a' vizek 's föld felett bútsújokat jarják a' levegő égbe, a' felhőkig repülnek, és hogy repülésekbe magokonn könnyebbitt-

se-

senek, edgymást fél válttyák. Így tészik-meg az okos darvak, minden esztendőbe úttyokat a' szelek hátán, a' hol el-repülnek a' levegő ég utánok habzik, és számtalan fok szárnyak erejének enged.

A' leg-kissebb madárcák-is repdesnek edgyik ágról a' másikra, tsevegésekkel az erdőt vidámittyák, és fésztett szárnyaikkal mind addig repdesnek, míg az éjj nyugvó helyeket ki-nem mutattya. Akkor a' kedvesenn hangzó fülemüle, meg-nem szünik, nótáit énekelni, hanem egészfz éjjel kedvesenn énekel; némellyek az ezüst színű tókba, és folyókba kedvekre feresztük gyenge bársonyos nyakokat. Az hattyú fenn költ nyakával, szárnyait mint edgy Királyi palástot ki-terjesztvén, felséges testével előre halad, lábai néki evező helyett szolgálnak. Néha a' vizeket el-hagygya, és erős szárnyaira kelvén, a' levegő égnek közép országát hasittya. A' többek a' földönn járnak, mint ama piros taréjjú kakas, melly kukorittásával a' halgatás óráját veri, és ama' tsillagos szemekkel, és szivárvanyi színekkel fénylő Páva. — Így töltekbé a' vizek halakkal,

kal, a' levegő ég madarakkal, és az este, és reggel lön ötödik nap.

Az hatodik és utolsó Napja a' teremtésnek fel-költ, és az estvének, és reggelnek hárfája hangzott, midönn az Isten mondá: Hozzon elő a' föld élő és szelíd állatokat, szárnyafokat, és földi állatokat, az ő külömb külömb-féle nemek szerént. . . . A' föld engedelmeskedett, és edgy szempillantásba termékeny kebeléből, számtalan sokaságú élő állatok bújtak-ki, nagyok és jól formáltak, és tagjaikba tökéletesek. A' vad állatok ki-jöttek a' porból, mint rend szerént való tanájokból, és életre hozták a' pufztákat, erdőket, barlangokat, és ligeteket; a' fák közt párosfann járkáltak; a' szelíd állatok pedig a' mezőkönn, és rétekenn legeltek, amott amazok ritkánn, és magánosfann, ezek számosfann, és föltonnként.

A' göröngyök most üszövé, majd oroszlánná változtak. A' nyughatatlan oroszlán lábával kapállya a' földet, 's azután nagyot szökik, mint a' ki tömlötzből ki-szabadúlt, és edgyvelges serénnyét, nyar-

nyargaltába rázza. A' hiúz, leopárd, és tigris a' földet, mellyet éles körmökkel halogattak, egézfzenn fel-emelték, midönn belőle ki bújtak. A' gyors szarvas ki-dugta a' földből ágas bogas fejét. Behemont, a' földnek leg-nagyobb gyermeke, izmos test ofzlopát, alig választhatta-el a' földtől. A' bögő nyájak tsiráztak mint a' plánták, a' tengeri ló, a' melly a' szárazonn, és vízbe edgyarant lakik, és a' kemény héjjú Krokodilus, magokat a' Napnak mutatták. Külömb külömb féle lyukakonn véghetetlen sok teremtés jött-ki, tsúfzó mászó bogarak, és férgek. Ezek engedelmes szárnyokat ki-terjesztik, apró vékony lineátskáit szárnyoknak mutattyák, a' mellyek leg-büzkébb köntösével a' nyárnak arany, és test szín pettyegetésekkel fel-tzifráztattak. Amazok lassatskánn tsúfván a' mezőt barázdolgatták, és a' természetnek nem leg-utolsó gyermeki voltak. Némelly kígyó neműek testekre, és hofzszaságokra nézve tsudálatosok, szárnyaikkal még inkább tettzetősebbé téfzik minden felé hajlott test állásokat. A' hangya gazda kezde ide 's tova futkozni, teste noha kitsiny, de benne még-is nagy szívet vi-

visel, és még valaha az ő közönséges társaságáról fog hímet varni, a' valóságos igaz edgyenlőség. Azután nagy sűrűséggel meg-jelentek a' méhek, a' kik vialszobátskákat tsináltak, és azokat mézzel meg-töltötték. A' többek számlalhatatlannok; Te esméred természeteket, nem szükség, ismét nevezni. Te a' kígyót-is esméred, ő a' leg-tsalárdabb mindenféle állatok között, mellytől a' többi állatok irtóznak; de te néked azért nem hogy ártana, sőt inkább szavadnak engedelmeskedik.

Már fénylett az Ég egészsz ditsőségébe, és mozgott a' szerént a' mint az Isten hatalmas erejének ötet mozgatni tettfezt. A' szépségébe már tökéletes föld kegyesenn mosolygott. A' levegő ég, víz, föld, madarakkal, halakkal, és olly állatokkal népesítették, a' mellyek repültek, úsztak és jártak; de még a' hatodik naponn kellett valamit teremteni. Remek munka még nem vólt, még edgy ollyan teremtés híjjával vólt a' föld, a' melly sem a' föld felé nem hajolna, sem pedig oktalan ne lenne, mint a' többek; hanem egyenes és magas tesselé-

lévén; tisztaságába az egékre függesztené szemeit; a' ki szentséggel, és okofsággal fel-ruháztatva magát meg-esmérje, 's a' többi állatokonn az Isten tettfeze szerént uralkodhatna, a' ki noha tulajdon nagyságát érezte-is, de még-is mindenkor kész lenne Istenét és Teremtőjét meg-esmérni, és imádni. Ugyan azért az örökké való Fijához így szóllott: Teremtsünk embert a' mi képünkre, és hasonlatosságunkra, hogy uralkodjék a' vizeknek halainn, és az égi madarakonn, és a' földnek minden tsúfzó mászó állattayainn. Ezen szavait elvégezvén, teremtett az Isten tégedet óh Adám! embernek, a' föld' porából, és ábrázatodra életnek lelkét lehellett, maga tulajdon képére teremtett Tégedet, és Te lettél első Lélekké. Ő teremtett Tégedet férjfinak, és társadat Aszszonynak, hogy a' föld népesittesék: annakutánna meg-áldá az Ur az emberi nemzetet, és monda: Nöjjetek! sokasodgyatok! töltsétek-bé a' világot! és edgyik végétől a' másízig uralkodgyatok a' tengernek halainn, és a' levegő égne madarainn, és minden teremtfekenn, mellyek a' földönn mozognak.

Végre a' mint jól látod, ide helyhez-tetett Tégedet ebbe a' gyönyörűséges kert-be, mellynek Istentől plántáltatott fái gyönyörködtetik a' látást, és tetfzést; az Isten, adakozása szerezént, meg-engedte néked, hogy ezeknek drágalátos gyümölte-seivel élnél; Te fogsz itt külömb külömb-féle kedves ízű gyümöltsöket találni; de nem nyúlhat sz a' jó' és gonosz' tudásának fájához; mert a' melly naponn ennek gyümöltsiből ejend sz, meg-hal sz, büntetésül halál fekszik rajta; vigyázz magadra, és kíváncsiságodnak parantsolly, hogy valamiképpenn a' bűn, és a' halál a' bűnnek letét pajtálsa meg-ne leljen. . . Itt vetett véget az Isten munkáinak, és meg-nézvén mindent, a' mit teremtet, azt tökéletes-jónak találta. Így lön az este és reggel hatodik naponn.

Akkor az Isten meg-nyugodott; de ez a' nyugalom nem egyéb, hanem csak a' dologtól való meg szűnés volt; mert az Istent semmi sem fáraszthatya-el. Az Egeknek egébe fel-ment, 's onnann nézte-meg ezt az új világot mint Birodalmának nevedését, és munkájával meg-elégedett, lát-

látván annak méltóságát Trónussa előtt, és hogy millyen jó volna, melly szépségekkel tellyes, és fel-tett széllával mennyire edgyezne.

Tíz ezer mennyei hárfák fogták körül az Istent. A' föld és levegő ég zengedezésekkel el-tölt; emlékezz reá, te-is hallottad. Az Ég meg-hajtotta magát minden tsillagzattal edgyütt; a' Planéták, bámúlásokbann, járáfokat fel-függesztették, midönn a' fényes mennyei udvart illy örömmel el-ragadtattásábann az Egek felé menni látták, így énekeltek: Nyilysatok-meg örökké való Kapuk! Ti Egek nyilysatok-meg élő Kapuitokat, bortsáfsá-tok-bé a' nagy Teremtőt, a' ki ditsőséges munkáját el-végezvén vizsgálja tér! nyilysatok-meg, és ez utánn kéfzek légyetek, a' gyakorta való fel-nyílásra! Az Ur örvendezve fogja az igazak lakó helyét meg-látogatni. Gyakorta fog oda szarnyas postákat küldeni, hogy kegyelmét rájuk ki-terjeszse.

Üttyokbann így énekeltek a' ditsőséges Légiók, azombann az Ég egész sz nagysá-

gába fényes Kapuit meg-nyitotta, és útyát az örökké való Palotának meg-mutatta, edgy büszke és széles utat, melly arany fővénnyel porzott, és a' melly tsillagokkal vólt ki rakva, mint az a' fejér út, mellyet éjtszaka a' tsillagos égenn szemlész, és tsillagokkal bé-vetett égi útnak gondolod.

A' hetedik éjtszaka következett az Éden földgyénn; mert a' nap el-hanyatlott, és a' homályosság, melly az éjjnek elől járó postája, Napkeletenn magát mutatta, midőnn a' Mindenható Fija az Egek' fel-emelkedett szent Hegyének tetejére, az Isten állandó meg-mozdúlhatatlan, és örök trónusához érkezett. Felséges Attyával beleült; mert mindenütt jelen vólt, noha trónusánn maradt mindenkor. Illyen a' vég nélkül valóság tulajdonsága, ő vitte véghez ezt a' munkát, a ki szerzője és vége minden dolgoknak.

Minekutánna a' teremtésnek vége lett, meg-áldotta, és meg-szentelte a' Hetedik napot, minthogy ezenn a' naponn végezte-el munkáját. Azombann a' Nap nem vólt

a'

a' halgatásnak szentelve. Az Hárfa nem vólt henyélésbenn, a' flóta, dob, és szépen hangzó trombita, és mindenféle menyeyi Múzsikák szólottak: az áldozatnak sűrű fellege a' szent Hegyet egészszenn be-fedte. Énekelték a' teremtest, és a' hat napi munkát; nagyok a' te míveid óh Jehova! a' te hatalmad véghetetlen! mitsoda gondolat foghat-meg tégedet, avagy mitsoda nyelv mondhatya-ki nagyságodat; a' te míved még inkább ki-tetszik a' teremtésbenn, mellyet véghez vittél, mint sem a' vakmerő Lelkek el-törlésébenn. Ezenn a' naponn mennyköveid erődet mutatták; de sokkal nagyobb teremteni mint sem valamit el-törteni. Hatalmas Király! vég nélkül való uralkodásodat senki sem határozhatya-meg. Ki az, ki azt meg-támadni méréfzelné, Te zaboláztad-meg a' hittől el-szakadt Lelkeknek vak merőse, geket, és hafzontalan fel-tett szándékjokat. Le-akartak ugyan ők tégedet vetni; de hívségedtől, mellyel néked tartoztak-el-állván, ezzel tulajdon bolondságokat erőfittették, és a' Te hatalmadat annyi-val inkább fényesebbé tettek. Még a' gonosz-

noszból-is tudsz Te jót hozni-ki. Ez az új világ lesz annak örökké való tanúbizonysága. Amott az Egek Kapui mellett edgy más paraditsom-is van helyhezelve, mellynek fundamentoma, a' levegő. Ég' Krisztályánn rakatott-le. Véghetetlen szélelségű, számlálhatatlan tsillagokkal van bé-vetve, mellyek még valaha edgyül edgyig lakható világgá lesznek; de Te tudod az ő futásokat: noha szemeid mindenek felett a' földet szemlélik, mellyenn gyermekeidnek kell lakozni. Oh szerentsés emberek! ki az Isten tulajdon képére teremtetetek, hogy a' világban lakjatok, és Istenségét imádgjátok; de azombann jutalomúl, minden teremtetéfinn uralkodgyatok, földönn, vízenn, Levegő égbenn; és edgyötet imádó igaz és szent maradékot szaporittsatok. Oh háromszor szerentsések! ha boldoságokat meg-esméri, és ha örökké engedelmeskednek!

Így énekeltek; és a' mennyország örömeinek zengedezésével tölt-bé. Így ülték-meg a' szombatot. Imé ez a' kezdete mindennek, a' mi előtted teremtetett; maradéko-

kodat tenitted reá. Most lásd már, ha kívánságodat tellyesítottam-e, és ha még más több dolgokat tudni kívánsz mellyek az emberi értelmenn túl nintsenek; szólly!

Vége a' Hetedik Könyvnek.

AZ ELVESZTETT
PARADITSOM
 NYÓLTZADIK KÖNYV.

RÖVID SUMMÁJA.

A Ádám az Ég mozduldsírói különb. különb-féle kérdéseket téfzen. Kétséges feleletet, és olly oktatást vészzen, hogy magát inkább az ollyanokba utasítsa, mellyek néki használhatnak. Reá áll, és hogy Ráfaelt tovább-is meg-tartóztathassa, elő hozza néki Teremtése után való első gondolattait, mint ragadtatott-fel álmában a' földi Paraditsomban. Az Istennél a' magánosság felől való beszéde, Társ adatott melléje, és ezenn való örömet az Angyalnak el-beszéli. Ráfael erről hasznos lelkét ad, és vizsgálja meg az Égbe.

Az

A z Angyal befzédgyét el-végezte: édes szava annyira meg-hatotta az Ádám fülét, hogy annakutánna-is mindég azt vélte, hogy az Angyalt halgattya, és figyelmetes lenni meg-nem szűnt: végre mint a' ki álmából fel-ébred, magához jött, és háládatosságát ekképpenn nyilatkoztatta-ki.

Mennyei tolmáts! jóságodat nem köszönhetem-meg elegendő képpenn; el-óltottad bennem egészszenn a' tudománynak szomjúságát; jóságod minket olly dolgokra tanított, mellyeket nálad nélkül soha meg nem tudhattunk volna, ezek a' gyönyörűséges dolgok, egészszenn meg-hatottak bennünket: illő tehát, hogy mi ezekért az Örökké valónak dítséretet adgyunk: De még edgybe kétségem van, mellyet tsak te szélelthetisz-el: Ha ennek az Égből, és földből alkotott világnak tsudállatos alkotmányát, és nagyságát meg-gondolom; ha meg-gondolom azt, hogy ez a' föld a' tsillagos éghez képest tsak annyi, mint

X 5

edgy

edgy göröngy, vagy por szem, ha más részről ezeket a' számtalan tsillagokat vizsgálom, mellyek meg-foghatatlan üregeket látszattak bé-nyargalni; (mert az ő mezfzesések, és az ő minden napi hirtelen vizsgálata fordulások ennek elégséges próbái) egélszenn el-veztem magam okoskodásombann; lehető-e, hogy ennyi fok tsudállatos valóságok, edgyedül tsak azért teremtetek, hogy illyen kis tárgyra, mint a' föld, éjjel, és nappal világot hintsenek? A' böls és gazdálkodó természet, hogy eshetett volna illy edgyenlősegtelenségnek hibájába? Miért teremtett volna hafzontalanul annyi nagy és dítsőséges testeket, olyan hafzon vételre, melly olly igen meg-hátározottnak látszik? Miért parantsolt nekik olly szüntelenn való futkozást kereksegeikbenn, mellyet minden nap újjra kell kezdeni; míg a' nyugott föld, — melly kevesebb kerületet tenne, ha a' közepénn meg-fordúlna, — nállánál nemesebb valóságoktól szolgáltattván, tsendes fekvésében marad, végét fáradság nélkül éri-el, és adót vészzen minden szempillantásbann a' melegtől, és világosságtól, melly hozzája, mindent fellyül muló hirtelenséggel jut,

jut, mellyet még a' számok sem mondhatnak - ki.

Első Atyánk így beszélt: maga vifelete azt mutatta, hogy elméje méjj gondolatokba merült: Éva, ki eddig az illendőségtől vifeltetvén velek maradt ugyan; De szemérmetsége nem engedte, hogy beszédbe eredgyen, észre vévén azt, alázatossággal, de azombann ollyan keliemetséggel állot-fel, hogy az ő látása, mindenikbenn meg-maradása kívánását szülte, és a' gyümöltsök, virágok és plánták vizsgálására ment, mellyek jelen létét kívánták. Pillantása a' virágok kebelit ki-nyitotta, 's hó szín kezétől illetetvén szebbenn illatoztak. Nem azért ment-el, mintha beszédgyek ötet unalomba hozta, vagy hogy az ő méjj beszélgetéseket-meg únta volna. Ádámmal akarta ezt elő-beszéltetni, mikor tsak kettenn lennének, és ennek gyönyörüségét akkorra hagyta. Ugy vélekedett Éva, hogy kétséjét illendőbb lézfénférfjének eleibe terjeszteni; mint sem a' mennyei szolgának kérdéseket tenni. Érzette azt, hogy ő ezt a' beszélgetést, kedves kéfedelmezéffel, játékokkal, és barát-

rátság mutatásával fogja eleveníteni; hogy a' mit nem ért, nyájas tréfáival, ölegetésével fogja azt Ádám meg-fejteni. Töb-
bet várt ajakáról tupa mezittelen szónál. Mikor akadunk olly házafokra, kikbenn edgyenlő a' szeretet, a' tisztelettel? — Fel-séges lépésekkel ment-el magábann; de még is kísértetett; mert a' Grátziák, mint Királynéjokat, környül vették, és pompás udvart formáltak mellette; a' rajta tündök-lött fény, nyilakat lött a' szemekbe, mel-lyek magoknak azt óhajtották, hogy őket szüntelenn szemlélhessék. Midönn el távo-zott; Ráfael kegyesenn felelt az Ádámtól eleibe terjefztett kétséges kérdésekre.

[Kívánságot, melly szerént tudni akarsz, nem kárhoztatom; mert hiszem az Ég-is, az Istennek könyve azért vagyon előttd, hogy benne tsudáit olvasd, és hogy az Esztendő részeit, órákat, napokat, hóna-pokat, és esztendőket meg-esmérđ: De azt tudni, hogy az Ég forog-e vagy a' föld, nem fokát téfzen; tsak hogy jól szám-lálly. Ez a' nagy építő mester, fok féle dólgoakat igen böltseenn, rejtett-el az em-berek, és az Angyalok előtt, és titkait
nem

nem pazérollyá; inkább kell az em-bernek az Istent tsudálni, mintsem azonn törekedni, hogy ötet ki-merittse. Talám, azért tette-ki ezt a' mennyei alkotmányt, az emberek ítéletének, hogy őket haszon-talan, és tekervényes vélekedésekben meg-játszodtassa, majd mikor a' te ma-radékid, a' világot épittik, igazgattyák, le-rontyák képzelődésekkel, az egek plá-numát ki-tsinállyák, és a' tsillagokat fel-vetik; az Isten eszeknek haszontalan eröl-tetésénn nevetni fog. A' Spharakonn cen-trica, és excentrica lineákat, Cyklusokat, és epicyklusokat, és különbözö karikákat fognak húzgálni, és más fok dólgoakat gon-dolnak-ki hogy a' különb különbféle tü-neményeket, meg-magyarázhasák. Okos-kodásodból gyanittok maradékidra-is, mert azok nyomdokidat fogják követni. Nem hagyod azt helybenn, hogy a' nagyobb, és világosabb testek, ollyan kisebb testnek szolgállyanak, melly nem fényes, és hogy az ég annyi útát téfzen, addig míg a' föld örökké nyugszik, és tsak hasznót vé-fzen; De először-is azt vedd gondoló-ra, hogy a' nagyság, és fény, nem min-denkor tsalhatatlan jele az elsőségnek.

A'

A' föld ámbár olly kitsiny, és homályos légyen-is, de még-is tökéletesebb dolgokkal bírhat mintsem a' nap, mellynek csak fénye van, de terméketlen, és a' mellynek virtusa nem magára, hanem tsupánn csak a' termékeny földre veti erejét. Sűgárai, mellyek külbenn henyék, itt a' földön gyakorollyák virtufokat; de tűzők még sem a' földnek szolgáltyáért teremtettek, hanem te érted, e' világ lakosáért. Az ég széles ki-terjedése, szerzője méltóságát hirdeti: nagysága tudtára adgya az embernek, hogy ő tulajdonképpenn nem bírja ezt a' világot, melly neki igen tágas épület: hanem csak kis részetskéjét; a' többi része pedig más végre rendeltetett, mellyet teremője leg-jobbann tud. Ezeknek a' kereksegeknek meg-foghatatlan gyorsaságát tulajdonítsd a' minden hatáságnak, melly a' testi valóságoknak mint edgy lelki tehetőséget tudott adni. Ha ezenn tsudálkozol, hát azonn mennyire fogsz tsudálkozni, hogy hajnal feljötté után el-indulván az Örökké való palotájából, dél előtt már az Édenbe érkeztem; mert ez olly mezfzeség, mellyet semmi esméretes számok sem magyarázhat-

hatnak-ki. Ezt tsak azért hoztam-elő, hogy vedd észre, melly tsekély ok zavarta-meg ítéletedet; mindazáltal ne véld, hogy én az égi tüzek forgását állítottam. Nem: ámbár úgy tetszenek-is azok, és szemeid úgy tartják. Az Örökké való meg-mérhetetlen üreget rakott az Ég, és a' föld közzé a' végre, hogy ha valaha a' büfzke emberi szem fokat akarna edgy-szerre látni, magát ebbenn a' mélységben el-veszítettse, a' nélkül, hogy leg-kisebb hasznot vehetsen erőlködéséből. Hát ha a' nap a' világ közepe, a' több Tsillagok pedig a' nap, és tulajdon magok erejek által külb külb-féle kereksegekben forognak körülötte? magad-is egyenetlen mozdulásokat jegyzesz-meg hatábann ezeknek a' tsillagoknak, most magofszann, majd alacsonyann, azután el-rejtve, egyenesenn hátrálva bújdosnak, vagy állanak, hát ha a' föld, ámbár mozdulhatatlannak tetszik-is az, hetedik plánetá, hát ha ez-is a' többekkel észre vehetetlenül mozgattya magát, három külbööző mozdulása által? Nem lehetne elő számlálni rendeletlenségjecket, a' külb külb-féle Egeknek, mellyek el-

lenkezőképpenn mozognak, és edgymással
hárántékofann öszve találkoznak; mert ezt
meg-kell engednek, ha a' Napot forгатod,
és a' nagy mozgót, mellyet ha nem látsz.
is, a' tsillagoknak felibe helyhezteted,
mint a' Napnak, és éjnek kerekét. Nints
többé szükséged mind ezekre a' kerekse-
gekre, ha az igaz, hogy a' szorgalmatos
föld maga magának hoz napot, a' kelet
felé utazván, és hogy az éjtzaka eleibe
mégyen, el-takarván fél gömböjességét
a' Nap sugáritól, akkor, mikor ugyan
ezen sugárok, gojóbífsának máslik részét
meg-világosittyák. A' Hóld fákjával a'
fetéttséget el-széleztvén, a' földnek ho-
mályofságát éjtzaka ugyan meg vidámit-
tya, de hát ha a' föld-is a' Hóldnak ezt
a' világofságát, melly reája a' Napból jön
által, a' levegő égnek által látható laj-
torjáján vizfsza küldvén, azomba mikor
itt nappal van, éjjeli tsillagja ennek a'
Planétának. Gondold-meg hogy mind a'
kettenn ugyan azon edgy természetűek le-
hetnek, hogy a' Hóldnak lehetnek mezei,
és lakosai. Fölttyait mint fellegeket látod,
a' fellegek esőt öntenek magokból, az eső
meg-lágyittván mezejét, hozhat némelly

la-

lakosinak tápláltatásokra rendeltetett hafz-
nos gyümölsöket.

Talám még valaha más napokat-is
fogsz szemlélni; és öszve zavarodásokbann
még Hóldakat-is nékik udvarolni; mellyek
férfi, és Afzszonyi világofságokat öszve ke-
verik; mert ki tudgya, ha ez a' két nem,
nintsen e minden Plánétákban; mert
hogy annyi szörnyű nagyságú testek, a'
természetbenn minden eleven Lélek nélkül
pufzták légyenek, 's tsupánn tsak a' vi-
lágofságért teremtetek; hogy tsak tündö-
köllyenek, és mindenik golyóbis nehány
világító, élefstő és melegítő sugárit szórja,
olly meg-mérhetetlen közrűl, erre a' hoz-
zájok képest kitsiny földre, melly nékik
ismét a' maga világofságát vizfsza adgya;
ez hihetetlennek látszik; azombann vagy-
nak ollyan golyóbisok-is, mellyeket te nem
láthatasz. Ezek reád nézve hijába valók
vólnának. De akár hogy légyen; akár az
Égenn uralkodván a' nap fel-kellyék a'
földért, a' föld a' napért; akár keletenn
kezdgye-el futását, akár tengellyén indúl-
ván Nap nyugotról napkeletre fordúlyon;
a' föld bár menyen-is, bátor és regulá-

Y

zott

zott lépésivel, és tégedet a' levegő ég lasskánn vigyen, még se meny te túl okoskodáfordal az Istentől elődbe-szabott határonn; hadd néki az ő titkát, edgyedül tsak elmélkedy arról, hogy őtet szolgáld, és félyed, a' ki jó tetszése szerént bának a' többi teremtésivel-is, akár mi részenn légyenek-is azok helyheztetve. Élly azzal a' mit ő néked ád, élly a' Paraditsommal, élly a' te szép Éváddal, fokkal magasabb az Ég, mint sem hogy azt ki-tapogathatnád, hogy benne mi történik. Légy bölts alázatossággal, tsak egyedül arról gondolkozz, a' mi tégedet illet, ne függelzd elmédet más világokra és teremtésekre, mellyek abbann vagynak, és azoknak állapotokra, sem pedig külömbiségekre; hanem elégedgy-meg azoknak a' dolgoknak esméretével, mellyek néked a' földönn, és az Égbenn ki-nyilatkoztattak. Ádám ezen felelettel meg-elégedvénn, így felel. Melly nagy köszönettel tartozom néked, tiszta értelem, hogy mitsoda nyughatatlanságtól mentettél-meg. Te engemet a' leg-gyönyörűsegebb élet módgyára tanítottál, a' nélkül hogy magamat a' mardosó gondolatoknak által-ereszteném, mellyek nem edgyéb-

edgyébre valók, hanem hogy az életnek nyugalmát meg-háborítsák, az Úr el akarta róllunk hárittani a' fárattságos gondokat, nem eresztí ő maga reánk a' gyötrelmet, ha tsak mi azokat magunk nem keressük, gondolatinknak tévelygésébenn, és haszontalan tudományokbann. De az elme, és képzelődés, alája vagynak vetetve az el-ragadtatásnak, ha nem ha zabolánn tartatnak, és mind addig meg-nem szűnnek tévelyegni, valamíg a' tapasztalás által vezéreltetvén, meg nem talállyák azt, hogy a' valóságos böltsesség nem abbann áll, hogy véghetetlen fok, és haszontalan homájos, és elmés gondolatokat tudgyunk: hanem hogy azt tudgyuk, a' mit életünknek minden napjaibann találunk: a' többi tsak füst, és hijába valóság, és minket mindenkor tapasztalás, és magunk meg-határozása nélkül hágy azokbann a' dolgokbann, mellyek bennünket leg-inkább illetnek, szálly-le hát, erről a' magoságról, repüllyünk alacsonyabbann; talánn az edgyügyűebb tárgyak, nékem alkalmatosságot fognak szolgáltani, hogy te tölled hasznosabb meg-világosittatást végyek; ha te néked tetszik erántám való jószágodat tovább-

is fojtatni, már hallottam tőled, már azt a' mi teremtetémet meg-előzte; most már halgasd-meg az én történetimet-is ha talánn azt még nem hallottad. A' nap még nem siet hanyatlani, lásd hogy meg-tartóztatásodra mit nem követtem-el? arra vetemedtem, hogy beszélgetésemmel késleltetselek; vakmerőség volna ugyan ez, hanem ha feleletedre való vigyázásom bírna erre.

Míg veled vagyok, az Égbenn gondolom magamat, és a' Te beszéded, az én fülemnek édelebb, mint a' pálmának gyümöltei, a' munka között lévő ebéd idején. Ezek a' gyümöltei, noha kedves ízűek, fáraztanak, és bé-töltenek; de a' te gyönyörűséggel telyes szavaid minden undorodás nélkül tetszenek. Embereknek Attya! felele Ráfael, mennyei kegyességgel: a' Te ajakid kedveltség nélkül nincsenek; valamint nyelved ékesség nélkül. Te az Isten' képére teremtetél; Ő bővségesfenn árasztotta reád mind külső, mind belső ajándékait. Szavaidonn űlnek a' Grátziák, és a' Te eredetenednek nemessége még halgatafodbann-is magát érezteti. Még

az

az Egekbe-is úgy nézünk Tégedet, mint a' mi földönn lévő szolga barátinkat, és mi gyönyörűséggel visgállyuk az Istennek, az Emberekkel való bőlts bánásának útait, mert mi láttyuk, hogy az Isteni gondviselés Tégedet még koronázott dítsőséggel, és Te reád szeretetét árasztotta. Mondom tehát: a' teremtésnek napján, edgy alkalmatlan út bizattatott reám, válogatott Légióval küldtettem-el a' Pokol kapui felé, míg az Isten a' maga művébenn foglaltoskodott, mi mentünk. Meg-kellett akadályoztatni, hogy a' Pokolból a' feregek és párt-ütő kémek ki ne jöjjenek, attól félvén, hogy ne talám a' Mindenható, hogy ha ki-jönnének meg-boszszankodván, a' teremtés helyére ne rontson. Azonbann ne képzeld azt magadnak, hogy ők az Isten engedelme nélkül leg-kissebbet-is tselekedhetnének. Ha az Isten minket leg-felsőbb parantsolattyával valahová küld, ez csak arra való, hogy nagyságát mutassa, és minket az engedelmességben, mellyel a' szolga Királynak tartozik, meg tartson. Mi láttuk, hogy a' Pokolnak rettenetes kapui igen keménnyenn bé vagynak zárva, és környül kollátolva;

Y 3

de

de mefzfiről igen szomorú, és gyászos hangzást, a' kínok lármáját, fenn szóval való panaszolkodást, és rettenetes dühös-séget hallottunk. Meg-tértünk örömmel a' világozság felé, még Szombat este előtt, ez vólt parantsolatunk. De beszély már most Te, ha néked gyönyörűség vólt engem meg-halगतni, nékem sem lefzfz unalmas a' Te beszédednek halगतása.

A' Mennyei hatalmajság, így fejefzteki magát, és Atyánk a' beszédhez így fogott. Nehéz az embernek azt meg-mondani, hogy az Emberi élet miként kezdődött. Minek előtte még nem vólt, esmérheti e azt az Ember? De még-is az a' kívánság, melly további veled való társalkodásomat vélem óhajtattya, engemet arra inditt, hogy születésemet néked el-beszélyem. Mint edgy ujjonnann méjj álmából fel-ferkent, virágos, és balsamos tseppembe áztatott fűvönn gyengédedenn hevertem, mellyet a' Nap, melly magát a' gyenge kedvesfégbe meg itattya, sugárrival tsak hamar fel-fzáraztott. Azonnal tsudálkozásba el-merült fzeimeimet az égre függefztettem, és fokáig néztem ezt a' fze-

lefenn

Iefenn ki-terjefztett erőfséget, mind addig, míg edgy hirtelenn fzebetűnő mozdulás által talpra nem állittattam; körülöttem hegyeket, völgyeket, sűrű erdöket, térségeket, és tsergedező patakokat fzeleltem; ezekenn kívül még eleven teremtfeket is láttam, mellyek mozogtak, jarkáltak, és repdestek. A' madarak a' fáknak ágainn énekeltek, a' levegő jó fzagú balsammal el-tölt, minden mosolygott, és fzivem az örömbenn úfzkált. Magam magamat jól meg-visgáltam, és testemnek külömbb-külömbb részeit jól meg-hánytam, vetettem. Hol jártam, hol futottam, hogy tagjaimat mozgásba hozzam, és erőmet meg-próbáltam, de nem tudtam, hogy ki vóltam, sem pedig hogy miként vólt létem. Szóllani próbáltam, és azonnal beszéltem, a' nyelvem engedelmeskedett, és abbann a' fzeampilantasbann mindent neveztem, a' mit tsak láttam. Te nap! mondom, szép világozság, és te föld, az igézésig szép lakó-hely, hegyek, völgyek, vizek, erdők, térségek, és Ti eleven mozgó állatok, 's szép teremtfek, ha láttatok mondgyátok-meg, hogy, 's miképpenn lettem én? miként jöttem ide? ez nintsen

Y 4

ma-

magamtól. Mondgyátok-meg nékem, miként esmérhetek én ő reája? hogy imádgam én azt, a' kitől annyi kegyelmet vettem, életet, mozgást, és edgy általam ki-magyarázhatatlan leg-nagyobb böldeg-ságnak érzését?

Ezen befzédem után el-indúltam, a' nélkül, hogy tudtam volna, hová megyek, el-távoztam attól a' helytől, a' hol leg-először lélekzeni kezdettem, és ezt a' böl-dog világosságot meg-láttam, végre hogy fenki sem felelt, bé-ültem az árnyékba, edgy virágos zöldtség lótzájára gondolkodni. Itt jött reám leg-először a' gyenge álom, és szűnyókáló érzékenységeimet edgy édes bádgyadás lepte-meg, minden háborodás nélkül, noha akkor azt hittem, hogy észre vehetetlenül által fogok elébbeni állapotomba a' femmibe menni.

Azombann álmombann láttam a' fejem-nél valakit, melly gyönyörűséges látás el-hitette velem, hogy még élek, és vagyok. Edgy valaki, a' kinek mennyei maga vi-selete vólt, hozzám közelített, és így szól-lott: Ádám! Embereknek Attya, és kö-zöt-

zöttök leg-első, kelly-fel, lakó helyedvár, kiáltásodra el-jöttem, hogy tégedet abba a' gyönyörűséges kertbe be-vezesselek, mellyet számadra készíttettem.

Kezeimnél fogott, fel-vett, és a' mezők, és vizek felett a' levegő Égbenn, tsend-senn, lábai mozdulása nélkül, edgy szép fákkal nőtt erdős hegyre le-tett. Tetejénn edgy nagy térség vólt: láttam ott a' leg-szebb élő-fákkal plántált kerített, sétáló helyekkel, és bóltos szugjokkal, melly-nél semmit sem találtam szebbett, mind abban valamit az előtt a' földön tsudáltam. Minden fa meg-lévén leg-valóga-tabb, és leg-kivánatofabb gyümöltsel rak-va, hetyepetyémet őket le-szedni, és be-lölök enni fel-indította; fel-serkentem, és valójába mind előttem találtam, valamit álombann láttam.

Akkor ismét el-kezdettem volna kóbor-ló járásomat, ha annak Isteni személlye, a' ki engemet a' hegyre vitt, az élő-fák közt meg-nem jelent vólta: Örömmel; de azomba félelemmel, és tífztelettel tel-

lyes lévén, lábaihoz borúltam, és ötet imádtam.

Fel-emelt, és nagy kegyefséggel így szóllott: én vagyok, a' kit te keresel, szerzője mind azoknak, valamit felelted, körültesd vagy alattad látol, néked adom én ezt a' Paraditsomot, Te fogod ezt mivelni. Ennek a' kertnek minden gyümölteivel szabadon élhetesz, ne fély itt a' szűkségtől, csak ahoz a' fához ne nyúlly, melly a' Jónak, és Gonofznak tudását termi, és a' melly fa a' kert közepénn az Élet fája mellé vagyon plántálva, az ezzel való élést néked meg-tiltom. Ez a' könnyű magad meg-türtöztetése lészzen záloga hitednek, és próbája engedelmeskednek. Meg-emlékezzél erről a' mit most mondok: Tartóztasd-meg magadat, hogy belőle ne egyél; mert tudd-meg azt; hogy azonn a' Naponn, mellyenn belőle ejenedsz, és edgyetlen edgy parantsolatomat által hágod, meg-halsz. Attól az Órától fogva halálra szentiaztatva, és ettől a' boldogságodtól meg-foztatva fogsz, a' nyomorúság, és bánat világába küldtetetni.

Ezen

Ezen tilalmas parantsolattyát, menydörgő szókkal adta tudtomra, melly még most-is a' fülembenn zúg, ámbár hatalmom légyen-is a' következtését el-kerülni, de csak hamar vidúlt ábrázatba öltözött.

Nem csak ezt a' szép kerítettést adom én néked, hanem még az egélsz földet-is. Ennek örökösinek teszek tégedet, és Gyermekeidet. Bírj velek edgyütt, és uralkodgy mind azonn, valami csak itt alatt él, a' tengerbenn, levegő égbenn, vad-állatokon, halakon, és szelíd állatokon. Hogy pedig Tégedet erről valami jel által bizonyosá tégyelek, imhol vannak a' madarak, és állatok, az ő külböb külböb-féle nemek szerént; ide hozom néked őket, hogy nevetek tőled el-vegyék, és szűkségedre való esküvéseket alázatos magok meg-adásával néked ajánlyák. Birodalmad még az halakra-is ki fog terjedni, mellyek vizes hazájokbann vagynak: itt ők meg-nem jelennek, a' levegő ég, nekik igen vékony.

Mihelyt beszédét el-végezte, azonnal a' madarak, és állatok párosann meg-je-

jelentek ; némellyek a' földönn kedves enyelgésel : némellyek pedig szárnyokat tsattogtatták, midönn felém repültek ; a' mint előttem el-mentek, úgy adtam nékik nevet, természeteket esmértem : ilyen volt a' dolgokba való bé-látás, melyet az Isten nékem adott ; de mind ezek között az állatok között-is még-nem találtam azt a' mi még-nékem hibázott, a' mint én gondoltam, tehát bátorságot vévén magamnak, a' mennyei Jelenéshez így szóltam :

Óh mitsoda nevenn nevezzelek Tégedet : mert mind ezeknek a' Nemeknek felette, az emberi nemzet felett, és még ha ezentúl-is valami van ; Te felyül múlod mind azokat a' neveket, valamit csak én adhatok. Hogy imádhasalak Tégedet, Szerzője ennek a' Világnak, melyet az Emberért teremtetél, a' kinek boldogságára minden dolgokat olly bővségesen elkészítettél adakozó kezeiddel ; de nem látok senkit, a' kivel adományidat közöllyem. Mitsoda boldogsága lehet az Embernek, ha magábann vagyon ? mitsoda meg-elégedése lehet ? Így szóllottam, és

a'

a' fényes jelenés reám mosolyogván, melly mosolygása fénnjét annyival inkább nevelte, így felelt :

Mit érteszsz te a' magánoságonn ? a' föld és levegő ég, nintsenek különbb különbbféle Teremtésekkel meg-telve ? nintsenek ezek hatalmadbann gyönyörűséged öregbítésére ? nem érted beszédgyeket ? nem mondanak semmit ? ő benne vagyon olly indulat, melly csak nem edgyenlő a' Tudománnnyal, és magokat az okoskodáshoz közelítő módonn olly tisztánn magyarázzák, hogy téged múlathatnak. Gyönyörködgy hát benne, és igazgasd őket. A' te Országod elég nagy — Így szóllott a' mindeneknek Ura ; így tetfzet néki elrendelni ; de minekutánna a' beszédre alázatossann engedelmet kértem. Mennyei hatalmafság, szavambann meg-ne ütközz. Én Teremtöm további beszédemet-is meghalgtatni méltóztatsál : nemde nem magad helyébe tettél e engemet ide, és nem az e a' te tetfzésed, hogy ezek a' Teremtések nálam fokkal alább valók légyenek ? Azok közt, a' kik edgymáshoz nem edgyenlők, mitsoda társaság lehet ? mitsoda meg-edgye-

gyezés, mitsoda valóságos gyönyörűség találtathatik ott? A' társaság gyönyörűségének vízfza hárámlónak kell lenni, edgyenlő mértékbe kell azt adni, és elvenni, mivel az edgymással nem edgyenlők közt, edgyikbenn elevebb, a' máfikbann hidegebb lévén, a' barátság nem tarthat fokáig, és csak hamar mindnyájoknak edgyenlő unalmat okoz. Én olyan társról szöllok, a' millyet én óhajtok, és a' kívül minden gyönyörűséget közölhesek, valamit csak az okofság helybenn hágy. Edgy illyen tárfaság nem lehet az Ember, és barom közt: mindenik magához hasonlóbann keresi gyönyörűségét, Orofzlán Orofzlánbann, és Te magad rendelted ő közöttök ezt az edgyesülést. A' Majom nem keresi Társát az Ökörbenn, a' madarak még kevésbé keresik a' földi állatokbann; tehát az Ember annyival inkább kevésbé fog-tárfalkodni a' barmokkal.

A' Mindenható láttfzatott helybe hágy, és nékem így felelt: Jól látom én azt Ádám hogy Te attól a' Teremtéstől, mellyet Te Társadnak választanál, igen tisztá és ártatlan bölcsőságot várnál, és jóllehet

het hogy Te a' gyönyörűségnek közepébenn légy-is; még lints gyönyörűséged, mert a' magános gyönyörűség néked nem gyönyörűség. Hát én felöllem mit gondolsz Te? azt gondolod e, hogy én valami nélkül szükölködöm? én öröktől fogva magam vagyok; én sem másodikat, sem hasonlót, annyival inkább edgyenlőt nem esmérek. Ha tárfalkodni akarok, nem lehet nékem edgyébb állatokkal tárfalkodni hanem csak a' magaméival, és a' mellyek nálam alább valók, véghetetlenül távolabb vagynak, mint Te tölled.

Befzédétől meg-fzünvén méjj tífztelettel így feleltem: minden léteknak hatalmas Királya, az emberi gondolat sokkal gyarlóbb, mintsem az a' Te örökké való tökéleteseidnek felibe juthafson, és azoknak méjségét meg-foghaffa. Te tökéletes vagy, és bölcsőságodnak semmi híjja lints; nem így van az ember; természetére meg-hatarozva lévén, ő érez magában edgy olly kívánságot, melly szerént gyarlóságát orvosolhatná, vagy pedig magát attól el-húzhatná, edgy hozzá hasonlónak társasága által. Néked a' magad so-

fokasítására lintsen szükséged, mivel már te véghetetlen, és tökéletes vagy a' számbann, noha csak edgy vagy is. De az embert a' szám arra meg tanittja, hogy ő lehetetlen akkor, mikor edgy; mert néki ő hozzá hasonló társából magához hasonlókat kell nemzeni, a' maga képét fokalítván, melly az edgységbenn, tökéletesség nélkül van; szüksége vagyon tehát néki a' tisztá barátságára, és a' kettős viszontagló fzeretre: Tenéked, a' ki mindenkor edgyedül vagy, Nagyságodnak titkába nem szükséges a' társaság; mert te magánosságodbann magadnál semmi jobbat nem találsz, te magad közleni nem akarod; vagy pedig ha azt kívánod, teremtéseid között akármelleyiket is olly méltóságra emelheted, hogy veled tárfalkodhassék, te ötet Istenné teheted. De én, azért hogy ezekkel a' Teremtésekkel tárfalkodgyak, mellyeket látok; meg-nem szabaditthatom őket attól a' tzéltől, a' melly őket a' föld felé húzza; és akár millyen legyen-is bár az ő módgyok, én abbann gyönyörüségemet nem találok. Szabadságommal, mellyet ő nékem adott, éitem és meg-halgattatván illyen feleletet nyertem:

Ádám

Ádám! eddig még nékem tetfzet okosságodat meg-próbálni; de most látom, hogy ez nem csak abbann határozódik-meg, hogy az állatoknak természetyekhez illendő nevet adtál; hanem arról-is el-hitettél, hogy még ezenn fellyül magadat-is esméred. Beszédedbenn azon szabad Lelket találok, mellyet beléd én óltattam, és rajtad tündöklök az én képem, melly ajándékot én a' barmoknak nem adtam. Az ő tárfaságok te néked alávalónak tetfzik, te ezzel nem akarasz meg-elégedni. Igazságod van, maradgy mindenkor ebbenn a' gondolatbann. Én tudtam, minek előtte még töled hallottam volna, hogy az Embernek magánofsann lenni nem jó. A' melly tárfaságot láttál, azt én néked nem-is rendeltem; azt csak azért akartam néked meg-mutatni, hogy meg-próbállyalak; akartam próbálni, hogy vallyon jó itéleted vagyon e a' Te hozzád illendő dólgookról.

Így lévén a' dolog, el-hitetheted magaddal, hogy az, a' kit melléd fogok adni, néked gyönyörüséges léfzen. Te meg-fogod benne találni, hogy ő hozzád ha-

Z

sonló

fonló valóságos segittséged, és edgy olyan magad másikja, a' mellyet tsak szíved kíván.

Beszélni meg-szünt, vagy-is inkább én szüntem-meg ötet halgatni, nem lévén tovább arra elegendendő erőm, hogy én földi Ember ki-álhattam volna ennek a' Mennyei hatalmafságnak ditsősését, és mélységes beszélgetését, mellyre olly hofszann méltóztatott, egészszenn nyomattatván edgy olly tárgytól, melly az érzékenységeket fellyül müllya, a' bádgyadás meg-lepett, nyúgodalmat az álom keblébenn kerestem, melly, midönn hívtam, azonnal reám szállott, és szemeimet bé-zárta. Bé-húnyatta ugyan szemeimet, de képzelődésemenn, melly az én belső szemem, nyitva hagyta a' Kaput a' tárgyaknak; mellyből a' következett, hogy mint edgy el-ragadtatásombann lévén, noha aludtam-is, azt hittem, hogy én azonn a' helyemenn vagyok, a' hová le-tétettem volt, és hogy még-is ugyan azonn a' helyenn, ugyan azonn ditsőséges ábrázatot látom, a' mellyel ébrenn voltam. Látam, hogy le-hajolván, a' bal oldalamat

ki-

ki-hasíttotta, és ki-vett belöle edgy oldal tsontot, melly gözölgött az éltető-lélektől, és edgy olly frífs vértől, melly az életnek Lelke. Sebem széles vólt; de hússal azonnal bé-növen, meg-gyógyúlt. A' Mennyei létel újj formát adott a' tsontnak, és formáló kezei közt lett ebből edgy emberhez hasonló teremtés, de külömböző nemből, és olly szerelemre méltó szépségű, hogy minden, valamit szépek tartottam, vagy nem látszott többé annak, vagy pedig ebbenn a' teremtésbenn gyúlt öszve, és tekintetiben magának ülö helyet kerefett, az én szívembenn is olly édefséget eresztett, a' millyet még eddig soha sem éreztem. Jelenn léte az egészsz Világot el-boríttotta szerelemnek Lelkével, szerelmes gyönyörűséggel. El-tűnt — és engem szomorúságbann hagyott. Hirtelenn fel-serkentem olly magam el-szánásával, hogy ötet fel-keressem, vagy el-vesztését örökre sirassam, minden más gyönyörűségeknek ellene mondván: Már tsak nem kétségbe kezdettem esni, midönn edgynehány lépésre meg-láttam. Éppenn olyan vólt, mint álmombann látam, fel-ékesíttetve mind attól, valamit

Z 2

tsak

tsak a' föld, vagy az Ég reá fűzhet, hogy Szeretetre méltóvá tegye. Láthatatlan Mennyei Teremtőjétől vezetett én, és állapottyának kötelességére meg-tanítatva lévén, felém jött. Grátziák voltak lépésibenn, tekintetibenn, az Ég, és minden mottzanása a' szerelemnek méltóságát mutatta. Örömtől el-ragadtatván, nem türtöztethetvén magamat, 's ezt kiáltottam: Imhol kívánságom! Jól tévő Teremtő! ígéretedet bé-töltötted. Te énnékem véghetetlen jókat adtál; de imhol vagyon minden ajándékidnál leg-szebb ajándék, mellyre engemet méltónak ítéltél. Most látom az én tsontomból való tsontot, és az én testemből való testet. Elöttem látom magam magamat; edgy Afzszony, a' ki mint hogy emberből vétetett, neve-is Afzszony ember légyen. Ez az, melly az emberrel Attyát, és Annyát el-hagyattya, és feleségéhez vonya. Ők többé nem edgyebek, hanem edgy Test, edgy szív, edgy Lélek.

Meg-hallotta ugyan szavamat; mindazáltal noha természet felett való hatalom húzta-is felém, még-is az ártatlanság, szü-

szüzességi szemérmetség, és valamelly meg-foghatatlan belső érzékenység néki azt súgta, hogy néki nem kell elsőnek lenni a' Szeretet jelentésébenn; hanem hogy ő utánna másnak kell járni, azzal, hogy magát el-húzza, még jobbann fel-ingerli a' rajta való esdeklést, vagy pedig, hogy mindent ki-mondgyak, ártatlan szívébe bé-nyomott természet törvénye arra indította őtet, hogy szemeit le-sütve előlem el-menyen, melly fokkal kellemetesebbé tette. Utánna mentem, érzette a' Tiszteiséget, mellyet néki mutattam, és készséggel Férjének el-fogadott. Azután házassági báltos hajlékomba vezettem. Abrazátyának pirofsága a' leg-elevenebb hajnal színt-is meg-homályosította. Az Ég minden tsillagjaival edgyütt a' leg-édebb bé-folyásokkal harmatoztak ebbenn az orábann. A' föld, és hegyek örömböbenn reszkettek: a' kedves Zephirufok gyenge sóhajfákat, a' madarak vígságjokat mutatták; az erdőkbe hallattak; játt-fodozva rázták-le szárnyaikról a' rózsákat, és a' fákról el-lopott jó szagokat el-hintették, míg a' filemile éneklésével az éjtszakát meg-vidittván, a' mennyegzői

nótát el-kezdette, és az Estvének tsillágját fiettette; hogy annyival elébb jelenne-meg a' hegyenn mennyegzői lámpása meg-gyújtására. Így el-beszéllettem már, melly nagy légyen az én bódogságom, mellyel a' földön élek. Meg-vallom azt is, hogy más dolgokbann-is találok ugyan gyönyörűségemet; de ez a' gyönyörűség olyan természetű, hogy akár élek vele, akár nem, ezek a' dolgok Lelkembenn semmi változást, sem pedig forró kívánságot nem okoznak. Értem azokat a' ketsegtető dolgokat, mellyek hizelkednek az ízlésnek, látásnak, és szaglásnak; a' Plántákat, gyümölcsöket, virágokat, a' setálást, a' madarak szépen zengő énekléseiket. De ez egészfen más tárgy, sokkal különböző képpenn hatya-meg szívemet; mert akár reá néztek, akár hozzá közelittsek, akár meg-ölellyem, ez mindenkor belső fellobbanással esik-meg. Ő éreztette-meg vélem leg-először az indulatot. Ő okozott bennem rend kívül való fel-gerjedést.

Minden más egyéb gyönyörűségben tsendességemet, és elsőségemet megtartom, és gyengeségemet edgyébűt sohol se

vá-

vádolhatom; hanem csak edgy ilyen szépségnek kellemetességei előtt, mellyeknek ellene álhatatlan hatalmok vagyon. Vagy a' természet hibázott, és hátra hagyott bennem edgy olly gyenge részt, melly ilyen tárgynak ellene nem álhat; vagy pedig az oldalomonn esett sebem által talám sokat vesztettem valóságomból, leg-alább az tagadhatatlan dolog, hogy a' Teremtő felettébb sok ékességet pazérlott erre a' szép teremtésre, a' ki külsőképpenn szebbenn termett, mint én, de belsőképpenn nem olly tökéletes. Mert azt jól látom, hogy a' mi a' Természetnek főbb tárgya, úgy mint az Észben, és ennek belső tehetségben, mellyek a' mi méltóságunkat mutatják, ő nálamnál alább való, sőt még külsőképpenn-is kevésbé hasonlitt ő annak képéhez, ki minket mind kettőnket teremtett: Ő kevésbé mutatya-ki azt az uralkodás jelét, melly nekünk a' több állatok felett adatott. Azombann mihielyest felé megyek ennek a' szeretetre méltó szépségnek, tsupánn magától olly szép, olly tökéletes, olly tudós a' maga foglalatosságaibann, hogy minden, valamit szől, és tselekeszik, nekem leg-bőltsebb-

Z 4

nek,

nek, leg jobbnak, és leg- meg- választat-
tabbnak tetszik. A' leg- méjjebb Tudo-
mány-is előtte pirúlva hajtya-meg magát,
és térdre esik. A' Böltsétség, ha véle be-
száll, magát el felejtí, és bolondságra for-
dúl. A' tekintet, és az értelem véle ed-
gyütt jár, mintha ő teremtetett volna elő-
ször, noha ő második, és én érttem való
teremtés: végre tökéletességeinek meg-te-
tészésére azt mondom, hogy a' Léleknek
nagysága, és a' nemesség, 's a' minden
gráziák leg- kedvesebb lakó helyeknek
szerelemre méltó személyét választották,
és Angyali örállóul tették mellé a' tiszte-
letet, és szemérmet.

Az Angyal öszve rántzolt szemöldökkel
felelt: Ne kárhoztasd a' természetet, ő
meg-tette kötelességét, tselekedd te-is a'
Tíedet, és ne vesd-meg a' böltsétséget,
ő nem hágy-el tégedet szükségedbenr, ha
te őtet el-nem fogod hagyni azzal, hogy
fokkal többet tulajdonittasz a' kevésbbé
méltóságos dolognak, mint magad-is most
azt észre vetted. Minn tsudálkozol, és
mit látsz ő benne olyat, a' mi ennyire
el-ragadott? külső termete? az igaz, hogy

ő

ő szép, és hogy szeretetedet, 's tisztele-
tedet meg-érdemli; de nem rabságodat.
Tedd mértékbe érdemidet az övével,
semmi sem használ gyakrabban az Em-
bernek, mint a' maga tulajdon meg-betsü-
lése, ha ez az igazságonn, és okoságonn
van fundálva, és ha azt kéméli. Mennél
jobban fogod magadat meg-esmérni; ő is
annál inkább fog tégedet fejének tartani;
és akkor mind ezek a' szép külső fények
engedni fognak a' valóságnak, mellyekkel
ő csak a' Te gyönyörűséged öregbítésére
vagyon fel-ékesítve, és a' ki csak azért
illy tiszteletre méltó, hogy te őtet betsü-
lettel szerethesd.

Azombann tudd-meg azt-is, hogy ha
gyengeségedet meg-esméri, észre veszi,
rajtad ki-is kaphat, ha csak minden böl-
tsétségedet öszve nem szeded, mikor vele
vagy. Ha ez a' gyönyörűség, mellyet az
emberi nem fenn tartásának követni kell,
néked minden gyönyörűség felett való leg-
nagyobb gyönyörűségnek tetszik, gondold-
meg, hogy ez minden állatoknak, és bar-
moknak színt úgy adatott, és ha ebbenn
a' gyönyörűséggel való élésbenn valami

Z 5

ollyas

ollyas érdem volna, melly az Embert illy kemény békóba vethetné, és lelkét meghódíthatná; bizonyossann nem pazéroltatott volna a' barmokra.

A' mit ebbenn a' magához húzó, kedves, és az okofsággal meg-edgyező társágban leg-nemesebbnek találsz, azt szeresd mindenkor; de elégedgy-meg a' szeretettel, és ne merülj az indulatokba. A' valóságos igaz szeretet nem indulatból áll. Ez a' gondolatokat meg-rostállyá, a' szívet nagyíttya, műhelye az okosság, értelmes lajtorjául szolgál a' mennyei szeretetnek el-érésébenn, ha magadat a' testi gyönyörűségek-től el-nem hagyod ragadtatni. Éppenn ugyan ezért nem találtál Te az állatok között magadhoz méltó társat.

Ádám fél szégyennel boríttatva így felelt: Nem vagyok én el-ragadtatva, sem a' szépségtől, sem pedig attól a' gyönyörűségtől, melly a' barmokkal-is köz. Én a' házaság eránt titkos tisztelettel viseltetem, és felőle a' leg-illendőbb gondolatim vagynak. Az, a' mi engemet leginkább gyönyörködtet tiszta társambann,

nem

nem edgyéb, hanem az az ajakira hintett kegyesség, mellyel minden tselekedetit ékesíti, magános életiben való megbetsülhetetlen illendőség; mert valamit tselekezik, annak a' szeretet érdemet ad, és az edgymásnak szolgálni igyekező készségünk-is elegendő igaz próbája annak, hogy minket ugyan azon edgy Lélek elevenített — — Ez a' tsudálatra méltó edgyesség, a' házasok közt ezerszer gyönyörűsegefebb, mint a' kedves hangzásoknak gyönyörűsége, mert ez a' szívet hódolatya, ama' pedig a' fület tsiklándoztatya. Mindent fel-fedezek néked, valamit szívem belső rejtekébenn érzek. Véghetetlen tárgyoknak sokasági szállják-meg ugyan érzékenységimet, de minthogy az okoskodás bennem mindenkor ugyan az, és uralkodik, tsak a' leg-jobbikat hagygya helybe, és követi azt, a' mit helybe hágy. Minthogy nem kárhoztatod bennem a' szeretetet; sőt azt tartod róla, hogy az az Egek felé vezet, 's edgyfersmind kalaúz, és út, Engedelmet kérek tőled, hogy, ha kérdésem helytelen talál lenni, mond-meg azt nékem, ha szeretnek-é a' mennyei Lelkek? ha szeretnek, hogy mutatyák-ki szerel-

relmeket? a' szerelmes pillantásoknak édes villámja által esik e az, vagy pedig sűgarikat elegyittik öszve ki - beszélhetetlen meg-illetés által?

Az Angyal felelt néki mennyei Rózsa színnel gyúladt mosolygással, melly a' szeretetnek valóságos színe: Elég légyen néked azt tudni, hogy mi bódogok vagyunk, és hogy szeretet nélkül bódogság nintsen. Mi a' leg-dítsősegebb mértékben bírjuk a' véle való élésnek egész tisztaságát, melyet te-is esmérsz, ámbár tested légyen (mert tisztánn teremtetél) és hogy nekünk semmi sem áll ellent. Ha a' Lelkek edgymást meg-ölelik, akkor egészfzenn edgyesittik magokat, ők az edgymással való edgyesítésben nagyobb könnyebbséget lennek, mint mikor a' levegő Ég a' levegő ég-gel elegyedik öszve, ők tiszta kívánságokkal edgyesittik magokat, és éppenn nem kéntelenek azzal, hogy edgymáshoz úgy közelítsenek, mint a' Test a' testhez, melly a' Lelket a' Lélektől el-választja. — De most már tovább veled nem maradhatok. A' nap már hanyatlani kezdén, jelt ad az el-menetelre. Maradgy-meg a' jóbann,

élly

élly szerentséfsenn, és szerefs; de mindenek felett szeresd azt, a' kinek parantsolatit szeretetből tellyesitted. Vigyázz, hogy az indulat ítéletedet meg-ne szédittse, és véled hozzád illetlen dolgot ne tétessen, magad', és maradékod' forsa kezdbenn van. Vigyázz! álhatatos megmaradáfod nékem, és minden meg-bóldogúttaknak öröme léfzen. Tartsd magad erőfsenn; szabad akaratotdól függ, hogy mozdúlhatatlanúl állly, vagy el-es. Az Isten néked elég módokat adott magad meg-tartására, mások segittsége nélkül nem szükölködöl.

El-végezván ezeket a' szókat fel-állott: Ádám követván illy áldást mondott reá: Mivel el-kell menned, menny mennyei Vendég, felséges követtye annak, a' kinek leg-felsőbb jóságát imádom; hozzám való le-erészkedésed határ nélkül való vólt, azért-is én hozzád soha háládatlan nem léfzek. Maradgy mind örökké az emberi nemnek pártfogója, Baráttya, és látogals-meg gyakorta bennünket.

366 *Az Elvesztett Paraditsom*

Így váltak - el egymástól, az Angyal
az Egbe, Ádám pedig hajlékába vízfőz-
tért.

*Vége a' Nyóltzadik Könyvnek,
és az első Darabnak.*

ELVESZTETT

PARADITSOM
MILTON

ÁLTAL.

Fordítottotta Frantziából

BESSENYEI SÁNDOR

Ts. és Kir. Lovas Kapitány.

MÁSODIK DARAB

IX — XII.

és

A' VISZSZANYERT

PARADITSOM

IV. Könyvekben.

KASSÁNN

ELLINGER JÁNOS

Ts. és Királyi privil. Könyv-nyomtatónál

1796.

